Congeſtorium Artificioſe Memorie. V. P. F. Joánis Romberch de Kyrſpe. Regularis obſeruantie predicatorie: Omnium de memoria preceptiões aggregatim complectens:

opus oĩbus Theologis: predicatoribus ⁊ confeſſoribus: Juriſtis: iudicibus procuratoribus: aduocatis ⁊ notarijs: medicis: philoſophis. Artiuꝫ liberalium profeſſoribus. Inſuper mercatoribꝰ nuntijs ⁊ tabellarijs perneceſſarium.

¶ Ingenij liberalium Artium Cultoris Franciſci Angeli domini Auguſtini Piſaurenſis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diſerte lector?
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui ſimilem dedere Secla
Habendum magis Vnice ⁊ Smaragdo.
Nam quum labilis ⁊ nimis caduca
Mens ad inſtar Aque fluentis extet.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem ſi callueris, tenebis omnem
Quam voles facili modo Mineruam
Emas hoc igitur ſacrum Volumen
Kyrſpenſis vigili Manu expolitum.

¶ Hieronymus de alijs Artium ⁊ Medicine doctor ad lectorem.

Qui memorē q̄ris multoꝝ reddere mentem.
Quoꝝ nature vis meminiſſe negat
Hūc eme q methodo mōſtrat tibi cūcta libellū
Per que lethea(s) tu ſuperabis aquas
Quid locus ⁊ menti qd preſter imago tenaci
Hic docet/ vt condas pectore queq; tuo
Sed meritas Róberch debes pſoluere grates
Aedidit egregium qui tibi lector opus.

¶ Io. Aloyſi' Triui. mēorie cupido lectori. S.

Quo memor eſſe breui poſſis chariſſime lector
Hinc diſces/ cordi ſi tibi cura/ modum
Eſt reminiſcendi vis rerum maxima cuſtos
Qua diſciplina eſt multa paranda tibi
Hac ſine qd proſit ſtudium? longiq; labores?
Dēpta hac nil ſtudium: nil iuuat ingeniū:
Si memor eſſe velis igit: que munera dant
Sume: quibus diſcas cūcta tenere locis.

¶ Reverendiſſimo in Chriſto patri ac domi-
no Do. Dominico Grimano Epiſcopo Por-
tueñ. S. Ro. E. Cardi. S. Marci ac Patri-
arche Aquilegie: frater Joan. Romberch
de Kyrſpe Profeſſionis predicatorie:
perpetuam felicitatem atq; me
moriam eternam.

OBtigit Reverendiſſime Domine
Quinto Fabio Maximo ſingula-
ris laus: q ingenti quadam fuerit
noticia atq; memoria vetuſtatis.
Et immenſius fertur Lucij honor
incredibili eum memoria preditum. Julij Ce-
ſaris memoria qua tam tenaci vigebat q nihi
li pter iniurias obliuiſceret ex priſcoꝝ Croni
cis ingēti laude reſumitur. Quid Lucij Anei
Senece preclarius meminiſſe q; vberrimā me
moriā: q facile duo millia nolu; recitata eodē
ordine: artificioſe reddidit. Atq; ducentorum
diſcipulorum quos ſinguli dixere ſingulos ver
ſus ordine retrogrado recitauit. Luculus Lu-
cius Imperator ꝛ ampliſſimus philoſophꝰ ea
rerum memoria mirum immodum pollebat:
que precipuis debeatur laudum titulis: In ea
quam verborum aiunt Hortēſius vnus omni-
um plus viguit. Legimus Cyneam legatum a
Pyrrho dum Romam mitteretur: poſtea in-
greſſionis die Senatus patres: ſingulos pprijs
nominibus ſalutaſſe: Sic Mitridatem duaꝝ
ꝛ vigīti gētiū impij ſui diuerſas nouiſſe liguas
aiunt: adeo quidem vt cuiq; petenti iura pa-
trio redderet ſermone. Cyrus deniq; perſaꝝ
rex exercitus ſui (quanq; magni) ſinguloꝝ mi

litum nomina meminiſſe pro eius gloria apud veteres diuulgatur. Carneades in grecia: que/nis ſibi oblata volumina in morē legentis memoriter recitauit diuina quadam memorie fecunditate. Aneus Seneca fert Latronē Por/tium memoria pro libris ſemper vſum: quã que ſemel didiciſſet perpetuo beſitura illi perma/nebant. Atqui id eis duntaxat vel perpaucis aliis peculiare erat: Caducea ſiquidē multis paſſionibus ſubiecta: ⁊ vndequaq; deſecribi/lis hominū generi innaſcitur memoria: Que niſi arte fuerit adiuta mox perexigua defati/ſcit in pauculis: Quare ipſam pleriq; medicinis ⁊ nonnullis ex Symonidis inuentione lo/cis ⁊ imaginibꝰ reuelare moliti diuerſa diuer/ſis ingeniis media excogitarunt. Inter q̃s Se/neca/Tullius/Quintilianus/ Stephanus de Zauro/Franciſcus Petrarcha/ Marcolꝰ Ue/ronenſis/Jacobus Publicius/ Inſuper/ Petrus Rauennas legum doctor/Joannes Sur/gant/Joan. Roechlin/Georgius Reſch/ Ge/orgius Siburi precipui ſunt quos viderim ⁊ q̃zplures aliorum libros de hac arte impreſſos legerim. Sunt quoq; nōnulli qui tam ⁊ ſi per/petua vigerent memoria ⁊ eius cōfirmande p̃/ceptiones in editiunculis ſuis abſque nomine ſuo tradiderint: Qui ⁊ ſi perhennem neglexe/re memoriam nominis ſui inmemores: Nō p/pterea ſalubrem eorum aſpernatus eruditionē quicquid conſentaneum huic rei excogitarūt ſimul cum aliorum preceptionibus: pro importuna amiciſſimi mei. Do. Joan. Greuēbroch artium philoſophie ac medicinarum expertiſ/

ſimi doctoris ſolicitatione dum adoleſcentior
eſſet in vnum congeſſi libellum: qui inde Con-
geſtorium artificioſe memoratiue nomen ſorti
tus eſt. Interpoſita itaq; per me appellatione
cum deuolueretur ad S. Apoſtolicam cauſa
Jacobi hochſtraſſen inquiſitoris contra Spe-
culum oculare: tibiq; inter cardinei cetus vi-
ro preclariſſimo committeretur/veluti iuriſcō
ſultiſſimo: ⁊ quod precipuum e[…]t: quia inter
Theologicum agmen facile primatum tibi vē
dicas: vt vir alter eque actu (abſq; iniuria di
xerim) quid nam fidei orthodoxe conſentane
um: quidue diſſonum internoſceret. Cumque
igitur reuerendiſſime pater e procuratore quē
geſſi apud Epiſcopum Spyreñ. factus apud
Reuerendiſſ. Domi. tuam ſolicitator con-
tra capnioneas illas opinationes abſre iuſtiti
am (ad quam vltroneus videbare) efflagitan-
dam indies vel rectius horatim edes tuas fre-
quentarem: duo potiſſimum erant que longe
more moleſtiam nonnihil alleuiarent: Impri-
mis quidem locorum arte Symonidis compa
ratio oportuna in tam amplo ſpacioſo perpo-
lite cum differentijs ad rem ipſam neceſſarijs
exornatiſſimo palatio. Hac modo vt Ciceronis
eſt preceptio centum inibi concederentur lo-
ca: verum pene infinita que Joan. Michaelis
⁊ Petrus rauēnas atq; alij ſuadent facillimū
illic conſtituere licuerit. Si quippe religioſoꝝ
domus Theologorum: Juriſtarum/Medicoꝝ/
Philoſophorum: ⁊ id genus hominum māſio-
nes ingredi libeat quatenus inibi nobis loca
vendicemus a Palatio tuo diſceſſus nulla ra

tio erat. Sed ⁊ aulas tuas omnium veterũ hy/
ſtoriis exornatiſſimas: Bibliothecam: graioꝝ
⁊ hebreorum libris refertiſſimam: vt lingue la/
tie infinita illic recondita volumina ſubticea/
mus: Que vel nuſq̃ꝫ vel rariter alibi habẽtur:
non immerito latine grece ⁊ hebraice linguaꝝ
tibi notiſſimarum argumentum exiſtentium
ſi mecum repeto: Capellam Sacellumue quo
modo ingrediar quatenus eccleſiaſtica q̄ Epi/
ſcopum decent contempler paramenta. Came
re/cellaria/ciſterne/cubicula: tot illuc vidẽda
erant vt non modo vnico complecteremur.
Alphabetho ſed nec alphabeti litterarum nu
mero alphabetis. Sed illic loca deſumere for/
ſan illis non expediret qui vacua ea conſtituẽ
da perſuaſum habent: quandoquidem ibi tam
rara ⁊ ſingularia rerum natura conſtituit:
ingenium excogitauit: ⁊ ars fabrifecit: vt in/
uiſa ad oculum cernantur: Deus: Ange/
lus: demones: ⁊ anime: viſa nuſq̃ꝫ perfectiora.
Niſi non caras plantas rariores arbores: rariſ
ſima contuitus eſſem animantia: Sed nec hic
ſumendus erat laudis apex: Ubi quod lauda/
tiſſimum eſt non aliunde q̃ꝫ a familia tua oĩuꝫ
diſciplinarum: omnium deniqꝫ v̄tutis ſancti/
monie: ⁊ probitatis morum: idee/imagines/ et
exemplaria forent vendicanda. Quandoqui/
dem in cunctis edium tuarum angulis tantos
taleſqꝫ contẽplaremur homines quibus meri/
to in ſtuporem verteremur. Et hoc in eccleſia/
ſtice hyerarchie quaſi monarcha magis appro
bandum erat: q̃ꝫ fallaces vidiſſe diuitias: petu
lantes laſciuaſqꝫ (que a domibus tuis lõge ab/

ſunt)puellas:⁊ inanes ſecularesqꝫ pompas:q̄s
faſtus tu vnus vnice abijcis:in omnium diſci-
plinaꝝ genere potius non modo obuerſat⁹:ſed
penitus abſorptus videare: adeo quidem vt ſi
etiā R. D. tuā altiori muſa canendā huc non
attulero:me latet quā virtutis imaginē vel ſci
entie ideā:aut officioꝝ ſpecies ab aulicis tuis
non deſumerem. Dominus Antonius Sancij
Jur. d. hiſpanus auditor cauſarū auditorij vi
cē diligentiſſimi tenebit. Quis cui ſecretior q̄ꝫ
Jacobus Skeca Arch. Sannie Dominico.
Et notarium vnde occulatiorē Laurentio Sa
ger citabo vt taceam reliquos id generis viros
ad probitatem virtutem equitatem ⁊ iuſtitiā
officioſiſſimos:inter quos tu alter Apollo et
phebus alter vt matutinum coruſcas aſtrum
cunctorum memorandorum perſpicaciſſimo
ingenio colluſtrator:adeo vt queqꝫ intellecta
ſenſibuſqꝫ percepta penes m..morem recōdens
mentem:tu ipſamet cēſeare memoria. Quam-
obrem memorie memor memorantium patres
non meminiſſe:immemoris nephas perpetua
memoria memoraretur. Ne proinde memor
memorie culper memoris immemor te memo
ria pre omnibus memorantibus preditum q̄ꝫ-
tum his chartis fortuna fauet in memoranti-
um omnium memoria figam. Eroqꝫ memor
nominis tui:quoad memoriam faciat mirabi-
lium ſuorum miſerator dominus donec in me
moria eterna ſit iuſtus. Interea ne ſis memorā
tium pater immemor filioli. Seruuliqꝫ tui cu
ius Congeſtorium artificioſe memoratiue no-
mini tuo ſacratum:in pignus atqꝫ perpetue

memorie monimentum munuſculi qualiſcūq;
loco : Hylari ſi exceperis vultu : nunquam
in arduiorib⁹ tui immemor ero cum lucē exce
perint q̄ indies molimur edere. Uale.

F. Joan. Romberch de Kyrſpe Regularis ob
ſeruantie in cetu Agrippino Colonieñ Ordi/
nis p̄dicatorū B. Dñici pfeſſor: Reuerēdiſſi/
mo in Chr̄o p̄ri: magiſtro Garſie de Loayſa exi
mio Artiū ph̄ie ac ſacre Theologie pfeſſori: to
tiuſq; Ordinis p̄dicatoꝝ meritiſſimo Gñali
mgr̄o humilē obediētiā: ꝛ pperuā felicitatem.

Compoſui olim Reuerēdiſſime p̄r
ex diuerſis authoribus libellū par
uum ſed pfecto/ ni fallar/ plurib⁹
plurimū ad ſuffragandū defectui
naturali memoratiue conducens.
Quē Rome añ q̄ttuor annos bis trib⁹ Bono/
nie ac ſupiori Venetijs multoꝝ pulſus p̄cibus
p̄lo cōmittendū recuſaui hactenus. Niſi modo
quaſi vim paſſus: a nōnullis nobilib⁹ amicis
p̄cipuis Venetis: magnifico dño Maurino Sa
nuto reꝝ geſtaꝝ p̄clariſſimo hyſtoriographo. ꝛ
oium diſciplinaꝝ cupidiſſimo vt ꝑe mōſtrant
q̄ttuor milia voluminū penes ſe in ppetue me
morie theſauꝝ oī auro p̄cioſo chariorē ſeruata
in qbus ſepe raras ꝛ nuſq̄ alibi cōpertas vidi
ꝛ legi diſciplinas. Et dño Nicolao Mocenico
viro impēſe docto ꝯſultiſſimis apud ſenatum
Venetū viris reipublice. Et magnificis domi/
nis Petro donato ꝛ germano ei⁹ Laurētio vi
ris me hercle integerrimis ꝛ multaꝝ diſcipli/
naꝝ nō vulgariū rariter doctis. Et vt taceam
moꝝ pbitatē hoꝝ oium/ ingenuā libertatē/ p̄/

claꝝ ſanguinē/⁊ alta ſtemata:qbus iure vendi
carint ſiqd inſeruire ꝯcederetur : adeo me di/
gnati ſunt:tantis afficere bñuolētijs ⁊ tam co
pioſe accumulare bñficijs ſepe polliciti ſunt:q̄/
rum aliqua recuſaui humiliter aliqua gratan
ter quārum noſtre obſeruantie regularis pau/
pertas pati poterit excepi . Reliqua vtpote
gradus ⁊ promotiones in tuā duntaxat reue/
rendiſſime pater detuli manum:Unum quidē
hoc mihi reſeruaui vt rerer ingratiſſimi ani/
mi eſſe viris de me tā bñ meritis in honeſta q/
dem petitione non acquieſcere. Quamobrem
ꝯgeſtoriū e manus mee Archytipo paſſus ſum
in quingentos exemplari:arte impreſſoria Ge
orgij de Ruſconibus. Non tamen ſine conſilio
⁊ aſſenſu quin potius ſuaſu ⁊ exhortatione re/
uerendorum patrū magiſtri Damiani lori Ve
neti in conuentu p̄dicatorum:ſanctoꝝ.ſ. Jo.⁊
Pauli de Venetijs regentis meritiſſimi:⁊ ma
giſtri Thome oī bono celeberrimi eiuſdē con/
uētus ſacre theologie ꝓfeſſoris. Inſuper eximi
orum phie ⁊ medicine doctorum. D. Antonij
de fantis:p̄clariſſimi apud inclitos Venetos:
logice ⁊ phie lectoris: Cuius inſtantia effica/
ciſſima ad libelli emiſſionem perſuaſit tum ꝓ/
pter plurima eius in me bñficia tū propter in/
genuos eius auditores pro quibus id poſtula/
bat. Inter quos. D. Angelꝰ ceno domini Vin
centij filius:⁊.d.Franciſcus Angelus:dñi Au
guſtini piſaurenſis p̄clariſſimi artium ⁊ medi
cine doctoris filius:artium cultores amiciſſi/
mi mei ex publicis priuatiſq; diſputationibꝰ
quibus ſepius interfui tam p̄clarum oſtendere

ingeniū q̄ cui ſi ars memorādiq; facilitas ac/
ceſſerit breui futur̄ erit q̄ſq; ꝯpares facile ſup/
ent: eo libēti⁹ opuſculū dedi: q̄ id tantor̄ viror̄
inſtātia poſtulabat. Cui nō defuit dn̄s Hiero.
de Allis phyſic⁹ exptiſſim⁹: q parit̄ in eā ſniam
coiuit: illis deniq; Cōgeſtoriū ꝯceſſi vt ipſis iu/
dicib⁹ vl̄ domi deliteſceret vl̄ tuo nol dicatū i/
uulgaret̄: aut cuiuis alteri cui id tu potiſſimū
velis. Nūquidē ſine te poſſim nihil ꝛ debeā ni
hil: tū q̄ moderamini tuo abſtrict⁹ ſim: tū etiā
q̄ gradib⁹ ꝛ honorib⁹ ſeruulū tuū paucis ela/
pſis dieb⁹ accumulare fauorabilit̄ dignat⁹ fis:
baccalaureatū i ſacra theologia grōſe ꝯcedēs.
Tuo itaq; nōie p̄i obſuādiſſime illō opuſculū
vnaq; tecū R. D. Dn̄ico Grimāo Car. dedicā
dū cēſui. Opuſculū pfecto nr̄m id nr̄uz: q̄ ex ol
b⁹ his artis pfeſſorib⁹ mea opa ꝯgeſtū: ꝛ quātū
vires ſupperebāt: ꝛ ocio ꝯceſſuz ē Colonie Ul/
me / Rome / Bononie / ꝛ vbi me reppererim vſu
ꝯprobatū. Qō ſi a ſua Reuerēdiſſ. atq; tua p̄i/
nitate approbatū iri itellexero: i altiorib⁹ vt
nup cepi in diui Thome cōmētarijs ſup epl̄as
b. Pauli q̄z recognitionē tibi nūcupaui: ꝛ Al
berti opib⁹ atq; alijs q̄pluribꝰ: q̄ erroribus e/
limaui nomē tuū / p tua dignitate / imortalita/
ti donabo: atq; indelebili nota imemorijs hoīz
ꝯſignabo: put hoc ipm egregia tua facinora: ſa
lubris doctrine ꝛ qd̄ pcipuū ē ꝟtutis ꝛ ſancti/
monie exēpla lōge lateq; diffuderint. Uale re/
uerēdiſſime moderator ꝛ inter ceteros ſub tuo
gubernaculo chriſti famulos ne tuis paternis
negligas viſceribus Joan. tuū amplecti. Ex
Uenetijs ad Kalend. Maius. 1520.

Sūma tractatuū ⁊ caploꝝ
Congeſtoriū artificioſe me/
moꝛie: tractans de memo
ria locali: in quattuoꝛ pn/
cipales partit tractat⁹.
Pꝛimus tractat⁹ eſt de q/
buſdā/ pꝛeambularibus/ ⁊
cōtinet ſeptē capitula.
De poſſibilitate neceſſitate
⁊ vtilitate artis memoꝛa/
tiue. ca. 1.
De refutatiōe detractionū
artis: ⁊ ꝯmēdatiōe ei⁹. c. 2
Quibus ars memoꝛatiue
conueniat: ⁊ quādo ea vtē
dū ſit. c. 3.
De deſcriptione memoꝛie
⁊ eius diuiſiōe. ca. 4
De memoꝛandi fundamen
to. Et documentis eā ſal/
uantibus. ca. 5.
De impedimentis ⁊ nocen
tibus memoꝛie. ca. 6.
De locoꝝ ⁊ imaginū neceſ/
ſitate ⁊ vtilitate. c. 7
¶ Scōs tractat⁹ eſt de lo/
coꝝ natura ⁊ fabꝛicatiōe.
Et ꝯtinet nouē capl'a.
De Agēdoꝝ oꝛdine ⁊ loco/
rū deſcriptione. ca. 1
De diuiſione ſiue multipli
citate locoꝝ. ca. 2.
De locoꝝ nūero ⁊ cōſigna/
tioner. cap. 3.
De varia locoꝛū conquiſi/
tione. ca. 4
De regulis cōditiōes loco/
rū continentibus. ca. 5
De fabꝛicationis locoꝝ va
rietate: qualitate ⁊ habi/
litate. ca. 6.
De locoꝛū fictoꝝ fabꝛicati
one. ca. 7
De exēplificatione locoꝛū
fictoꝛū. ca. 8.
De euacuatione locoꝝ p de
letionē imaginū. c. 9.
¶ Terti⁹ tractatus de ima
ginibus ⁊ eaꝝ factura ac
multiplici fabꝛicatiōe. Et
ꝯtinet decē ⁊ nouē capl'a.
De imaginū diffinitiōe: et
diuerſa appellatiōe. ca. 1
De imaginū multiplici di
uiſione. ca. 2
De ſubſtantia ⁊ quantita/
te imaginū. c. 3
De q̄litate imaginū: ⁊ effi/
ctiōe atq; notatione. ca. 4
De actiōe paſſiōe ⁊ viuo/
catione imaginū. c. 5
De varia imaginū ſumpti/
one. cap. 6
De ſignificatiōe ⁊ repſenta
tione imaginū. ca. 7.
De generali appꝛopꝛiatio/
ne imaginū ad res memo/
rabiles. ca. 8.

De litterarũ imaginib⁹ ma
terialibus. cap. 9
De viuis litterarũ imagi-
nibus. cap. 10
De imaginib⁹ ſyllabarum
naturalibus. cap. 11
De cõpoſitiõe ſyllabaꝝ ex
figuris realibus. ca. 12
De imaginibus caſuũ grã-
maticalium. cap. 13
De dictionum ſimplicium
imaginibus penes ſubſtã-
tie gradus. ca. 14
De arte dictionãdi ⁊ colli-
gantia dictionum. ca. 15
De modo faciendi imagi-
nes metaphoꝛico penes in
ſcriptionem fictionẽ ⁊ e-
thymologiam. cap. 16
De imaginib⁹ p tranſſum-
ptionẽ mot⁹ coꝛpoꝛis ⁊ in
ſignia factis. cap. 17
De fabꝛicatiõe imaginũ iu
xta ꝯpatiões diuerſas c. 18
De foꝛmatiõe imaginũ pe-
nes eaꝝ diuiſiões. ca. 19
¶ Quart⁹ tractatus de ap
plicatiõe artis ad partes
ſubiectiuas eius. Et conti
net. ca. 14
De applicatione locoꝛũ et
imaginũ ad res naturales
artificiales ⁊ mixtas. c. 1
De imaginum applicatio-
ne addictiones intentio-
nales ⁊ reales. ca. 2
De ſubiectis pncipijs ⁊ fine
oium ſciẽtiaꝝ. ca. 3
De diuiſiõe entis ĩ ſuas p-
tes ⁊ de earũ imaginibus
atqꝫ memoꝛia. ca. 4
De applica. artis ad ſnias
diuerſimode acceptas. c. 5
De memoꝛia oꝛonũ ſimpli-
citũ ſiue ꝓpoſitionũ. cap. 6
De memoꝛia authoꝛitatũ
⁊ arte allegandi. c. 7
De cõcluſionũ ⁊ queſtionũ
memoꝛatione. cap. 8
De memoꝛia ſyllogiſmoꝛũ
⁊ aliarũ ſpecierũ argumẽ-
tationis. ca. 9
De memoꝛia lectionũ col-
lationũ ⁊ ſermonũ atque
hyſtoꝛiarum. cap. 10.
De memoꝛia ꝟſuum ſiue
carminum. ca. 11
De pꝛompta incorpoꝛatio
ne auditoꝝ. cap. 12.
De memoꝛia rerũ pꝛopha-
narum. ca. 13
De modo legẽdi incoꝛpoꝛã
di meditãdi ⁊ reperẽdi ea
quoꝛum memoꝛiam exqri
mus. cap. 14
Concluſio opis ⁊ peroꝛatio
exemplaris.

Finis.

¶ Frater Joan. Romberch de kyrſpe: Conuē‑
tus fratrum predicatorum in Colonia profeſ‑
ſor Joanni Greuēbroch bonarum Artiū
⁊ philoſophie magiſtro: Ac medici
narū Alme vniuerſitatis Co
lonieñ. baccalaureo: ſuo
dño ⁊ amicó. S. P.

Uāq̄ꝫ diuina pene vigeas me‑
moria mi Joannes dulciſſime qua tanta naturaliter predit⁹ es: vt que facili comparaueris ingenio: mox indelebili nota fixiſſe videaris. Expoſtulaſti nihilominus: (vt omnium di‑ſciplinarum es auidiſſim⁹) artificium quo in ſubitaneis pregnantibuſqꝫ vti conſueuimus negotijs: tibi in perpetuum nře amicitie memoriam: relinquere monumentū. Id profecto primum ex diuerſis comparauim⁹ authorum libris: quorum Canones ⁊ regulas in vnum congeſſimus ad inſtar notariorū prothocollum diuerſarum cauſarum ⁊ negotioꝝ litis perſcribentium: vnde memorentur quid quiſqꝫ apud ſe queſtionis depoſuerit annotandum. Cui proinde Cōgeſtorium artificioſe memoratiue nomen imponimus. Deinde quātū vires ſuppetunt. ⁊ ocio conceditur artē praxi comprobare conamur. Tuarum itaqꝫ precum compos accipe quod longis extorſiſti importunitatibus. Sicqꝫ te exercita quaten⁹ addiſcas tui Joannis nunq̄ obliuiſci. Uale tui tuorūqꝫ memor ex kyrdorp. die martis intra octauas ſancti Martini Anno. 1513.

¶ Congeſtoriũ Artificioſe Memoratiue. Frater Joan. Rõberch de Kyrſpe profeſſionis predicatorie Regularis apud Cetum Agrippinenſem.

¶ De Poſſibilitate: neceſſitate: ⁊ vtilitate: Artis memoratiue. Cap. I.

Eminiſcẽdi atq; memorandi artẽ: q̇ naturalis inuẽt memoria: Priſcorũ quidẽ conceſſit auctoritas: quã nõ minus neceſſariã fore / quã retinendis plurimũ conducat: preclariſſimi quiq; virorũ omniphariã exercitatiſſimi q̃ttidiana deuicti experiẽtia abſq; alioꝝ auctoritate: ſua ſpõte profitentur. De quo nihil heſitantes cõſtanter aſſerunt eam et nature commoda retinere et ſcientie nihilominus rationem amplificare. Cuius profecto fundamentum facillime quiſque aſſequi poterit: quanquam multipharijs idolis / ſimulachris / imaginibus: et figuris conſtituatur. Infime ſiquidem conditionis homines litterarum neſcij: Imbecillimis ſibi memorandorum ſepenumero ſimulachris: notiſque retinenda figentibus comparant memoriam: vt et apud alios legi: ⁊ itidem plerunq; in diuerſis expertus ſum. Fratri cuidam idiote

Exẽplũ quendam ex Pſalterio verſum propoſui: quẽ vbi per me ſibi fabricatis imaginibus in loca monſtrata depoſuiſſet: abſque vlla titubatione reſumpſit ordine i etrogrado. Inſuper iuuenis alter artis huius penitus ignarus: figurulas in parietibus quaſdã inanes depinxit: qua

rum intuitu fauſte auctoritatum Ariſtotelis Neceſſi
de Auditu phyſco ſeriem recenſuit: tam et ſi tas Ar
hec eius ſimulachra nil penitus ſymboli gere- tis Se
rent cum materia illa: fuere nihilominus re- neca
cordandi adiuuamen. Si tam exilia iuuande
memorie conducunt: quid queſo non admini-
culabitur memorandi fundamentum ſi vſu et
exercitio extruatur? ¶ Cum autem Seneca
authore: Memoria ſit res ex omnibus maxime
anime partibꝰ delicata: fragilis/multiſq; ſub-
iecta defectibus. Et vt exemplis vtar ſicuti me
chanice artes corporis opitulantur neceſſitati
ita retentiuam oportere artificio fulciri: non
tam mea aſſertione quam aliorum aſtipulatio
ne liquet. Cui alludit Cicero ad Herennium Cicero
inquiens memoria non ſolum a natura perfici
tur: ſed etiã habet plurimum auxilij. Cuiꝰ S.
Thomas ſcda ſcde queſt. 49 articu. 1. aſſignans Sanct.
rationem notat intentiones ſimplices et ſpiri Th. 2. 2.
tuales ex anima facilius elabi: niſi quibuſdam queſti.
quaſi corporalibus alligentur ſimilitudinibꝰ. 49. ar. 1
Quam adinuente ſcripture vnam nouimus
cauſam: vt q̄ hũana neq̃t ꝯſeruare mẽoria: apõ Inuen-
ſe repoſita a ſolis hauſta vocibꝰ: ſaltem ex char tio me-
tis depoſitum relegens ſingulorum recorde- moratì-
tur. Priſci itaque philoſophi: ſiue Symo- ue.
nides ante omnes: ſiue Metrodorus aut quiſ
quis alius primo: huic humane fragilitati
ſuffragatum iri cupientes: vt tã opaca nauan
de diſcipline vmbracula defugerent: Memo-
rãdi hoc munꝰ ĩ poſteros largiri ſũt. Quo i oſ
ſcia (vt Tullio placet) maxĩe opꝰ ẽ. Quid enĩ- Tulli.
uero ꝓderit q̃q; doctiſſimoꝝ ſcripta exactiſſi-

me luſtraſſe: arteſq; ſectari vniuerſas: ſi qñ op; eas ad manũ nõ habeam⁹: neq; meminiſſe poterim⁹ q̃ docẽda forẽt q̃buſue vti placuit. ¶ Hoc ip; ſuis ope nemo dubitat vtile q̃d neceſſariũ quis autumant.

Utilitas artis.

Memoriam autẽ ait Cicero labilem arte iuuari: ⁊ naturalem quoq; egregiam magis confortari.

Cicero

Cibus neceſſaria eſt memoria.

Quid queſo vtilius veloci proloquendorum memoria: apprehenſione firmiore: ⁊ pronunciatione ſecuriore? Eiuſmodi hec ars indubie adminiſtrat. Et proinde omni ſtatui/ ſexui: ⁊ ſingulorum conditionibus competit. Religioſis vtpote ⁊ prophanis: ac quibuſliber artificibus philoſophis/ Juriſtis/ Theologis/ predicatoribus: ⁊ confeſſorib⁹. Cuilibet ſiquidem horum opus eſt: eorum meminiſſe que ſua inter ſunt: ad ſuum ſpectant officium: ⁊ que ſuo conducunt propoſito.

¶ De refutatiõe detractionum artis: ⁊ commendatione eius. Capitulum ſecunduz.

Refutatio blateronum

Ignaui plerunq; inſectantur ingenuas diſciplinas: quas aſſequi poſſe deſperãt. Ut iuxta vetus prouerbium: Scientia non habeat inimicum niſi ignorantem. Sicq; igit̃ inſulſus quiſpiam Zoilus: ⁊ blacterãs detrectator idolorum huius negotij varietate attonitus: hanc artem plus oneris q̃ frugis aut honoris cumulare conuicians deſpiciat: veluti mentis deſtructiuam: ⁊ que hebetes atq; fantaſticos ſui emulatores efficiat: huiuſmodi veluti hebetem ⁊ ad bonas diſciplinas ineptum poſthabeto.

Ariſt.

Abuſ⁹ artis nocet.

Tuq; firmiter teneto hanc artem eiuſcemodi reddere fantaſticos qualem vult Ariſtoteles lib. 3. de anima intelligentem: quem neceſſe

eſt

eſt fantaſmata ſpeculari. Unde eruditus quiſq;
efficitur literarum gnarus: cum noſtra cogni
tio a ſenſatis maxime nobis vendicanda ſit.
Nequaq̄ tamen fantaſticos generat: fatuos in
ſanos/delyros/ſyncopatos mente: vel ingenio
obſcuriores. Hi forſan id propter abuſum vt in
quibuſlibet alijs contingere nouimus accidat.
Alioquin Ariſtoteles/ Seneca/ Tullius ⁊ id
genus: pleriq; alij priſcorū: (Ut Neothericos
viros literatiſſimos eo munere taceā) ſtolidi:
inſipientes: ⁊ fatui: venirent inſimulandi. Nō
ſi abſonum ſibi videatur: digito labellum pre/
mat: quiſquis talis eſt detrector: ſueq; depu/
tet ineptiei: craſſitudini: ⁊ Segnitiei: q̄ ipſe tā
ti ſit muneris expers: quo egregios quoſq; egro
fert animo p̄claros eminere. ¶ Et defleat tam
alienū a ſe hoc p̄diuinū beneficiū: inter litera/
tos maxime precipuos exercitatiſſimū: arca/
na licet forſan mente repoſitū. Cuius vim hi
duntaxat nouere: qui perpaucis conquiſitū ca
nonibus: iugi meditatione/exercitatione: ⁊ ſe/
dulo vſu facilē quendā habitū memorandi ge/
nerarunt: quem nec leuiter amittere poſſent.
Hinc vana coꝝ concertatio eſt: qui propterea
nullius momenti eſſe contendunt: q̄ in longos
iā annos inter abditiſſima priuatim delitue/
rit. Eadē nanq; ratione viderentur aſpernen/
da: que in dies humana induſtria ex ſecretiſſi/
mis eximit latebris. Et quis neſcit veteres plu
ra ſuis etiā amiciſſimis abſcondiſſe? Quāobrē
noſtro euo congratulandū eſt: vbi paſſim quiq;
moliuntur in lucē quippiā grati edere: vnde ⁊
oblectari poſſit auidiſſima ſtudioſoꝝ mens: ⁊

Cōmendatio Artis.

Occultatio diurna artis.

Prima ratio. frugē largioris muneris potiri: vbi tot tantiq; viri florent: qui ſua beniuolentia deuincti hac cete: aſq; q̃zplures indies impartiūtur Romano eloquio editiunculas: non tamen hoc vnicū

Veneciis vi guntaxat. Sed magis tota olno ſapientia ab orientalibus ad occaſum heſperiaſq; defluxa partes: refluere cernatur. Atq; eſtimem in breui futurum: Sacra doctrina: vt ceptum eſt: tū hebreo tum greco eloquijs palam prodetur apud nos. Veriī ſunt pleriq; priuſq̃ ſtatuti cur

Scda rõſus methā attingant: turpiter defatigati: bra uio fruſtrantur. Ceteriq; grauioribus prepedi

Tert. rõuntur negotijs: quod ⁊ mihi (vt non ignoras) contigit: qui nec alijs cõferre queunt: quod v

Quart. rõſu ⁊ exercitio non firmiter radicauerunt. Multi vero floccipendentes: cuius fructum nõdum experti ſunt quod maxime laudādum erat vituperio affi iunt. Ediuerſo qui oſtentationis gratia cuncta peragunt inanis glorie viri cla

Vana gloria memorantiū borant: hoc artificio audita omnia: ⁊ lecta q̃q; coram ceteris recitare queant: ⁊ hi quod alijs in bonum noſcitur collatum in abuſum pertrahunt. Veluti multi difficillimas in logica enodare tentantes intricationes: ſeſe inaniter torquēt. Et in Rhetorica aerem verbis verberāt. In philoſophia inſcrutabilia rimant: in Theoſophia altiora ſe querentes opprimuntur a gloria: vt qui ſe ſapientes autumant ſtulti fiant.

Non mirum proinde ſi hac induſtria plerique aburuntur. Cuius tā copioſus eſt fructus: his qui ad Eccleſie dei edificationem: ⁊ orthodoxorum inſtructionem: predicationes Euangelij: Epiſtolarum: de virtutibus ⁊ vicijs: moralium

informationem: hiſtorias ⁊ Sanctorum vitas
in dei laudem ⁊ eorum preconia: ad animarũ
ſalutem recolliʒũt. q̃ʒ citiſſime hac arte: firmi
ter tenent: ⁊ cum fiducia efferunt. Quod alio/
quin longo tempore debiliteret ⁊ cum formidi/
ne fieret cum intermiſſione nonnunq̃ʒ vel ma/
ioris vel ſaltem equalis boni.

C Quibus ars memorie conueniat ⁊ quando
ea vtendum ſit. Capitulum tertium.

QUamq̃ʒ igitur omnibus plurimum con/
ducat: magis tamen oportuna eſt his q
iuribus ⁊ legibus: ſiue cauſas agendo ſiue voce — Quib⁹
do ſtudium ⁊ laborem impendunt. Et diuini potiſſi/
verbi declamatoribus: tum quia hi plurimus nũ ars
ſepe recordari habent: tum etiam quia materi ꝯueniat
as difficiles quemadmodum ſine hac arte nec Exéplũ.
rite capeſcũt: ita neq̃ʒ retinere queunt. In his Ubi vtẽ
deniqʒ monſtrorum facilior eſt fabricatio: que dũ ſit ar
ex rebus magis quam vocibus reluſtrat. C In te.
quottidiano attamen ſtudio ⁊ qualibet facul/
tate non frequentãdũ volumus. Niſi enim qs
ignotarum dictionum ſimulchra imaginandi
facilitate petiatur: non tam artibus conducet
q̃ʒ iuriſtis medicis ⁊ Theologis. Egregius ali/
quis artium lector nil in adiutorium preter ar
tificioſe memorata referre mihi retulit quod
tñ nec imitandũ cõſulo niſi diu exercitatis. Ne
qʒ is mihi eſt modus. Sed in arduis q̃ ſubito
efferenda ſunt: ⁊ ad q̃ naturalis mẽoria abſqʒ
artis ſuffragio nõ ſuppeteret: hoc bñficio fungor:
vt leuis cari q̃d maiori fiducia rite pnũciatu Nota bñ
r⁹ſim. Et itidẽ diuturnior hereat tpe. Queãd
modũ ꝑſ hebdõadales priões: ſenil de Chri paſ

ſione ſermonē locis mancipaui: vnde ſat eſt mi
hi annuatim ſemel dūtaxat loca repetere: ſicq̄z
iam octo vicibus eundē apud populū decla/
maui. Sic quoq̄z in natali intemerate virginis
Marie de nobili eius ſecundū carnis propaga
tionē proſapia. Ab Adā exorſus/ſingulas vſq̄z
ad hunc Euangelij a Mattheo deſcripti paſ/
ſum. De qua natus eſt Jeſus qui vocatur Chri
ſtus: dinumeraui generationes: abſq̄z vlla dif/
Modeſtia authoris. ficultate. Sic quoq̄z in natali dominico. In ce
na vltima Chriſti ⁊ alijs tēporibus: ex ſubita/
nea preuentus obediētia mox didici quod fir/
miter (vt teſtes ſunt qui affuere) eloquerer.
Hecce ne putes abſq̄ iactari: quin potius vt
diſcas q̄z mirabilia: que alijs ſtupentibus vidē
tur impoſſibilia: facile ſit hac arte operari. Si
cut accidit vt in auditorij mei admirationem
omnes iuris pontificij titulos ordine ⁊ recto ⁊
prepoſtero eque faciliter recenſerē. Quā tibi
cōmunicaturi artē: hinc demū ad inſtar veterꝝ
Suffragij peritio. poſtulamus diuinū pro eius aggreſſu preſidiū
a ſummo omniū opifice: qui memoriā fecit mi
rabiliū ſuoꝝ miſericors ⁊ miſerator dominus
omniū ſcientiaꝝ fons ⁊ origo: In quo ſunt o/
mnes theſauri ſapientie ⁊ ſcientie reconditi.

¶ De deſcriptione memorie ⁊ eius diuiſione.
Capitulum quartum.

Diffinitio memorie. Vetuſtū eſt adagiū Niſi nomen rei ſcieris
cognitio rerum perit. In qualibet pro/
inde ſcientia inter precognitiones. Quid no/
minis ſaltē connumeratur. Ne itaq̄z abſre q̄z/
plures attuliſſe videar cōmendationes regula
rum atq̄z canonum neſcientibus vnde hec pro

ficiſcantur: aut in quem vergant periodū. A
nomine tandē exordiar retentionis fundamētū
poſiturus. Inſtituti igitur noſtri opus a ſuis p
feſſoribus nuncupari conſueuit Memorandi/
Reminiſcendi. Recordandi/ aut ue meditan/ Ars me
di artificiū. Nec etenim immerito: Ars memo morati
ratiua dicitur: quandoquidē ingenij bonitas ua.
ſepe imitatur artē: Ars vero nature cōmoda
confirmat ⁊ auget. Hinc non ſibi vendicat me
moratiue nomen ac ipſa memoriā conſtituat in
eſſe: verū quia naturali adminiculatur virtu/
ti: quo facilius atq; firmius ſues expleat act⁹. Nō ex
Et ob id noſtre huic Editiuncule Congeſtoriū poſiti
Artis memoratiue nomen impoſuimus. Non nolo.
quia de naturali memoria ad iſtar philoſopho
rū/ diffiniendo/ diuidendo: proprietates in eſſe
ſuas demonſtrando: aut quouis alio docendi
genere preter q̃ꝫ propoſito deſeruit tractaturi
ſimus. Sed quia ob tuā piā moleſtā tū infeſta. Nō ſu/
tionē mihi Joannes dulciſſime perſuaſum erat ſcepti
modū ⁊ artē quibus in ſtudio ⁊ lectoꝝ memo/ laboris.
ratione cū oportuerit vtoꝛ: quo familiarius: et
ſuccinctius fieri poterit: pro noſtra mutua ami
citia tibi cōpendiolo perſcribere vt huice ſimi/
libus ad grauiora excitteris. ¶ Quatenus igit
ad rē loquar memoriā diffiniturus. Cū multi Diuiſio
plex partiendū ſit priuſq̃ꝫ diffiniatur quo mul meorie
tiplicata diuiſa ⁊ in minutiſſimas diſcreta por
tiunculas limpidius perſpici queant Vitātes
confuſionē: Memoria quatenus ad preſens at/
tinet equiuocū eſt pro naturali vi anime ſpeci
erū cōſeruatiua: ⁊ ad artificiū quo vis ipſa cor/
roboratur: vtpote quia vel naturalis memorie

vigore tñ vł artis ſuffragio ſinguloꝛ ꝗ memi-
niſſe libuerit recordamur: duplicē ꝑinde in pñ
tia ꝑleniori ſtilo tāgem⁹ memoriā. Eſt aūt natu
ralis mēoria q̄ aīe nr̄e inſita ē vł ſimul cū cogi
tatiōe nata. Et ē ỽt⁹ aīe p q̄3 retractat ꝑte: ita
vt ex eis metiaẗ futura. Et autore Dyomede:
ē velox aī ⁊ firma ꝑceptio cui⁹ facultatē fouet
exercitatio lectiōis narratiōis intētio: ſtili cu-
ra: redditio ſolicita: ⁊ diligens ītē rō. De natu
rali ītē mēoria q̄ruplex ⁊ q̄ q̄liſue potentia aīe
apō d. Tho. in ꝑma pte Sūme theologice. q.
77. art. 8. ad q̄rtū ⁊ q. 79. ar. 7. ⁊ q. 78. ar. 4. ⁊ in
varijs locis diſpiciēdū relinq̄. Venerabilis dñs
Albert⁹ in cōpedio naturalis negotij triplicē
aſtruit in hoīe repiri memoriā. Quar ꝑma eſt
cōſeruatiua ſenſibiliū ꝓprietatū ⁊ intentionū:
q̄s apphendit eſtimatiua ⁊ hec ē ſm partē ſen-
ſibilē ⁊ ſequiẗ eſtimatiuā. Alia eſt cōſeruatiua
intelligibiliū ſpecieꝛ: ⁊ hec ſequiẗ rōnem: ⁊ eſt
in poſteriore parte cerebri ⁊ has duas videẗ tā
gere Damaſcen⁹ cū dicit memoria ē ꝑhātaſia
derelicta ab aliq̄: ⁊ cōſeruatio ſenſus ⁊ intelligē
tie. Credo tñ ꝙ ꝑma in hoīe nō ſit alia ab ima-
ginatione. Tertia eſt memoria in ſuperiori pte
rōnis: ⁊ dī retentio vł cōſeruatio eſſentialis ſili-
tudinis veri ⁊ boni: hec ille ibi. Diu⁹ aūt Tho
mas duplicē aſſerit eſſe memoriā naturalē vnā
que eſt in parte intellectiue: potentia pure co-
gnoſcitiua ⁊ conſeruatiua tantū ſpecieꝛ. Aliā
que eſt in parte ſenſitiua que eſt theſaurus ſpe
cieꝛ intentionaliū ſiue intentionū ſenſibilium
cū ſenſu acceptaꝛ cuius organū eſt in extrema
parte capitis: vt ex hac figura patere pōt.

Deſcriptio memorie naturalis.

Dyomedes.

S. Th. 1. q. 77. art 8 et alibi.

Alber. magn⁹. 3 memoria ē. 3.

Dama.

S. Th.

Et quoniā hec pars ſi humidior ſit q̄ oportet
male retinet acceptas ſpecies: hinc eſt q̄ pleri/
q̄ʒ huic defectui mederi intendentes: diuerſis
modis vnctionū hanc partē exiccare moliun Tr nīs
tur: de quo alibi locus opportunus: diuerſi di/ ſtuctē di
uerſa ſentiunt: caute autē adhiberi remedium In no/
conſultius mihi perſuaſum habeo: tu vel nſam ma orū
de hoc habere intentionē vel que ipſe apud ex lr̃arū
peritiores legeri medicos tene. Quod ad hūc
locū attinet naturali memorie non medicinis
ſed locis ⁊ imaginibus ſuffragandū cenſemus

quā induſtriā veteres memoriā Artificialē nū
cuparunt. Eo ꝙ rationē doctrine plurimū am
plificet. Et eſt (vt vnica duntaxat notificē de
ſcriptione Tulliana) diſpoſitio imaginaria re
rū ſenſibiliū in mente ſuper quas memoria na
turalis reflexa cōmouetur ⁊ adiuuat: vt prius
apphenſa facilius/diſtinctius/et diuti⁹ valeat
recordari. Nō itaqꝫ accipias hic memoriā ſiue
naturalē ſiue artificio adiutā: quatenus cōtra
Reminiſcentiā diſtinguitur. Sed prout eſt ab
vtraqꝫ exuberans virtute coniunctim vtpote
retinendi artē: ⁊ retentorū quomodolibet ad
nutū conſiderandi legendiue facilitatē. Quaꝫ
Petrarcha in lib. de Aduerſa fortuna adiutā
iri ſuadet in hec verba. Si tibi memoria fluxa
fuerit: diligentia ⁊ artificio eā ſtringe. Cūctis
memorie ingeniiqꝫ defectibus occurrit indu/
ſtria: nil patitur perire nil minui: hec eſt q̄ phi
loſophos ⁊ poetas ſenes: virentiſſimo ingenio
ac ſtilo: hec eſt que decrepitos oratores voce ſo
lida validiſqꝫ lateribus ac tenaci memoria ſer
uare poteſt. Unde ſi tibi infida memoria eſt no
li illi fidere: ſepe calculū ſecum pone: quicquid
credideris ſtatim exige hec ille. ¶ Hoc autē in
ter memoriā ⁊ reminiſcentiā inter eſt: ꝙ mēo/
ria diſcrete ⁊ diſtincte reuertitur ad res: com/
ponendo intentiones diſtinctas cū imaginib⁹.
Reminiſcentia vero ſiue Recordatio eſt mot⁹
interceptus ⁊ abſciſſus per obliuionē: ⁊ eſt tem
poris ⁊ loci cū collatione ordinis ⁊ reminiſcibi
liū dependentie. Et quando ex vno ſimili in a/
liud prouehimur vel ex contrario in contrariū
aut ex ꝓprietate in ſubiectū deducimur. Sed

In li. de memoria natura li: ⁊ alibi.

Diffinitio memorie Artificioſe.

Frāciſ. Petrarcha.

Cōparatio memorie ad reminiſcētiā.

Reminiſcendi media.

memoria ex locis ⁊ imaginibus proficiſcit Ar
tificialis vt anima per memoriã mediantibus
ſenſatis rebus in ipas prodire res ſenſibiles ex
tra animã exiſtentes queat: adycíemus itaque
quibus memoria iuuetur ſenſibilibus.

C De Memorandi fundamento ⁊ documẽtis
memoriã ſaluantibus. Cap. Quintũ.

Ex his perſpicuũ eſt Retẽtiuã aĩe vim ar Fũda
tificio roborari poſſe. Et hoc locis ⁊ rerũ memo
memorandarũ imaginatis formis ſiue ſpecie/ mẽo
bus: quas diximus imagines ſiue literarũ ſiue tionis
dictionũ: aut orationũ tã ſimpliciũ qȝ cõplexa
rũ: nũerose vel ſolute effectaꝝ: ſepius atqȝ ſepi
us dũ locis donate ſunt reſumptas atqȝ freqñ
ter meditatas in quo totius negocy omnis pe
ne vis conſiſtit. Hec quippe traditio per pau/
cis imbibitur preceptionibus: atqui longiori
opus habet practica ⁊ exercitatione . Et ob id
velim quiſqȝ primũ ꝑprias experiretur vires:
⁊ ad eã idoneitatẽ qȝ ſeſe huic intentioni desti
naret. Memoria enimuero ⁊ ſi ab arte perficia Tales
tur habet tamen a natura principiũ: q̃ propter plus .
Thales Atheinenſis teſte Laertio hunc recte
felicẽ cenſuit qui ſanus corpore: anima copio/
ſus ⁊ natura docilis eſt. Fruſtra nanqȝ indoci/
lis doceretur. Quandoquidẽ mali poſitus ady
cit artẽ: vt in tritis vulgaribuſqȝ dicitur car/
minibus. Sunt hominũ ſeptẽ genera non arti
bus apta. Sunt mali diſpoſiti primi: tardique
ſecundi. Tertij ſunt vagi: non conſtantesqȝ qr/ Decẽ
ti. Quinti guloſi: ſexti ſunt luxurioſi. Sũt egro mẽti
tantes ſeptimi ſiue dolentes. Ubi cui proinde
eſt memorie cupido: ex tribus eius valorẽ colli

Frãciſ. Petrarcha. gat neceſſum eſt. Utpote bona Anime (cuius
memoria pars eſt) diſpoſitione. bona item cor
poris (qđ viribus ſenſitiuis aĩe ſubſeruit) qua
litate: ⁊ bona deniqꝫ corporis ad aĩam cõnexio
ne. Quibus tria potiſſimũ vt Petrarche eſt au
ctoritas: quam Mectheruꝭ acceptant ſuffraga
tur vacatio manſuetudo ⁊ ſobrietas. Ne exter/
nis occupationibus mens a ſtudio auocet᷑ atqꝫ
diſtrahatur in quolibet etenim ocio litterario
non modo ſcientie cupiditas experitur ⁊ Acu
men ingenij: verum animi opus eſt tranquilli/
tate. Ipſe ſiquidem ſciendi ardor a natura cui
Uacatio neceſſaria libet innaſcitur. Ariſt. 2. metaphi. autore. A/
cumẽ ſi igenij natura negauit: opaciori deſtina
tus amplioribus eget ſtudijs. Erit magis velu
ti Cleobolus phus ꝯſuluit ſapientiã ⁊ ſcienti
Boeti⁹ am diligat. Et ad Boetij conſilium ſedulitate
vincat fugetqꝫ ingenij nebulas: Habeo profe/
cto hinc mihi perſuaſum propterea ſanctarũ
ſcripturarum voluptatem allegoricis inuolu/
tã regminibus vt deſideret᷑ ardentius: ⁊ iocun
Mãſuetudo expetẽda. dius denudetur. Tranquillitas deniqꝫ anime
ad hoc ſane ꝯducit ne per iram vel impatienti
am ſuffocet᷑ concupiſcibilis: Frenandis igitur
anime paſſionibus ante omnia intendendum
eſt: non in omnibus ſiquidem ſtudium eque va
let: quod excedens leticia vel triſticia ſeu ira ⁊
queuis alia paſſio plurimum prepedit aut pe/
Sobrietas vtilꝭ Cleobolus nitus tollit. Unde conuincitur manſuetudinẽ
ſtudioſo ſummopere ſuffragari. Hãc ſummam
exiſtimo ſobrietatem viris litterarum percupi
dis opportunam: vt quatenus Cleobolus recte
ꝯſuluit corp⁹ bñ exerceãt in ſomno ⁊ vigilijs: in

repletiõe ⁊ inanitiõe. ⁊ in ceteris quis phiſici vocãt res nõ naturales a nobis alibi ſepiꝰ repe titas. ¶ De impedimẽtis mẽorie. Ca. vi.

Ebrietatẽ ñ gratis qſq; doctrinãdus ſer uabit qñ qdẽ p continuã ⁊ longã ebrieta tẽ mens anihilat vt barbato placet Hierony/ mo: vbi ait Quoniã ſaturati ſuccedit obliuio tam diu neſcitura quid cupiat q̃diu reuoca/ ret memoriã eſuries. Cõtra aũt Petrarcha in quit Tenuitas victꝰ podagrã pellet ruis e fini bus: dolorem capitis auferet cerebriq; vertigi/ nẽ: vomitũq; ⁊ ructũ ⁊ nauſeã ⁊ ſudorẽ tediũ/ q; ⁊ faſtidiũ turpſius pallorẽ alternũ ac rubo/ rẽ. odorẽ q̃q; ⁊ oris ⁊ corporis tibi atq; alijs im portunũ ſiſter. Preterea pedes inſtabiles: ma/ nus tremulas nutans caput: quodq; eſt opti/ mum animũ ipſius moderabitur frenabitque

Epylogo deniq; recenſenda velim cuiq; ſtu/ dioſo opportuna ſcientie cupiditatẽ Acumen ingenij: valitudinem bonam: victum ⁊ veſtitũ: facultatẽ mediocrẽ: loci opportunitatẽ: tempo ris ocium: animi tranquillitatem: Studij ordi nem modum ⁊ formam ⁊ perſeuerantiam. Et vt addam piam intentionem deuotionem hu/ militatem ⁊ communicationem de quibus ali bi in libello de modo ſtudendi copioſius diſſe/ ruimus vt noſti at quia hec deus natura ⁊ for/ tuna non eque nec omnibus pariter admini/ ſtrant nõ ſingula quiſq; facile aſſequitur: ideo/ q; praros ↄperimꝰ edoctos vndeq̃q; poti ſ mũ qñ pleriq; ſibi a deo naturaq; vel arte colla/ tis abutũt vt illis Petrarcha improperat inq̃es Que deꝰ ⁊ natura vl ars aliqñ ad obſeqũ dedit

Impedimentum memorie. Petrarcha. Studioſo neceſſaria Franc. Petrarcha.

in veſtrū dedecus dānumq̄ꝫ conuertitis. Po/
tū cibūq̄ꝫ ad ebrietatē ꝛ crapulā: ociū ꝛ quietē
ad ſomnolentiā: valitudinē ꝛ robur ad iniuri/
as: ingeniū ad fraudes: ſcientiā ad ſuperbiam
eloquentiā ad diſcrimen: domiciliū ac veſtitū
ad pōpam inanēq̄ꝫ iactantiā: opes ad auariti
am ꝛ luxū. Cūq̄ꝫ itaq̄ꝫ de bonis mala faciendo
demereniur propter abuſum ꝛ habitis priuari
ꝛ ob ingratitudinē non recipere donanda iu/
ſte nobis obtingit. Quid mirū inter modernos
ſi tot rudes hebetes inſulſos ꝛ indoctos conſpi
cias qui nature munera atq̄ꝫ fortune tā varijs
deprauarūt incōmodis? Et vt q̄ ingenio obſunt
atq̄ꝫ in bonas lr̄as affectū in externa deflectūt
ſilentio preterea in p̄ntiarū. Noſti q̄ꝫ grauiter
memoriā moleſtāt ꝛ ſepe corrūpunt nimia re/
pletio ebrietas ꝛ cibus dure digeſtionis cuiuſ/
modi ſunt carnes boū: oua dura ꝛ his ſimilia q̄
vel malos humores generant vel caput noxijs
replent vaporibus. Inſuper longus ſomn⁹: ni/
mia vigilia: exceſſiuus calor: ꝛ intenſum frig⁹
atq̄ꝫ omnia extrema vt paſſiones exceſſiue: coi
tus ꝛ id genus que recenſui alibi plerunque.
Quoꝝ cauſas tibi tuiſq̄ꝫ cōplicibus medicis
relinquo: ſimul cū cata plaſmatibus ꝛ in uncti
onibus que memorie perhibentur cōferre. Ex
quibus attamen non tā iuuari duos conſperi
q̄ꝫ ſincopari mente: non propterea hecce peni/
tus diſſuadens quandoquidē pleriq̄ꝫ medico/
rū expertiſſimi ea nō abhorreant vt apd̄ Mar/
ſilij de triplici vita. Et Joannē Michael: in li
bro de oībus ingenijs augende memorie liodo
conſtat. At in preſentiaꝝ inde calamū reſtrin

Vitāda ſtudioſis

go. Uerū ſi que de modo forma loco z tēpore ac
ſtudij continuitate videbuntur opportuna bis
inferius poſt imaginū tractatū locus dabit̄ ne
arbitreris locorū z imaginū ſuffeciſſe conditio
nes: z non dedicā ipſorū coerigi connexiones:
reliquis que ad memoriā attinent atq; condu
cunt rite obſeruatis.

De locorū z imaginū neceſſitate/ z vtilitate. Capitulum ſeptimum.

CUm ex proximo capite concedatur mēo/
rie artificiū ex locis z imaginibus debi/ Neceſſi
te ordinatis conſtare: ea eſſe de eſſentia artis p tas loco
ſpicuū eſt: cōſiderantibus q anima per res ſen rū z ima
ſibiles in mēoriā extranearū deducit: vt enim/ ginum.
uero confuſionē ordinis memorandarū quiſq;
deuitet atq; alia id genus incōmoda: quatu/
or potiſſimū exquiruntur. Primo nanq; natu/
ralis potentia ſpecierū imaginatarū ſuſceptiua
exigitur z hanc ſuperius diximus eſſe mēoriā Ex q̈ttu
naturalem. Secundo res ipſa cuius memoriā or officit
cupimus habere neceſſaria eſt. Et hec non qui mēorari
dē corpaliter ſeſe intellectui ingerit aut apud ua.
memoriam recondit: Sed vt Ariſt. li 3. de aia Ariſto.
atteſtatur lapis non eſt in anima ſed ſpēs la/
pidis: per fantaſiam ſcilicet abſtracta: que ſi p
ſimulachrum aliquod noſtra imaginatione ef/
fictum in loco aliquo corporali fuerit repoſita
firmius memorie adherebit: quod preſentis intē
tionis eſt quapropter loca z imagines ad hanc
induſtriam ſumme neceſſaria ac partes eſſen
tiales dicimus. Tertium autem quod exigitur

eſt deſtinata rei cuiuſq; in numero menſura ⁊
debita proportione diſpoſitio: cui quartum ac
Utili- cedit iugis locatorum cum ſedibus ſuis reperi
tas loco tione ne per negligentiam obfuſcentur. ¶ Tullia
rū ⁊ i- na proinde vtentes Metaphora dicimus neceſ
maginū ſaria eē loca ⁊ imagines neceſſarias: vt illa pa
pyri gerant officium he vero ſcripturarum: q̈-
ten⁹ cupiēs alicuius meminiſſe eius imagines
locis in debita diſpoſitione ordine ⁊ collatiōe
Ordo coaptet. Quod anime operationes ordine quo
cogni dam ſeſe alternantes indicat: quandoquidem:
tioni. quod ſenſus percipit imaginatio repreſentat:
cognitio format: ingenium inueſtigat: Ratio
iudicat: memoria ſeruat: intelligentia apphen
dit ⁊ ad contemplationem adducit. Per ima-
gines itaq; locis impreſſas in locatoꝝ deueni-
mus cognitionem: quibus adiuta memoria ri-
Joā. de te exoluit officiū. Quare tūc (Secundū magi-
ſ. Gem. ſtrum Joannem de Sancto Geminiano) me-
moria eſt bene diſpoſita cū eſt larga per capaci
tatem (In quo tamen mihi conſultius videtur
cā ñ multis pariter ſimulq; onuſtandā) longa
per diuturnitatē ⁊ diuerſis fulta adminiculis
Ariſto. per ſtudioſitatē. Cui plurimū teſte philoſopho
conducunt memorandorum (vt prelibauim⁹)
bona ordinatio. Et ad ipſa affectus inclinatio
inſuper ſimilitudinū diſueraꝝ ac mirabiliū ad
aptatio: ⁊ poſtremo meditandi ſedulitas ac fre
quentatio. Et hec eius ſententia conuincit et
In li. ď memorie deſcriptione qua inquit. Memoria ē
memo. poſitio ſub ordine ⁊ frequens meditatio memo-
⁊ remiſ. riā ſaluās in reminiſcēdo: qȝ expertꝰ ſpecies
Cicero. frequent intueri i phantaſia reſeruatas auget

memoriam. Cui alludit Cicero dicens. Memo-
ria artificialis conſtat ex locis ⁊ imaginibus.
Quod nanq; Ariſtoteles dixit poſito ſub ordi-
ne: hoc Tullius ex locis appellat: ⁊ Tullius ait
ſecundo. Ex imaginibus itidem plus: frequẽs
meditatio nũcupauit ne quidem in mẽa di cre-
pent. Eſt quippe meditari ad ſe imagines ⁊ in- Cõparatio mẽorie ad alta.
tellectũ materie cape. ¶ Quamobrẽ Joannes
vbi ſupra comparat memoriam vtero mulieris
quemadmodum nanq; in vtero concipitur fe-
tus carnis: ita ⁊ in memoria: hoc eſt ex ſpecie i
memoria ſeruata concipitur verbum mentis: Obſeruãda diligent
quod eſt quaſi proles eius. Et proinde tibi con-
ſultum habe hoc carmen. Si cupis eſſe memor
bis quattuor accipe claues. Eſto vacans intue-
ns ſobrius atq; benignus / ordo ſit ⁊ numerus
tibi conſtruatur imago. Et quod concipit tua
mens meditare frequenter. Artificioſa nanq;
memoria ſi hiſce adiũcta fuerit (teſte Cicerone Cicero
ad Herennium lib. 3) fieri poteſt vt que acce-
pimus quaſi legentes reddamus: neque mul-
tum intereſt an a vertice an a calce incipia-
mus.

Tractatus Secundus de locorum natura ⁊ fabricatione.

¶ De Agendorum ordine ⁊ locorũ deſcriptione. Capitulum Primum.

Ordo agẽdorũ.

LOca imagines ⁊ ordinẽ in hoc erigi
opificio non tam priſcorũ acceptas
auctoritate q̃ꝫ conuictũ probari quoti-
diana: ꝗrentis memorandorũ ima-
gines ſimul ⁊ alia idola ſiue ideas lo-
cis nr̃a phãtaſia: depictas recta figurarũ diſpo-

ſitiōe firmiť fixe clare ac faciliť recto ꝑpoſtero/
ue ordine cū libuerit reſumptas pronunciem⁹
eorum ſignificata. Atq; illis depoſitum fideli/
ter reddentibus prodigium ac mirum quid ef/
feciſſe cenſeamur: quandoquidem omni timo/
re abacto recenſemus pene infinita collocata
promptiſſime: quod ceteris huius negotij igna
ris ſuperhumanum videatur. Atq; tandē pro
pius ad rem accedamus. In primis omnium lo
corum finitionem/ partitionem/ inuentionem/
numerum qualitatem ⁊ ordinem indagantes.
Poſtmodum manu noſtra imagines abinue/
Multi- nimus/ ⁊ que cetera ſeries expoſtulat. Et quod
plex ac- ad primum attinet locus quidem a philoſopho
ceptio. varie in diuerſis locis conſideratur vtpote q̈/
tenus dicibile eſt de genere quantitatis cum
menſurat locatum ſecundum oēs eius partes:
vel dicibile de genere relationis penes reſpe/
ctum ad locatum: ⁊ ad aliquid ſecundum dici
eſt: vel de genere qualitatis prout generatiōis
eſt principium ſimul ⁊ conſeruationis ſecundū
Diffini/ qualitates actiuas ⁊ paſſiuas que ſunt in loco.
tio loci ¶ Sed hec miſſa faciētes locum accipimus ab
Ariſto. 4. philo. Quod videlicet eſt terminus
corporis continentis immobilis primum. Eſt
nanq; ſecundum bea. Thomam. 2. diſtin. 12. q.
S. Th. 5. art. 1. locus idem per eſſentiam quod ſuperfi
2. diſt. 2 cies corporis locantis. Quod autem diu⁹ Tho
q. 5. ar. 1 mas dicit. Superficies: id a philoſopho termi/
nus nuncupatum erat. Terminus enim conca
ua eſt ſuperficies ſiquidem interior ea eſt corpo
ris continentis ⁊ vltima: vltra illam nempe il/
lius corporis non eſt alia interior: ⁊ proinde dī

locus

locus ⁊ ſm eam vnuʒ corpus ↄtinet alteꝝ. Cor
poris aūt exterior ſupficies cōuexa cuiuſmodi
eſt terre aquā tangētis ⁊ aque extremā aeris.
Extrema āt aeris ignē ↄtingentis: ⁊ id genus
reliquoꝝ: nō eſt locus non equidē penes ipſum
corpus eſt locus qn potius locat: qꝛ nō cōtinet
ſed magis ↄtinetur ab altero. Relinquit hinc
locū eſſe terminū ſiue ſupficiem ↄcauam corpo
ris alterū ↄtinentis: vt ſupficies dolij liquorē
ↄtinentis eſt locus liquoris illius. Et parifor- Locꝰ ar-
miter in hoc nr̄o opificio dicimus locū eſſe ſu- tis quis
perficiem alicuius rei natura vel arte operate ſit.
fabrili ſiue mechanica: aut nr̄a imaginatione
effectā: quatenus in ea ſola imaginaria virtu-
te: ſilitudinē/ſiue idolū/aut ſimulachrum vel
imaginē effingamus que debito ordine memo
randa repreſentet cū erigere libuerit. Quēad
modū nēpe locus eſt corpori locato terminus
extrinſecus: q̄ non ſit in ipſo locato veluti ps
eiꝰ aut accn̄s: ita pariformiter ſpēs reꝝ p fanta
ſiam nr̄am ab ipſis abſtracte lociſq; imagina-
tione dūtaxat mācipate pn̄t obliterari ⁊ dele-
ri: locis ipſis pro alijs poſtea reponēdis pmanē
tibus ad inſtar dolij effuſa aqua: ad vini apri.
Et qua rōne corpus locatū denoīatione ſaltē
extrinſeca in loco aſſerit eſſe: eadem ⁊ ſpēs ipſe
hoc eſt imagines reꝝ memorādaꝝ ī loco eē ↄce
dunt tāquā corpora ſaltē fictitia locū replētia.
¶ De Diuiſione ſiue multiplicitate locorum.
Capitulum ſecundum.

PReter eas diffinitionis partes quas plꝰs
ponit ꝓpter māle videlʒ ſupficies corpo-
ris ↄtinentis: ⁊ ꝓpter formale vtpote īmobile

primū:rectius adiecit:primum:ad dīiam loci cōis. Nā ⁊ cōis aliqs loc⁹ eſt multa qdē ꝯtinēs qbus imediatus nō ſit vt Cōcauū celi ſupmi ſiue vltime ſphere:locus qdem Ignis/eſt aeris/aque ⁊ terre:ſed cōis: qm̄ multa itermediant cuiuſmodi ſūt Celū lune ⁊ reliquaꝝ ſpheraꝝ: veluti eni aqua terrā circūdat ita aer aquaꝫ ⁊ ignis aerem ⁊ ſphera lune ignē:ita quoqꝫ Veneris celū cōplectit̄ lunā: ⁊ Mercurij Venerē Mercurius aūt a Solis circūdat̄ ſphera:⁊ ita deīceps:vt vniuerſi figura demōſtrat.

Locus cōis.

Sed ꝓprius locus eſt (quē pricularem aiunt) terminus corporis ꝯtinētis locato imediatus:vt cōcauū ſphere aque terrā ꝯtinētis imediatū terre ꝯtente:q̄ nihil iter ea itermediet.

Locus ꝓprius.

Ita ⁊ nos in pñtiaꝝ accipimus locos ꝓprios ſiue particulares:illos qbus imediate rem imaginatam inſcribimus:qles ſūt parietes feneſtre colūne i cameris/eſtuarijs/cenaculis domoꝝ: arte mechanica cōparatū vl̄ arbores plāte petre. Aīalia leo capra ⁊ id genus alia in vallibus fluminibus/mōtib⁹/hortis ⁊ paſcuis capte dū rem viſibilē tractam⁹. Aut ſi inuiſa diſqrimus nāalia loca.ſ.in celo ⁊ Ierarchias ⁊ in his angelicos choros ⁊ i illis beatoꝝ Sedes:vt hic Patriarche:ibi ꝓphete/Apoſtoli/Martyres/Cōfeſſores/Virgines:Innocētes/Vidue/Cōiugati ſituant̄ accipimus.

Loci priculares viſibiles nobis.

In qbus imaginamur dīias Ianuaꝝ parietū ⁊ reliquoꝝ q̄ nouimus ad cuiuſliber ſtatū ptinere ⁊ ob id hmōi loca poterūt comētitia ſiue fictitia nūcupari tam ⁊ ſi qdem realia exiſtāt nobis attū inuiſa atqꝫ icognita. Pariformiter de Paradiſo cēſendū

Loci viſi.

erit vt inibi quattuor illa ꝯcedamus flumina
quoꝝ ſacra ſcriptura geneſeos ꝑ capite memi/
nit: ⁊ oē Arboꝝ genus pomiferꝝ ⁊ pomoꝝ: ⁊ pi
roꝝ/nucū/caſtaneaꝝ/auelanaꝝ/glādiū: ⁊ q̄ no
bis notiſſima ſūt. Atq; itidē in alijs cāpis de
diuerſis ſegetib⁹ vt hic Siligo creſcat: illic tri/ Geneſis
ticū: ibi ordeū ⁊ alibi auena/ſpelta: ⁊ id genus ꝑ caplo.
plura. Itidē quoq; iudiciū de arbuſtis fruticī
bus/pineris/dumeris: atq; alijs ſilr. Et hortu
lanus ſuas varias ꝯſideraret herbas ⁊ plātas:
q̄tenꝰ hic roſas imaginaret̄ illic lilia Rutā/
Saluiā buglosſam/ſcolipēdriū/yſopū/ſpina/
ciū/bletā/caules/rapas/Raphanū/ceteraſq;
varias humi naſcētes herbas ⁊ olera. Et hac q
dē varia diſtinctiōe tūc viſa tūc impſpecta rea
lia aut fictitia q̄s ſibi poterit loca cōparare vt
inferius magis ꝑſpicuū euadit. Itaq; ⁊ īfernū
domoſq; herebas ſecare licet in patrū lymbū:
pueroꝝ ſine batiſmate decedētiū receptaculū
in purgatorium ⁊ ſtygem horroris ꝑpetui lacū
⁊ in his quidem varias manſiones que cōmu/
nia adhuc nihilominus ⁊ mediata ſint loca in
quibus particularium inſcriptionū ſedes de/
ſumant: ad qd̄ Sextus Eneidos Vergilij liber Vergil.
nōnihil conducet: vt exinde plutonica domus ī iferno
deſcribat: vbi ingt. Reſpicit Eneas ſubito ⁊
ſub rupe ſiniſtra. Menia lata videt triplici cir
cūdata muro. Quē rapidus flāmis ambit tor/
rētibus amnis. Tartareus phlegeton torquet
ſonātia ſaxa. Porta aduerſa ingens ſolidoq;
adamante colūne ⁊c. Et item ſtat ferrea tur/
ris ad auras Thyſiphoneq; ſedēs palla ſuccin
cta cruēta veſtibulū īſomnis ſeruat ⁊c. Quātū

deniq; orthodoxa tenet religio pro qualitate criminis erit ⁊ pena delicti inde: hic ſupbos cruciari (vt qbuſdã placet) illic guloſos/auaros/iracūdos/accidioſos/inuidos iſtic vero luxurioſos: ⁊ qdē ſulphure igne pice ⁊ id genus penaꝝ inſtrūis. Ex quibus tādem relinquit locoꝝ hic eſſe cōia: illa vero ꝓpria ⁊ vtraq; aut a natura vel ab arte ꝑfici certa vel noſtra cogitatione efficta: q̄nquidem ad inſtar realiū ſcognita iuiſa videlʒ ⁊ nūq̄ʒ audita: tpore que nōdū fuere: modo nuſq̄ʒ exiſtūt: nec vbi vnq̄ʒ erunt extra nr̄am imaginationem fingimus loca Id ꝑfecto facillimū fore arguit artificum induſtria que ad ſolius referētis vocem ppolita: ⁊ qdem mirāda erigunt edificia: quoꝝ nūq̄ʒ ſimilia viderunt. Inſup alioꝝ exēplificatione facillimū ꝯceditur: ſicuti Siburus ſcripturaꝝ teſtimonio: ⁊ multipharijs exēplis facilitatē huiuſmodi aſtruit. Cōmēticys aūt vti locis neceſſitas pleruq; cogit: qn̄ natura reqſita nō adminiſtrat atq; huic ꝯiūctat vti piculoſum penitus eſt: q̄re magis ꝯſulo vel realibus tantū: vel neceſſitate vrgēte permixtis cū ipſis vti: q̄tenus deinceps liquebit. Uera aūt extra nr̄am phātaſiam vel arte vel natura dicimus ꝯſtituta per naturā qdem vt iaʒ pauloante recēſuimus rupes/mōtes/colles/ riuios/ prata/ ſiluas/ boꝝq; ſimilia cuꝫ ſuis partibus effecta ꝯſpicimus. Sed inuiſa ſūt celū paradiſus ⁊ infernus. Ars aūt fabrificcit domos edes Theatra/baſilicas/tēpla/monaſteria/Abbatias: ⁊ ita reliquoꝝ. Siq; pro inde mediata atq; cōmunia partiamur. Ei ūt ꝑfecto loca maxima

Loca ficticia faciliter fiunt.

Ubi conueniat ficticioꝝ vius.

Loca naturalia.

Loca artificioſa

maioꝛa ⁊ magna que ab alijs nominant̄ neceſ-
ſaria: habilia ⁊ artificioſa: ſed quocunq; bapti-
zent̄ nō eſt nobis de nomine ꝯcertatio. Parie-
tes ſiquidem ⁊ feneſtras colūnas/ Altaria/ ſiue
huiuſmodi interſticia in quibus inſcriptionē fie-
ri dicimus magna appellamus. Angulis autē
nil cōmittendum placet ne anguſta imaginum
cōpreſſio ⁊ obſcuritas diſcretionē ꝑpediat. Uñ Refuta-
vana hoꝝ eſt opinio qui ī maioꝛe quocunq; tio opi-
loco quīq; ſupputāt corpoꝛe quattuoꝛ angulos nionis
vel parietes ⁊ ianuā aut camere cētrū quā nec
ars vel natura taliter queq; miniſtret. In cō-
mercijs foꝛſan haud multū incōueniret quō-
dā cogitatio libera eſt. Moꝝ aut̄ ꝯtinacula cu-
iuſmodi ſunt domoꝝ camere/ Aule. Suphe-
ſtuaria cenacula/ doꝛmitoꝛia ⁊ reliq̄ in quibus
particularia cōſtituunt̄ maioꝛa dici aſſolent a
nōnullis: que alij habilia nūcupant. Maxima
aūt ⁊ cōmuniſſima ſunt vrbes ciuitates oppi-
da municipia caſtella caſtra: ⁊ in his monaſte-
ria cenobia/ Albatie/ Collegia/ Eccleſie. Tē-
pla capelle/ ſacella Theatra arces ⁊ domus ⁊
ſi q̄ alia plura. Quoꝝ aliquot accōmodatius ma-
xima appellant̄ q̄ ſenariū excedunt domoꝝ:
aliorum impꝛoprie. Et huiuſmodi vocant loca
neceſſaria: q̄ tamē mihi inepta videt̄ nā ⁊ parti-
cula ex quibus inſcriptio fit neceſſarij ſunt: ſimi-
liter ⁊ quos habiles dicūt. Circumuero loca-
tionis opus eſt ꝓprio determinatoꝛ loco qui
imediate imagines recipiat cuiuſmodi nō pa-
rietes colūnas altaria ⁊ id genus tam dicimus
ſed huiuſmodi ſi eſſe debeant opꝫ neceſſariuq;
eſt domos cameras ⁊ cetera quoꝝ partes ſunt

eſſe inſup vt ciuitates monaſteria ꝛ huiuſmo/
di ſiūt eriguntur domus eorum conſtitutiua
non igitur ratio iſtius nominis plurimū con/
ducit ſed hec miſſa facietes redamus ad alia.

¶ De locoꝝ nūero ꝛ figuratiōe. Capl'm tertiū.

Numeroſitas locoꝝ.

QUoniā Cōmēticia ſm qd realia nouim⁹ effingere opꝫ: taliū noticia ex quātitate/ qualitate/ ordine ꝛ ceteris gn̄ibus accidentiū: que plurimū ad cognoſcēdū qdquid eſt rei cō ducūt vendicāda eſt. Cū itaqꝫ in hoc negotio qcquid ſpeculamur ad opus redat ꝛ vtilitaté: loca que hactenus partiti ſumus: eorum ſub/ ſtantie numeri atqꝫ ordinis icorporatione mē tali ſtudioſiſſime cōparemus neceſſum eſt. Nō aūt ad quātitatem attinet ꝯtinuaꝫ in magna maiora ꝛ maxima ſecauimus: ꝓportionꝫ aūt ad locata ꝓportionē mox in poſteꝝ ſubnectemus caplo ꝓximo. De numero itaqꝫ nō ſecus q̄ꝫ ce teri neothericoꝝ qui recte ſentiūt nō modo cē tena ducēta vel qngēta aut alio certo quodaꝫ numero iſtituēda velim: ſed multa eſſe oporte re vt cū multa meminiſſe libeat i multis mul/ tas imagines reponamus: ad inſtar ſcriptorū q dū plura exarare velint ampliori vtātur Ta bella/ cera: aut papyro opꝫ. Et qui plura lecti tāt diuerſa volumina verſent neceſſe eſt: hecce ꝑfecto in Seneca cōprobanſ. Qui duo millia verſuū recēſere nequiſſet (vt de ſe ꝛ ꝑortio la trone in ꝓlogo declamationū refert) niſi loco rū ſuiſſet multitudine adiutus: ipoſſibile eqdē ubi abſqꝫ locis fuiſſe teſtaſ. Et proinde Diuus Aqnas multos hūdos ꝯſulit locos. 2. 2. q. 49. ar. 1. Quē noſtri cui magis idonei oēs in hoc

Quam pluribꝰ locis opus eſt.

Exēplū a Senē.

ſequunt͂:pcipue Frã. Petrarcha/ Petr⁹ Ra/ S.Th.
uẽnas Joãnes michaelis/ Metheolus veronẽ 2.2.que.
ſis alias peruſinus (vt qbuſdã placet) Sybu/ 49.ar.1.
tus: ⁊ Chiri⁹ pleriq₃ alij in hoc Ciceronẽ qui
centũ dũtaxat ſufficere autumauit relinquen
tes:hinc inqt Joã. Michaelis mihi vero facil/
limũ videt͂ nõ mõ centũ ſed ꝓpemodũ iſinitos
locos effingere: cũ neminẽ lateat Sit⁹ ciuita/
tis originalis. Veꝝ id pnecceſſariũ eſt vt iniciã
tes artẽ ad inſtar pueroꝝ q parua tabella lr̃as
addiſcũt:ꝑ paucis ꝯtẽtemur locis quoad prõ/
priores vſu ⁊ exercitio aggeneremur: Eſt nãq₃
firmũ artis decretũ. Ne ſupfluis reb⁹ memoria
onuſtet͂. Quapropter regulas Publicij de lo/ Contra
coꝝ multiplicatione nõ niſi exercitatis ꝯceſſe/ Jo.pu/
ri₃ ⁊ potiſſimũ qñ illic ſcidẽs mã cõpulerit no blicum.
ua ꝯfingere reminiſcẽdoꝝ receptacula:qd̓ acci
dit qñ iã locatã mãm vel auctoritatib⁹ ꝯfirmã
dã vł partitionib⁹ ampliãdã vrget neceſſitas.
Sed cõmodius iter locãdũ pncipaliora pũcta
pro auctoritatib⁹ allegationib⁹: ⁊ ſubdiuiſio/
nib⁹ vacuos relinq̃remus locos. Ea ãt eſt ſnia
Jacobi quã his verbis iſinuat vt q ſine labore Jacobi
loca multiplicare voluerit. Cẽtũ ꝯficta aialia publi.
lr̃aꝝ ⁊ Alphabeti ordĩe exqret ac vnicuiq₃ fi/ ſnia.
gure qnq₃ maxia ⁊ difformia aialia accõmoda
bit:vel res aliqs aĩalib⁹ cõmiſcere poterit:vt
diuerſitate hac firmi⁹ memorie ĩpreſſa ĩhereãt.
Quib⁹ ꝑ eoꝝ magnitudine plimas: ad diuer/
ſas imaginũ ſedes pro ſnĩa nr̃a ſtatuere poteri
mus hec ille:de his ãt latius in cõmẽticijs. Si
q tñ tantã locoꝝ multitudinẽ abhorreãt opus
eſt ſi plura meminiſſe velint vel plures in eodẽ

Signa/rio locu/rorum.

loco vel priores inde exim re de quo īfra vlti/
mo huius tractatus caplo ex propoſito latius.
¶ Sūt nōnulli q pro maximis locis māſiones
decē īuueniendas iuſſere: ⁊ in ſingulis q̄ttuor vel
q̄nq; cameras pro maioribus: in q̄bus imaginū
ſedes ſtatuerūt q̄ttuor angulos ⁊ ianuā vel q̄t
tuor parietes ⁊ centrū: vt ſupra plibauimus:
q̄tenus taliter ad Ciceronis pceptionē ꝑ faci
liori ſupputatione q̄ntū quēq; ſignent. Sed is
modus ī ficticijs q̄dē obſeruari poterit: in rea
libus tñ pdurius cēſeo q̃ vti: Cum cēteſima
vix dom⁹ hoc pacto extructa cōperiat: voluit
nihilominus Cic. q̄ntū quēq; notari locū: ſed

Cicero Petrus rauēnas

manu vel Aurea vel argēta fiendū ſuaſit: quē
in hoc Rauēnas imitat ⁊ eoꝝ emulatores. Et
ſ; mihi placitiſſimū eſt ita tñ q numeri Articu
laris nota decimū quē ibēt ſignemus ⁊ q̄nariū
īternediū Ciceronis nota: vtpote. Cum loca
cōparatura mens ciuitatē ingredit: ſeſe ad di/
uerſas regiones ſecat: cōſiderat vias amicorūq;
domos. Edes deoꝝ: pretoria publica / reperit/
miram inde locoꝝ quantitatē aſſequutus: ita
q̄ntūq; quēq; notat vt in primario q̄nto ma/
num auream effingat: ⁊ decimus cruce ſignet
aut denarij figura: in q̄ntodecimo argenteam
vel aureā depingat manū: vigeſimo aūt huiu/
ſce numeri caracter addat: in vigeſimoquinto
iteꝝ manus: ⁊ trigeſimo ei⁹ numeri nota ⁊ ita
deīceps vt īferius lucidi⁹ euadet. tract. 2. c 8.
De exēplificatione ī figura pticulariū locoꝝ.

¶ De Cōquiſitione locoꝝ. Caplm quartum.

A Enquirendis aūt realibus locis que vi/
deri poterūt lōgos continuaſſe digreſſus

Georgio ꝓbante plurimū cōduceret: q̄propter Sibutꝰ.
a diuo Hieronymo plurimos cōmemorat lau/
datos ſue pegrinationis. Rauēnas quoq; hu Petrus
ius gratia ſeſe ꝑ tres īegros annos ꝓteſtatur Rauen.
pagraſſe ꝓuincias: ⁊ regna in q̄bus vrbiū/ ci
uitatū/ oppidoꝝ. Et in illis demos reliquaue
pluſtraret edificia. Quo ſi cui id nō expediat il
le alioꝝ relatu vel narratione atq; p̄clariis de
ſcriptionibus abſentia ante oculos mētis ꝯſti/
tuat. Cui etiā plurimū ſacre ſcripture ⁊ hiſto/ Loca ex
riaꝝ lectio adminiculat̄. Inſuper coſmogra hiſtorijs
phoꝝ Ptholomei/ Strabonis/ Plinij: ac alio cōparan
rū editio de Situ orbis: ⁊ ciuitatū ſiue regnoꝝ da.
deſcriptionibus cōferr. Iuuabitq; Mappam
mūdi ⁊ ſi qua id genꝰ figuraꝝ depicta ſunt cō/
tueri: quatenus inde Situs ⁊ diſpoſitio ꝓuin/
ciaꝝ ⁊ terraꝝ imbibat̄: nō modo regni vnius
ſed totius pene orbis. Cuius habitata pars in
Aphricā Aſiā ⁊ Europā partit̄ ⁊ haꝝ queq;
in alias diuidit̄. Que ex margarita p̄hica huc
afferēda duximus quatenus locoꝝ fictoꝝ atq;
iuſſoꝝ nobis cognitio nō maneat penitus alie
na. Ne pigeat queſo ad maiorē dictoꝝ intelli/
gentiā terre habitabiles mariſq; figurationē
in plano deſcribere. Ma. Pars terrene molis:
que ad dñi imperium aquis ꝯgregat̄ in locū vnū
apparuit arida coſmographis p̄ter diuiſiones
in zonas ⁊ climata ſupra memorata tritariam
partit̄. In Europā. ſ. Aphricā ⁊ Aſiam: quas
ptes aqua circūfluens ⁊ inter labens generali
noīe mare appellat̄. Ab ore aūt ⁊ terre ꝓui
cijs alijs de cauſis diuerſa noīa accepit: ⁊ ſinus Sinus
ipſius diuerſa maria dicunt̄: vt Diuꝰ Ambro. Ambro.

Pōponius Mela.

ſius teſtatur lib. 3. hexameron cap. 3. Europā ab Aphrica diuidit mare mediterraneū quod ab occidentali Oceano circa Gades īſulā ꝛ colūnas herculeas nō amplius decē millib⁹ paſſuum patens: terras apit atq; intrat. ait Pōponius Mella Aphricam ab Aſia diſterminat Nilus q a meridie in Ethiopiam diffundit: ꝛ Egyptū plabens atq; mirabili fecūditate irrigans ostio nō min⁹ ſeptē mari īfundit. Aſiā ab Europa diuidit Tanais fluuius a ſeptētrione in mediā fere paludē Meoridē defluēs cū ponto reliquū Aſie ab Europa ſeparat. patēt hec in hic affixa mappule mūdi deſcriptione. Di. Perlucide: ſed qd īterpoſitis noib⁹ alijs deſignare ptendis. Ma. Principaliores vniuſcuiuſq; terre regiones ſeu puincias. Di. Cōmodiſſima ad hiſtoriaꝝ ītellectū ſaniorē harꝝ videtur eſſe cognitio. Ma. Has enumerādo magis quā deſcribēdo pcurrere libet breuitatis grā. Nomina quoq; ꝛ regionū limites non intēdo hic limate ꝛ ſm pciſionem diſcurrere: nā in talib⁹ inuenies ēt claros Geographos digladiari. Di. Ad pmū deſcribas Europā: in qua nos pſtitutos iā dudū relatione multoꝝ didici.

¶ Satrape Europe nominatim enumerant.

E Uropa ab occidēte claudit mari Athlātico: a ſeptētrione Oceano Britannico: ab oriēte Tanaı Meoride Palude ꝛ pōto a meridie mari mediterraneo. In ea ſunt regiones ꝛ populi plurimi eb aeris tēperiē. Ab occaſu verſus ortum puincie magis noiate ſunt Hiſpania: que Hiberia ꝛ Heſperia nonnunq; nominat. Cuius ptes ſunt Betica ſiue regnu

Granate qđ nr̃o euo rex Hiſpanie Ferdinan- Portu-
dus Sarracenis decēnali obſidione ⁊ bello ab gal.
ſtulit: chriſtianitatiq; adiecit Luſitania ſeu Carelo.
portugalia. Tarraconēſis ſeu Catilonia hec par gallicia
tes pncipales hiſpanie: in qua ⁊ alia regna ſūt. caſtella.
Inter que regnū Galatie lōge lateq; vulgat
ꝓpter vſitam peregrinationē ad ſanctū apoſtolū
Iacobū Copoſtellanū. Regnū īſup caſtelle ⁊ le
gionis aſtronomus memorabile reddidit Al-
fonſus rex prudētiſſimus: q tabulas motuū cor
poꝝ celeſtiū miro īgenio compilauit. Hic iuri
ſuo qđ ex electione habuit ad īperiū īntuitu pa
cis volūtarie ceſſit. Hiſpaniā ſeqt Gallia me-
dio mōte Pyrreneo. Partes Gallie ſūt aqta Gallia.
nia Lugdunēſis narbonēſis ſeu Delphinat⁹ ſi
ue ꝓuicia ⁊ Belgica fere ad Rheni fluēta vſq;
ꝓtēſa. Partiales ꝓuicias gallie ſi diſtinguere
voluerim⁹: occurrūt ecce Frācia normādia
Britānia Turonia picardia Flādria brabācia
gelria holādia ſelādia burgūdia lothoringia lu
celburgia helueria ſiue alſacia: q̄ tn̄ germanie
potī⁹ ē diūgēda. Galliā āt ſeqt germania ma- Ger-
gna ad Sarmatiā vſq; extēſa īter Rhenū flu- man.
uiū ab occidēte mare a ſeptētriōe ⁊ danubiū magna.
a pte meridionali. Partiales regiōes germa
nie ſūt Frācōia ſiue frācia orientalis. Weſtua
lia friſia Saxōia Thuringia haſſia marchia brā
dēburgeñ. miſia ſleſia boemia morauia Cimbri
ca cherſoneſus q nūc dacia vulgo Denmarck
ad ſeptētrionē. Nā alia eſt dacia: quā Walla-
chiā nūc noīant. de qua paulo īfra. Poſt cim
bricam Cherſoneſus Norwegia Suecia in ma
ri. Inter Danubiū ⁊ alpes reticas: ꝓmaꝫ reti-

cam ponūt: que ⁊ ſueuia q̄ʒ uis vltra Danubiū
ꝑtenſa ſit. Poſt hāc videlicia ſeu bauaria: cu
ius ſitr pe nō medica vltra Danubiū extēdit.
Noricia cui nōnulli Stiriā ⁊ charintiam aſcri
būt. Pānonia ſupior nūc Auſtria. Pānonia
inferioꝛ que ⁊ Ungaria a mari Adriatico hi
ſtria Illyris. Liburnia quā dicūt croatiā Dal
matia: que ⁊ Sclauonia. Italia eſt ab alpibus
ad mare mediterraneū. In ea regiones nō pau
ce lōbardia Tuſcia ethruria cāpania marchia
apꝛucia calabꝛia apulia: ⁊ ſic de alijs vngariaʒ
ſeqtur miſia: aut verius meſia ſupioꝛ: q̄ ſeruia
ſiue roſciana: ⁊ partim boſna dr̄: Meſia īferioꝛ
que ꝯtinet Boſinenſes ⁊ Ualaccos. Baſſos ⁊
nūc bulgaria Dacia que ⁊ Ualachia Thra
cia in qua Cōſtātinopolis quondā ciuitas im
perialis grecie. Cherſoneſus Epirus ſeu Ro
mania Dedania moloſſa chaonia. Peloponeſ
ſus ſeu moꝛea achaia. ibi corinthus. Arcadia
ipſa eſt Sicionia a Sicione rege: a quo regnuʒ
Sicionoꝝ quod inter quattuoꝛ cōputatur ab
Auguſtino libꝛo de ciuitate dei: Macedonia
theſſalōica ellados ſeu attica: vbi athenis boe
tia: vbi thebe ciuitates nomīatiſſime. Grecia
ecce q̄ʒ lata: hodie heu heu aſpurciſſimo inimi
co crucis Chꝛiſti Turco ferme tota deuaſtata
A Germania vſq; ad Scithiam Sarmatia
eſt regio latiſſima: cuius partes vt aiunt polo
nia: Maſſouia pruſſia lithuania. Samethia.
Liuonia ruſſia ⁊c. Scithia ⁊ que nominate ſūt
ſarmacie regiones barbaria dicebatur a feri
tate gentium. Omiſſa particulari haꝝ deſcri
ptione ad alias ꝓuincias tranſeundum eſt.

¶ Aſie regiones nominatim ponuntur.

ASie regiones que ſunt: M. a. Enumerã
das aſie prouincias non oẽs: ſed magis
apud noſtros nominatas: ipſaȝ ad latitudinẽ
in duas partes diuiſam intelligamus: ſepten/
trionalem. ſ. ⁊ meridionalem. Primo ſepten/
trionalẽ: de hinc meridionalem deſcribamus.
Di. Ecyus: ne occiduus ſol lucem ante cõple/
mentũ auferat. Me. Tertia orbis pars q̃uis
aſia appellatur generali nomine: pars tñ eius
minor aſia nominaẗ: hñs puincias ⁊ regiones
multas precipuis eccleſijs ornatas: qbus quon
dam ꝑerat ſanctus Joannes euãgeliſta: nunc
autẽ nr̃is exigentibus demeritis: ab inimicis
crucis Chriſti dirutas ac fedatas cognouim⁹.
Hic ob ſpacij anguſtiam pro noibus regionuȝ
litteras poſui. vbi eſt pontus: hic eſt ⁊ Bithi/
nia littera f. ſignata. Galatia/g/ Paphlago/
nia: piſidia/h. Capadocia/i. caria/a. litia/b/
Pamphilia/c/ Lidia/d. Circa hãc in mari eſt
inſula Melera. in actibus apoſtoloꝝ Mitile/
ne nominata (q̃uis errentes) in qua mira ope
ratus eſt Paulus apoſtolus. Phrigia prouin/
cia aſie minoris ſignatum per e. Circa hanc iue
nies inſulam Tenedos. Cicilia. Armenia mi/
nor. Armenia maior. Colchis: vñ Jaſon Me/
dee magis inſtructus aureũ vellus abſtuliſſe fa/
bulaẗ: q2 torrẽtes illius aurũ deferũt: qḋ lano/
ſis pellibus accole excipiunt. Taurus mons a
Pãphilia exoriẗ ⁊ ad Indos vſq3 ꝓtendiẗ. A
Tanai amne Scithia ſeu Sarmatia aſiatica
lõgo tractu verſus ortum ꝓgreditur. Altera
extra Jmaum mõtem/altera intra Jmauȝ cõ

Declara
tio map
pule.
Aſie mi
noris.

tinctur. Mare quod ibidem cõſpicis: Caſpiũ Hircanum ⁊ Scithium ab omnib⁹ nominari ſolet: ⁊ a ſeptẽtrionali occeano latẽter q̄ſi flu/uius intrat. In hoc inſula eſt Talge ſine cultu ſemp fertilis: regiones hic multe ſunt: videlꝫ hircania Hiberia/Albania/Bactria/Mar/giana/Aria/Sogdiana/Sachaꝝ regio: Seri/ca in q̄ vt aiũt ſericũ arborib⁹ in modũ lanugi nis adheret. gens illa plena ſeruiũ iuſtitie cõ mercij Alteri⁹ medietatis aſie regiones ſũt a mari rubro arabia triplex: videlꝫ arabia deſer ta: arabia petrea vbi metropolis Petra. de q̄ Iſaias Emitte agnũ dñe dñatorẽ terre de Pe tra deſerti ad montẽ filie Sion. ⁊ arabia felix: vñ thus venit ⁊ ob id: thurifera dr̄. Siria ſilr triplex eſt: Paleſtina Phoenitia ⁊ Syria eur ua. Pẽm aũt terram a Damaſco vſqꝫ ad Ga/çam terrã Canaan ⁊ terram pmiſſionis ſacre hiſtorie vocitant (In qua puincie ſingulares ſunt Damaſcena/Galilea/Samaria/Judea/Paleſtina ⁊ Idumea) Meſopotania/caldea. vbi Babilon. Aſſyria/Suſiana/media/perſi/dis/parthia. Carmania deſerta Carmania al tera. Drãgiana/gedroſia arachoſia paraponi ſus. India intra gangem: India extra Gan/gem. Sinarũ regio. ⁊ in pelago indico Tapro bana inſignis inſula regiones ſite vltra meri/dianũ vltimum a Ptolomeo deſcriptũ ferme ad. 40. gradus. Silr ⁊ particularem eaꝝ que noiatim cõmemorate ſunt: deſcriptionẽ quã/tũ ad ſitũ/fertilitatem/ɔtinentiã: accolaꝝ pro prietates ⁊ mores ex Plinio Strabone Pto lomeo perquirere poteris. Diſ. De Aphri/

ca autem quid fiet: nunquid indiuiſam eam ⁊ ſilentio tranſibis:

¶ Aphrice regiones enumerantur.

Aphrica ab occidente mari athlantico: a meridie oceano Aethyopico: a ſepten trione mari mediterraneo: ⁊ ab ortu Nilo finitur. eiſdem tamen que vltra Nilum ſunt ad mare Rubeum regiones hic addite ſunt. Ab occaſu montem habet Athlantem: quem ob altitudinem celum ſuſtentare dixere. Regio prima Mauritania tingitana: ſecunda Mauritania ceſarienſis. tertia libia interior. quarta eſt Numida quam ⁊ mappaliam nonnulli dixerunt. quinta Aphrica minor: in qua illa magna Carthago ſtadiorum. 360. olim Romani imperij pertinax emula. ſexta eſt Cirenaica: quam et Penthapolim vocant a numero ciuitatum: quarum Cyrene vna eſt regioni nomen accommodans. ſeptima Marmarica eſt. octaua Libia. quo nomine etiam tota Aphrica appellatur. nona Ethiopia interior. decima. Egyptus inferior. in qua olim filij Iſrael ſub Pharaone poſt duram ſeruitutem mirabilia viderunt: que dominus operabatur per Moſen in campo Thaneos. Eſt autem Thanis ciuitas Egypti inſignis tunc regali preſidentia decorata. In egypto ſunt alexandria/ Damiata/ ⁊ Soldani ſedes ampliſſima ciuitas Chayrus: quam ⁊ Alkyr nominant. Supremo hanc egyptum alia egyptus eſt Thebais. ſ. monachorum ⁊ anachoritarum olim celibi conuerſatione decora. In hac Thebais ciuitas quam centum portas totidemque aulas ⁊ principes habuiſſe aſtruunt: e quibus

Mirabilia aphrice

ſanctus Mauritius cũ glorioſa legione veniſſe
tradit̃. Supmo hanc ethyopia eſt mediterra-
nee gẽtes multe ac mirabiles: Troglodite que
veſcunt̃ ſerpẽtibus ſtridẽt magis q̃ꝫ loquant̃.
Garamãtes: quꝫ vxores cões ſunt. Augiles:
Blẽmes ſiue Blẽmii capitibus carent: vultus
hñt in pectore. Satyri: q̃lẽ ſanctus Antonius
vidit: vt legẽda edocet. Athalãtes/ Getuli: ⁊
alie multe q̃ꝝ d̃ſcriptiones p̃memorati coſmo
gra. pſequunt̃. Inſulas paucas in deſcriptio-
ne hac inuenies. quaꝝ noĩa Gades: que ⁊ Be
tice adiacet. Corſica/ Sardinia/ ⁊ Sicilia cir-
ca italiã. Corcyra ĩ Hadriatico mari. Euboea
que ⁊ Nigropõt Boetie oppoſita eſt creta ſiue
cãdia. Rhodus ⁊ ciprus. In ſeptentrionali pe
lago ſũt. Hibernia anglia: q̃ albion ⁊ olim Bri
tania dicta eſt cuius pars Schotia thile irlan
dia in vltimo mari. Orchades. 30. numero ⁊
Scandia memorabilis. Hec circa terre infime
partis elementalis mũdi deſcriptionẽ cõmo-
nuiſſe magis q̃ꝫ tractaſſe me cognoueris: ne ali
qñ perutile coſmographie ſciam abhorreſcas:
ſiue qua nec gentiliũ nec ſacraꝝ lr̃aꝝ hiſtorias
plene intelliges. Di. Introductione iſta edo-
ctus cũ vacuerit alioꝝ ſcripta diligẽti⁹ luſtra-
bo. interiꝫ que ſupſunt de aſtronomia pſequa
mur. Ma. Singulas ⁊ celeſtis ⁊ elemẽtis regio
nis partes: ſicqꝫ totius mundi habitudines ea
qua potuimus breuitate deſcripſimus: nec reli
ctum videt̃ qđ neceſſario explicãdũ expo cas.
Di. hec ille. Quãqꝫ hecce longiore ſermone q̃ꝫ
hui⁹ opuſculi rõ expoſtulet/ nõ abſre tñ id acti
tatum arbitreris cũ potiſſimũ memoriã inſti-
tuamus

manius vt plurimum cōducit locoꝝ vendica/
tio: Cum nāq; in terraꝝ regnoꝝ ⁊ ꝓuinciaꝝ
deſcriptionibus abūdauerim promptiores eri
mus ad imaginum ſabricationē que ſit penes
inſignia regnoꝝ ꝓuinciaꝝ terraꝝ ad ciuitatū
inſuꝑ ⁊ proprietate gentiū ⁊ ꝑſoꝝ: ſumemus
imagines ꝓut latius īfra in applicatione ita
quoq; ꝑticulares loci in his cōmodius fabri/
ſiūt. Ceteꝝ varij varijs cōpararūt ſibi tū cōes:
tū ꝓprios locos. Metrodorus etenim ille gre
cus in duodecim ſignis obliq circuli videlicet Metro/
Ariete/Thauro/Gemini/Cācro/Leone/Vir dorus.
gine/Libra/Scorpione/Capricorno/Sagitta
rio/Aquario: ⁊ Piſcibus treceētos ⁊ ſexage/
nos ꝯſtituit locos: q totidem gradibus iſte zo
diac⁹ circulus apud aſtrologos metiri ſolcat.
Veꝝ authore Quintiliano in .11. inſtitutionū
lib. vanitas hec fuit ph̄i plus g̃loriantis in ar/ Quint.
te q̄ʒ nāli memoria: ceu velit denotaſſe hmōi ꝯ Met.
loca reb⁹ locādis nō ꝓportionata: qḋ tn̄ neceſ/
ſum eſt vt ph̄o placet in q̃rto de auditu phyſi/
co. Quā q̄ʒ etenim ꝑ grādia ſint ea aſtra ſicuti Ariſt. 4
Iginius in poetica aſtronomoꝝ perdocet. mi/ phy.
nime tn̄ imaginibus hoſum viuis competebat
tātus numerus ni tā grādia effingerent vt fi/
guras aīalium apud nos quoꝝ typū gerant in
immenſum ſuꝑgrediātur ⁊ tūc ſictitijs depu/
taremus. Et ꝑinde Ioā. Michaelis floccipen
dit pōnem locorū pr̄is ſui Guidonis. Qui ex Ioā. mi
aīalibus cepit locos ſuos: eorūdē ordinē alpha chaelis.
beto latino deducēs: vt a ſingula līa vni⁹ aīa/
lis nomē inchoaret: perinde inqt Ioānes ac ſi
noīa hec ſint Aſinus/Baſiliſcus canis/draco/

elephas/faunus/gryphus/hircus/iuuēca/leo/
mulus/Noctua/Ouis/Pāthera/Qualea/Ry
noceron/Symea/Taurus/Tygris/Urſus/xi/
ſtus/philoſophus/icana/çacheus: hec ſingula
in quinqꝫ locos particulares ſiue proprios di/
uidebat: vtpote in caput pedes anteriores in
ventrem ⁊ poſteriores pedes ac caudā. Cūqꝫ
eum ordinem natura porrexerit non facile in
ipſis enumerandis ingenium cōfunditur. Sic
itaqꝫ centum ⁊ quindecim locos particulares
nactus in eis rerum memorabilium imagines
ſculpebat. Sed inconueniens quodāmodo is
Contra Guido. mihi modus videtur ſi viue imagines (quod
noſtri poſt Rauēnatem eſt inſtituti ⁊ eoꝝ qui
inter neothericos magis rem ſapiunt) in ip''s
deſcribi debeant: vt ſi eam ꝓpoſitionem. Sor/
tes ſcribit: in capite 'canis vel ouis locandam
cenſuero nō ſorti ſcribēti ipſum ꝓportionat:
niſi ſm phantaſiā quorūdam illi maxime: qui
nouit īcegros hoīes in digitis ſuis locare: ſicu/
ti qdā doctor memoraturus quorūdā ꝓpōnū
dixit mihi ecce in ſedibꝰ notaꝝ muſices vꝫ G
maut A re b mi ⁊c. ꝯſtituto loca. Et ī G maut
imaginatꝰ eſt quēdam ſuū amicū (cui angelus
nomē) crucem in humeris geſtantē ⁊ ita dein/
ceps: ſed in eo laudarim potius bonā imagina
tiuā: qn̄ artis nr̄e regula eſt q̄ exigūt loca locā/
dis ꝓportionabilia debere eſſe: q̄tenus abſtra/
ctio a mālitate ab vtriſqꝫ eque fiat. Nō tn̄ inſi
cior hmōi aīalia nō nihil ꝯferre in Cōmēticijs
locis ſerie q̄dā fabricādis: poterūt quoqꝫ ꝯſti/
tuta iā vel nā vel arte ipſis deſcerni ⁊ in hoc ꝑ
fecto numerus alphabeticus prōptitudines ⁊

celeritatē aliquā̄ pſtaret. Unde nō abſre qui/dam ꝯſtitutas fabrifactaſq; domos pro cōib⁹ locis: ſumētes in his cameras pro particulari/bus ex ordine alphabetico rez ⁊ aialiū diſtin/guūt. Cuiuſmodi i his dictionib⁹ colliguntur.

Alabrum	Aluearium	Aries	Arbor	Auca
Babatuz	Belua	Bipēnis	Botrus	Bufo
Catta	Ceruus	Cignus	Coclear	Cana
Dalmatica	Deca	Dyadema	Dolabrū	Dux
Eſtanca	Elephas	Enſis	Egrotus	Edus
Falx	Feneſtra	Fiſtula	Follis	Furca
Galea	Gerula	Gigas	Gomor	Grus
Harpa	Herodius	Hilla	Horologiū	Humerale
Imago	Impator	Idria	Idolum	Inſula
Kaldare	Klepſedra	Kyrios	Koruus	Kuſſinus
Lampas	Lepus	Liber	Lorica	Lucerna
Manus	Menſa	Miluus	Mors	Muſcipula
Nauis	Neretrix	Niſus	Nola	Nuces
Organū	Ocrea	Ouile	Onecratal⁹	Ortus
Pauo	Pennale	Piſcis	Poma	Puer
Quadriga	Quercus	Quiſcula	Quocus	Quotgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rota	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudarium
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Uter	Urnale	Uxor	Upupa.

Si quidem ꝓpe ianuā intra aliquam domū ponas Alabrū: ⁊ dehinc in qnq; pedum diſtā/tia aluearium fingas: ⁊ poſt in cōſimili diſtantia arietem: itaq; deinceps facile loca notabis q̄z/plurima. Et in huiuſmodi poſitione cuiuſq; loci quotario leuiter ꝯſpicief. Nā/A/qnq; ad/miniſtrabit: ⁊/b/qnq;: ⁊ itē/c/quinq; ⁊ ita ce/terarum queq; litterarū. Et q̄uis in fictitys

Contra Georgi/um Re/ſch.

locis hec diſtinctio oportuna ſit vt infra pate/
bit. Nō ppterea modus Georgij Reſch quem
in margarita ſua pħica tradit conueniens eſt
quare nec illum afferendū volui ceu imprimē
dis imaginibus conducat: qn̄quidem ſm ma
terie quā eloquuturi ſumus ordinate: memo/
rāda collocari oporteat exigentiā ⁊ ordinem.
Si tn̄ imagines qppiam circa hmōi animalia
agere fingamus qđ intētā ppoſitionē declaret
facile ꝯcedemus. Inſuꝑ ſi inſcriptio in artubꝰ
eoꝝ fiat infra docemus: tract. 4. cap. 6. vn̄ Re/
gulas mox ſubnectemus locorum.

¶ De Regulis conditiones locoꝝ ꝯtinētibus.
Capitulum quintum.

Cōmen/dario. COpia Rerum ⁊ verboꝝ: accōmodata lo/
coꝝ multitudini per figurarū multifor/
mitatem ꝓbet quandam vt ſepius reperamus
facillimā recitādi vehementiā: dummodo re/
cto ordine ſituanꝰ loca atqꝫ diſtātia debita: ⁊
eam nāciſcanꝰ amplitudinem/altitudinē/lu/
ciditatē/ ⁊ reliquas conditiones ſibi cōgruas.
Prima regula Cicero. Id igiꝰ in primis precipimus: vt in debita or/
dinataqꝫ diſpoſitione tibi loca vendices. Eſt
qppe memorātis (veluti Cicero aſtruit) vt lo
cos qua facilitate a frōte incipiens recenſere
poterit: eadem nāli adiutus induſtria a calce
repetens valeat ordine ꝑpoſtero enumerare.
Frāciſc. Petrarcha. Et hoc ſicut Frāciſcus docet ne qn̄ ꝑturbatio
ne ordinis īpediamur. Et quanqꝫ ordiri pote
rimus dextrādo/ſiniſtrādo/aſcēdendo: aut ve
deſcendēdo ⁊ quotolibuerit ordine: a ſiniſtra
tamen ſumendus eſt: vt proximo enodabimus
capite. tract. ſecundo capitulo. 6. de qualitate

fabricationis. Et Rauēnatis preceptione qui Petrus
in ediculis nr̄is templis delubris ⁊ eccleſijs ex rauēnas
ordine locos iuxta ſitum ſtructuraruꝫ: ⁊ in his
reꝝ compertaꝝ ſerie quadam ſumendos ſua-
det. Cuius profecto ea eſt vtilitas vt veluti in
codicibus materia in paginis cōtinua relegiṫ
ex ordine: pariformiter Artiſta ex locis depo-
ſitum repetat. Nam vt inqt Frāciſcus ſi in or Ordinis
dine ſtātes notos q̄ꝫ plurimos viderimus ni- cōmodū
hil noſtra interſit vtrum a ſummo vel medio Frācis.
nomina eoꝝ dicere velimus: Ita ⁊ in locis ex Petr.
ordine collocatis ꝯuenit vt in quālibet partē
quoto quoqꝫ loco imaginibuſqꝫ libebit cōmo
niti dicere poterimus id qd̓ locis mandaueri-
mus. Et itidem experimento quibuſdam nō- Experi-
nunq̄ꝫ patefeci: eandem materiā audientibus mentuꝫ.
recenſens nunc illinc intentās exordiū: nunc
hinc nūc ex medio finem repetēs: nunc quideꝫ
caput ⁊ frōtem: facile qppe eſt ex locis ordine
collocatis materiam imaginatā ordinate ⁊ ſa
pienter ꝓnunciare: certitudinaliter de vno in
alteꝝ ꝓcedendo ordine recto ⁊ reflexo atqꝫ ꝓ-
poſtero. Sicqꝫ igitur cōes locos habeas ſegre- Cōtigui
gatim q̄ꝫplures pro vna attamen mā̄ vtpote tas loco
hic monaſterium: illic Theatrū: alibi vero de- rum fit
lubrū ſiue rēplum ac huiuſmodi reliqua vt do imagi-
mum lanificis: edem piſtoris/aut barbitonſo- natiōe.
ris vel alterius ⁊ quod in his ars fabrilis non
effecit aut natura: cogitatione noſtra ſaltē in-
cōtiguitatis ordinem redigamus. Et itidem
in proprijs obſeruetur: quatenus ſi meminiſſe
velim. Hoc eſt ꝓceptum meum vt diligatis in
uicem ſicut dilexi vos. Et hanc propoſitioneꝫ:

Maiorem charitatem nemo habet vt animã
ſuam ponat quis pro amicis ſuis: non in pri/
mo loco qui forſan prope ianuam eſt prior po/
natur propoſitio: ⁊ altera in quinto aut ſexto
ſed potius in ſecundo qui mox primum ſequi/
tur alioquin confuſio ordinis mihi obtigerit.

Secũda regula. ¶ Congrua quoq; locorum expetitur diſtan/
tia vt inter locum ⁊ locum quincupedalis in
Cicero tercapedo ſit: interualla autem voluit Cice/
ro eſſe mediocria vt paulo plus vel minus pe/
dum tricenum. Sed quinq; vel ſex pedibus
Petrus rauẽnas diſtare iubet Rauennas: quod opportuniſſi/
mum experti ſumus. Si nanq; nimis procul
remoueantur: cogitatio minus valebit: nimia
ſi quidem diſtantia efficitur nimis vaga: quẽ/
admodum viſus recolligendo nimis ſeiuncta
magis diſpergitur q̃ obiecta aggreget: Ni/
mia quoq; vicinitas imagines commixtione
confunderet ne diſcrete cernantur: quemad/
modum littere in charta/vel tabella/vel cera
nimium proximantes cum difficultate legun/
tur diſcretim. Attamen cum Angulus loca
ſecat aliudue inſigne: duobus ſaltem pedibus
loca diſtare ſat eſſe experimento noui. Id quo
q; ſemper curandum ſtatui: aliquid inter lo/
cum ⁊ locum mediet: aut ipſummet in ordine

Tertia regula. notatu dignum locus fiat. ¶ Ea quoq; conti/
nua erit locorum quantitas ne ſit nimis arcta
vel alta: imagines ſiquidem latitudinis ſuper
ficiei ⁊ longitudinis proportionem exigunt:
quemadmodum namq; pictor pro effingendis
ſimulachris captat parietis ſpatium: quod ſuf
ficit ita ⁊ artiſta faciat oportet. Hinc Fran/

ciſcus (quem pleriqꝫ imitantur magnitudi- Frãciſc.
nem non modicum ſed mediocrem locos ha- Petr.
bere neceſſum ait. Nam preter modum ma-
gna ampliuagas imagines reddunt: ⁊ nimis
anguſta ſepe videntur imaginum non poſſe
collocationem capere. In parua quippe fene-
ſtra: menſa Camelum non conceder. Sic deni-
qꝫ ſi in ſpacioſo loco res per exigua conſiſtat:
citationem ſenſus non defiget determinatio-
ne loci: vnde neq; facilis erit inuentu. Quod Locus
ſimiliter [illegible] memorie accidet vbi in nimis diſptien
amplo loco fingatur idolum. Magnus itaque dus.
locus imaginario quoppiam in duo ſcinda-
tur: vt inter binas columnas: aut duas fene-
ſtras improportionabiliter diſtantes fingas in
pariete: promptuarium/ Aram/ altare ⁊ id ge- Menſu-
nus ſimile: vt ad debitam locus reſtinguatur ra loci
menſuram: vt ſi competentis ſtature virum cõpetẽs.
expanſis lacertis ſuperficiei applicueris recte
longitudinem ſcilicet ſurſum: ⁊ latitudinem
dextrorſum atqꝫ ſiniſtrorſum metieris. Non
enim altior erit locus q̃ in pauimento
ſiſtens manu contingere valeat: ne-
que amplior erit ſtatura me-
diocris viri: hecce nihilo
minus experientia
moderabitur:
hec atta-
men
figura quantitatem loci edocet.

Quarta regula

Lucidi/tas no/cet.

¶Ea deniq; locis interit q̈litas ne vel nimis obſcura ſint vel lucida nimis: aut figura vel forma ↄſimili vel ēt ſpherica: Excellens qppe obiectum corrūpit ſenſum: ⁊ hinc nō ꝓportio/natum minus a potētia ſuſcipit. Nō enim no/ctua lumē ↄtuetur ſolare: ⁊ exuperantia cādo/ris ↄturbat viſum ne obiecta diſcernat: ita ⁊ in nimia claritate locoꝝ ↄcepta: reuerberatio/nē patitur phātaſia vt quodāmodo imagina/tio ↄturbet. Accedit inſup q̄ mens in perpul/chro (cuiuſmodi eſt claritas) oblectata minus

aduertat nõ raro decore perſpicuū: Vñ non vi
ridia prata: ꝛ Amenos cãpos ſeu iucunda flu
mina vel nemora delectabilia vbi varius eſt
auiū cõcētus pro ſtudij locis ſelegenda Petrar
cha voluit ne cogitatio his affecta ab ītētione
auocet. Vbi autē loca nimis opaca obſcura ꝛ
tenebroſa fuerint imagines nõ quãtum ſat eſt
reluceſcēt. Veluti optima queqꝫ idola in pa/
rietibꝰ efficta: viſui in caliginoſa nõ parēt no/
cte. Nā etiā imaginatio ꝛ phãtaſia ſeqꝛ plu/
rimū apphenſionē exterioꝝ ſenſuū: qḋ ꝛ alioꝝ
doctrina ex de Senſu ꝛ ſenſato: ex ſcḋo de aīa:
ex lib. de memoria ac reminiſcētia teneo: ꝛ ex/
periētia quoqꝫ didici. ¶ Propterea aūt locos
diſſimili figure cõparandos ſtatuere ferme oēs
q̈tenus diſtinctus īterluceāt. Sit itaqꝫ ꝛ loco
rum īter ſe ꝛ imaginū ab ipſis diſparitas. Sīli
tudo locoꝝ pre oībus maxime vitet ipſa ſiqdē
eſt ex paritate mentis turbatiua. Cū enim qs
multa intercolūnia ſumat ſimilitudine locoꝝ
cõturbabit. Quēadmodū mihi obtigit dū ordi
nem libroꝝ biblie ꝛ materiaꝝ eius gn̄aliū: in
Cenobio quodam repoſui: nõ hñte cellaꝝ dor/
mitorij quante ſufficiebant dīas. Id aūt mihi
euenit qm̄ nullo pceptore artem didici: ſed ex
ſolis ſcripturis q̈s ad plenū nõ intellexeram:
q̈tenus latētia eruerē inteḡumēta miſterioꝝ
artis nõ vndequaqꝫ explicita vt poſtmodum
exercitatioꝛ pro modulo īgenij cõpert i habui.
Sunt nāqꝫ plurima ſepenumero ſecreta lr̄is
ꝓpter indignos nõ cõmittenda: ſed verbatim
qbus ea fauemus cõicanda: nec ꝓpterea etiā
mireris ſi huc nõ oīa retulimus q̄ verbo tenus

Fräciſ. Petr. (margin)

Locoꝝ ſīlitudo īpedit. Expimēti exem/plum. (margin)

accipis hec naq; pro introductione: ⁊ quantum alij coicandum voluere ſufficiant: tu autem penetralia ⁊ pectoris arcana coram (non ex chartis) intueberis vt cepiſti: Nam amicorum ſunt coia que non (vt adagium eſt) ante porcos ſpargende ſunt margarite: ceteri laborent ⁊ hac nra manuductione ſibi per experientiam latitantia vendicabunt de obſtruſis rerum latibulis. Cum naq; ipſe prouectior fuerim in arte multa coperi que prius alieniſſima videbantur. Unde ⁊ didici quam locorum diuerſitas alia alterius rei prebebit acceſſum: vt determinate noſcatur in quo loco res quelibet depoſita fuerit.

Quibus medijs fiſtido vitetur.

Sed eam locorum confuſionem quam in cellarum aſſimulatione paſſus ſum: aliqs in ſua collectura prohibens inquit loca non fiant in cellis fratrum. Aſt cum itidem cuidam auditorum meorum preceperim is conſtanter obiecit Nihil ſibi ianuarum ſimilitudinem officere: quamquidem hunc fratrem in hac habitare cum officio ſuo conſideret ⁊ illum in iſta: ⁊ ſic deinceps. Quorum quoniam diuerſa ſunt officia oportet aliter aliterq; conſiderentur: penes inſtrumenta potiſſimum quibus operam ſuam exercent: vt hic curam ſacrarij gerens: vtatur inſtrumentis ad hanc conducentibus. Et is publice legens: verſare codices ſue lectionis conſideret ⁊ ita reliquorum. Et eo quidem libentius hac conuincebar argumentatione quo ⁊ diſcipulum proficere didici: ⁊ quam hec conſideratio ſibi conferat: ⁊ noui non penitus inanem meam eruditionem. Quoniam noſtra perceptio eſt colorum varietate aut rerum materialium illic fictarum diſſimiles reddantur loci multiplicitate. Unde in ſingula cuiuſq; celle ianua ſiue foribus eius quippiam effingendum erat:

quo forinſecus internoſcerentur : abintra aũt
que a diſcipulo receſſuimus allegata . Sepius
nãq; euitatur etiam ſimilitudo cũ adiectione
manus humane:lignee auree aut alterius rei
lapidũ ꝯgerie arboribus/tumulis/aris/monu
mẽtis hirebimus/aſtris inſulis nauib⁹ ponti/
bus ꝓcliuibus altitudine ꝛ ꝓfunditate:ſi non
nã vel arte fuerit ꝯſtitutum. Et item varijs of
ficioꝝ inſtrumentis il'uc collocatis: quatenus
in pͥmo loco imaginemur incudem fabri in al
tero alterius artificis. Tũ demum alijs differẽ
tialibus medijs iridẽ efficiemus:vtpote diuer
ſos colores illic imaginemur q̃tenus hic locus
ſit alb⁹:ille niger:hic ligneus ille auro text⁹:ce
teriſq; pͥncipalioꝛib⁹ depingat̃ locus coloꝛibus
vt rubedine/viriditate:ꝛ id genus reliqs. Lo/ Imagi/
ca quoq; ab imaginib⁹ eẽ diſparia ꝛ diſſimilia nes a lo/
voluit dñs Arnoldus Tũgris pceptoꝛ nr̃ vt lo cis diſſi/
ca ſint diffoꝛmia imaginib⁹:hoꝝ ſiqdẽ icidẽtia miles eẽ
tm̃ ꝯferret memoꝛie:quãti viſui lr̃e creta ſiue debent.
albo coloꝛe i papyro ꝛ chartis albis deſcripte.
Oppoſita ãt iuxta ſeſe collocata magis inter/
noſcunt. ¶ Quoniã ãt circularitas ꝛ rotundi
tas nõ ſatis diſcretiua eſt principij aut finis ꝑ Sexta
pterea locoꝝ ſphericitas ꝓhibet̃ qd nã q; pͥmo regula
enunciandã venit in principio colloce̾ opꝫ: ꝛ
qd deinde:in medio aut calce. Ceteꝝ qd locus Loca nõ
reliquoꝝ ꝑter que applicauimus ꝓdicamẽtoꝝ ſint ſphe
ſumat:haud magni facim⁹ niſi foꝛſan de. Quã rica.
do: vt prudẽtis foꝛe dixerim ſeſe ad certamen Loca ſẽ/
accingere ne pugna mox inſtante inermis pro p predi/
dire cogatur ꝛ inertiam monſtrat propu/ ſpoſita
gnatoꝛis ante inuaſionem non premunuiſſe erunt.

fortalitium. Negligentis quoq; eſſet ſcriptoris
tunc primũ comparare chartas cũ mox in pre
cincto ſcribere oporteat. Erũt tibi itaq; ſemp
loca ad manũ ꝯſtituta ꝛ ea q̄dem meditatiſſi/
ma: q̄bus in non pſpecto tpe occurrẽtia inſcri
bantur. Quod aũt pleriſq; in ſolitarijs edicu/
lis: ꝛ in ſitibus terre nõ frequẽtatis viſum eſt
loca eſſe ꝯſtituenda: nos ipſa experientia refel
lim⁹: poſt Rauẽnatis auctoritatẽ: qua ſufficit
ea edificia in q̄bus ſumpturi ſumus locos vel
ſemel vacua ab hominum frequentia vidiſſe.

Cõfuta/ tio opi/ nis.

Septia regula.

¶ Eſt quoq; nonnulloꝝ ꝓceptio q loces: quos
manu ꝓpria ꝯſtituimus in ediculis nr̃is fixos
eſſe volunt: ꝓpter firmã imaginũ impreſſionez
ꝛ promptã recitationis facilitatẽ in reipſa co/
pioſa ꝛ multimoda: hinc in ratib⁹ ꝛ nauib⁹ ve
tant q̄dam ꝯſtitutionem localem: aut fingere
eſſe fixas. Sufficit aũt mihi eam vidiſſe nauem
quã ibidem pmanſuram imaginor: q ſi tñ con
tigerit illuc redire vbi cõſtituta erat: ꝛ modo
abeſſe ppendero: nõnihil conturbabit: niſi nõ
aliud cogitemus: q̄ ſi in nr̃a imaginatione p/
ſeuerauerit fixa. Itidem de quouis fluxibili lo
co: quos aliqui clauis affigendos ſuaſerunt: qđ
ĩterpretor ſola imaginatione fixos ꝯcedere ne
ceſſum eſſe. ¶ Qua in re ſummopere elaboran
dũ eſt vt pfecte/ firmiter ꝛ fixe/ ac ordinate lo/
ca nobis ppetuo hereant: ideo q̄dem ne vnus
aliq̄s preterſ̄uat: alioquin eius mẽm amittere/
mus: quẽ ſiq̄dem nõ tetigerimus reminiſcẽtia
is minime depoſitum redderet: ꝛ qui penitus
fuerit abolitus a memoria totaliter ab inten/
tione fruſtrabit. Quamobrem expedit ea fre/

Q̃ñ lo/ ca ſint firmãda

Exhor/ tatio.

Loca ſe/ pius re/ petenda ſunt.

quenter p phantaſiam tranſcurrere etiam va
cua: quatenus cum oporteat vti ſint nobis me
ditatiſſima. Si nanq; forent loca querenda
quando eis inſcribere voluerimus: haud mi-
nus faſtidioſum erit q̃ꝫ chartam facere cum
ſcribere debemus. Terq; quaterq; proinde
menſiliter loca reperias. Meditationes enim
vero (vt phs inqt) memoriã ſaluant: qḋ ſupra
trac. pmo cap. 7. de vtilitate locoꝝ in fine expo- Aristo.
ſuimus: per hoc memoriam augeri: q frequen
ter intuimur ſpecies locorum ⁊ imaginum in
phantaſia repoſitas.

De Fabricationis locorum varietate/qualitate: ⁊ habilitate. Capitulum ſextum.

EX pertractata quãtitatis ⁊ q̃litatis ⁊ or- Varie-
dinis ac alioꝝ que locis accidunt notifi- tas fabri
catione: facilior erit ea fabricandi modus/ ni- cationis
forsan varias a varijs formas eẽ traditas quẽ Cicero.
pturbet: vtpote q Cicero iubet vel regionẽ ac
cipere in ea ↄſtituere loca aut nos ipſos Regio
nẽ imaginari. Cõmentatione aũt cuiuſdã vo-
luiſſe oꝫ tres modos loca fabricãdi eſſe: prim᷑:
Seruare celi ſeu etiã totius vniuerſi ordineꝫ.
Secundus: accipe diuerſa aĩalia quoꝝ organi
ca mẽbra in hac arte poterũt eſſe loca: ⁊ q̃ren᷑
locoꝝ habeat ordinẽ: penes lr̃aꝝ. Alphabeti ſe
riem hmõi aĩalia ex noĩbus in ordinẽ redigũt:
vt ſupra meminimus trac. 2. cap. 4. ⁊ ſtatim in
fictitijs magis ample explicabimus tract. 2.
cap 7. ar. 1. Tertius autem q̃ꝫq̃ꝫ greſſu videat Quid-
familiarior pleriſq; tamen eſt: facilis quoq; tas fa... catio...

⁊ utilis ⁊ artem incipientibus magis accom/
modus ut a leuiorib⁹ ad arduiora facilior fiat
aditus. ¶ In comparandis autem realibus
locis natura: vel arte fabrili conſtitutus ut ſe
pius reperamus ciuitates / monaſteria / do//
mos/aut quid his ſimile deſumendum eſt: in
quibus Petri Rauennatis modum inſequa/
mur: ut a ſiniſtra manu ad ſolis decurſuꝫ dex/
trando progrediamur: cōſtituentes recto tra/
mite loca ordine videlicet quo latini chartis
inſcribunt litteras: qui omnium accommoda
tiſſimus eſt. In qua re non ſatis eruditus ab
initio: aliquādiu ad inſtar cancri retrorſuꝫ ſer
pebam: vel ut potiori loquar ſimilitudine: ad
inſtar hebreorum legendi ſcribendive ordineꝫ
litterarum qui a latinis obſeruatur prepoſte/
raui: ab ipſo autem errore experientia rerum.
magiſtra reuocauit. Fabricaturus itaqꝫ loca
ciuitatem oppidum/monaſterium/eccleſiam/
domum/ingredere. ⁊ quicquid ad ſiniſtram
comperies in muro vel pariete accuratius no
tato deqꝫ hinc quid ſecundo offenderis loco ſi
gna: ⁊ itidem de tertio ac reliquis penes regu
las paulo ante traditas/tracta. 2. cap. 5. ut fe/
neſtre columne: aliaqꝫ interſecantia in parie/
tibus locorum diſcrimen preſtent. Ita tamen
ne verſus centrum tendas: ſed potius inſtitu/
to calle in parietibus ad ſingulas cameras ſeu
interſtitia: vel in eccleſijs ad choros/capellas/
armarium/ſacrarium/⁊ huiuſmodi: tandē ad
egreſſum reuertaris ianue per quaꝫ introiſti.
Si autem ars aut natura illic non conſtituit
quo ſufficienter loca internoſcantur: imagina

rium quippe: ex his que alibi videras expone/
Altare/herculeam/clauā ⁊ huiuſmodi. ¶ Cui
non conceditur intrinſecus vniuerſa luſtrare/
veluti ſolers architectus varietatem aduer/
tat manſionum ⁊ maximorum atqꝫ maiorum
locorum: in quibus minora effingat ab alibi vi
ſis. Non ſuperficialiter autem loca compara/
bimus: ſed fixe firmiterqꝫ imprimātur memo
rie: ex quoqꝫ tota vis huius negotij pendet. Nota at
Terqꝫ quaterqꝫ proinde deambulando loca tente.
conſidera: ⁊ poſt paululum reſume imagina
tionis proceſſum ⁊ examina memoriam: q̄ ſi
minus fixe teneas illuc reuertens repete incor
porationem quoad commendaueris memo/
rie: Nam publi. ait locos arte comparatos diu
turna meditatione ⁊ iugi exercitio memorie
adeo imprimemus: vt non aliter tenere/col
ligere: ⁊ memoriter reddere q̄ꝫ que nobis
notiſſima ſunt poſſimus: diſtrabitur
enim memoria: atqꝫ omnis animi
vis effeminatur ſi in colligendis
imaginibus ordine ⁊ loco dū/
taxat vno aberrauerimus.
Hactenus de realib⁹ ha
bunde. Inuiſis celo/
paradiſo ⁊ inferno
noſcendis: ſphe
re materialis
notio nō
nihil
confert ⁊ vniuerſi figura.

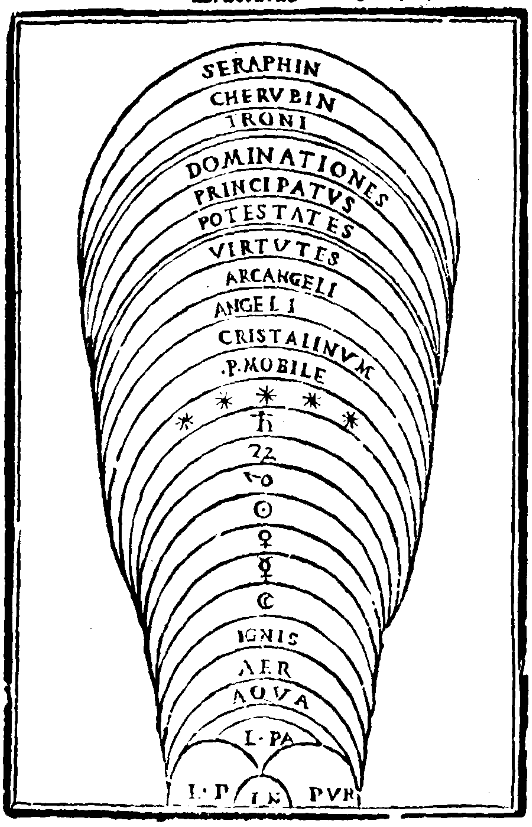
SERAPHIN
CHERVBIN
TRONI
DOMINATIONES
PRINCIPATVS
POTESTATES
VIRTVTES
ARCANGELI
ANGELI
CRISTALINVM
.P.MOBILE
IGNIS
AER
AQVA
L·PA
L·P
LN
PVR

¶ De locorum fictorum fabricatione.
Capitulum ſeptimum.

Qua facilitate imagines atq; ſimulachra effingimus locis iprimēda realibus arte vel nāꝯſtitutis: poterimus īgenij pſpicacitate excogitare alia loca ab his que hacten⁹ deſcripſimus: utpote ficta ⁊ cōmētitia nullā in rerū nā extra phātaſiā nr̄am hn̄tia realē exītiā: niſi forſan in ſuis partib⁹ ſilitudinē habeāt: quēadmodū hinc aureū imaginamur mōtē: ꝙ aliqn̄ ⁊ aurꝝ vidimus ⁊ mōtē: ita queq; chymerā ex ptib⁹ aīaliū q̄ apud nos familiaria ſunt cōponim⁹. Sic ⁊ loca ad iſtar eoꝝ: q̄ vidimus effingere licet. In q̄ re plurimū ꝯſtimonij affert: ſi penes ordinē alphabeti iūgamus vocalibus ꝯſonantes: vn̄ q̄ſi millenarius excreſcet numerus locoꝝ. Siue penes hmōi ſeriem aīalia pro locis ꝯſtituam⁹ utpote que ſupra cap. 4. trac. 2. recēſuimus vel alia iuxta līrarum cōpoſitionem ſumamus vel huiuſmodi accipe videlꝫ.

Aſinus	Bos	Ceruus	Delphin	Equus
Fiber	Grypho	Hircus	Iſpurges	Leo
Miluus	Noctua	Ouis	Pardus	Quoler
Renocerō	Sus	Taurus	Urſus	Xarta
y	ç	⁊	ꝯ	ꝶ

Simılr ⁊ alia accipi poſſent ⁊ tā grādia fingi ꝙ ammiratiōe magis magiſq; memoriā excitarēt: quo͂ vꝫ ſ hmōi cōpetētia fieri poterūt loca cū alioqn ſint pua aīalia cuiuſmōi ſūt hec. ſ.

Auca	Buffo	Coruus	Draco	Ericius
Falco	Graculus	Harpia	Ibis	Lagos
Monedula	Noctycorax	Olor	Pica	Quiſqlia
Regulus	Strutio	Turtur	Upupa	Xiſchen.

Que inferius pro lr̃is alphabeti accipimus cap.10.trac.3. Verū ſi magis iuxta ordinē Alphabeti accipere iubeat aīalia celeſtia cuiuſmodi Iginiꝰ in poetica ſua deſcribit iridē approbamꝰ: ſi tñ in ordinē aliquē qui in hac arte ſummopere experitur ſint redacta. Juxta alphabeti ſeriem ſeu qūolz aliter ⁊ imaginemur ea ſimul in aliquo ſpacioſo loco ꝯſiſtere. Et vt añ oculos cūcta collocenť ex eiꝰ libello nōnihil ꝯferret ea huc figuratim trāſtuliſſe tali ordīe.

Joan. Iginius

¶ Andromeda	Cepheus	Hydra	Perſeus
Aquila	Cygnus	Juppiter	Phyllirides
Ara	Circulꝰ lactꝰ	Leo	Piſces
Aries	Corona	Lepus	Piſcis
Aurige	Cetus	Lybra	Saturnus
Aquarius	¶ Delphin	Lyra	Sagitta
¶ Boetes	Draco	Luna	Sagittariꝰ
¶ Capriconꝰ	¶ Eridanus	Mars	Serpētariꝰ
Cancer	Equus	Mercuriꝰ	Scorpius
Caſſiopeia	¶ Gemini	Nauis	Sol
Canis	Hercules	Orion	Thaurus
			Triangulus

Sūptio fictorū locorum ex arte mechanica.

Familiarius aūt penes alphabeti ordinem ex arte fabrili loca nobis vēdicabimus: vt primū maxima q̄dam ⁊ in his alia in qbus inferiora imaginum receptacula conſtituamus. Quaſi exordiendo ciuitatem vel vrbē aut oppidum ſumamus: ⁊ penes alphabeti ſeriē in illa edes caſas ſiue domus per artificiū manſiones accipere opportunū videť. Quod is dūtaxat difficile erit q neq; mūdū narrarunt: neq; relatu aliorū p exempla noticiā rez naciſci queūt: vt ad officia queq; qd ſpectet dicideriint. Suf

ficit nāqꝫ imaginari ciuitatē in cuius īcroitu
porte primum a leua introeūtis ſiue a dextris
exeuntib:ita ꝙ fiat proceſſus a ſiniſtris ad dex
trā ptem ad inſtar motus firmamenti conſti/
tuamus locum ac ſi realis foret manu hoīum
effectus:cuiuſmodi ſunt feneſtre columne ⁊ id
genus reliqua: Et ſi ad alphabetū aſpicias pri
mum eius elementū A mox Abbatiaꝫ pferet:
quā illuc ↄſtituentes diſpiciendum erit:qd ad
loca religioſum ſpectet in Monaſterijs Ceno/
bijs ⁊ Clauſtris:⁊ qcquid ſuggerit iuxta lr̄arū
ordinem pro loco maiori ſumamus:utpote ite
rum A reſpicientes: imaginabimur faciliter
Armentarium in quo armenta ſiue boues ſta
bulantur:deinde. B. balneum ⁊ plura: penes
huius ↄſonantes cum vocalibus combinatio/
nem ut belluariū in quo Abbas pro ſua digni
tate feras ↄſeruet:bibliothecā/bouicidariuꝫ ⁊
ſic deinceps poteris hāc lr̄aꝝ copulationē̄ face
re iuxta formā quadrati quod inferius trac.3.
cap.12.et Publicio applicabimus Cum āt p
totū monaſtriū trāſcurrimus:prioris A loba/
beti ſubſequens lr̄a videlꝫ B nobis barbiton/
ſoris bellatoris bibliopole bouicide: ⁊ bubulci
domos monſtrabit. Ita quoqꝫ C cum quinqꝫ
vocalibꝰ iuncta: ⁊ D. ac reliquē deinceps que
qſqꝫ pro ſuo libitu effingere poterit. Sed maxi
me obſeruandum cenſeo ⁊ huiuſmodi urbem/
ciuitatem/oppidū caſtellum/villam/pagum/
municipiū/vel caſtrū: pro maximis ſumamus
locis: ⁊ caſas/domos/edes/delubra tēpla/ac
reliqua eius genero pro maioribus locis itus
⁊ extra quantā ↄcedit ſcrutemur imaginatio/

ne in huiuſmodi fictis ſicuti in realibus ſingu
la notamus: vt qualia menia: quales parietes:
qbus veſtibulis/ianuis/anticis/atq; poſticis/
deforis ſecernantur: vtrū atria habeāt edes:
vel vnico oſtio: vel humili ianua platee pateat
introitus caſe. Aſt ſiue corporaliter ſiue fanta
ſtice (vt in propoſito) interiorem ſcrutemur
domus qualitatem ſumopere notādas velim
dealbaturas picturas tabulaturas: columnarum
interſectiones atq; pilaria. Trabes gradus: di
uerſarum camerarum ianuas: camerarum va
rietates & exornationes: vt ſcilicet aliud cena/
culo aliud cubili Thalamoq; locetur: q̄ in co
quina Aula vel ſtupha. Quis etenim prudēs
in coquina iuxta ignem. Stratus/Camas/Ga
bata/Cunabula/reponet & non magis culina
inſtrumenta: Sartagines/ollas/patellas/cra/
ticulas/artanos/& id genus reliqua? Quiſquis
horum gnarus fuerit ex Architecturis rerūq;
notionibus: quas vel doctrina de his ſcriben/
tium vel experientia & practica atque contui/
tu familiari adeptus ſit vt ſingulis artificibus
ſingula applicet inſtrumēta facile profecto pe
ne infinitos finget locos ſibi opportuniſſimos:
quibus tamen (vt ſepius repetam) ſolis non
vtendum ſuadeo: niſi vbi forſan realia ad ma/
num non ſupperant. Quiſq; autem ſagax ope
rator accommodatioribus ſuo officio vtitur
inſtrumentis non tamen omnibus idē modus
eſt alijs nāq; hic alijſq; iſte. Non enim requi/
rit barbator incudem fornacem folles/tenel/
las/malleos limas ſcalpra/hiſq; ſimilia q̄ ad
fabrum attinent: ſed potius Mallum ſiue no/

uacula pectines lauariola ⁊ ſuo idonea officio: que fabro (ſiue Aurifaber/Cuprifaber/ferrifaber: aut etiaꝫ ſufferrator: aut qſquis alius ſit) minime competunt. Ita proinde inter fingendum loca ſolerter queqꝫ cõſiderabis ad ſinguloꝝ officia deſeruientia: vt loci ad opificem collatione ab inſtrumentis hic ⁊ ibi diſpoſitis minora opportunius multiplicare queas: In qua re ſagax ingenium ſubito ſuffragabit̃ arti: potiſſimum vbi artifex multorum nactus fuerit notionem. Cuiuſqꝫ ſiquidem proprietas agnita iuuamento eſt: ſi namqꝫ piſtoris domũ ingrediar non modo hic coctos panes conſpiciam ſed ⁊ furnum pilam, ⁊ alia coquendi panis inſtrumenta ⁊ itidem de reliquis. Non modo iuuat ſimiles luſtraſſe caſas verum eccleſijs adeſſe. Inſuperqꝫ baſilicas delubra/tẽpla/capellas/ſacella/oratoria mente reuoluamus ⁊ in his aras altaria choros pulpita ſedes/ſtalla/cancella/analogium/armaria/ambitus/ ⁊ cimiteria notabimus. Item ⁊ inibi pauperuꝫ ſepulchra/tumulos ⁊ monumẽta nobiliũ Epythaphijs Epycedonibus/Clippeis: ⁊ armis decorata ⁊ taliterqꝫ copia locoꝝ abundabit.

¶ De Exemplificatione locorum fictorum. Capitulum octauum.

Quatenus cõmentitia loca faciliori quo poterit modo fingendi artem doceamus tam maximoruꝫ ⁊ maiorum (que communia diximus) qꝫ particularium in qbus immediate locatio fit formas duximus ſubijciendas vnde exemplariter contueri poſſit preceptio regularum ſequitur itaqꝫ figura ⁊c.

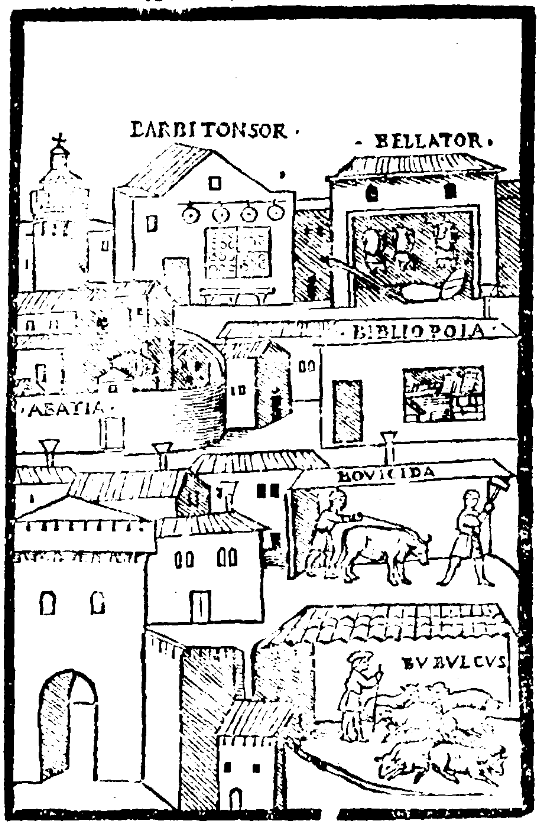
BARBITONSOR
BELLATOR
BIBLIOPOLA
ABATIA
BOVICIDA
BUBULCUS

Exhiſce potiſſimum luce clarius patet quonā modo tā
vera realia (ſiue nālia ſint ſiue manu nr̄a abſoluta) q̄
ēt cōmentitia maiora ꝛ maxima effingere oporteat. Et
ad initar hui⁹ ciuitatis nō modo vna verum quotquot
neceſſarias habueris effingere facile quiueris: in quo tū
obſeruandū eſt vt pro vna eademq̈ mā vt ſepius iam
p̄cepimus loca maxima ꝛ maiora reddas ingenij ꝯceſ-
ſione cōtigua. Et in ipſis minora ꝛ particularia loca cū
ſuis interſignijs ꝛ notis ꝯſiderato. Ita vt primo cū men
te efficacam ingrederis ciuitatem: qđ primitus ibidē cō
pereris regulis nr̄is prioribus conforme id tibi primus
ſit locus: deinde Abbatiam accipias pro maiore loco ꝛ
in ea Arenariū: deinde balneū. Et reliqua hui⁹ generis
loca penes ſeriem lr̄arū alphabeti: ſm diuerſas combi-
nationes ſillabicas ſumēs in ipſis particulares locos ꝛ
ꝓprios qbus inſcriptio ſit ꝯtinuabis ita qdem vt ſupra
in realib⁹ edocuimus de conditionibus locoꝝ. Et qua-
tenus p̄ceptionem nr̄am clarius ſtuearis formulā ſubie
cimus: que indicat q̄uo eligere loca oporteat in quali
diſtantia: ꝛ in eius qđ notabile o͂ias nobis locorū affe
rat: inſuper numerum adiecimus quo pateat in qnto
quoq̈ loco manum ad Ciceronis p̄ceptionē deſignaſſe:
ꝛ quod Rauēnas ac alij vol nt pro decimo crucē ꝛ. 20.
30. eoꝝ ſigna depoſuiſſe. Utq̈ igit͂ ꝓ́portiōe euadas ad
typum ꝛ modū huius ſubiecte formule cū ſuis interſti-
cijs ſigniſq̈ quinti cuiuſq̈ loci numeꝝ locorum exple-
bis quemadmodum ſupra tractatu ſecundo cap. tertio
p̄cepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quin
tiliani ꝛ modernoꝝ regulas: nō eris abſq̈ copia locorū
potiſſimum ſi in eis (quas alij cuſtodes locoꝝ vocant) cō
ſtitues in quoꝝ mēbris munitiſſima ſcripturaꝝ repoſi-
toria vt mox ad inuicem. Uerū vt ocularitea rem ꝯtem
pleris iuuamento eſt hec ſubiecta formula.

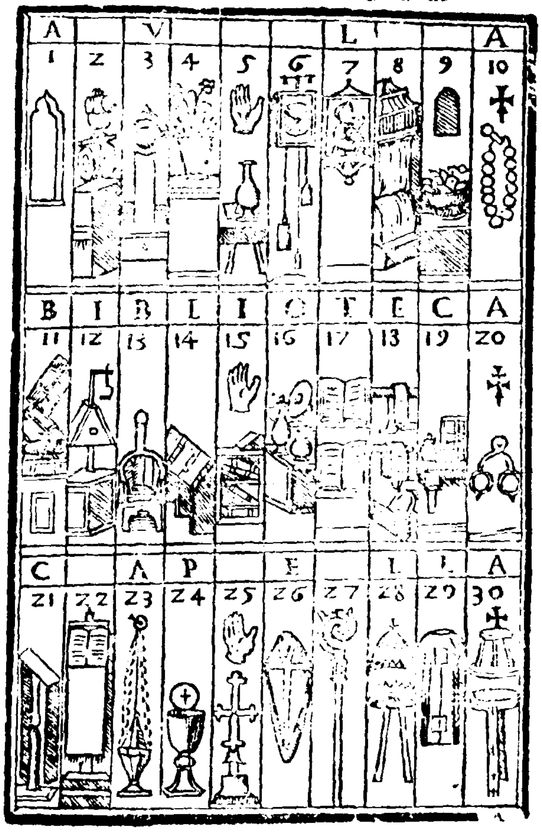
A V L A
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
B I B L I O T E C A
11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
C A P E L L A
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Sũt pleriq; ſingulos locos notãtes vt pote,in
p̃ Roſaria/in.2.caules/in.3.caſeũ/i.4.panẽ/i
5.piſces/in 6.alium:⁊ ita deinceps: ceteri ve/
ro in quolibet angulo camere hoiem pro cuſto
de loci deputãdo:in ꝯfictitijs nõ penitus refu/
tarẽ ſi tñ hoc ipſo memoria adiuuetur. In rea
libus ſatis eſt qȯ hoium manu ꝯſtitutum cõpe
rio:tñ pro differentijs locoꝝ talia qñq; fingi
mus. Penes iam tradita locis in Abbatia fa
brefactis:ſup eſt ex ordine alphabeti domum
primam ſcilicet barbitõſoris accipere ⁊ pari/
formiter eam locis replere qȯ abſq; difficulta/
te fiet ex modo mõſtratis. Ordo tñ deſcribi po
terit vt penes alphabetuȝ in abbatia ſumamꝰ
pro maioribus locis Aulam bibliothecam ca/
pellam ſiue coquinam dormitorium/eſtuariũ/
ſtabulem/domum/granareũ/horreuȝ/infirma/
riã/lauatorium/molendinũ/numulatoriuȝ/
oleariuȝ/piſtoriũ/refectoriũ ſtuphã/tonſoriũ/
vinariũ. Et in his penes p̃dicta ſubſtituere lo/
cos minores cuiuſmodi ſunt. Parietes colum
ne altaria ⁊ id genus reliq̃ in qbus ſi ꝯſtitueri
mus hoies nobis notiſſimos:⁊ in eoꝝ artubus
loca effingamus eo qdem ordine vt p̃mus dex
terue pes primo nobis ſit loco:femur q; pro ſe/
cũdo manus dextra pro tertio:humerus dein
de quartus ſit locus:caput quintus:humerus
item ſiniſter ſextus:leua ſeptimus:femur aũt
octauus:⁊ pes ſiniſter nonus:infinitos pene lo
cos faciliime ꝯſtituemus:p inſcriptione ſaltẽ
q̃ lr̃is realibus mãlibꝰ cõmode fieri poterit vt
infra latius explicabimus:quos tñ locos exer
citatis ⁊ dũ neceſſitas cogat ꝓcedimꝰ dũtaxat

vbi ſingula quis verba locare voluerit alicui⁹ tertus: imagines autem viuas ⁊ loca minora cuiuſmodi diximus parietes columnas ac reliqua talia incipientium eſſe volumus. Quibus etiam vocales conſonantibus diuerſimode iuncte copiã locoꝝ ſubminiſtrabũt vt poſtmodũ ex q̃drato deducere poterimus ⁊ figura circulari: hic aũt modum vnũ explicandi gr̃a adiecimus: quo variãdi def ītellect⁹ A ſiqdē ꝯſonantibus antepoſita faciet Ab ac ad aff ag ab al am an aq ar as at au ax ⁊c. Ita ⁊ ſilr Eb ec ed ⁊c. itidē quoqȝ de i ⁊ o atqȝ v: ſed breuitati ſtudentes poſtbñda duxim⁹: cũ ītelligētes ex paucis facile plurima ꝯiectēt: ⁊ ſtolidis vix vnq̃ȝ ſatis dici queat. Inſup ꝯſona queqȝ vocalē ſibi aſſumere poterit vnde ⁊ locorum varietas reſultabit vt in hac palam ẏt figura.

Ordo in cōmenticiis locis ꝯſtituēdus.

1 Barbitōſor	5 Dux	4 Hoſpes	2 Necromá-
2 Bellator	1 ¶ Faber	5 Hudmeker	ticus
3 Bibliopola	2 Fenerator	1 ¶ Lanifex	3 Niſifer
4 Bonicila	3 Figulus	2 Lebiſuſor	4 Notarius
5 Bubulcus	4 Formarius	3 Ligator li-	5 Nuncius
1 ¶ Calopi-	5 Fumifex	brorum	1 ¶ Paſtor
fex	1 ¶ Gardian⁹	4 Lotrix	2 Pellifex
2 Cerdo	2 Geometra	5 Lutifigulus	3 Pictor
3 Cingulator	3 Gigēmechir	1 ¶ Macella-	4 Poeta
4 Colonus	4 Gocheler	rius	5 pugillator
5 Cuprifaber	5 Gubernator	2 Medicus	1 ¶ Raſor
1 ¶ Dapifer	1 ¶ Haſtiluſor	3 Miles	2 Rhotian⁹
2 Decanus	2 Herbarius	4 Molitor	3 Riſhauer
3 Diſpēſator	3 Hiſtoriogra-	5 Mulio	4 rubricator
4 Dolcator	phus	1 ¶ Nauta	1 ¶ Sartor

2 Serrator	1 ¶ Tabula-	4 Tonſoꝛ	3 Vigil
3 Signifer	rius	5 Tubicina	4 Vogaler
4 Soliferrea	2 Theolōari⁹	1 ¶ Vaſifex	5 Vulgaris
5 Sutoꝛ	3 Tinctoꝛ	2 Vectoꝛ	domus.

Has dictiones deſumpſimus quatenus facile oc-
currat ordo domoꝝ in quib⁹ locis pticulares
conſtituere placet. Ex primis itaq; ſillabis tu
alias excogita ſicuti placet vt ēt de imaginib⁹
īfra. Nec te pturbet eadē noīa reperi ꝑ imagi-
nib⁹ cap. ii. tertij trac. ibi ſiqdē pſone noībus
imagines ſūt: hic aūt in eaꝝ māſionib⁹ loca de-
ſumimus. Qui tam rudis fuerit vt penes has
ſillabas officialiū domos imaginari nequeat
indicium ꝑfecto foret eas minus aptū nr̄o iſti- Nota
tuto. Neq; enī poſſet penes eas imagines (vt verba ⁊ ſi
noſtra inferius eſt preceptio) fabricare quare gna mi-
tota ſpe huius noſtre eruditionis fruſtraretͤ: ſteria.
verūtn̄ eſt plurima vſu venire q̄ natura mox
nō pceſſit. Hec itaq; de locis notitia tibi ſuffi-
ciet cuius p̄ceptiones fabricādiq; artem vlte-
riorem ⁊ ſi quid aliud hoꝝ vim gerens vel cō-
modius officium abſoluens penes nos lateat
verbotenus intelliges. Noſti ſiqdem quedā p̄-
cepta a deo iudeis pſcripta tradita que vulgus
ligarent: alia aūt per Cabalam quā receptio-
nē aiūt ſola traditione digniori auribus inſi-
ta. Et vt Chriſti verbum eſt non eadem apo-
ſtolis nō eadem itē diſcipulis ⁊ nō eadem vul-
garibus: eoꝝ ſiqdem erat noſſe miſteria regni
dei. Siq; tu hec inſequutus fueris ⁊ plurima
ꝓprio ingenio cōperies. ⁊ ſecretiora forſan ab
amicis mereberis: Noſti forſan Rauennatis
puerbiū. Qui bene ſoluit bonus artiſta eua-

dit. Si tū pecunijs quiſq; diſciplinas mercari poterit Creſi diuitie cum Salomonis ꝯprende/ rēt ſapientia. Beatus qui itelligit ⁊ quē deus erudierit magis. Ad alia ſtilū vertamus noſti q; libeat nōnunq; libero tecū ꝯfabulari ioco.

¶ De euacuatione locoꝝ per deletionem ima/ ginum. Capitulum nonum.

Hactenus quoad pmiſſum nouimus lo/ ca in infinitum multiplicari pro augen da memoria poſſe nō abnuentes alioꝝ ſnia de/ duximus. Uerū qūquidē id nō oibus eque gra/ tum haud ignoremus potiſſimū his q Tullius imitantes centū dūtaxat loca cēſent habēda. Quatenus itaq; hi locoꝝ vitent copiam: duo potiſſimum ꝯducunt vtpote vel q in vno loco plures imagines ordinēt: vel iā poſitas quoq; modo deleant ⁊ obliterēt. Plura qdem ſimul

Petrus Rauen. cōnecti poſſe Rauēnas nō abnuit: qd quō fiat apte poſterius capite tertio tractatus tertij vi debit. Sed quantū huc attinet. Queadmodū animus noſter raris/inuſitatis/pulchris/ſpecio ſis/mirabilib⁹/terribilib⁹/aut quolibet aliter ſingularib⁹/primū excitat: ſi qdem hmōi quip piam agere tractare/laborare/deſtruere/reno uare ꝯſideret: ita per oppoſitū auerſione mētis ab his coꝝ memoria obliterat adeo quidē vt ipſis/abiectis/extricatiſq; e locis alia reponi

Jaco. puoli. queant. Id aūt publicius in hec verba docet. Ne diuturno [illegible] labore/locorum indagine nouoꝝ mentē a[illegible] [illegible] conceptis iā no tionē nouarū reꝝ a[illegible] ꝯfundemus vt inde memorie hinc [illegible] incurrere poſſimus. Tēpoꝝ inter dū curriculis priora queq; obſcu

rari debilitari ⁊ refringi ſinemus: aut veluti e
ſedibus ꝓcella etiam aduerſa tẽpeſtate eiecta
vacuas iam domus mentẽ inducam⁹: hec ille:
Varios diuerſoſq; alios alij modos hñt: his ſi
qdẽ placet vt fingamus cortinã viridẽ priores
imagines occultare. Illis autẽ vt loca palleis
repleta eſtimemus: ceteris vero vt preterimiſſa
imaginũ ꝯſideratione ſinamus eas obliuione
euaneſcere. Tam diuerſi varijq; de hac re ſunt
modi atq; opiones quot ſunt ferme huius ne/
gotij authores. Sunt nãq; q velint vt imagi
nentur ac quiſpiã veniat priores repoſitaſq;
imagines pſternens: verꝫ id mihi difficillimũ
ad apparet ⁊ eo ipſo imaginem recordari quã
obliuiſci velimus. Sed cõſultius viſum eſt: pro
reb⁹ lectionibuſq; quottidianis/ pdicatiõib⁹/
cauſis ⁊ negotijs: quorũ indies reminiſci opꝫ
vnũ monaſterium aut vel aliũ quẽdam locũ ma
ximum deligere: in quo mille ꝯſtituamus loca.
Et quoniã ſingulas orationes ponere non opꝫ
ſed ſaltẽ ſniãs ipſas rerꝫ ſummatim pro quib⁹
ſufficiunt ad magis centũ loca. Si pinde quot
tidie lecturus ſis lectionẽ pdicationẽ/ cauſas/
vel negotiũ. prima diei in primo cẽtenario po
ſteriores aũt in ſcdo: ⁊ ita deinceps quouſq; mil
leſimũ attigeris decima die cũ decima lectio/
ne. Et ſi interea nõ reperieris priores imagines
pcedentium dierꝫ procul dubio etiam ſi noluiſ
ſes obliterate erunt. Quiquidẽ inpriter reperẽ
da erant cũ locis ſi ppetuo retinere placuiſſet:
taliter itaq; locis euacuatis obliuiõe. Ab ini
tio ordiri poteris in pmo cẽtenario vndecimi
diei lectionẽ ſeu actionem ſiue negociũ collo/

Cõſue-
rie opio
nis.

cando. Reliqua vero perpetim retinenda ſuū
propꝛium firmum ſolidūq; ac ſepius reperitū
expetunt locum: ita quidem vt qui multa diuq;
retinere velit multos ſibi cōparet locos neceſ/
ſarium eſt: vt Rauēnas teſtaſ addens q ſibi cē
tum milia locoꝝ cōparauerit: qbus poſtmodū
decē milia ſuperaddidit: ⁊ poſtea inqt nec ceſ/
ſo tū loc fabꝛicare. Inſup ait hoc ſuadeo vt
in eccleſia ⁊ monaſterio habeanſ loca: ſolū pro
reponēdis reb⁹ quas quotidie ꝯuenit recita/
re: vt ſunt argumēta/ rōnes/ fabule/ hiſtoꝛie/ ⁊
ꝑdicationes/ que in quadrageſima fiunt: ⁊ hoc
officiū illis locis tm̄ deputetur. Vt igiſ itidē
ſepius repetamus locos menſatim terq; qua/
terq; ⁊ vacuos ⁊ cum imaginib⁹ qn̄ depoſite
fuerint repetēdos ſūmopere ſuademus. Si qp
pe pene infinitos cōparauiſſemus ſm omnia
accidentia oppoꝛtuniſſimos: vbi nō reuidere/
mus ſepius: eoꝛum memoꝛia nobis deperiret
atq; tota ſpe noſtra fruſtraremur.

¶ Tractatus tertius. De imaginibus.

¶ De Imaginum diffinitione: ⁊ diuerſa appel
latione. Capitulum primum.

POſt longā de locis quatenus hec nr̄a tra/
ditio exigit determinationē: ſupeſt que
deinceps ad eſſentiam huius artis ſpectant: ſe
rioſius abſoluamus. Cū igitur ꝑpter vſum lo/
cus ſit ⁊ vt in eo aliqd contineatur ſup eſt ima
gines in ꝑſentiaꝝ reſpectu quaꝝ loca fecimus
in ipſis depingendas omnipharia ꝯſideremus
alioqn fruſtra elaboꝛauerimus hactenus: fru/
ſtra ſiquidem papyrū chartamue laboꝛioſius
efficeremus ſi nil lr̄aꝝ eis inſcriberemus: ⁊ ima

nia in hac arte forent loca niſi in meliorē vſuʒ
verterent᷑: Hinc de idolis ſimulachris ſeu ima
ginibus rerū memorandarum diffinitionem/
diuiſionem/cōditiones/formationes ⁊ deniq;
applicationē atq; vſum huc afferremus. ¶ Et
qd̄ ad primum attinet hmōi figure variam ha
bent denominationem vtq; Species/idoluʒ/
ſimulachruʒ/ ſimilitudo figura/forma/idea/⁊
imago/ſepe nominentur ac alteꝝ pro altero di
cat᷑: vn̄ ⁊ ſi reipſa hoc ipſum quo lraꝝ loco vti
mur vnū ſit diuerſa tn̄ diuerſis reſpectibꝰ ſorti
tur noīa. Dicit enī Cic. lib. 3. noue Rhetorice Cicero
ad Herēniū imagines ſūt forme q̄dam ⁊ note
⁊ ſimulachra eius rei quā meminiſſe volumus.
Qd̄ genꝰ equi leonis aqle memoriā ſi volemꝰ
hēre imagines eoꝝ certis ī locis collocare nos
oportebit. Et eū imitādo Quintilianus in vn Quint.
decimo inſtitutionum inqt: opus eſt ergo locis
que vel fingunt᷑ vel ſumunt᷑: imaginibus vel ſi
mulachris q̄ vtiq; fingenda ſunt: imagines no
te ſunt qbus ea q̄ ediſcēda ſunt notamꝰ vt qūo
Cicero dicit locis p cera: ſimulachris pro lr̄is
vtamur hec ille. Dicit᷑ aūt ſpēs nam ſi memi Spēs.
niſſe velim alicuius rei nō ipſam penes ſubſtā
tiā mālē in aīa repono: ſed tm̄modo ſpēm eiꝰ:
nō enī (vt ſupra/ex Ar. 3. de aīa allegauimus)
lapis eſt in anima ſed ſpecies lapidis: hinc. S. S. Tho.
Thomas prima parte Sūme articulo. 9. q. 13 1. q. 13. ar
duplicem ait ſpēm eſſe vnam que ſit natura cō ti. 9.
municabilis pluribus īdiuiduis imediate ſm
nomen ⁊ rationē equaliter participataʒ vt ho
mo. Aliā vero intentionē que in aīa quieſcat:
vt ſpecies in aīa vt enī ſibi placet ibidē. q. 85.

in dilutione. 2 obie. primi arti. Mens abſtra/
hit ſpēs a materia ſenſibili ītelligibili cōi ⁊ in
diuiduali. Et in ſcđa ſolone primi arti q. 84.
aſſerit aīam corpora aliaſue res nō p eſſentiaꝫ
ſed eaꝝ ſpēs intelligere: ⁊ addit ibidem articu
lis tertio ⁊ q̄rto quoniā nihil p infuſas ſed tan
tūmodo p eas que a reb⁹ ſenſibilib⁹ abſtrahun
tur: ⁊ in illis eū ſtatuit ordinē ſcđa ſcđe. q. 173.
in corpore. 2. arti. primū ſpēs ſenſui p̄ſentetur:
ſcđo imaginationi dehinc ſi fieri abſtractio de
beat ſpeciei intelligibilis intellectui poſſibili
offeraꝛ qui phantaſmatū ſpecieb⁹ immutatur
ſm illuſtrationem intellect⁹ agentis. Sed ad
memoriā (quoniā memoria ſpecieꝝ ab aīa p/
ceptaꝝ eſt theſaurus ⁊ retinaculuꝫ) quattuor
cōcurrunt mot⁹ primus ſpirituū a cogitatiua
ſiue imaginatione figuras ipſas ad memorati
uam transferens. Alter eſt in affixione earum
in ipſa memoria. Tertius vero qñ ad cogitati/
uam reportantur: poſtremus dum cogitatiua
Idolum eas recognoſcit: qđ ꝓprie memorari eſt. Ex q/
bus liquido ꝯſtat quō ſimilitudo illius rei quā
memorari iubet ſi ad ipſaꝫ aīam ⁊ modū quo
abſtrahiꝛ a re memorāda rectius cōpareꝛ nun
cupabiꝛ ſpēs. Sed idolū dr̄ ſi nil p̄ter ſeipſam
denotet vt enim Cicero eſt auctor lib. 1. de fini/
bus bo. ⁊ ma. idola ſunt imagines inanes: poſ/
ſumus ꝑinde illas figuras que nil p̄ter ſeipſas
nobis ſignificant nūcupare idola vtq3 ſi togas
Simula pro toga collocauero. Simulachruꝫ aūt ꝓprie
chrum. ficta alicuius dr̄ imago vt recte pro vorace lu/
Simili/ pum imaginatū heluonis dicā ſimulachrum.
tudo. Similitudo ſuperius qdem ad imaginem eſt.

Nam

Nam Cicero in tertio noue rhetorice. Qm̄ re/ Simili/
rum ſimilitudines: imagines eſſe opz: et oibus tudo.
verbis noſmet notas nobis ſiſitudines eligere
debemus. Et recte quidem/ꝯceptio enim intelle/
ctus ſimilitudo eſt rei intellecte vt.b.Thō.hēt
in fine corporis ſcdi articuli.27.q. pme partis
ſumme. Eſt nāqz aliqua ſimilitudo repſenta/
tionis inter cognoſcens ⁊ ipm qd̄ ſub noticia
eſt. Et quēadmodū dicit.q.35.in diſſolutiōe pme
obiec.articuli primi. Siſitudo quedā eſt vt pn
cipium ⁊ hec exēplar nuncupāda eſt. Alia aut
vt principiatū que rectius imago dicet̄. Sicqz
pariformiter ſpēs rei memorāde ad rem vñ ab
ſtracta eſt ſi ꝯferat̄ eiꝰ ſiſitudo venit noiāda.
Neqz ſemp opus eſt oīmodam eſſe ſimilitudi/
nē quatenus ꝓpoſito deſeruit: quom ꝓportio/
nalitas plerūqz ſufficiat maxime īter corpora/
lia ⁊ ſpiritualia ſi qppe pro deo Solē locauero
ſatis cōmouebit memoriā ꝓportionalitas qua
in hoc hos ꝯfero: qꝛ veluti deꝰ cūcta gubernās
ꝑeſt ſolus oibus. Ita ⁊ vnicus phebus ꝑceteris
qbuſqz ſtellis vel ſideribꝰ magis orbem collu/ Figura.
ſtrat vniuerſum: qñquidem ⁊ ab ipſo alij pla/
nete ⁊ ſydera lumē participant. Figura ⁊ for/
ma pene idem eſſe vel ꝓpinqua noſcunt̄ ex.b. Forma.
Thō. Figura āt a fingo dicta eſt: que dat quan
titati terminationē.1.pte.q.7.arti.1. Sed for/
ma dat eſſe ſpecificum artificiato: poterit ꝓin
de abſtracta rei ſpēs in loco imaginato: ſiſitu/
dinarie: vel figura vel forma dici ſꝫ qd̄ hoc aut
ue illo modo qualificatā ꝯcipimus. Ideas iux/
ta.b.Auguſti.lib.80.q.latine poſſumꝰ vel for/
mas vel ſpēs dicere vt verbū e verbo trāſferre

videamur dĩ etenim idea ab ειδος grece: qđ eſt
ſpẽs ⁊ forma. Et eſt ſm doctorẽ Angelicum. q.
15. pme partis: forma exẽplaris: qua res fiũt ⁊
cognoſcunt q̃ eſt in mẽte artificis: iuxta hãc ãt
ſnīaʒ ipm exẽplar faciẽdi imagines rei memo/
rande: idea diceret: ſed pmixtim his terminis
vtimur vſitatiori attñ vocabulo imagines di/
cimus vt eſt apud Ciceronẽ ⁊ Quintilianum
ac Neothericos ferme oẽs. Eſt aũt pprie ima/
go ſm. S. Tho. q. 35. pme ptis ar. 1. qđ procedit
ad ſilitudinẽ alterius ⁊ igit ibidẽ arti. 2. dupli
cem inqt imaginẽ eſſe: vnã q̃ in alio eſt pfecte
id eſt in eadeʒ nã vt filius eſt imago pr̃is: ⁊ ad
eius rõnẽ tria potiſſimũ reqri afferit prime ad
Cor. ĳ. lec. ſcđa vʒ ſilitudinẽ originẽ ⁊ eq̃litatẽ.
Alia aũt eſt impfecta. i. in aliena nã vt ſtatua
quã Ceſaris imaginẽ vocamus: ⁊ ea nobis am
plius conuenit: non eteni ppria ſemp licet vti:
Et pinde oẽ id cuius notitia ſeruamus nobis
memoriã alterius rei ex locis relictaʒ dicimus
imaginẽ vt veluti eã ſimilitudinẽ q̃ Regis no
titiam affert pleriſqʒ placuit imaginẽ eius di/
cit ita quo alterius recordamus id eius dicimꝰ
imaginem. Quia imago eſt ſilitudo ⁊ ſignatio
rei quã volumus locis tradere. Nihil eni pter
materie ītellectũ auctore Tullio imagines ſũt.
Et recte ītellectus materie: nã vt Tũgris ſup
Ariſ. de memoria ⁊ Reminiſcẽtia: inquit: Si
cuti figura Annuli vel ſigilli derelinquit in ce
ra p impreſſionẽ ſine mã ſigilli. Ita quoqʒ me/
moria in ſe ſuſcipit a ſenſibili ſilitudinẽ ſeu pi/
cturã eius abſqʒ mã: hinc memoria circa ima/
ginẽ non negociat vt circa rem ſed circa ſimi/

litudinē eius. Quare optime fiet memoria ꝑ/
ꝓpijs reꝝ imaginibus vt ſimiles ſint rerum.

¶ De Diuiſione multiplici imaginum. Capitulum ſecundum.

PReter hoc q̄ imaginum hec ꝑfecte ⁊ cla/
rius: illa vero imꝑfecte ⁊ obſcurius ima/
ginatū repreſentat: q̄ꝫ plures alie ipſaꝝ ſumun
tur partitiones vel reſpectu materie eoꝝ quorū
ſunt vel reſpectu modi quo formant̄: quantuꝫ
eq̄deꝫ ad memorabile attinet duplices inquit
Cicero ſimilitudines eſſe debēt: vne reꝝ altere
verboꝝ. Et quemadmodum extremas (quas
alij vocabuloꝝ ſeu dictionū vocāt) oratori nul
latenus ꝑſuadendas vult Siburtus: ita rerum
(quas Quintilianus ſniaruꝫ ⁊ pleriq̄ꝫ alij ora
tionum aut ꝓpoſitionū appellant) verboꝝ pro
prias aſſerit. Et hoc ea cauſa arbitror: quia Tul
lius ait tūc nos plus negotij ſuſcipere magiſq̄ꝫ
ingeniū nr̄m exercere: cum ſeorſum cuiuſq̄ꝫ vo
cule memoriā experimus. Quoniaꝫ hꝫ ⁊ idem
verboꝝ ſimilitudines ſunt cū ſūmatim vniuſ/
cuiuſq̄ꝫ nois ⁊ vocabuli memoria imagine no
tat̄. Et eam nōnulli ita deſcribunt. Vocabuli
imago eſt ſilr̄tudo termini in toto vel in parte
ſimilis eidem pro illi⁹ memoria capta. Sed re
rū (inq̄t Cicero) imagines exprimunt̄ cū ſum
matim ipſoꝝ negotioꝝ imagines cōparamus:
Ad hoc nōnunq̄ꝫ vnico efficimus ſimulachro:
adinſtar hoꝝ qui in corrigia vel pāniculo no/
dū durarat nectunt quo negotij rei aut ꝑſone
autue alterius qd̄ libuerit intuitu reminiſcan
tur. Eſt aūt imago rei: vt nonnulli volunt qua
nō tam orōnē ꝑ quā exprimeret̄ penſamus q̄ꝫ

rem ipſam ea ſignificatã: vtqȝ amplius q̄rere
videamur verboꝝ ſniãs q̄ȝ dictiones q̇bus ex/
primiť. Hе itaqȝ imagines diuerſificanť prout
varie ſunt res memorabiles ſimplices. ſ lr̄e ſyl
labe dictiones: vel ēt res/ aut multipliciter cō/
poſite. Quas ſi ad memorãtem referamus has
optime ſeruat ĩpreſſas: illas vero debiliter. Cu
ius vt piculũ vites: ſumito imagines viuas ſꝫ
ſubſtantiã: aut q̇bus viue vtanť veluti inſtr̄is:
aut aliq̇d circa eaſdē operenť. Penes reꝝ cau
ſas q̄druplices ſi imagines partiri libeat q̄dri
phariaȝ ſecenť: Aut enimuero res memorare
velim⁹ aut voces ipſaꝝ notas ſicqȝ iuxta obie/
ctalem rõnem tanq̄ȝ materiam circa quam an
terior eſt diuiſio proximi capitis. Altera q̇deȝ
ab illarum ſumiť formalitate vt bene circun/
ſtantionenť: quatenus ad inſtar coloꝝ magis
minuſue obiectent potentiã: vt has plus illas
vero minus ammirantes diuerſimode ad ſigni
ficata cõmoueamur. Tertia abinde poterit de
ſumi partitio q̄nquidem aliqȝ laudabiliter cō
ſequutionem finis fixam/ claram/ atqȝ diſtin/
ctam efficiunt/ ⁊ debitã interlucentiũ ſpecieꝝ
in memoria cōſeruationem operantur: eo po/
tiſſimũ q firmiter impreſſe ⁊ imaginate: iuxta
ſuas cōditiones officium bene exoluūt: Cadu/
ce vero debiliter aut ꝓpter prauam diſpoſitio/
nē: aut malã impreſſionem. Si poſtremo penes
faciendi modos ſecernanť: quaſdaȝ ꝓprias no/
minabimus: quales per Similitudinē/ colligã
tiam/ cathenam/ ⁊ artem dictionãdi fiunt: Re
liquas vero metaphoricas prorſus nũcupabi/
mus: vbi videlicet. Comparatio/ figmentum/

Tranſumptio/ ⁊ inſcriptio aliq; id genus ac/
ceſſerint modi: latius explicādi. Harum autẽ
diuiſionum proſequutio clarior erit in ſequen
tibus. Quomodo ſiqdem materia memorāda
varia ſit ⁊ que cuiuſq; imago: formādi modus
indicabit quem penes memorandorꝫ diuerſita
tem aſſignabimus diuerſum. In preſentiarum
equidem que facilior atq; ſuccinctior fiat eru/
ditio: conditiones imaginum ad bonam diſpo
ſitionem requiſitas inueſtigabimus.

De Subſtantia ⁊ quantitate imaginum. Capitulum tertium.

CUm huius nr̃i inſtituti ſit cōmouere me/
moriam nãlem ⁊ ad retinendũ ⁊ ad recor
dandũ reminiſcẽdumq;: ⁊ id minime vſitatis
frequentatis quottidianiſq; rebus fiat: prope
diretq; equiuocatio multitudo ocioſitas: ⁊ ſi
que plures ſunt hmõi male ꝯditiones ſummo/
pere per contrarias explodende ſunt: Viuas Subſtā/
itaq; ſubſtantialr ꝓcedẽte capite imagines cẽ tia.
iuſſimus q̃tenus operent̃ qppiam circa inani/
mata/ocioſe ſiqdem parꝫ cōmouent niſi qd cir
ca ipſas fiat: Et ita reliq̃ vitabis pͥcula ſi que
accñtia imaginibꝰ accōmoda eis in eſſe cōceſ/
ſeris. Quod aũt quãtitatis eſt nō exiguas (vt Quanti
de locis precepimus) eſſe opꝫ: minima enim ue tas.
ro minus cōmouent: exilia qppe minus obtu/
tui patẽt: cuiuſmodi ſunt vetuſte/athomi vel
aliqd ſimilium: que nãq; adeo parua res eſt vt
ſenſum vix aut debiliter moueat: neq; phan/
taſiam ſufficienter cōmouebit ⁊ inde mala fiet
impꝛ̃ſſio. Sꝫ hmõi minutiſſimarꝫ rerꝫ Rauẽnas
copiã locari voluit: vt pro formica plures for/

micas arborē aſcēdentes vel deſcendentes: pro pulice excurientē pulices. Et ꝑpterea tñ nō ex ceſſiue melius ſumenda erit imago: veluti nāqꝫ oculus ip̄roportionatū ſolis cādorē nō fert: vt de noctua Ariſ. 2. meta. ꝑbat: ita imaginatio nō cōprehēdit ip̄roportionatā memorabilis ſi militudinē. Cuꝫ nō aliter res phātaſiabilis ſit

Quanti tas di/ ſcreta.

q̄ꝫ ſenſibilis. Et excellens obiectū corrūpat ſen ſum. Numeralis imaginū reqritur cōpetētia: ne vel paucioribꝰ neceſſario vel abūdantius ip ſis fluctuemus. Et ꝑpterea nō plures in eodeꝫ loco reponanť que nō idē importāt: velut pro bello: poterimus duos aut plures decertantes collocare: Nō āt idē locus capiet iuſtitie caſti/ tatis tēperātie aut ſimiliū imagines: Alicqn quā ſimilitudo locoꝝ parit ꝯfuſionem: et indi ſtincta imaginuꝫ copulatio efficeret: Nihil at/ tñ officeret nōnūqꝫ plures vniꝰ imagines par tes collocare Ravennas queqꝫ haud dubita/ bat diu memorandorum plures imagines vni loco cōmittere: qđ nō penitus ip̄robarē vbi fir/ ma fortiſqꝫ impreſſio: ⁊ iugis repetitio accede/ ret: ⁊ ea illaꝝ cōnexio foret ꝗ colligata q̄dam cooperationis cathena videantur. Reſpectus nāqꝫ figuraꝝ adinuicem plurimū reminiſcen/ tie ꝯfert: vtqꝫ ſi Petruꝫ cū Paulo opari cer/ naꝫ nō modo vnius ſed vtriuſqꝫ recorder opꝫ. Quamq̄ꝫ vero pauca facilius memoremur q̄ꝫ plurima: (⁊ ob id maxime vitanda ſit inutilis reꝝ cōgeries) nō tñ diminute debēt eſſe imagi nes ꝗ officium exoluere nequeant: Supabun/ dantiam aūt vitabimus: ſi imaginem operan tem effingamus que ſua operatione plurium

vices ſuppleat qñquidem totam ſnſam actio-
ne ſua nobis īferat: īmo ⁊ ꝑ artem dictionādi
itidē vitiū tollet vt infra patebit. Ne quoqꝫ
ꝯturbet multitudo: Colligātia (de qua īferi⁹)
⁊ accidentiū ꝯſideratione in ſubiectis ꝑcauet:
Inſuper ſi vnum oppoſitoꝝ alterius agat pre
ſentiam: vel ſi metaphora vtamur. Et quan-
do attributorum perſonalium rationes que ꝑ
metaphoram attribui poſſunt rei non corpora
li reperiatur ipſius ad rem corporalem habi-
tudo ſatis appropriabilis: tunc eandem rem
corporalē uel potius illius ſimilitudinem ſu-
mimus ad notandā rē incorpalē. Hec quoqꝫ
multitudo imaginū ſuperflua uitat ſono uo-
ciſ ut ſi pro his carminibus. In uerbis qd uis
in factis nihil habebis: ⁊ item: Littore quot
conche tot ſunt in amore dolores: collocetur
puella quam noui hec ſuis procis ſemper re-
ſpōdere: hec tamen latius infra. Si tamen plu
res in eodem loco deponere uelis neceſſarium
eſt ut in eis ordinem conſideres: quod fiet uel
eas in ſurſum ordinādo unā ſupra aliam ut ſi
Petꝝ in terra decūbentē imagineris cui Ioā
nes inſidens moleſtiam faciens ob id a paulo
percutiatur ⁊ hermānus eos diuidat: ſicqꝫ ꝓ-
ximior terre primū habebit locum ⁊ ita dein-
ceps. Itidem fiet in latū uel quatenus in prin
cipio loci Petrus ponat ⁊ ei adiūgat Ioan. ⁊
illi paulus cui ſubſeqtur hermānus. Poterit
quoqꝫ fieri ut petrus locū ꝯtingat ſtans muro
appodiatus: a añ illū Ioānes reſideat: paulus
uero genu flectat ⁊ hermānus iaceat. Inſu-
per in loco Altare uel aram fingamus ⁊ iuxta

ſlla ſerie quadam aptemus in ordinē: vel men
ſam optime paratā in qua ordinati diſcūbāt.

¶ De qualitate imaginuȝ ⁊ effictione atqȝ no
tatione. Capitulum quartum.

DE qualitate autē imaginum que memo/
rantem excitare queat hec eſt Ciceronis
ſnia: qua inqt. Docet namqȝ nā qd oporteat fie/
ri: nā ſi quas res in vita videmus paruas vſita
tas meminiſſe nō ſolemus: ꝓpterea ꝙ nulla ni
ſi noua aut admirabili re commouet animus.
At ſi qd videmus vel audimus egregie turpe
aut honeſtū icredibile magnum ⁊ ridiculuȝ id
diu meminiſſe ꝯſueuimus. Quare ⁊ Siburus
raras ⁊ ridiculoſas eſſe voluit imagines: veruȝ
Petrus Rauēnas nō modo raras ſed ⁊ mira/
biles / inuſitatas/ iocoſas/ horrēdas egregias/
turpes/ ⁊ aliquid operantes eſſe cēſuit oporte
re. Quam ſententiā Publicius pene ſeruat:
iubens vt ſint mirabiles/ delectabiles/ timoro/
ſe/ aliaue notabili⁹ paſſione affecte. Quib⁹ alij
addunt vt ꝓprie cōſtituantur ⁊ viuoce: ⁊ ta/
les que nālem tantūmodo memoriā excitent.
Eius ſiqdem gratia adiuenta eſt hec ars: qua
qui ſola ſemꝑ ⁊ in quottidianis potiſſimū ſtu/
dijs vti velit nō ſecus illi ꝯtingeret: q̃ȝ his qui
corpus ꝯtinuis medicinis natura deſtituunt
⁊ labefaciunt. Habeto itaqȝ pro regula vt ima
go ſit mirabilis/ delectabilis/ ridiculoſa/ vl cru
delis/ rara timoroſa: mirabilis vȝ geſtus: tru/
cis aut crudelis: vult⁹ ſtupēſis: triſtitie plena:
aut aliter quolibet ſingularis ꝙ ſi nā talem no
bis nō ꝯceſſerit: cogitatione ſaltē nr̄a fiat: cui
plurimū adminiculant. Efficio atqȝ notatio.

Effictione ſiqdem corporis faciē certis deſcri/
bimus ſignis vt Publicius docet vt ꝓ Sene. Efficrio
Tremulū/curuū gementē/labijs demiſſis ⁊ ca/
no mēte hoīez effingamus ac ꝑ oppoſitū ꝓ Ju
uene pulchro aut fedo ingrimus his ſignis for/
mā ſuā venuſtā:q̄ ſunt colli lōgitudo, capilloꝝ
digitoꝝ ⁊ toti⁹ corporis ꝓceritas. Naris/oris/
auriū/mamillaꝝ/vētris/pedūq3 breuitas:frō/
tis oculoꝝ pectoriſq3 amplitudo ⁊ his ſimilia. Nota/
Inſup notatione q̄dam ſingulari ꝯſideramus tio.
affect⁹ cuiuſq3 aīalis nāles i ꝓpria ei⁹: vtpo
te ꝙ ſit lupus vorax/lepus timidus: Capra fu
gax:leta iuuent⁹:Triſtis Senect⁹:ꝓdiga ado/
leſcentia. Auara mulier:vir liberalis: pallida
fames:⁊ pene īfinitas id genus q̄litates ex poe
tis qbus hec deſcribere ꝓpriiſſimū videt̄ vena
ri poterimus. Alioqn ſine ipſis ſolo relatu ex
hiſtorias narrantibus imbibere licet: Utpote
neſciā niſi ex auditu Enniū bibulū fuiſſe poe/
tā Homeꝝ vinoſum:Delicatem Accorā ⁊ vo/
luptuoſum Epycurum: Uirgilium ſodomitā:
quorum imagines a qualitatibus ſimiliū que
nouius depingere poſſemus.

De Actione paſſione ⁊ vniuocatione ima/
ginum. Capitulum quintum.

QUoniā ꝑlibauimus imagines ocioſas nō
cōmouere animū. Opꝫ ꝓinde ſemꝑ illas
mouere aut aliunde cū inſigni q̄dam nota pul
chritudinis turpitudinis:ridiculi autue alte/
rius ꝑcipui:ſine qb⁹ vel paꝝ vel nihil pateret
imaginatio nr̄a. Collocemus ꝓinde ſemꝑ ima
gines cū motu actiue aut geſtu:crude ridicu
loſo/pulchro/turpi/incōſueto/⁊ illicito ⁊ id ge

nus miratu dignis:que mētē aīumq3 excitētē
qđ res aīa carentes minime facerēt niſi in ma
nu alicuius eas mouentis collocaremus ut ex
motu illo memoria nālis cõmoueat. Quare ſi
qd neceſſarij nõ parauit natura cogitatio nr̄a
adijciat:q̄tenus ⁊ ſenſatas ⁊ egregie ſeſe exer/
citantes admittamus imagines. Id aūt preci
pue quoq3 obſeruādū eſt:quatenus hmōi ima
go qppiam uel in loco ipſo aut circa eū operet
⁊ potiſſimū ſi ſimplicē dūtaxat collocemus:Si
qppe Ioānes memorādus foret: Ioānem ali/
quē cui uidel3 hoc nomē ſit tibi notum uel ob
amicitiā aut inimicitiā itē aut ꝓpter uirtutē
uel uitium ſeu qūolibet aliter inſigni nota: et
hunc in loco aliqd ſingulare operantē imagi/
nari op3/Uel ſi res inanimata fuerit quaten᷒
aliquid circa ipſam agat:ueluti ſi libri memi/
niſſe uelim ut in alicuius manu librū legentis
fingam op3:Agere nāq3 imaginem autue pa/
ti neceſſe eſt. Ociosa quippe uel paꝝ uel penit᷒
nihil cõmouent. Ut ſepenumero geſtu corpo/
ris pro dictione utamur ut pro bello bellātes:
ita pro ſcriptura ſcribētē ⁊ ita deinceps: qđ fa
cile obſeruabimus:cuiq3 perſone ꝓpria arma
inſtrumēta ⁊ officia adaptantes: quatenus ei
ſolita ⁊ cõſueta in operationis ⁊ auxilii ſuffra/
giū adiuncta imaginemur. Sua eteni unicu/
iuſq3 arma inſtr̄a ⁊ officia (ut inquit Publi/
cius) Authores diſtinguere poterunt. Araťꝝ
enim raſtrum ⁊ huiuſmodi nõ aurifici condu/
cunt:ſed ad ruſticum ſpectāt:ita Galea torax
lancea enſis ⁊ id genus inſtr̄a bellatoris ſunt.
Id deniq3 ſummopere cauendum eſt ne equo/

catio: que eſt mater (ut aiunt) ꝯtingētie ⁊ er/
roris memoriā fallat: Ut ili accidit q dixit pro
argumēti ꝓpoſitione maiore poſuiſſet leonem
⁊ pro minori urſum reſpōſurus dixit nego leo/
nem ⁊ ꝯcedo urſum: uolens dicere nego maio/
rem ⁊ ꝯcedo minorem: ſi plerūqꝫ nō ſatis exer/
citati falluntꝰ in perſpicax ingeniū ⁊ memoria
nālis ſuffragetur ut ſi uelim meminiſſe huius
dictionis lapidis: ponāqꝫ lapidem realem pro
imagine accidet forſan ut ꝓnunciaꝫ petra uel
ſilex hec ſiquidem imago ad iſta ſynonima hꝫ
ſimilitudinē ꝓportionē analogiā ſiue equoca/
tionē. Inſup pono imaginē que exprimat hāc
dictionem canis niſi aliud adiecero erit ima/
go equoca ad canē latrabilē/piſcem marinum
⁊ Sydus celeſte veluti ⁊ hec dictio eſt: quam/
obrē ſūme enitaris ꝓprias ſummere imagines.
Quare ⁊ in tranſumptionibus congrua vten/
dū eſt ſimilitudine ⁊ ꝓportione: ⁊ debita Ethy
mologia ſi qua placet neceſſaria erit. Et recta
īterpretatio atqꝫ ꝓportionata vocis co nitio.
Hic copioſe imaginū accepiſti naturā. Id dū/
taxat ſup ⁊ vt habitas ⁊ firmiter memorie cō/
mendes atqꝫ ſepius iteratiſqꝫ vicibꝰ tecum re
petas. Imagines ꝓinde alphabeti ſeu noīa de
mōſtrantia litteras hñ memoria teneantur vt
ſepius reputantur qūo aūt huiuſmodi imagi/
nes fiant inferius cap. nono edocebimus.

¶ De Varia ſumptione imaginū. Cap. ſextū.

SI recū reperes q̄ ſupra recēſuimus. Ima
gines ſunt ſimitudines ſiue reꝝ ſiue verbo
rū: Reꝝ aūt imagines facimus effingentes ne
gocioꝝ ſimilitudines qbus nobis ſūmatim re/

preſentent. Verboꝛ autē ſumimus cuiuſlibet
noīs ꝛ vocabuli ſeorſū memoriā aliqua ſpecia
li nota figētes. Et hic qdē modus variat̄ penes
verboꝛ varietatē. Sunt qppe ſilitudines coꝛ
vel note vel penitus incognite. Notaꝛ aūt he
aīate: ille vero abſq; aīa: Inter aīatas aūt nō/
nulle cōes ꝛ aliq; ꝓprie: ꝓpriaꝛ uero ſūt aliq;
ſimplices ꝛ alie duplices uel multiplices. Ita
pariformiter cōium ille ſimplices alie autē ex
plurib⁹ ꝯſtituunt̄ partib⁹ quemadmodū poſte
rius liquebit. Imaginū itaq; has ꝓprias: illas
vo īpropriās intelligis: q̄ ſiqdem p ſimilitudi/
nē colligātiaꝫ cathenā atq; artem dictionādi
fabrificamus accōmode ac ꝓprie eſſe pūt. Cō/
paratione āt figmēto tranſumptione ꝛ inſcri/
ptione: licꝫ ꝓprias ꝯſtituere poſſimus pro me/
taphoricis tū potiſſimū hmōi ab authoribus
adinuēti ſūt. Qū nāq; ꝓpria rei imago nobis
ad manū nō eſt mox ſimilitudine qdam effin/
gimus aliqd pro ipſa: ut pote corporis q̄litatē
diuerſimode deſcribētes. Itē notamus ꝓprie/
tates rei uel interp̄tamur nomē illius aut eius
uerbi cognitionem a ſono accipimus qd̄ cōmo
dius locari neqt. Inſup ab effectu cām accipi
mus: ꝛ rurſus effectū a cā. Arma quoq; ꝛ īſtrā
ſuos nobis indicāt poſſeſſores ꝛ artifices. Sic
mor⁹ corpis ſua hꝫ ſignāta. Unū quoq; oppoſi
toꝛ p alteꝛ cognoſcit̄ atq; memorie in remini
ſcēdo ſuffragat̄. Accidētia ſilr ſuis īſunt ſubie
ctis: ſicuti ꝛ ꝓpria q̄ p ipſa memoramur: ꝛ rur/
ſus hec p illa. Inſignia deniq; pſōnaꝛ locoꝛ ſi/
ue reꝛ nobis ſunt imagines pro ſuis ſignatis.
Hoꝛ lōga apud Publiciū eſt exemplificatio:

qua inferna utemur. Quid nāqꝫ ſit/ſilitudo/
collicāria/catħena/ars dictionādi. Item com
paratio/figmentum tranſumptio/inſcriptio:
⁊ ſi qui a'ij formandarum imaginū modi ſint
ſuum excipient ſtatim locum.

¶ De ſignatione imaginū. Capl'm ſeptimū.

CUm aūt ſolas puras reꝝ imagines/ſim/
plices/cōmēdare/memorie placuerit cu/
iuſmodi ſunt/terra/aqua/aer/ignis/lapides/
arbores/dom⁹/piſces/bruta: ⁊ hmōi q̄ ſuā affe
rūt ex ſe imaginē ⁊ nil vltra rē ipſaꝫ ſignāt ⁊
ꝓpriiſſima ſunt. Atq vbi nota tales venari li/
ceat: quas accepimus metaphoricas aliud a re
quā ꝓpria ſignāt ex iſtituto repſentare opꝫ:
vbi enſuero ex riſu Socratis deſignare velim
prati floritionē: aliud qdē riſus ſignābit: vtpo/
te Socratis ſeu hōis ꝓpriā paſſionem: aliudqꝫ
repñtabit vꝫ floritionē atqꝫ iucūditatē prati.
Ceteꝝ voces: qñqꝫ ex reb⁹ ⁊ noīe mixtas cōpo/
nimus ſignātes imagines. Vñ triplices reſul
tāt imagines vꝫ Reales vocales ⁊ mixte. Vo/
calis qppe eſt qñ eā ſumimus cui⁹ cū re memo
rāda ſaltē ꝯſonātia eſt: quantū ad nomen atti/
net: vt dū ꝑ paulo ali'i cui id noīē ſit: vl' ſaltē
ad ſolā vocē/ſilitudinē impfecta imagīe loca/
uero: vt palā ꝑ paulo ⁊ ꝑ petro petrā. Alia āt
realis dr̄ cū nō intereſt ſymbolū vocis tam ⁊ ſi
re nōnihil ꝯueniāt: ceu ꝑ Paulo egregiū quē/
piā ⁊ moribus ac ſcītate ꝯſpicuū ⁊ ꝓbe'le eru/
ditū ꝯſtituero: is enī cū btō apl'o Paulo reipſa
ꝯueniet licꝫ al'o noīe vocitet. Tertia āt mixta ē
cū ⁊ noīe ⁊ re ipſa paulo ſimilē imaginor. Quis
itaqꝫ imago nōis reꝫ ſignābit ſiue repſentabit

aut vocem: materia quippe memorabilis aut res eſt aut vox aut ſigna rerum vocũue: cuiuſmodi ſunt ſigna nũeroꝝ. Et ꝓinde penes Entis diuiſionem multiplicãtur imagines. Siue nãq; reale ſit ens ſiue rõnis hoc eſt cuiuſcũq; ſit intentionis ſuam vel propriã vel ſaltim metaphoricam experit imaginem vt penes hanc noſtram eruditionem hereat memorie.

¶ De Generali appropriatione imaginuȝ ad res memorabiles. Capitulum octauum.

Quomodo aũt cuiuſq; tam ſubſtantie q̃ȝ accidẽtis ſiue et dictionis vel orõnis imago ꝓpria fiat poſt hac declarabimus. Hic ſummarie libuit tetigiſſe ea quoꝝ memoriam expetimus. Oĩum enimuero memorandoꝝ imagines atq; ſimilitudines biphariam ſumuntur: aut enim a re ipſa aut voce ipſam ſignificante. Ex parte quidem rei vel quatenus in ſe ⁊ proprie cõſideratur. vel ꝓut accipimus eam in reſpectu ad officium. Quod ſi primo modo eam denimamus ipſamet res in ſua ꝓpria natura/liq; forma nobis cõmoda erit imago in rebus potiſſimum notis que viſui patent. Si qdeȝ ex officio imaginẽ capiamus vel ab opatione vel inſtrõ actionis id maxime intelligibilibus conuenit. Inuiſibiles intelligibileſq; res ſubſtantiales cuiuſmodi ſunt Deus Angelus/ſpũs ſiue demones/⁊ aĩe/quoniam ſub ſenſu minime cadunt ab ipſis nulla fit abſtractio forme neq; cõparatio ad ſimile vt eaꝝ habeamus ꝓprias imagines: q̃ȝobreȝ neceſſe vel pictura vel fictione vel infraſcriptione vel lraꝝ ſyllabaꝝ cõpoſitionẽ: aut ne alijs modis collocare: vt inferius

liquebit. Accidẽtia quoqꝫ ſpiritualia cuiuſmodi ſunt habitus intellectuales ⁊ morales eiſdẽ fermc medis figurabimus vel ſuis ſubiectis. Senſibilia aũt accidentia: vel a ſubiecto vel ſimilitudine ⁊ pleriſqꝫ alijs modijs ꝑ poſterius deducẽdis ↄſtituunt. Res memorabilis.

Sunt autem hec eaꝝ que meminiſſe velimus capita.

Res	Increata	Signa nũeroꝝ	Queſtio
Simplex	Creata	Simplicis	ꝓpoſitio
Cõpoſita	Increata	Compoſiti	Argumẽ
Simplex	deꝰ ſimplex	Vox	tatio
Res	Trinitas	Littera	Hiſtoria
Signa	Creata	Sillaba	Lectio
vox	Angelus	Dictio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Subertia	Anima	Dictio	Argumẽtatio
Accidẽs	Senſibili	Nota	Syllogiſ-
Subſtãtia	Animata	Ignota	mus
Intelligi-	Inaĩata	Oratio	Enthime-
bilis	Accidens	Proſa	ma
Sẽſibilis	Abſolutũ	Carmen	Inductio
Intelligibilis	reſpectiuũ	Proſa	Exemplũ

Hoꝝ omnium imagines diuerſimode fiunt: vt in forma tione ⁊ applicatiõe patebit. Ante qͦ tñ diuerſos ſupra recenſitos modos opportunum erit explicare.

De Lr̃aꝝ imaginibus mãlibus. Capl̃m nonum.

RES nonnullas materiales in figura depicta ſimitudinem dũtaxat cũ lr̃is gerentes Jacobus Publicius ſumpſit: qꝫqꝫ earum ſignificatio lr̃is minime congruerer: neqꝫ ẽt vocis ſymbolũ haberent. Nõnihil atn̄ fabricãdis imaginibus que p modos metaphoricos fiũt ↄducere cõprobatũ hẽmus/ veluti in ſcriptura ſiue inſcriptione ĩfra edocebimꝰ: ⁊ in eiꝰ q̃drati explicatione liq dius patebit: ob id eas huc ↄſignauimꝰ ſub his formulis

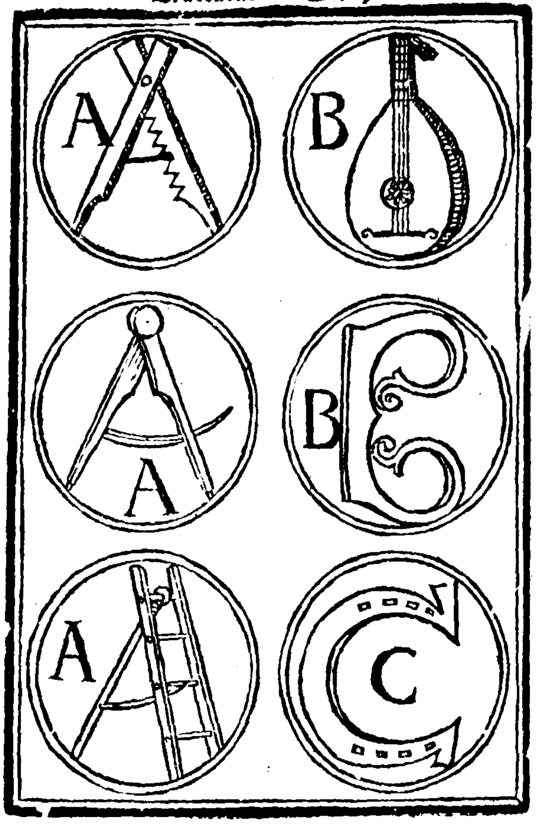
A
B
A
B
A
C

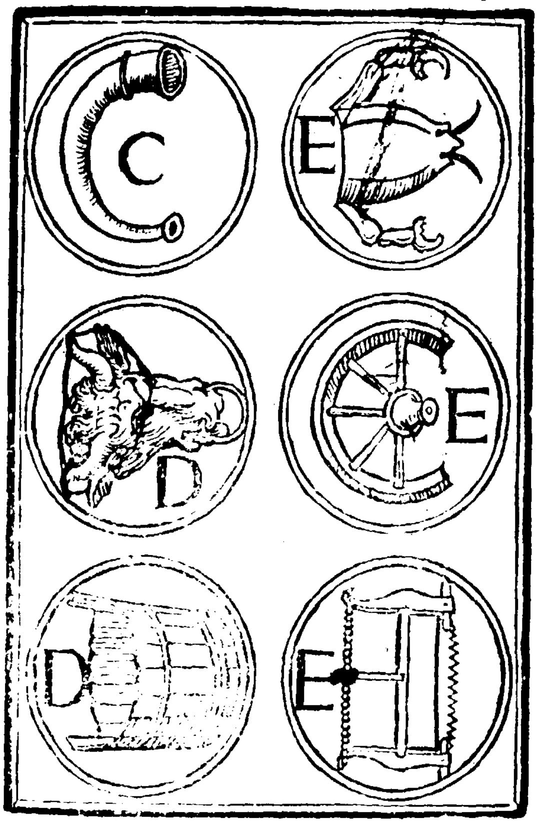
C
E
D
E
D
E

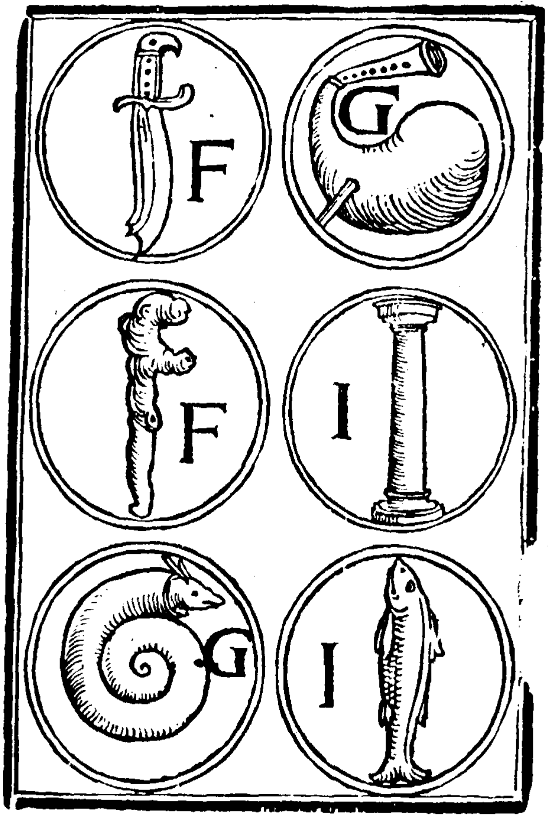
F
G
F
I
G
I

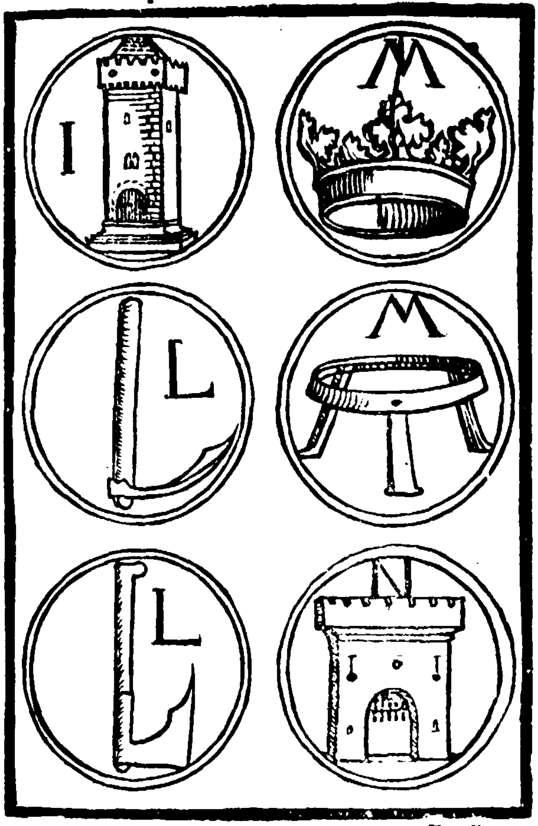
I
M
L
M
L
N

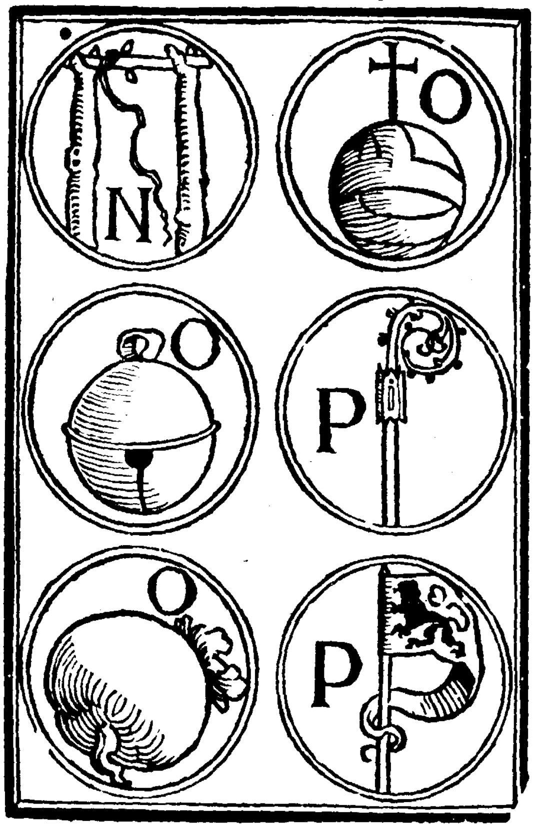
N
O
O
P
O
P

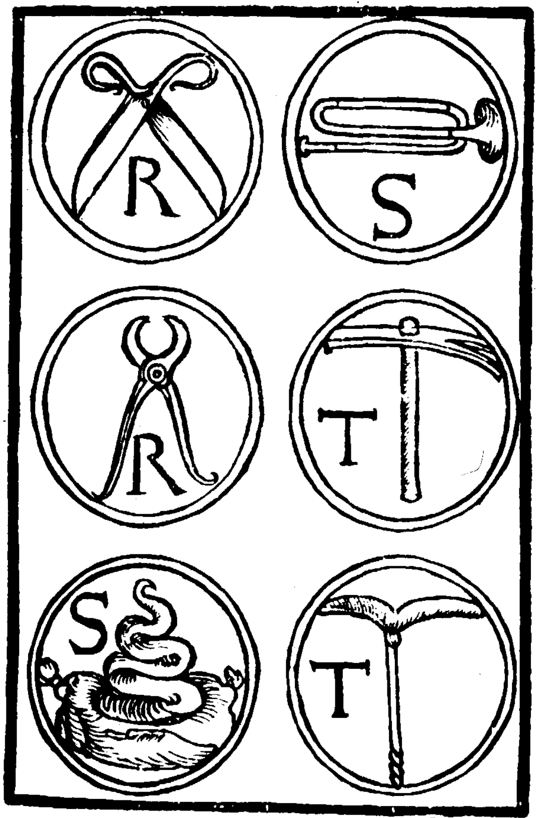
R
S
R
T
S
T

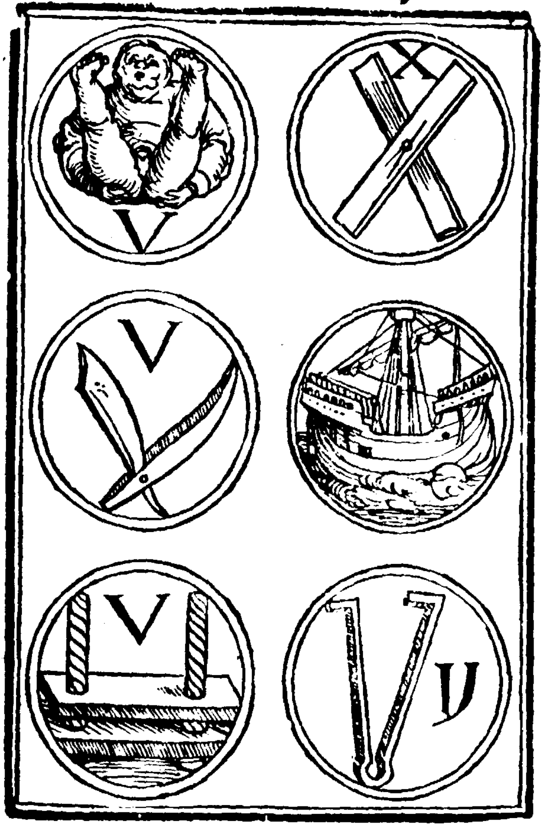
V
X
V
V
V
V

Quatenus rem clarius intuearis aduerte q vocalis queq; tribus designatur figuris: sed ꝯsona queuis dua/bus tantum quarum nomina sunt hec.

A 1 Arca 2 Circinus 3 Scala
B 1 Lurina 2 Ignile
C 1 Babarum 2 Cornu
D 1 Caput thauri 2 Scaphium
E 1 Cancer 2 Rotamedia 3 Serra
F 1 Cultellus 2 Claua
G 1 Fistula opi/lionis 2 Limaca
I 1 Colūna 2 Piscis 3 Turris
L 1 Ligo 2 Securis
M 1 Corona 2 Tripes
N 1 Porta 2 Patibulū
O 1 Mola 2 Pomum 3 Trigonia
P 1 baculus epi 2 Vexillum
R 1 Forpex sar/toris 2 Tenella
S 1 Puluinar 2 Tuba
T 1 Malleus 2 Terebrum 1 Vir extēsis cruribus
V 2 Rallum 3 Torcular
X 1 Crux 2 Nauis

Ea harum figuraꝝ vtilitas est quatenus inferius p cir/culos q̈drati diuersimode cū ipsis imagines cōponam⁹: vbi alie accōmodatiores vel reꝝ ꝛ sntiaꝝ aut vocū nō oc currūt: Varij nāq; cōponendaꝝ imaginum sunt modi penes siitudines ꝛ ꝓprietates: ꝛ metaphoras reruz. In qua re nō ignores duplicē esse similitudinē. Unā qdem gn̄alē penes quā cuiusq; dictionis siue rei simplicis p/priū adequatū sumim⁹ simulachrū imaginē siue idolū. Alia āt de q̄ lati⁹ isra. Substāriaꝝ āt abstractaꝝ ꝓpria nō est nobis siitudo: sed eaꝝ imagines figmento inscri/ptione cōparatione aut trāsumptiōe fabricam⁹. Visibi les āt corporeeq; sibe seipsis suas afferūt siitudines. Id tñ inter est q: inanimatas ta nq̄ instrā imaginari op; q̈tenus psona aliqd vel cū ipsis aut circa ipsas cretur Si quoq; alata cōis sit vt hō vel alal aliqd operari ima

ginet̃ opꝫ:Singulare aũt qđqꝫ aut ſeipſo ponit̃ eſtqꝫ ip/
ſummet ſua imago ⁊ ſilitudo:vel aliqd eius ſile vel noĩe
vel re ponat̃:vt pro petro ipſmmet petrũ aut aliud indi
uiduũ cui itidẽ nomen ſit. Accidẽtia nõnunq̃ꝫ ſilitudi/
ne ſua tn̄ ſubiecto tñ ponunt̃ : vt albedo in Niue; cigno
creta ⁊ hmõi: Aliqñ per oppoſitũ aut alio quouis fabri
cãdi imagines modo. Uocales quoqꝫ imagines tã lr̃aꝝ
q̃ꝫ ſyllabaꝝ aut ẽt dictionũ ſuis imaginamur ſilitudini
bus. De lr̃is itaqꝫ primũ: deĩde ſyllabaꝝ ⁊ poſtremo di
ctionũ imagines pertractabimus: lr̃aꝝ aũt duplices conſi/
gnamus: q̃ſdam qdem ex ſimilitudine figurali quas ha
ctenus depinximus ꝓ Publicio familiares: pro qbus at/
tñ effinximus alphabetũ aliu ñ nõ multum diſſimile ſed
forſan inſtituto noſtro cõmodius : vtpote quo faciliori
vſu itidem faciemus vnicis lr̃aꝝ figuris: qđ ipſe dupli/
cibus conſtituit: vt infra cap. 12 huius tractatus in mo
bilib⁹ circulis mõſtrabimus: Alias vo imagines ſumit
Rauẽnas ex vocis reſonãtia: qten⁹ expͥmaria cuiuſqꝫ
bolslr̃a imaginẽ innam⁹: qb⁹ in ordinẽ redactis alpha
betũ ꝯſtituamus: vtpote Antoniũ Albertũ Aloyſiũ ⁊
hmõi p/A accipias: p/B/ Bernardũ Bñdictũ Boni/
faciũ Bonauẽturã ⁊ iſtiuſmodi reliquos veluti capl̃o
primo patebit. Sed q̃rũ in pſentiaꝝ intẽdimus hmõi
figuris lr̃as alphabeti rep̃ſentari volumus: quo facilius
res ipſe aĩum cõmoneant: ⁊ fortius intẽtiones ſpũales
in memoria figant: vt ſupra cap. 1 trac. primi allegaui/
mus ex beato Thoma. Non enim uero ſemp alie imagi/
nes in promptu ſunt: potiſſimũ malaꝫ hñtibus phanta/
ſiam: qui licꝫ loca mẽte teneant tñ tardiſſimã hũc ima/
ginatiuã ieptiores ſũt ad hec opificiũ: pcipue in icon o
rã dis arditis: his itaqꝫ veluti vltimũ remediũ has lr̃as
ꝓcedimus. Quibus aũt optima ſingſ dupretetas q̃ ſa ili
cõmodatiorib⁹ vtunt̃ figuris ſi hãc nr̃am artẽ calleant.

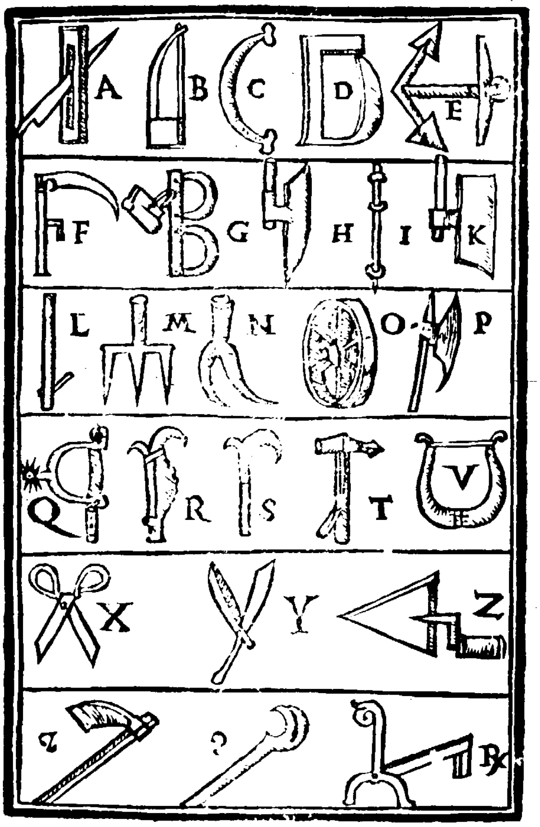
A B C D E
F G H I K
L M N O P
Q R S T V
X Y Z

Huius quidem alphabeti vſus plurimū cōducit inſcri/
ptioni:vt in parietibus vel etiam artubus aīalium di/
ctiones quaꝝ alie imagines non ſubito occurrunt collo
cemus.Cui defectui aliarū etiam nationuꝫ vtpote gre/
caꝝ hebrearum caldcarum ⁊ quarūuis aliaꝝ gentium
litterales characteres nōnihil ſuffragantur:ſi tanq̄ꝫ ra/
re ⁊ ſua figuratione nobis mirabiles animum excitent
quod potiſſimum in hac arte experimus.

α β γ δ ε ζ η ϑ ι κ λ μ ν ξ ο ϖ ϱ ς τ υ φ χ ψ ω

¶De viuis literaꝝ imaginibus. Capitulū decimum.

PRo iſto attamen Alphabeto nobis placuit aliud
ponere.Et figura ſimilitudinē gerens cum lr̄is: ⁊
tñ magis excitans memoriam:eo ꝙ ex viuis ſit animali
bus que nihilominus in prima ſyllaba ſymbolicant cuꝫ
lr̄is vt ſunt hec/Auca/Buffo Coruus/Draco/Ericiꝰ/
Falco/Graculus/Harpia/Ibis/Kuſchen/lagos/Mo/
nedula/Noctycorax/Olor/Pica/Quiſqlia/Regulus/
Strutio/Turtur/Upupa/Xiſchen/hoꝝ ſiqdem ſingulū
a littera quam repreſentat nois ſui inchoationem ſorti
tur:⁊ nihilominus eiuſdem lr̄e figuram pretendit. Cuꝫ
itaqꝫ littere/A/meminiſſe libeat in manu alicuius au/
cam pone:ſimiliter/B/buffone denotabit. Nō ſi dictio
nem ab/A/incipientē cōponere velis ſm [illegible]ionem
ei aucam iunge quatenus illa in principio [illegible]i: vt ſi
uerbū Ama imparatiui modi ponēdū foret ſat eēt Mar
tinum locare in cuius dextra aucam imagineris.Si q/
dem dictionem/A/terminandā cenſueris:ponenda eſ/
ſet auca in ſiniſtra alicuius imaginis:ut ſi illum impe/
ratiuū doma locaſſe uelis Dominicum aucam in leua
tenentē ſufficiet imaginaſſe.Itidem de oibus obſeruet
iuxta alphabetum ſubiecte formule ⁊c.

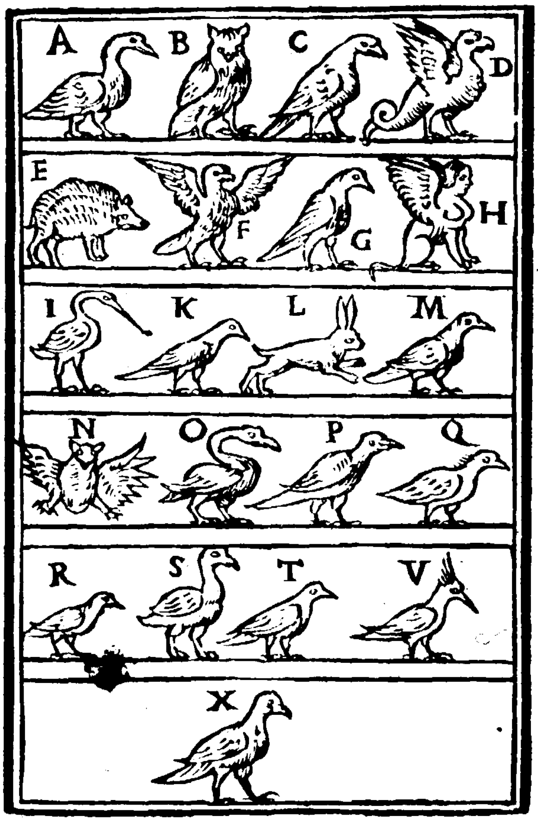
A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X

Cōſtituimus nihilominus ex pſonis viuis nobis p maxime notis ꝛ familiarib⁹ alphabetū: q̄tenus q̄libet harꝫ earꝫ lr̄am repſentaret que ſui noīs pma eſt: vtpote/ Agara/ Bela/ Cecilia/ Druda/ Eliſabeth/ Fya/ Gertrudis/ Heluich/ Ihe/ Katherina/ Lyſchē/ Maria/ Neyſa/ Odylia/ Paſchen/ Quinquelerſch/ Rebecca/ Suſāna Truta/ Urſula/ Xantippa: Has enī mulieres q̄ſi ab vnguiculis neui familiariter igit̄ pro lr̄is delegi. Tu qdem poteris ad iſtar horꝫ vl̄ ex viris vel ex mulierib⁹ ſimile Alphabetū effingere: ꝛ in aliquo loco reponere q̄tenus dū opus fuerit lr̄aꝝ imagines pſto ſint. Accipe ita ſi vis viros aliquos tibi notos qbus hec ſint noīa. Antonius/ Bernardus/ Conradus/ Dominic⁹/ Eberhardus/ Frederic⁹/ Godophredus/ Henricus/ Joannes/ Karolus/ Leonardus/ Martinus/ Nicolaus/ Otto/ Petrus/ Quirinus/ Renaldus/ Seuerinus/ Tylmanus/ Wigandus/ Xbnānus. Que ſi in aliq̄ loco repoſueris cū vniuocorū ſignis imaginibus ſiue caracteribus quandā facilitatē preſtabūt. Unde ꝛ numeroꝝ imagines mox hic ſubiungēdas cēſuim⁹. Pro numero aūt digitali vt Rauēnas docet accepimus nouē pſonas quaꝝ nobis ꝯſuetudo eſt familiaris vꝫ pro. 1. Mulierē quandā in qua rōnem ꝯcepimus q̄re vnum nobis dūtaxat repſentet/ pro. 2. Joānē/ pro. 3. Heribertū/ pro. 4. Margaretam/ pro. 5. aliam Margaretā/ pro 6. Seſſinchuſen/ pro. 7. Antoniū pro 8. Plebanū/ pro/ 9. Annā: In his enim qbuſdam rōnibus pmotus numeꝝ cōcepi. Sed articulares numeros certis characterib⁹ deſignam⁹ q̄tenus cōmodi⁹ cū his pſonis iūgi q̄ant: vt lōgiorib⁹ exēplis īfra ca. 13. trac. 4. manifeſtabim⁹: hic tm̄ ſufficiet noſſe q̄ ſi kalmickerſche crucē teneat ſimplicē ī manu ſigbit. 11. ſiue v̄o crucē duplicē 20. vbi āt. 12. locare voluerim⁹ in manu Joā. blechē fingemus crucē ſimplicē: q̄ ſi crucē duplicēꝫ teneat 22. repſītabit p q̄ꝝ notitia hāc figurā excogitauimus. de numero

1 Kalmickerich

2 Joã.blecken 10

3 Herbertus

20

4 margare:beyn.

5 margare:puter 30

6 Seſſinchuſen 40

7 Antoni⁹ decan:

50

8 pleban⁹ i bachẽ

9 Anna eckẽbagẽ 60

70

80

90

100

1000

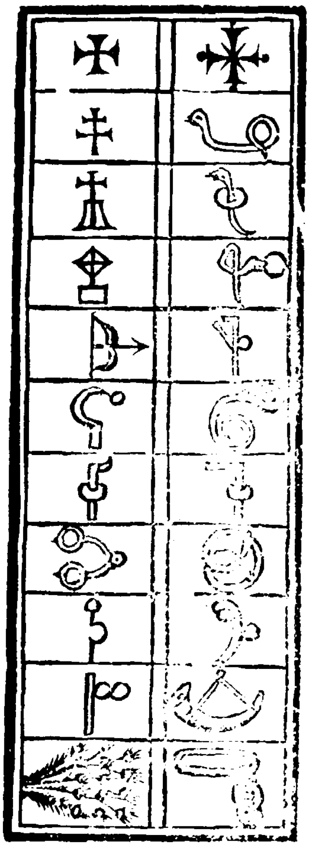

Cum his perſonis replicantur nume ri vt kalmickerſcbe: cum ✝ facit vn decim ⁊ ſic alij ſimiliter ſuo modo.

Tabula Alphabetorum ⁊ numerorum huius artis·

1	KAL M·	A	Auca	Agatha	Antonius
2	IO·BLE	B	Buffo	bela	bernardus
3	HERB̀	C	Coruus	cecilia	conradus
4	GRE.HE	D	Draco	druda	dominicus
5	GRE·PV·	E	Eritius	eliſabeth	eberhardꝰ
6	SESSĪCV̄	F	Falco	ffya	fredericus
7	ANTO.D·	G	Graculꝰ	gertrud.	godofredꝰ
8	PLE.BA.	H	Harpia	heluich	hēricus
9	AÑA·EC	I	Ibis	ike	ioannes
10	✠	K	Ruſchē	katherina	karolus
11	✠ KAL	L	Lagos	lyſchen	leonardus

12	+ IOĀ.	M	monedula	maria	martinus
13	+ HER.	N	noctycorax	neyſa	nicolaus
14	+ GRE.	O	Clor	odylia	otto
15	+ G.PV	P	Pica	paſchen	petrus
16	+ SESS.	Q	quiſglia	qncqlerſch	quirin⁹
17	+ ANT.	R	Regulus	rebecca	renaldus
18	+ PLE.	S	Strutio	ſuſanna	ſeuerinus
19	+ ANA	T	Turtur	trura	tylmānus
20	‡	V	Upupa	vrſula	vuygādus
21	‡ KAL.	X	tiſchen	xātippa	xpianus
22	‡ IOA.	Y			

¶ De Imaginibus ſyllabarum naturalibus.
Capitulum vndecimum.

Syllabarum quoq; imagines bipharia ſimilitudine cóparare poterimus. Aut enim lr̃as ɔiungemus in ſuperiori Alphabeto receſſitas: aut imagines proprias ſumemus officiorum noib⁹ deſignatas: vt cuiuſlibet nois prima ſyllaba eã nobis dũtaxat repſentet quã voluerimus verbi gratia pro hac ſyllaba Ab ɔiungere potero/A/ et B/ et buffonẽ/vel/A/ et belã vel/A/ et Bernardũ/vel ẽt/A/ et aliquã harum imaginũ q̃s pro/b/locauim⁹: Et huic primũ quadrangulũ ɔſtituit Publicius: Id tñ hic obſeruãdũ eſt vt in cõbinatione huiõi ſyllabarum ea que prima eſt in ordine: priorẽ ſortiatur loci partem: ſi quippe hec ſyllaba me. cóponenda foret/Matheus/Marcus/Martinus: aut alius cuius nomẽ ab/m/incipit collocãdus eſt: vt locũ tãgat: cui ɔiungatur Bernardus: vel habeat lr̃am/E/in manu aut ſignũ reale qd̃ pro/E/accepimus: vel loquatur cum Eliſabeth: vel ludat cum Eritio: q; ſi huiõi in loco ponãtur et Matheus vel Marcus aliqd circa ea agere ɔcedatur nõ quidem me ſed em repreſentaret. Qd̃ ſiquidem prius in ordine eſt: loco vicinius accõmodabimus: qd̃ quõ fiat ſupra tractatus hui⁹ tertij capite tertio docuimus. Sed qd̃ mihi opportunius viſum eſt pro hac ſyllaba Ab/Accipiatur Abbas ex ordine Alphabetico Syllabarum: et prima nois ſui ſyllaba nobis. Ab. deſignabit: Poteris ꝑinde excogitare ex hoibus tibi cognitis alphabetũ ſyllabarum. Ad inſtar huius qd̃ hic deſcripſimus.

Abbas	ake man	argentarius	ſor
Accolitus	alchimiſta	aſtrologus	Regina
aduocatus	ambaſiator	attramẽtarius	Bibulus
aſfricanus	ancilla	aurifaber	Bõbarius
aggaſo	apothecarius	artifex	Bubulcus
abenarius	aquarius	¶ Barbiton/	¶ Cauſidi
			Cellerarius

Cellerarius
Chyrurgicus
Coquus
Cuſtos
¶Dapifer
Decanus
Diſcipulus
Doctor
Dux
¶Ebdomodarius
Eckenbauer
Edilis
Effigiator
Egémeker
Eb
Ek
Elimoſinariꝰ
Emplaſtrator
Endiuiarius
Epiſcopus
Eques
Erucarius
Eſcarius
Ethicus
Exorciſta
¶Faber
Fenerator
Figulus
Foſſator
Funifex
¶Guardianus

Geometer
Gigémeker
Gouchcier
Gubernator
¶Haſtiluſor
Helmſleger
Hydriarius
Hoſpes
Hudmeker
¶Inanitor
Ib
Iconus
Idropicus
Ieniculator
Iff
Ignominioſus
Iber
Ik
Illuminator
Imaginator
Inſtitor
Ioculator
Ip
Ir
Iſ
Ir
Iudex
Ir
¶Kanégeyſſer
Kerelmeker
kyrſemeker

Koller
Kuſſenmeker
¶Lapicida
Legatus
Lictor
Lotrix
Luſor
¶Mactator
Medicus
Miles
Molitor
Muſicus
¶Nauta
Necromáticus
Niſifer
Notarius
Nuncius
¶Obſtetrix
Occiſor
Odioſus
Offerman
Og
Ob
Ok
Olyſleger
Om
On
Oppreſſor
Oq
Ortulanus
Oſtiarius

Or
¶Paſtor
Pellifex
Pictor
Poeta
Pugillator
¶Quadrigarius
Queſtuarius
Qui ʒ
qtblebetariꝰ
Quu
¶Raptor
Regina
Rixoſus
Rotarius
Rubricator
¶Sartor
Serrator
Sitularius
Solitarius
Sutor
¶Tabernarius
Teſtator
Tibicina
Tornator
Tubicina
¶Vaſarius
Venator
Vigil
Vogeler
Vurer

h

Hec nomina partim latina partim vulgaria accepim⁹ put cōmoditas ↄſuaſit: non tñ oīum ſyllabaꝝ cōgeriem cōplexi ſumus. Quo ſi haꝝ ſyllabarū duntaxat imagines ſemꝑ ad manū habueris: nō erit difficile quāqꝫ rem locare. vbi noueris eis adiūgere vel litteras: vel alias ſyllabas: quibus expetita dictio integret: cui plurimū cōducit lr̃arum realium varia adiectio quam Publicius diuinā pene vim aſſerit hr̄e. Nolo tñ hic pretereūdum. ꝙ ſi ſyllabas trium lr̃arum cōponere velimus ex alphabeto nr̃o ſuperiore ⁊ lr̃is realibus ꝙ tūc vel: vocalis eſt in ꝑncipio illius ſyllabe aut in medio aut in fine. Si quidem vocalis ſit in ꝑncipio tūc imago ꝑme lr̄e.ſ. A/e/i/o/vel/v/in loco ponet vtpote Antonius Eberhardus Joā. otto vel Vlricus: ⁊ ei qppiam iungat quo relique due lr̄e repreſentet. Si vero vocalis fuerit in medio: accipiatur imago vltime lr̄e cui apponat res reliquas ſignificans: At vbi vocalis in fine extiterit imaginē prime lr̄e accipiemus que ſeſe exerceat cū re ꝓcedētes lr̄as ſignificante. Exempla ex ſe clara ſunt. Sūmopere itaqꝫ elaborandū eſt quatenus habeas aliqđ ſimile alphabetū ſyllabaꝝ in prōptu: vt faciliorē nanciſcaris imaginandi modum: vbi magis ꝓprie non ſuccurrunt imagines. Nō tñ opus eſt itidē autue huic per oīa ſimile ↄſtituere qn potius: quo tu magis excitaris: hic ſiqdem vt in oībus artem edocemus vniuerſalem quā quiſqꝫ ad particularia ſuo modo contrahet ꝓut expedire viderit.

¶ De Compoſitione Syllabaꝝ ex figuris realibus litterarum. Capitulum duodecimum.

Componendis dictionibus ex reꝝ ⁊ lr̄aꝝ adiūctione publicius diuinā pene vim ineſſe voluit iuuande memorie. Et id qdaꝫ ꝑ quadratū in qnqꝫ circulis cōſtituit. Et qm̄ ex oīum huius artis ꝓceptionibus qcqd obſcurū ⁊ rarum ad cōmoditatem tuā enucleare ſpera/

uerim niſus ſum reddere peruiũ. Et ob id in pſentiarꝫ
Publicij verba huc formalr retuli: ſenſum quẽ inde ve
nari poterã explicãs. Ait itaq; magnã nobis inmenſaȝ
⁊ pene diuinã cõmoditatẽ: rerꝫ ⁊ lr̃arꝫ adiunctionẽ affer
re piculo iaȝ cõpertũ eſt: Caput nãq; rei cuiuſlibet obli
qua linea circũductũ variabimus figura q̃drati. Cum
v̉o imago i hõie: aut obliqua linea ſenſim ducta: aut lr̃a
pro orbis cardinibus verſa nouas pmis adijciet figuras:
vel cũ res integre tractim ducte cõminuteq; pſcriben/
darꝫ partiũ additamentũ nobis ſuppeditabũt. Sagaci
enim exq̃ſitaq; arte/verſe/diuiſe/tracte/⁊ adiũcte/lr̃as
lr̃is cõnectent: exitũ rerꝫ apient atq; ſignificabunt. Si
enim ad ſolis ortũ: terre centrũ lr̃am vertes/B/Ad oc
caſum vel celũ/C/Ad diẽ mediũ/D/Ad ſeptẽtrionẽ/
F/ſibi iũgit vocalis. Cõſona eodẽ ordine ſeruato voca/
les liq̃daſq; annectet. Que verſib⁹ his cernunẽ comple
xa. Prima tenet cẽtrꝫ/O/celũ mediũ diẽ/D/ſeptẽ/F/
triones Omni re curta/O/ſibi fit rotũda. Deinde p al/
tũ/S/lõgumq; per/r/Crux/t/diſtinguit/l/m/n/corona
variabit. Cõplices idẽtidẽ. Media diuerſa ac varia fin/
ges argolicos enſes biberaq; tela: hec ille. Quid ex hi/
ſce velit tuipſe dep̃rehendes: ſi ex verbis diuinã cõmodita/
tẽ policentibus diuinari queas q̃d obſcura Apollinis
oracula pmittãt: Unũ fateor ſepenumero cõpertuȝ ha/
bui facilius mihi fore q̃ppiam excogitare qđ alij ammi/
renẽ veluti ſibi rarꝫ ⁊ inſolitũ: q̃ȝ ipſe queã aliorꝫ ſomnia
interpretari. Ea aũt huius authoris mihi mẽa videtur: q̃
ſi lr̃a aut ſyllaba vel queuis dictio ad hãc figurã appli/
cet diuerſimode variabiẽ. Quadratum nãq; adinuenit
variãdis rerꝫ principijs ſiue ſyllabarꝫ ſiue dictionũ: Cir/
culos vero ad variationẽ medie vel finalis terminatio/
nis earꝫ: Si q̃ppe oblique linee lr̃a vel ſyllaba applicet
⁊ pferatur ad aliq̃ȝ lr̃am quadrati: aliud ⁊ aliud dictio/

nis principium faciet. Si nāqꝫ/A/ꝑ obliquāꝫ lineā cir/cunducat iunctū/B/faciet. Ab/iunctum/C/Ac/⁊ ita deinceps. Et vbi illā ſyllabam taliter ex quadrato ꝑfe/ctam ad circulos referas pro alia ⁊ alia applicationem diuerſimode terminauit dictione. Verſus enim ortum faciet. Aba vel Abu: verſus vero meridieꝫ Abi: Ad oc/caſum autē Abel. In ſeptentrione quoqꝫ Abo: Pari/formiter omnes mūdi dictiones ex rebus ſuperioribus litteras alphabeti ſignificantibus ⁊ ex huius figure lit/teris componi poſſunt. Eſt proinde notatu dignū pu/blicū alphabetum figure huic deſeruire.

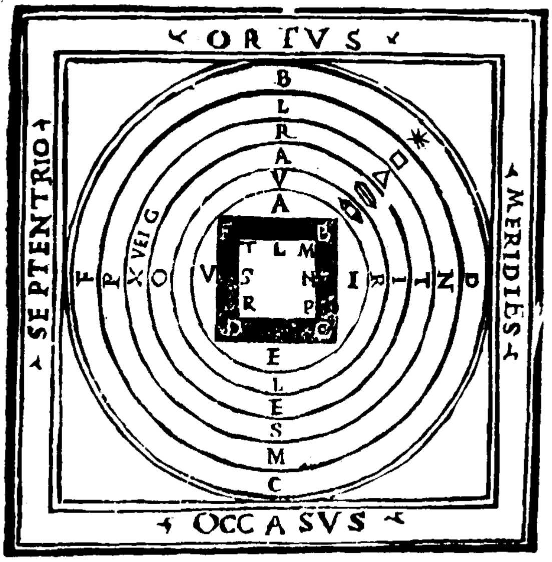

Vocaliū3 in ſuperiori alphabeto triplices ſūt
figure: A enim aſciſcit ſibi Arcā/Circinū/ꝛ
Scalā. E vero Cancrū/Rotā mediā ꝛ Serrā/
I qdem Colūnā/piſcem/ꝛ turrim/O Mola po
mo ꝛ trigoma ſignificaꝣ: Et ſimilr/V/Viro ex
tenſis cruribus: Mallo ꝛ torculari. Et pro his
triplicibus ſignis tres ſunt circuli vtpote ſu/ Circu/
premus in quo ꝯtinenꝣ/B/ad ortū/D/ad me lus pri/
ridiem: ꝛ/C/ verſus occaſum: atq3/F/in ſeptē/ mus.
trione' deſeruit pro Arca/cancro/colūna/tri/
goma/ꝛ viro: ita ꝙ huiuſmodi ſigna ſibi aſci/
ſcūt dūtaxat/b/c/d/ꝛ/f/ Et arca faciet cū illis:
Ab/ad/ac/et/af/Cācer vero cōſtituit: Eb/ec/
ed/et/ef/ ita de reliqs. Alter āt circulus conti Circulꝰ
nēs/l/m/n/p/accōmodatur Circino: medie ro ſecūdus
te/piſci/Mole ꝛ Mallo. Et Circino cōponitur/
Al/am/an/ꝛ ap. Rota media vo. El/em/en/
ep/Ita deinceps: Tertius quoq3 circulus ſiue Circulꝰ
medius cōplectēs/R/T/S/ꝛ/x/ſiue/G/deſer tertius.
uit Scale/Serre/turri/trigome/ꝛ torculari.
Et Scala faciet/ar/as/at/ꝛ ax/ſiue ag/Itidē
per analogiā de ceteris. Inſup cōſona ꝛ liqda Circulꝰ
queq3 dua hēt ſigna: qbus duo īferiores circu/ quartus
li correſpondent: Ita ꝙ prima queq3 res cōſo/
nantem deſignās correſpōdeat circulo in quo
ꝯtinenꝣ/a/e/i/ꝛ/v/ Et ſcda infimo q cōplectiꝣ/
V/R/L/cū qbꝰ dictionē diuerſimode variāt:
Horꝝ olum ex iā dictis facile fabricanꝣ exēpla.
Ceterꝝ hmōi cōbinatione qdem ꝯſtituuntur di Circulꝰ
ctionū imagines: vt aūt integrarꝝ partes ſuma qntus.
mus ſufficiet eas tractim ducere atq3 cōtinue
re/ Prout eqdem vertunꝣ/diuidunꝣ/trahun/
tur/ꝛ adiungunꝣ: vnam lrām alteri cōnectūt.

Que reliq̄ in textu latent ſecretiora tu erues.
ne verboſior ſim q̄ʒ ſententia expetat. Quam/
obrem breuitati ſtudens faciliori arte paucio/
ribuſqꝫ figuris:itidem conducibilius poſſe fie
ri mihi videbatur. Si ex tribus circulis huiuſ
modi ſyllabas componamus: vt res litteras
ſignificantes in ſupremo conſtituamus: litte/
ras autem vſitatas in medio: ⁊ vocales in in/
fimo. Ita quidem vt penes variam reuolutio/
nem varie mox fabricemus ſyllabas: Poſſu/
mus equidem litteras medij circuli omnes cū
vna ſupremi conuertere vt/b/medij ſub/a/ ſu/
premi:ſimiliter/c/cum/a/⁊/d/cum/a/⁊ ita de/
inceps: Atqꝫ poſt hoc omnes litteras medij
cum/b/ſupremi: Nec excogitabitur ſyllaba vl/
la:que ex his componi nequeat: vt patet reuol
uenti hos circulos. In prima enim reuolutio/
ne habebis/Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/⁊ce
tera: vel Ba/ca/da/ea/fa/ga/ha/ia/ka / ⁊ iti/
dem de reliquis. Nec obſtat ſi quadratum ini/
ciandis dictionibus non applicemus ſiue equi
dem voluātur circuli pro capite dictionis fa/
bricande:ſiue pro calce itidē perinde eſt. Mal/
luimus attamen pro principio ſiue prima ſyl/
laba viuam imaginem que operetur quippiā:
vnde reliquum dictionis integretur. Sed in/
ſcriptioni hec reuolutionis ars comodatiſſi/
ma eſt: vt ignotas dictiones per ſignorum ⁊ lit
terarum connectiones: vel in locis vel quod
magis laudo in viuarum imaginum artubus
inſcribamus:quemadmodum cap.16. tracta.
3. patebit.

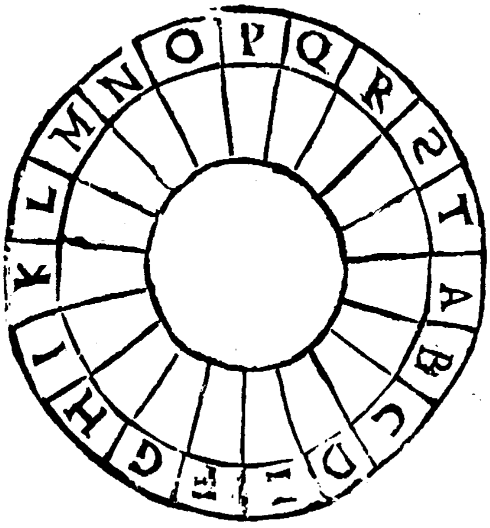

Non autem hanc figuram fecimus vt in ea memoriam conſtituamus. Sed quatenus diuerſa litterarum eius combinatione faciliter ſyllabarum imagines compe-riamus quas habitas ad ſuum applicemus locum vbi materia exigit. Quando autem ex imagine viua ⁊ lit-teris materialibus ſyllabam efficere libuerit id obſer-uandum volumus: vt littera que prior erit in ſyllaba in dextra imaginis viue cõſtituatur que vero ſequitur in ſiniſtra vtpote ex Circino ⁊ bela ſyllabam compono Ab ſi Circinum in dextra bele conſignauerimus alio-quin in ſiniſtra ba faciet itidem de reliquis per ordi-nem obſeruetur.

¶De imaginibus caſuum grammaticalium.
Capitulum tertiumdecimum.

CEterum ex ſyllabarum imaginibus integras di/
ctiones comparare poterimus neceſſitate vrgen/
te: quod autem conducibilius fiet ſi caſuum ſimulachra
in viuarum imaginum corpore conſtituerimus: vtpo/
te Nominatiuum in capite/ Genitiuum in dextra/ Da
tiuum in ſiniſtra: Si tamen Donatus tuus: Datiuum
habeat quem e multorum libris obliteratum mendici
⁊ magiſtri conqueruntur vt etiam dicit poeta. Scire
volunt omnes mercedem ſoluere nemo: Accuſatiuum
in pectore: in uentre Vocatiuum: ⁊ Ablatiuum in ge/
nibus imaginaberis. Unde quālibet dictionem ſua le/
gittima finitione terminabis penes caſuum variatio/
nem ſiue corporalis ſit animata ſiue inanimata/ nam ſi
exempli cauſa memoranda ſit hec dictio. Prior: quo/
niam animata eſt ſeq; ipſa conſtituens imaginem pro/
inde priore aliquo noto poſito in loco nr̄o prior in no/
minatiuo: in genitiuo prioris: in datiuo priori: priorem
in accuſatiuo: in uocatiuo prior: ⁊ in ablatiuo priore fa/
cile figurabo ſi egregiam aliquam notaʒ in caſus ſede/
effinxeris. Ut autem diſcretio numeri horum ca/
ſuum ipſa eadem imagine habeatur obſeruā
dum eſt quod Rauēnas docet/ quatenus
nudus homo ſingularem denotet:
⁊ optime ueſtitus plura/
lem ut iſte picture
indicant.

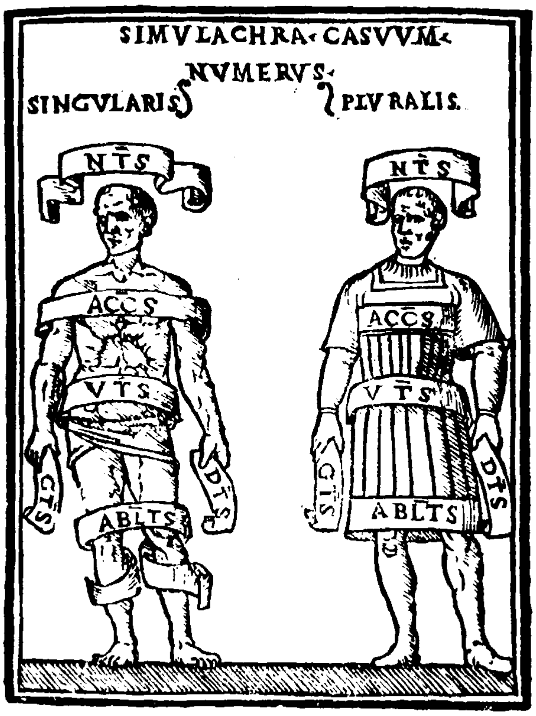

Si itaqȝ ponere velim faber in ſingulari nominatiuo conſidera cuidam fabro nudo quippiam in capite fieri ſi quidem fabri in genitiuo imaginer ipſum in dextra le/ſum. Ita de reliquis caſibus. Si vero fabris in datiuo plurali locandum foret: ſat erit fabrum optime veſtitu imaginari: qui in ſiniſtra aliqd rari oſtendat. itidem de

aliȷs obſeruandum eſt. Si tũ rem aliquã (ſiue aĩata ſit
ſiue expers aĩe) variare placeat penes hmõi caſue imagi
nes eam talibus applicatam artubus hoĩs vel nudi vel
veſtiti prout numerus exigit: vt ſi lapis dicere velim in
capite alicuius pſone nude lapidem ipm collocauero: ſi
aũt lapidis in genitiuo: nudus aliqs lapidem in dextra
geſtiat neceſſum erit: pro lapidibus quoqʒ in ablatiuo
plurali ponerẽ paulũ lapide genua petri optime veſti/
ti verberare: itidem de reliqs. De dictionũ itaqʒ imagi
nibus vt penes gradus entiũ alphabeta in promptu ha
beamus perpulchrum hic adiciendum foret.

¶ De imaginibus ſimplicium dictionũ: penes gradus
entium Elementatiuum/ Senſitiuũ/ ꝛ Intellectiuũ.

Capitulum quartumdecimum.

Q Uamplurimũ conducit vt Rauẽnas docuit noti
tiam hᷓc entiũ: Itaqʒ accĩtiũ imagines ad alium
relegamus locũ: atqʒ ſubſtantiaꝝ abſtractaꝝ q̃ ſenſu mi
nime pcipiunt: in tribus gradibus entiũ alphabeta cõ/
ſtituere: eaqʒ in promptu hᷓc diuina mehercle in hac arte
res eſt: Que nõ modo promptitudinem (que vſu ꝛ exerci
tio aggeneratur maxima quadam locandi celeritate)
veꝝ ꝛ vniuerſalẽ rerum noticiam nobis vẽdicat: vt in/
ter phõs nõ poſtremũ locũ merito ſortiamur. Quid ſio
dem pclarius qʒ totã primi gradus nãm in quodam al
phabeti ordine penes nos ſeruare? Ut quotiens ſermo
de Elementatiua que q̃ttuor ſimplicia corpora ꝛ oĩa ex
illis cõpoſita: vita ꝛ ſenſu carentia cõplectitur incidat:
ex ordine alphabeti recẽſere poſſimus: q̃cũqʒ in illis pfe
cta ſunt: cuiuſmodi ſunt argentũ auꝝ ꝛ id genus reliq̃
ꝛ que impfecta veluti plũbũ ꝛ hmõi. Et qm̃ inhuiuſmo/
di q̃ttuor elementis ſeruant q̃dam in terra veluti lapi/
des ꝛ metalla: lapides qdem ꝛ pcioſi ꝛ nõ pcioſi metalla
aũt: Auꝝ argentũ aes auriculũ cuprum electrum ſtan/

nū plumbū:q̄dam in aqua:q̄dam vero in aere:vt ipreſ/
ſiones celeſtes de qbus Ariſtoteles in libris metheoroꝝ
⁊ Albertus ibidē diffuſius de niuibus/grandinibus/ro
re/pruina/nebula/cometis ⁊ id genus alijs. Oīa proin/
de lapidum p̄cioſoꝝ noīa in vnū alphabeti ordinē redi/
gere:⁊ eoꝝ nām ingrere laudatiſſimū erit:Inſup ſepte3
geneꝝ metalli ⁊ q̄cunq3 ad illu3 gradum ſpectant vt in
partitione entis diffuſius notabimus: His ſiqdem tali
ter nobis cognitis de elemētoꝝ gradibus q ſunt ſimpli/
citas/compoſitio/mixtio/⁊ digeſtio: inſup de eorūdem
actione/paſſione/quiete ⁊ motu:ac alijs ſi que ſunt acci
dētia differere poterimus. Fac itaq3 tibi vnu3 alphabe
tū de noibus margaritaꝝ ⁊ lapidu3 p̄cioſoꝝ: de noibus
aquaꝝ fluuioꝝ mariu3:Inſup de noibus ventoꝝ. Et de
bis que in regione aeris generantᷣ ſuprema:vt aſſub ap/
parēs: Aſſub aſcendens/cādela/accēſa/cādela accēdēs
cādelam/Colūna pyramidalis/cometas/draco volans/
lācea:Stella cadēs:vel velut ſtella accēſa/velut ſtuppa
accēſa/velut ſcintille de fornace: Itē in regione media
cuiuſmodi ſunt coruſcationes/fulgura/granula/fulmi/
na/tonitrua. Silr̄ ī īfima vt nubes/pluuia/pruina/ros/
nebula/nymbus/nix/⁊ huiuſmodi. Et horu3 imagines
hr̄e ꝓducet. Secundus aūt gradus eſt eoꝝ que aīam ve/
getatiuā dūtaxat ſortita ſunt:cuiuſmodi gramina/her/
be/flores/ſegetes/lucus/arbuſta/arbores/⁊ eoꝝ fructus
ſunt. Que ſi ſpeciatim in alphabetū collegeris cognita
eoꝝ natura:nō erit difficile in phīa nāli imagines habe
re:⁊ cū oporteat de ipſis nōnihil in mediū afferre: q̄3q̄3
enimuero nō vt alter Salomon poſſis exactiſſime diſpu
tare de Cedro libani vſq3 ad yſopum parietis:vt ſibi ſa
cra ſcriptura.4.Reg.3.atteſtatᷣ:poteris tn̄ ⁊ noſſe ⁊ di
cere. Quomō hec arbor eſt abies illa alnus iſta Cedrus
⁊ Cipreſſus. Ita quoq3 herbarum plurimas recitabis

vt qualis queq; herbaꝝ ſit nõ ignorare videaris. Hoꝝ enimuero exemplar ex ſubiuncta monſtrabit̃ forma vt ex ea aliud excogites.

Abſinthcum	Centaurea	Gentiana	Paritaria
Acorus	Cingloſſa	Granũ ſolis	Petroſilinũ
Affodillus	Coriãdi um	Hermodatu	Pionia
Agnuſcaſtus	Cuſcute	Ireos (lo	Portulaca
Altea	Daucoreticũ	Iſopus	Raffanus
Ambroſiana	Dipramus	Juſqanus	Ribes
ſiue ameos	Ebulus	Lactuca	Roſemarin⁹
Anetum	Edera	Leuiſticum	Rubea titura
Apium	Eleborus	Lilium	Satrione
arthemeſia	Enula cam-	Lupulus	Scabioſa
aſſarabaccha	pana	Malua	Scalopẽdria
Baſelicon	Eparica	Menta	Serpẽtaria
Bethonica	Eſula minor	Milleſoliũ	Sinapum
Borago	Eucupatoriũ	Morabacci	Spinachia
Bugloſſa	Feniculus	Naſturcium	Squinanto
Bleta	Fragaria	Nenufer	Ualeriana,
Brionia	Fumuſterre	Nigella	Uiola
Calamentũ	Gallerucum	Origano	Urtica

Inſuper quenam planta ſit fecunda q̃ue ſterilis: Et an hec domeſtica ſit an ſiluestris. Ita quoq; que citius ex-creſcat que tardius: ⁊ pariformiter de q̃zpluribus aliis eoꝝ naturis. Tpore que res hoiuni vſui ꝯueniat/aut q̃ noxia ſit: vt ſi arti nr̃e ꝯſinia recitemus que abiicienda ſint veluti cõtraria que abhorrẽda nobis ſuadentur: cu-iuſmodi ſunt ſtipticoꝝ. Abſinthiũ/acetum/aqua roſa-cea/auellana/faba/ cappares/caſtanee/caules / corian-drũ/crocus/lentes/lupini/oleum ſiluestrium oliuaruz/ oliue imarure/perſica ſicca imatura/pira oia domeſti-ca ⁊ ſiluestria/porri: portulace/pruna agreſtia, cruda/ Reubarbaꝝ/rita, ſaluia: ⁊ hmõi que alii collegerũt. Si-

ſmiliter ex ordine colligere poterimus augentia intelle/
ctum ingeniū rōnem ⁊ ſenſus: hoc alphabeto Aloes/am
bra anachardus/anacardinū: Berillus lapis/cāphora/
ciperi/confectio anacardina/cōfectio achabas/ↄfectio
phor̄ cōfectio ſelſe/ↄfectio hedera/diaromaticū/dyam
bra. Electuariū baiadari emblici kebuli ↄditi Mitrida
tū mirabulani Naſturtium Oleū roſar̄ olibanuz Peu/
codanū pillule ſtomatiche Raphanus/Salgēma/ſam/
buci/ſinapis/Tiriaca/turtur/ Uinuz/Xiloaloes/hyera
hypocratis. Similiter cōfortantiū caput ⁊ cerebrū ſi al
phaberū congerere velis. Non deerunt forſam qui pene
infinita offerent cuiuſmodi ſunt Ambra amigdale ap/
pollonia/feriſiaca/confectio/aromaticū/roſaceū/bucor
marini/camedreos/camomilla/cardamomū / caſſia/li/
gnea/cepe/cinamomū/cōfectio/anacardina/cubebe/cō
fectio/dyambre/electuariū/lator̄ emblici/flores amig/
dalar̄/Galanga/gallia / aleſangine / gariophyles/her/
modactyli/lignū aloes/macis/maiorana/myrrha/mu/
ſcus/narciſcus/nux/muſcata/oleū/myrtinū/ oleum/ro
ſaceum/pillule ſtomatiche/pomor̄ odor/pliris/roſe/ro
ſmarinus/ſene/ſinapis/ſticardos/tyriaca/hyſop⁹: ⁊ ho/
rum ſimilia. Uerum vbi ſubſtātie gradus penes eſſe vi
uere ⁊ intelligere partiremur: tres ſolum eſſent gradus
primus de quo prius iam diximus: ⁊ ſecundus ſubdiui/
dendus veniret ꝑut vita in vegetatiuā ſenſitiuā moti/
uam ſm locū/⁊ intellectiuaz diuidit: Itaqꝫ in hoc ſcdo
gradu nō modo vegetatiua forent collocanda: verūetiā
ſenſitiua: ſiue ſolū ſenſum habeant vt impfecta conche/
oſtree/⁊ id genus: ſiue etiam imaginationē qualia ſunt
aīalia perfecta. Et ſic tertiū gradū facerent: cōpores rō
nis: ↄpore homo: Anima ⁊ angelos: Sed qꝛ hic dumra
xat de tribus gradibus ſubſtātie ſenſibilis que nec ſen/
ſum excedit mentionē facimus: igitur hmōi diſtinctio/

nem in alium locuꝫ reſeruantes:loquimur de ſola men/
titatem habentibus primi gradus:ꝛ vitã dũtaxat vege
tatiuam eſſe ſecundi gradus: Et in tertio ordi e collo/
camus ſenſu vigẽtia ꝛ imaginatione. Tertius itaqꝫ gra
dus eſt ſenſitiuuꝫ quo intelligo animalia tam pfecta qꝫ
impfecta vt nihil interſit:an ſenſuꝫ tantũmodo habeãt
an imaginatiua ſint ꝓdita:vt in hec ordine collocem⁹/
vermes/talpas in terra:ſup terram ꝛ in aere muſcas in
ſup volucres celi boues ꝛ hoĩes: in aqua piſciũ diuerſa
genera. Adeo vt oĩum aĩalium noĩa tam in terra qꝫ ex/
tra terrã ſiue in aqua/aere vel igne. huc ĩ ordine alpha
betico forent ridigẽda:que ſunt hoĩum memorie vim ꝓ/
ſtantia. In terreſtribus vnicũ huc placuit afferre exem
plar adinſtar cuius que tibi placẽt in ordineꝫ redigas:
Aper/aſinus/aries/bos/camelus/canis/capra/catus/
ceruus/draco/dromedarius/elephas/equus/gemetari⁹
hircus/iumentuꝫ/leo/leopardus/lupus/mulus/mula/
onager/porcus/renoceron/ſimea/taſſus/tigris/vnicor/
nis/vulpes. In volucrib⁹ facile venaberis niſi ignores/
aquilam/ardeas/anſeres/aucas/bufones/ꝛ coruos/ ci/
gnos/ꝛ id genus volatilia. In igne paucos cõperies ni/
ſi forſan ſalmãdrã ꝛ ſi que ſimilia. Piſcator: aloſas/an/
guillas/balenas/cãcros/carpones/delphines/ꝛ his ſimi
les cognoſcit piſces/Gradientiũ atqꝫ ſerpentiũ ſup fa
ciem terre tantus eſt numerus:nõ habeas de paucitate
conqueri. Tam magne aũt quãtitatis imagines eſſe vo
lumus vt non modo corpus ꝯturbent atqꝫ moleſtent cu
iuſmodi ſunt culices ꝛ pulices: ſed ꝛ magis mentẽ exci/
tent vt ſupra meminemus Ceterũ ſi hoĩum alphabetuꝫ
huc ꝯſtituere libuerit id penes eorũ officia faciundũ ſua/
ſerim:ſiue terreſtriũ quales ſunt Agricole mercellarij:ſi
ue aquaticorũ videlicet nautarũ ꝛ piſcatoruꝫ:pariformi/
ter de cuiuſqꝫ hoĩs officio facile conſideretur. Nõ ſi oĩa

officia dignitates hoīum ⁊ ſtatus in vnū aliquem ordi-
nē redigerimus videlicet eccleſiaſticam fabricātes hye-
rarchiā: A ſummo pōtifice per patriarchas cardinales
archiepiſcopos ⁊ ceteros ad infimū vſq; deſcendentes.
Et ita in ſeculari ab imperatore regna principatus ⁊ du-
catos ac alios recēſentes in militari ordine. Et oēs me-
chanicos/architectores/agricolas/fabros/lanifices/me
dicos/nautas/ in ſuo ordine facile corpori inſeruientes
enumerabis/ Aliptas/aliptilos/argularios/balnearios/
ciniflones/coronarios/coſmetas/deſignatores / funera-
rios/libidinarios/ māgones/mediaſtinos pellicrepos/
pſicas/pp oles/pigmētarias/tonſores. Ita quoq; cōpe-
ries victui īſeruiētes/boberarios/caupones / cetarios/
cōdimētarios/cupedinarios/cruſtularios/dardarios/fi
citores/bamiotas/herbarios/hoſpites/holitores/lacta-
rios/macellarios/medicamētarios/obſonatores/piſca-
tores/piſtinarios/piſtores/popinarios/ ſalſamētarios/
ſaginarios/ſitones/ſeplaſiarios/ ſtabularios / taberna-
rios/ vinarios: ⁊ id genus plures. Sic quoq; ſi lanificiū
reſpicies nō erit difficile inuenire artifices. Cuiuſmodi
ſūt Braccarij/caligarij/carminatores/cerdones/flāmea
rij funiculari/īfectores/īterpolatores/lanipēdie/libura
rij/litones/manilarij/molochinarij/netrices/ palliones
paniculari/phrygiones plumarij polimitarij/reticula
rij/ſagarij/ſarcinatores/ſemiçonarij/ ſericarij/ textores.
Sic ī arte fabrili īuenimus aerarios athenarios/argēta
rios aurifices:bractearios/caldeatores/calcarios/carpē
tarios/carbōarios/cemētarios/cultrarios:ferrarios for
nacarios/figulos/fibularios/gēmarios/ſbricarios/ īaura
tores lapicidas/laternarios/lapidarios/loricarios/mā
rios mōetales/muſiuarios/pegſarios/ſerrarios/ſulphu
rarios/tectores/tignarios thomatores/vaſcularios/ve
bicularios/vitrearios. Noīa ppa tū vbi qſieri nō deerūt

Alanus/alexander/antonius / agatha/agnes/ bernar/
dus/boetius/bonifaci⁹/ cornelius/cōradus/detmarus/
degenhardus/dominicus / eberardus/eua/ fredericus/
georgius/godophredus/gilbertus/gerardus / harman/
dus/hermānus/hinricus/honorius/humbertus/ huper
tus/iacobus/heremias/ioſephus/ioannes/iudocus/ ka/
rolus/katherina/lābertus/leonardus/ludouicus/mar/
tinus/mamertus/natanael/neyſa/otto/odilia/paulus/
petrus/quirinus/rotgerus/ſeuerinus/ſuederus/ſuiber
tus/tilmānus/vlricus/vilhelmus/xpoferus/iſaias/ça
charias. Ceteꝝ ſi qs frequēs fuerit vocabularioꝝ cornu
copie calapini gēme gēmaꝝ. Inſup vocabularij tertūroi
ctionarij libri de partibus edium: ⁊ reliquoꝝ huius gn̄is
lector infinita pene hoīum officia cōperiet: q̄ nō huc af/
ferenda cēſuimus: quatenus nō tam memorādi normas
edocere videamur: q̄z terminos congerere. Quid nāqȝ
huc latebit qui reꝝ noticias hȝ: vbi ſiqdem qſpiā apud
me ſcripture nomē attulerit: mox reperam/ Bibliopo/
las/calculatores/carthularios/ capſarios/cōmentarien
ſes: Exceptores librarios/notarios/pragmaticos / ſcri/
bas/ſcrinarios/ ⁊ hmōi. Sique igitur huius gn̄is alpha
beta ꝯgregares nō tibi difficile foret de quouis elemēto
rū gn̄e imagines facere: ⁊ de Petris ſilicibus margari/
tis: ac qbuſcūqȝ lapidibus ꝑcioſis: Inſup herbaꝝ plan/
taꝝ ⁊ arboꝝ: atqȝ aīalium vermiū. ſ. ſerpentiū gradien/
tium volantiū: ⁊ quorūcūqȝ taliū memoriā facere: ⁊ in
hoīum officijs ꝓpriſſimus erit: Celoꝝ aūt tēpore oīuꝫ
ſpheraꝝ lune/mercurij/veneris/ſolis/martis/ iouis/ſa/
turni: inſup firmamēti: celi aquatici: ⁊ primi mobilis nō
ꝓprium ꝯſtituimus alphabetum: ſed illoꝝ imagines fa
bricamus. Similitudine lr̄arum: ſyllabarū: cōpone:
vel inſcriptione/fictione/notatione/etymologia/trans
ſumptione: ⁊ quolibet aliter vt īfra patebit. Sic quoqȝ

ad angelos

ad angelos beatos tranſcendētes notabimus ternas eorū hyerarchias: ⁊ cuiuſlibet hyerarchie ternos choros: eo ordine q̄ ab īfima incipientes enūmeremus angelos archāgelos virtutes īfime hyerarchie: medie āt poteſtates ꝑncipatus ⁊ dominationes: Supme vero thronos/ ſeraphin/ ⁊ cherubin: quoꝝ noium imagines p hanc dictionem: ductaſpa memorāda docemus cap. 13. in principio. Poſſet n̄ oi etiam eius aliter fieri. Indiuiduorum etiam vtpote Gabrielis raphaelis ⁊ ſimilium imagines infra docentur. Et pinde in elementatiuis ſenſitiuis ⁊ hominū officijs alphabeta eſſe nobis meditatiſſima diuinam habet vim in hac arte.

¶ De arte dictionandi ⁊ colligantia dictionum.

Capitulum decimumquintum.

Dictionū imagines faciendi modus prius eſt: vt vel ſimplicis rei aut dictionis ſilitudinē in ſe ꝯſideratā accipiamus: ſi eā abſolue ꝯſiderare velim: alioqn vbi imaginum vitare placeat copiā: in notis potiſſimū vnā cōponemus dictionē: q̄ plures vel ſingulis lr̄is vel ſyllabis cōplecteť. Inſup q̄tenus vna imago in alterius reminiſcentiā deducat eas adinuicē colligare q̄ſi cathena q̄dam cōducet q̄ꝫ maxime. De arte itaqꝫ dictionandi id obſeruari pōt: vt vnā dictionē excogitemus cuius queqꝫ lr̄a alicuiꝰ dictionis caput indicet: vt ſi nolimus has dictiones videlicet/ dominationes/ virtutes/ cherubin/ thronos/ archangelos/ ſeraphin/ poteſtates/ principatus/ ⁊ angelus/ ſeorſum locare imaginabimur hāc dictionem/ ductaſpa: quā vnica imagine ponētes vtpote ducem qui panem in pera geſtet: oium nouē dictionum ex vna recordabimur: hac vſus videť arte qui ait. Intellectiuas virtutes dat tibi/ ſſpa. i. ſapiētia: intellectus/ ſcientia/ prudētia/ ⁊ ars: Itē alter: vt tibi ſit vita ſemp ſaligia vita: Saligia. i. ſupbiam/ auaritiam/ luxuriam/

ſram gulam/inuidiam/⁊ accidiam. Hac quoqꝫ Alexā/
der gallus vſus: inquit. Dant tibi quinqꝫ limus que ſi/
gnat dictio: fagus: vt facilis/agilis/gracilis/humilis/ſi/
milis. Ad inſtar horū pene infinita ducemus exempla:
in rebus potiſſimum notis familiaribꝰ: que nouimus
preter ordinis contextum: Atqꝫ etiam in carminibus
⁊ meritis: quorum q̄ꝫ primum audierimus ſiue recorda/
remur que prima cuiuſqꝫ dictio ſit vel etiam quādo lit
tera: facile reliquum enunciabimus. Poſſumus nihilo
minus dictiones effingere: quarum queqꝫ ſyllaba: aliaꝫ
dictionem cuius ipſa principium eſt inſinuet: ſicqꝫ inte
gras ꝓpoſitiones vnice dictionis imagine depingemus:
vt pro hac oratione Antonius brachium amputauit:
ponatꝯ tantū Abraam. Item pro ea: cariſſimis patribus
dono cignum album: collocarem quo mox capadocia ſi/
gnificaretur. Cui rei ethymologiçatio nonnihil condu/
cit vt deus. i. dans eternam vitam ſuis. Qui itaqꝫ bre/
uitati ſtudere velit opportuniſſimum eſt hanc artem ſi/
bi accommodare: ⁊ in ſingulis verborū litteris dictionē
aliquam deponere. Sunt etiam nōnulli qui ex pluribꝰ
integris dictionibus vnam cōſtituant: que res ſenſum
reddit ambiguum ⁊ illud ꝓpriū eſt is qui paralogizare
tentant: vt qdam magiſter theologie in ꝑſentia mea ar/
gumentabatur cuidam bacca laureo eiuſdem faculta/
tis in hec verba: Mus rodit caſeum: Sed mus eſt ſylla/
ba: ergo ſyllaba rodit caſeuꝫ: Et quia hic apud me erat
ridiculus mꝯ: ⁊ argumentum tantos viros dignum:
Mox ꝓpterea incidit mihi is verſiculus. Furfur edit
pannū: panē ſuſtineamus. Ecce diuide hoc v̄bum ſuſti/
neamus ⁊ patebit ꝙ nec mus animal nec mus ſyllaba
caſeum comedit. Sed ſus furfur/ tinea pannum: ⁊ mus
panem vide q̄ꝫ pulchrū argumentum: ⁊ qualis ſolutio
pulchrior. ¶ Quādo autem eorū que naturali quodam

oꝛdine ſter ſe colligata ſunt meminiſſe libeat:
hanc cōnexionem vocamus colligantiā: Pro/
pter cōtiguitatem enimuero intellectus alte/
rum alteri ꝓpoſitum facile cōcedit: vtpote ter
ram aqua circundari ⁊ hāc aere: quem ignis
ambit. Ita quo poſt ignis ſpherā: planetarum
oꝛbes naturali quodam oꝛdine ſeſe circuncin/
gentes videlicz Lune/Mercurij/Veneris/So
lis/Martis/Jouis/⁊ Saturni: Supꝛa quos
firmamentū/celū aqueum/⁊ demuz pꝛimi mo
bilis/ſpheras ſeſe nāli quodam oꝛdine ꝯſequē/
tes admittat. Idem ⁊ in reliquis nālibus quo
rum certus oꝛdo eſt: Cui negotio ſcala nature
vtiliſſima eſt/quatenus facile ab infimo ad ſum
mum ſcandamus ⁊ abinde ima repetere. Que
ſi in certa arte noſtra ingenioſius effecta/loca
ex oꝛdine retulerimus: facilius recenſebimus:
⁊ diutius inherebūt memoꝛie: Et huiuſmodi
locatio a nobis colligantia eſt nūcupata: eo ꝙ
quaſi per reſpectum ad loca: imaginuz queqꝫ
cuz altera ligaſ: abſqꝫ locis tñ efficte caducio/
res ſunt: ⁊ cathenā dicimus. Ubi vero eſt nālis
non fuerit coherētia eam arte efficimus: vnaz
imaginantes cum altera exercitari vt vel ali/
que vel oēs imagines mutua actione ⁊ paſſio/
ne adinuicem colligaſ. Qō ſepe ꝑ neceſſariū
eſt vt vna imago que ſola aboleret: per alterā
in memoꝛia pſeueret. In ſentētiaꝝ aūt imagi/
nibus vbi ſeſe taliter exercent facile ſui remi/
niſcentiam faciunt: vt hoc exēplo clarius eua/
det. Uim vi repellere licet: pono nāqꝫ aliquez
cui Uynandus nomen ſit ⁊ alter Uictoꝛ no/
mine ei violentiā inferre conet quem foꝛtiter

abijcit atq; repellit. Exemplū aūt vbi huiuſ/modi ſnie non ſit colligantia: ſed dūtaxat noīa quedam recitanda vtpote/ Petrus/ Katherina/ equus/ puer/ pater / abbas ꝛc. imaginabimur Petrum aliquē notū qui velit katherinā equo īponere ſed equus refugiēs ꝯculcat puerū: q̄re pater ꝑcuſſurus petrum: ledit abbatē a tergis ſtantem ita de alijs pene infinita exempla fabricabimus exercitatiores vſu ꝛ arte.

¶ De modo faciendi imagines metaphoricopetice/ inſcriptionem/ fictionem ꝛ etymol.

Capitulum ſextumdecimum.

Accidit ſepenumero q̄ rei memorādē nō inuenimus facilē imaginē: neq; ꝑ intellectum rei neq; ꝑ ſonū vocis: neq; ꝑ capita dictionū: in quo caſu ꝑſuaſum habeo vt lr̄is aut ſyllabis q̄s ſupra recēſuimus cōpoſitā imaginē loco iſcriptā ꝯtrario eius colore effingamus: vt ſi locus ater ſit nitro lr̄e ꝯſcribanť ſi vero alb⁹ fuerit atramēto depictas lr̄as effingere licet. Hec q̄dem iſcriptio alphabeto reali lr̄arū aut ſyllabaꝝ cōmodius fiet: vel ꝑ grecaꝝ lr̄aꝝ figuras vt ſupra docuimus cap. 12. huius tract. Si qua tn̄ lōga fuerit dictio ea ꝑ ſectionē partienda foret (vt īfra cap. 19. huius trac.) quatenus ſyllabas eius ſequeſtratim imaginemur vt vbi çerobabel hac arte ponēdū foret in primo loco imaginabimur per lr̄as reales creta ſiue nitro ſcriptū çoro: tali mō ZORO Poſteriori āt loco babel vel alijs characteribus vel alijs coloribus. ſ. ita BABEL vel colore diuerſo q̄ten⁹ dictio clarius adappariat. Ut āt breuius ꝛ tn̄ clarius hec fiāt huiōi inſcriptiones in corpore

Deſcriptione

aliculus hoīs fiant vt ſupra cap.12.hui⁹ tract.
ꝓlibauimus:⁊ īfra latius repetemus. Ceterūꝫ Fictio
ſunt plereqꝫ dictiones extranee cuiuſmodi iūt
grece ⁊ hebraice ac qn̄qꝫ latine potiſſimum in
theologia:metaphyſica:ſciētijſqꝫ alijs ſpecula/
tiuis:⁊ maxime in logica: ⁊ artibus q ſunt de
ſecūdis intētionibus ⁊ īpoſitionibus: ꝓpriam
aptamqꝫ ex ꝯuenienti ſiſitudine nō admitten/
tes imaginē:in qbus collocādis ſūme neceſſa/
riū eſt alphabetū ⁊ reꝝ copia:a ſyllabis īcipiē/
tes.In qua re ꝯducet tn̄ fictio plurimū:vt ma
gis idonea lr̄aruꝫ ſyllabaꝝ atqꝫ dictionū ſimu
lachra effingamus ex ſupiorib⁹ alphabetis: vt
pro lr̄is hoīes quoꝝ noīa ab illis incipiant:⁊ ꝓ
ſyllabis:ex primis ſyllabis noīum cōponimus
imaginē:veluti ꝓ hac dictione ſorobabel ima/
ginaremur ſororē rotā voluere:⁊ barbarā hoc
ipſum bn̄dictio īdicare:Et ſi dictio ignota fue
rit ſoluꝫ monaſyllaba:fiet auctore Stephano
de lauro bipharia utpote pro ignota dictione
notā accipiēdo q̄ cū ipſa ī ꝑncipio ſymbalizet:
Itidem quoqꝫ faciemus hmōi rei īterſectione
ſiue ptitione ut ꝓ Cri.dictiōe imaginabimur
cribꝝ gladio ſciſſuꝫ Dictiones poſtremo igno
tas reb⁹ mālibus in uoce ſiſitudinē hn̄tibus lo
cabimus hac fictione:ut ſi pro hac dictione pa
lā locemus inſtrm̄ palā:⁊ pro ꝟbo cano:ꝭ aīal
uidelicet canē.Itidē tn̄ cōmodius fieret ima/
gine ſyllabaꝝ q̄tenus pſona ꝯpareſ cū aliquo
inſtr̄o cuius pma ſyllaba ꝯſonaret ſcd̄e ſyllabe
dictionis locāde:vt ꝓ palā ponēdo paulū qui
lāpadē accēdat:⁊ pro cano:katherinaꝫ notulā
manu plicantem. Et varij tales ſunt fictionis

modi qui practicādi vſu ueniūt. In q̄ re ſum/
mopere tn̄ cauēdū eſt ne faciliter variemus: ſʒ
qđ ſeſe p̄mū ꝑ imagine obtulerit id ꝓtinus ac/
ceptemus ne forſan alioqn in reiteratione er/
ror obringat. Qđ̄ facile erit. Effictione cuiuſli
bet rei faciē certis deſcribere ſignis: vel nāles
affectus notare: aut ab ethymologia imagineʒ
ſumere: uel ſono vocis. Aut ēt cuiqʒ corpis pti
ſuā tribuētes ꝓprietatē: quā dū ad mētē reuo/
cauerim⁹ ſit nobis ꝑ q̄ſito apta ſiſitudine ima
go. Ita quoqʒ cuiuſqʒ rei pſone vel loci īſignia
ꝑ ipſiſmet reb⁹ pſonis uel locis collocare op/
portunū cēſemus. Hoꝝ uaria ſūt apud Publi
Effictio ciū exēpla: Effictionis ut ſenex tremulus cur/
uus gemēs labijs demiſſis cano mēte. Et iuue/
Nota/ nis p oppoſitū: Notationis ut lupus uorax ca
tio. pra fugax: Timida dama leta iuuētus: Triſtis
Ethy/ ſenectus: ꝛ reliq̄ id gen⁹ ethymologia utimur
mologia ꝑ dictionib⁹ locādis imaginātes ſimulachrüʒ
hn̄s cōditionē q̄lē hmōi īterp̄tatione denotāt
ut ſi oporteret imaginare Philippū ꝛ nullus
hoc noīe nobis cognitus occurreret eius inter
pretatio locāda foret utpote alius equoꝝ ama/
tor: in q̄ re tn̄ neceſſum eſt memorie ꝓiodū po/
ne ne equocatione paralogizet. Sic etiam ſup
plantator pro Jacobo: ꝑ ſancta lege Hierony
mum. Et pene infinitas eiuſmodi ex Ethymo
logia Iſidori poterimus uenari imagines.

¶ De imaginibus p trāſumptionē motus cor
poris ꝛ īſignia factis. Cap. decimūſeptimū.

TRanſumptione item unam rem alterius
ex ſimilitudine aut ꝓportione in ipſis cō/
perta facimus imaginem: ut ſol deitatem ueri

tas duellum:os aureum/dolum: Ala aurea ſa
pientiam:ſignificent. Sicqꝫ noībus metalloꝝ
dies notamus ut auro dominica noretur dies:
argento Lune:Martis ferro: Mercurij argen
to uiuo:Jouis ſtanno:Veneris ere ⁊ Saturni
plumbo: Sicuti enimuero aſtronomi eo ordi/
ne ſingulos planetas ſingulis deputant dieb⁹.
Ita alchimiſte planetarum nominibus metal
la noīat. Et reliquas ſui artificij inſtrumento/
rum ⁊ reꝝ ſignificationes obſcurioribus qbuſ/
dam uocul!is adeo obtenebreſcūt: ut uel raro
eis ſol ⁊ luna ſua uerū emittant ſplendorem:
quare ⁊ pene oēs in tenebris ambulant. Et qa
noctem uerterunt in diem. Et poſt tenebras
ſperāt lucem:ſola ſpe fouentur: qꝫq̄ꝫ non igno
rem artem ueraꝫ eſſe. Eſt tñ tempus breue ex/
perimentū fallax: ars uero difficilis: ut ⁊ ipſe
experiri ꝯtuitus ſum. Sed qd nr̄i in ꝓientiarū
eſt inſtituti ꝓprijs accōmodiſqꝫ uti opꝫ ⁊ tran/
ſumptionibus ⁊ interpretationib⁹ ne arte fal/
lamur. Cognitione uocis reꝝ ⁊ dictionū ima/
gines faciemus:ſi pro ipſis ponamus quoꝝ ꝓ/
prie ſunt pro hynnitione equū, bouē pro mugi
tu:⁊ unūquodqꝫ talium pro ſono quem facit.
Inde ⁊ apud Publicium leges: Sic Ennius
taratantara dixit: Equi hinnitus mugituſqꝫ
boum:balantemqꝫ gregem. Strix nocturna ⁊
ueſpertilio ſtrident: Bombitus apum: grus
gruit:craſtinat coruus:tu cornu uoce notatur
Barritus a barro, ululant ulule/pipant acci/
pitres. Et alia que plurima ſunt:uſu ⁊ pluritu
dine uocis ſonitu imagines ꝓbebunt: hec ille. Motus
Inſuper motus corporis hec habet exēpla. corporis

Articulos pedum velocitati
Genua miſericordie
Digitos pectine iũctos dolori
Caput inclinatum conceſſioni
In tergũ reiectũ caput negatiõi
In humeꝝ deiectũ hypocriſi
Terga fuge
Otio nares
Capilli diuitijs
Vngues crudelitati
Dentes diſcordie
Digitos minerue
Frontem ſuperbie
Aures memorie.

Si quid hoꝝ pro imagine tali acceperis caueto ne in er rorem incidas: ex eo q̄ ſupra caſus in corpore conſtitui mus. Sed id vitabis notabilis alicuius note adiectio- ne aut mentis conceſſione: In pluribus ſiquidem faci- liter eruditi cuiuſqз animus iuuatur. Inſignia deniqз plurimuз cõpetunt facili imaginationi vt exẽpli cauſa pro dignitate pſonaꝝ ꝓcipua coꝝ inſignia capiamus vt

Pape: Tyara
Cardinalis pheniceus pile⁹
Epiſcopi mitra
Prepoſiti
Decani
Canonici caputiũ foderatũ
Preſbyteri: ſuppellicium aut (calix
Dyaconi ſtolas
Subdiaconi: manipulus
Accoliti: Cereus
Hoſtiarij claues ꝛ flagellũ
Imparatoris Trigoma
Regis corona
Ducis byretum
Principis bacculus
Marchionis byretũ fode-
ratum cum pellibus
Comitis
Eqtis aurati: calcarea aurea
Judicis Enſis
Pretoris ſceptrum
Cõſulũ faſces ꝛ ſecuris
Medici ãnuli aurei vrina (le
Notarij pugillare
Aduocati ſtatutoꝝ liber
ꝓcuratoris charta comiſſiõis
Doctor legũ caputiũ rubeũ
varro ſuffultum
Canoniſte caputiũ nigruз
varro ſuffultum
Poeta laurea

Ita quoqз priuataꝝ perſonarum pro earum memoria ſeruare licet. Inſuper quiſqз locus habet vnde ſingula- riter eius memoriaз ponamus vt ſi pro Impio Roma-

no accipiatur aquila pro regno Francie lilia:
Inſuper qͦlibet regnū qſq; ducatus. Et que/
uis dioceſis vrbs ciuitas: ⁊ oppidū qͦlibet ſuū
habet inſigne: qͦ ſi in quo loco ꝯſpiciamus co/
gnitum nō poſſumus non reminiſci loci illius.
Quare nō incōueniret ea ſibi familiaria hēre.
Ceterū diuerſe res ſuas hn̄t proprietates vnde
ſpecialibus deſignent̄ notis: vt Juſticia enſe:
Equitas libra fortitudo claua: Circino Geo/
metria ⁊ aſtrologia aſtrolabio.

¶ De fabricatione imaginū iuxta cōparatio/
nes diuerſas cauſe ⁊ effectus oppoſitoꝝ ⁊ ſi/
miliū: atq; inſtrōꝝ. Capl'm decimūoctauū.

Comparantes vnāquamq; rem ad alteraȝ Compa
penes mutuā eaꝝ habitudinē: Cauſa idi ratio
cabit ſuū effectū: ⁊ rurſus per effectuȝ cauſe re/
miniſcemur. Sic quoq; vnū oppoſitoꝝ per al/
terū: Et ſimile a ſuo ꝯſimili: Arma ⁊ inſtrā ſuū
mōſtrabunt artificem: Actus inſuper agentis
memoriā faciēt: ⁊ ſi qua alia ſit norma remini/
ſcentie. Ut authore Ariſtotele qnq; ſunt remi
niſcētie ꝓcepta qͣtenus videlicet res ſeſe ex or/
dine ꝯſequant̄ item vt vno ſimili in aliud ꝓue
hamur: ⁊ ab vno cōtrario in alterū: quarto de/
niq; locus ⁊ tp̄s rei ptractate faciūt recordari
⁊ poſtremo vt a ꝓprietate res repetat̄. De cā q
dē hoc famoſuȝ eſt vt veluti artificē ꝯſpiciētes Cauſa
artificiati recordamur. Tunicā eni ſartor: cal/
ceū ſutor ⁊ pilleū eiꝰ auctor mōſtrabit. Ita vbi
poſuerimus diuerſas cauſas earum recordabi
mur effectuū: ſiue intrinſice ſint cauſe ſiue ex/
tranee: Nāles vel artificiales: mūdane vel ce/
leſtes: vt ſi prime cauſe quā deū benedictū no/

uimus imaginem poſuerimus recordantes
quoniaꝫ vniuerſalis ſit cauſa mox inferemus.
Igitur caꝫ ſpiritualia: q̄ꝫ corporalia iuxta ſua
genera ſpecies produxit: cui ſi adiecero nature
ſcalam: Angelos demones corpora celeſtia: q̄t
tuor elementa ⁊ q̄cquid vniuerſi ambitu ꝯtine
tur cōnectere poſſem: Ita ⁊ mathematici ſin/
gulis aſtris ſuã tribuūt influentiã vt ſolem ſa
pientie faciant actorē: Venerē felicitatis: ⁊ ita
deinceps: vbi igiť ſol reluceret nobis poſſemus
Effectꝰ. ⁊ ſapientie recordari. Effectus ſuã prodit cām
ſiue ea ſit nãlis ſiue a ꝓpoſito agēs: vt q̄ôlibet
factum ſiue ſecundum eſſe ſubſtantiale/ſiue ac
cidentale ſui reminiſci faciat actoris: vt flores
⁊ frondes maij ſint inſignia eiuſqꝫ memoriam
agant: domus recordari faciat fabri lignarij: ⁊
pictor ab imaginibꝰ inſinueť. Scientia quoqꝫ
⁊ doctrina atteſteť doctorē ſciētifico potiri ha
bitu. Sic Publicius de mēſibꝰ exēplificat: vt
Martius bello/Aprilis aptione: Maius flori/
bus: Iuniꝰ herbis Iuliꝰ Segetibus: Auguſtus
fructꝰ accreſcētia: Septēber vuis: October ne
ſpulis: Nouēber baccis olee: December macta/
tione: Ianuarius bifronte: ꝑterita futuraqꝫ re
ſpiciēte: Et Februarius a febꝛuo floꝛeum ver
reuocante deſignentur. Quamq̄ꝫ autem oppo
ſita ex iuxta poſitione magis illuceſcant: quod
tñ ad memoriam attinet ex vno alterius recor
dabimur: vt albedinē et nigredine viſa intelli
gere poſſumus: ita hec illiꝰ nobis ꝓſtat memo
riam. In qua re ironia plurimū iuuat vt pro
iuſto iniquū/ꝓ albo nigrū: pro virtuoſo diſco/
lum accipiamus/pro ſobrio guloſum ac q̄cūqꝫ

ſeſe hñt oppoſito modo: ⁊ oïa per ironiā dicta.
Simile ob id ꝯſimilis memoriā facit ꝙ in ali/
quo ꝯueniant vt ſi Juuenalis meminero mox
Perſij/Horatij ⁊ alioꝝ reminiſcar poetarum
qui in Satyrico ſcribūt gñe. Quotiens equi/
dem audiero Satyricū quēpiam: Incidit/in/
ter pcipuos ſatyraꝝ compoſitores Perſius/⁊
Flaccus ⁊ Juuenalis erant. Si aūt Homeruꝫ
audiero recordabor Virgilij. Nam qd hic iter
Romanos hoc iſte apud grecos ſibi glorie ven
dicabit. Et ita vbi de Joanne fuerit ſermo: fa/
cile Matthei Marci et Luce recordabimur
quandoquidem omnes in euangelio perſcri/
bendo conueniant. Inſtrumenta quoqꝫ tam
naturalia qꝫ artificialia in eos nos deducunt:
qui cum ipſis operantur: vt tunc ſimus acto/
ris memores quando de ſuis inſtrumentis me
moriam facimus. Videntes quippe aratrum/
raſtrum/equum/non de doctore vel nauta pro
pterea cogitabimus: quin potius Agricolam
indicabunt: Similiter galea/torax/lancea/
enſis/bellatoris ſunt vt nouimus: Inſuper vi/
ſo circino ſphera vel aſtrolabio quis non po/
tius aſtronomi qꝫ alterius recordabitur? Ita
per vrinale medicus: per maleum faber cogno
ſcet. Sic grāmatica ĭ Nicolai Perotti Seruij
aut Priſciani ⁊ alioꝝ in ea excellētiū nos me
moriā iducit: ⁊ itidē de reliqs habitibus intel/
lectualibus: ⁊ moralib9. Actus deniqꝫ cuiuſli/
bet agētis ꝓprius ipſum prodit: vt Arare agri/
colā: bellare militē: Scribere notarium: Qui/
cūqꝫ geſtus ꝓprij vt lactare nutricē indicat: ⁊
ita de qꝫpluribus alijs. Et vt cōpēdio agā oēs

relationes mutuo ſeſe in nr̃a collocant memoria: vt ſi pr̃em poſuerimus filius cenſebit̃ poſitus. Si om̃m ſeruus ꝛ quecũq; aliquaꝫ hñt ad inuicem habitudineꝫ: penes quaſcũq; cõparationis ſpẽs: Principij eniuero ad finem ꝛ medij ad vtrũq; reſpect⁹ eſt. Ita maioritatis ad minoritatẽ: ꝛ equalitatis que vtrãq; excludit: quoꝝ oĩa longũ eſſet afferre exẽpla: que ex traditis facile ↄiectabis. Accñs quoq; ꝛ ꝓprium in ſuo notabimus ſbcto: vt in mauro nigredinẽ: fuſcedinẽ in Arabis: Rubedinẽ in dalmatis: in gallicis albedinem ꝛ ita deinceps. Et q̴ homo ſit riſibilis/hĩnibilis equus: barritus in elephãte: ꝛ pariformiter quãlibet ꝓprietatẽ ꝛ paſſionẽ ſuo tribuemus ſubiecto: vt infra trac. 4. cap. 2. latius replicamus. In qua re ſũmopere notandũ: vnũquodq; nomẽ ſubſtantiã ſignificans: duo maxime ſignificare: ꝛ ſubſtantiam ipſam ꝛ accñs eius: veluti lupus qdem primo aĩal ꝛ deinde voracitatem eius. Et hmõi noĩa adinſtar adiectiuoꝝ cõparatione variant̃ in ſignificato ſecũdario: ſiue ꝓpriũ ſit: vt hic ganimedior eſt ganimedo: hoc eſt: ſupbior: ſiue cõe vt Petrus ẽ bellua belluior: Aſino aſininior: Pro hiſce itaq; ꝛ que ab ipſis trahuntur tam adiectiua q̃; etiam verba vel participia ſufficiet primitiuum poſuiſſe: Natura quippe primitiui virtualiter vim relatiui cõplectitur.

Accñs ꝓprium

¶ De formatione imaginum penes earum diuiſionem in vocales/reales/ꝛ mixtas.

Capitulum decimũnonum.

QUoniam ꝛ ꝓprio ꝛ metaphorico modis/ imagines fieri lraꝝ ſyllabarũ ꝛ dictionũ

hactenus edocuimus:hic adÿciendū erat qua
via effingam⁹ gn̄aliter vocales reales atqꝫ cō/
poſitas imagines:poſtmodū particularius ad Vocalis
ptes ſubiectiuas modū applicantes: Vocales imago
aūt imagines dirimus notas quaſdā ⁊ cogni/ quomo/
taꝝ ⁊ ignorataꝝ (ſiue ex greco hebraico aut bar do fiat.
baro idiomate) lr̄aꝝ/ſyllabaꝝ/dictionū/vel
orationū/qūolibet facere potentes: ſiue ſigni/
ficatiue ſint:ſiue abſqꝫ ſignificato prorſus. Nō ſi
gnificatiuaꝝ imagines inſcriptione/fictione/
aut comparatione/fieri poterunt. Quantū āt
ad cōem oium formationē de qua hic intendi
mus ſpectat:ea ſimilitudo vocis que eſt imagi
nis ad imaginatū ſi oimoda ſit nil patit̄ diffi/
cultatis:vt pro Joāne memorādo aliaꝫ eiuſdē
nois collocabimus/Sed dū talis non fit cōcor/ Addi/
dātia. Aut q̄dam vnica duntaxat lr̄a ſymba/ tio.
lizent vt Joānes ⁊ Jacob vel Judocus: ⁊ tunc
additione alterius dictionis ſupplebit̄: vt ſi ꝑ
Joāne poſuero Jacobū qui oua porrigat gal'o
vtricas ore tenēti:nihil ſiqdem intereſt an ſyl/
labis latinis an ve alterius idiomatis expleaꝫ
qd̄ defuit.Cū vō res ⁊ imago eius:in ꝑma coin
cidant ſyllaba vt Joānes ⁊ Job itidem.(ſed q
dem facilius) ſupplebit̄ adiectione: vt ſi Job
alicui cui nomē Joānes (vt pene oib⁹ Sueuis)
ſit colloquentē poſuerim⁹. Jta pro Dauid:da/
cū vel Danielē vel Damaſcenū in manu vitē
geſtantē aut qcq̄ꝫ agentem. Et ita euenit vt q̄ꝫ
facillime cōperiant̄ imagines. Si rei memorā
de ꝑma ſyllaba cum imagine coincidat:⁊ reli/
quum qd̄ deeſt adiectione alterius imaginis q̄
iua ꝑma ſylla ꝯſonet cōpleat̄: Per inſcriptio/

Subtra ctio.

nem quoqȝ ⁊ alios modos huiuſmodi adie/
ctiones faciemus. Accidit plerūqȝ imaginem
qͥdem cum re in ſyllabis qbuſdam conuenire:
ſed alique nihilominus ſupabundant: In qua
re ſubtractione opus eſt vt vel ſola noſtra ſal/
tem cogitatione ſuperfluū dirimat̄: vt ſi memi
niſſe velim huius dictionis Jud (que Judeus
in vulgari expoſita eſt) pono Judocū quēpiaȝ
mihi notum admittendo in phātaſia mea hāc
ſyllabam ab ea dictione ſublatā remanebit qȝ
Jud dūtaxat: Uel ſi re notare velimus eā ſub/
tractionem imaginabimur Judocum a pedi/
bus ad nares pene denudatum. q̄ ſi ab hume/
ris illucuſqȝ veſtibus ſpoliatū cōſpexerimus:
non qdem Jud ſed ocus ꝑtinus incidet: eo ſi/
qdem intelligeremus ꝑncipium allatum. Po
teris nihilominus adijcere qppiaȝ quō huiuſ/
modi ablatio notificaret̄: vt ſi Judocuȝ in ſac
co ſtare videris ex inferioris partis obductio/
ne: facile recordaberis huic dictioni vltimam
ptem detractā: Nō ſi caput in ſacco habuerit
nō qdē: Jud: ſed ocus leges: Simile alij interſe
ctione fienduȝ ſtatuere: ut ſi enſe Judocū ima
gineris partitū. In qua re pars legenda/foret
ꝑncipio loci applicāda: Nā lecturus Jud ap/
plicabit caput cū reliq̄ corporis pte ſupiore in
loci ꝑncipio: ſi vō ocus pedes ⁊ crura. Sic q̄qȝ
pro caſtus a/um/ſufficiet arborem caſtaneam
inciſam imaginari: ſublatis enimuero tribus
ultimis litteris remanebit caſta ut aliqs ait:
Arbor ineſt ſiluis que ſcribit̄ octo figuris: ſiue
tribus dēptis vix vnam in mille videbis. Cui
aſtipulatur poeta dicens. Caſta eſt quaȝ nemo

rogauit: Caſtanee ſiquidem ſunt pdurus cib⁹ nõ
niſi corpus maccrãtib⁹ ſapidus. Et in hac ꝯſi/
deratione nõnulli mãm fluxibilem (qles ſunt
liquores aquei) ſubtractioni ſubdunt in eius
receptaculis: vt ſi de dictione vinũ: Syllabam
vi: hic velis imaginato cantrũ vini ſe. i⁹ coop
tum: qꝫ ſi ſyllabã: non occulta ſuperiorem ptem:
vel cantrũ ptire vt de Iudoco diximus. Et id
quoqꝫ in minutiſſimis reb⁹ que ſeipſis nõ affe
runt imaginẽ idoneã/obſeruet: vt p pulice lo
dix pulicib⁹ plena ad imitar dictoꝝ exẽploꝝ
collocata vel pu vel lis pͥdit. Poterit ꝛ nr̃a
cogitatio plerunqꝫ ad placitum excogitare vel
lr̃as vel ſyllabas trãſpoſitas vt ſi hec dictio ve
niat ponẽda. Aue põat mulier Eua noĩe ꝛ/e/
pro/a/trãſponit in lr̃is: Syllabis quoqꝫ pari/
formiter vt p kerſpe pekers id eſt piſtorẽ ponẽ
do: Sit quidam ait neterdebla quas ſyllabas
ſi verteris dicet Albedreten: cui ſaxo quiſpiã
reſpondit: hoc Epulum comede: que verba ſi
mutaueris habebis/ed/mecom/vlupe. Ad q̃
reſpondit quidã ex alimania ſuperiori Rini/
ſe teg/olla: que verba ſi vertas habebis Allſo
getes mir. Similiter littera in litterã: ꝛ in ſyl/
labam ſyllaba poteſt imaginari tranſmutata:
vt pro corpus ponẽdo cornus vbi/v/in/p/ver/
ſa reddit corpus. Et id quidem vt vna lr̃a in
vnam vel plures in plures. Similiter de ſylla/
bis vt pro frater factor. Sed hec bene exercita
tis relinquenda ſunt: qui facillima quadam
notula memoriam iuuant. Poſſunt quoqꝫ
vocum imagines libera cogitatione fieri non Repre/
quidem conſonantia quadam ſed repreſenta/ ſentatio

tione quam voluntas ex proprietate aliqua in
ipſis conſtituit: vt dum tympanū pro certami
ne ponatur: eo q milites ipſo ad pugnam excitā
tur: gladius pro iuſticia qr eius exercende in/
ſtrumentū ſit. Et in his natura plurimū ſuffra
gatur: repſentatione cām pro effectu ꝛ rurſus
effectum pro cauſa ſumens: vt de quolibet cau
ſaꝝ genere ſuperius dictū eſt ꝛ exempli cauſa
de efficiente. Architectuꝫ pro domo: ꝛ effectū
pro cauſa vt glacieꝫ pro frigore ponamus. Itē
ſartorem pro tunica ꝛ tunicā pro ſartore. Sed
he norme ſunt facendaꝝ realium imaginū: cō
mixtim qppe eadem rōne dictionū ſignificati
uaꝝ: ꝛ reꝝ per eas ſignificataꝝ imagines ſunt
Voces etenī ſūt ſigna reꝝ: q̄re ſi reꝝ imagines
hēmus illa q̄qꝫ ſint vocū opꝫ: aliogn cōceptā rē
per imaginēqꝫ in ſede ſua collocatam exprime
nō poſſemus. Si nāqꝫ imaginē domus poſue/
ro nihil itereſt an pro dictiōe q̄ eſt dom⁹: an p
re exiſtente ex lapidib⁹ ꝛ lignis ſumpſero: ſec⁹
qdem in non ſignificatiuis ꝛ ſincathegorema/
tibus dictionib⁹ ſecundaꝝ intētionū que alias
Reales imagines. imagines expetunt. Sed ad reales nunc ex ſu/
perioꝛib⁹ aditus patet que nāqꝫ ſola re conue
niunt imagines cum imaginato ex tranſum/
ptione: corporis geſtu loquela ꝛ alijs que ſupra
recēſuimus modis: vel pprijs vel metaphoricis
fiunt: vt ēt infra ſpecialius in applicatione re
petemus. Et qm̄ practica ꝛ exemplia varijs in
hac arte pficitur opus: vn̄ ſi tranſlataretc turtu
rē pro muliere pudica: ꝛ vulpem p viro aſtuto
locauerimus: licet in noīe nihil cōicent imago
ꝛ res p eam repſentata: nihilominus memoriā
excitabit:

excitabit:ↄſiderādo ꝙ veluti in turture eſt ca
ſtitas ita ⁊ in muliere:⁊ ꝙ dolus vulpis in vi
ro cōperiat̃. Et ob id vna eadēqꝫ res plurium
poſt eſſe imago:ꝑpter diuerſas ꝓprietates eius
diuerſis diuiſim attributas: vt ſi leonem hic
ꝑ forte imaginer illic ꝑ crudeli. In qua re tñ
equocationis fallatia eſt vitāda Geſtus corpo
ris ſupra exēpla poſſumus ſitqꝫ ſup additum
ac canis motu caude applauſuꝫ indicet.⁊ ma
nuum geſticulatio diuerſa diuerſas res ſignifi
cet/vtpote in celum erectio orantis auxiliūqꝫ
petētis:aīum:digiti extenſione rē indicatā ac
cipimus:⁊ ita diuerſa mēbroꝝ opa ſolis ſignis
cognoſcimus vt digiti ad labia admotio ſilen
tium:poeta inquit digito cōpeſce labellū: ocu
lorum nutus ſuas quoqꝫ habent ſignificatio
nes. Plura id genus que ſua patria queqꝫ ex
gens ſeruat. Si quoqꝫ aliqd a quoppiaꝫ audi
re frequēter ſoliti ſumus ꝑ eo dicētē ponim̃:
vt ꝑ hac ꝓpoſitione:deo grãs/ſat mihi eſt me
miniſſe cuiuſdā Ioānis qui hoc verbo ſemper
iſto vtebat̃. Inſup noui quēdam licentiatum
theologie qui ſemper inqt ecce ecce quē ꝑ hac
dictione pono: Et qdam doctor ſemper ait ita
eſt ita intelligatis ſic ita:vtqꝫ pene ter ita ha
beat in ore quot ſecana piſces:⁊ ob id nihil cō
modius pro itaqꝫ:qꝫ ipſum pono/ Pariformi
ter ſi qd egregium rarum nouuꝫ vel quolibet
ab aliquo audierimus ſuum authorē pro dicto
locaſſe licebit veluti. Quidā medicus ad egro
tantē aduocatus ⁊ is de remedio ſolicitus in
quirebat dñe doctor quam medelam adhibe
bitis qui ait: Suppoſitorium vel clyſtere: cui

Una res plura repreſentat.

eger:nunquid illud a poſterioribus applicatur: cui me dicus: vtiq3:⁊ infirmus addit:dñe medice(vt ego tamē cum honeſtate loquar) in naribus non patior infirmi/ tate:ſed hic hic hic digito caput tāgens:quatenus capi tis dolorem indicaret:qd pu'chrius q̄3 huius patientis pro hoc dicto meminiſſe:Inſuper vt ſupra edocuimus ſi cōmode imagines deſint res depingere poterimus q/ bus pro dictionibus vtamur:vt hoc dictum O ſuperbe cur ſuperbis:nam ſupernus ſpernit ſuperbos : facile ex talibus lr̄is realibus aut grecis nr̄a imaginatione iux/ tam inſcriptionē de qua ſuperius mentionem fecimus ſcriptis in pariete ſiue loco nr̄o tali forma.

O cur nam ſperni.
B bis nus bos

Et item pro iſta viue lete viuamus vt diu viuas:ſufficit ſcripſiſſe ſis.

E E a a as as
E lete a mus vt diu as
E E a a as as

Sicq3 comperi pro iſto dicto: Amice laua comede bi/ be ſolaciare/ſolue vade/ſcriptum.

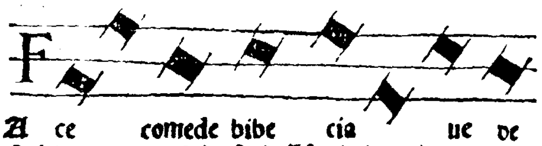

A ce comede bibe cia ue de

Ex his quoq3 perſpicuū eſt q̄3 facile imagines que par tim cū re voce ꝑſona ꝯueniāt:prim reipſa fabricare poſ ſimus ſiue complexe ſint/ſiue ſimplices:vt ſi pro aſino poſuero Antoniū qui ⁊ ſi morib⁹ aſini difformis ſit at/ tū voce prime ſyllabe ſymbolizant: ⁊ nihilominus ſaltē aliqua proprietate:Complexorum eſt exemplu3: vt pro

hac oratione Joannes ſcribit: ſummatur aliqs ſcribens cui hoc nomen ſit: ⁊ cōuenientia erit nōis ⁊ geſtus corporis ab actu ſumpta. Et plures ꝓpoſitiones ab vna ꝑſona diuerſos ſimul exercente actus ſummere poterimus: vt de illo dicitur qui ⁊ ſimul potum cibumqȝ ingeſſit ⁊ egeſſit manu phelem propellens/ore ridens/oculis conniuens pedibus ambulans: omnes ſiquidem iſte ꝓpoſitiones: Joannes comedit: Joā. bibit: Joan. mingit: Joā. (ſalua honeſtate) merdat: Joā. catum percutit: Joan. ridet. Joā. oculis annuit ⁊ Joā. ambulat: vnica imagine repreſentant̄: Joco accipias hanc imaginem: ſicuti ⁊ ſimul miſſam audientis cunas infantis mouētis/debitū matrimonij ꝑſoluētis: famulūqȝ excitātis: hec hactenus. Ex plurib⁹ actibus vna imago plures repreſentare ꝓpoſitiones nobis vſitatiſſimum ſit quatenus ſuꝑfluitas vitet̄. Si qñ mi Joannes ſeria locis ꝑmiſceamus nō inſimules huiuſcemodi meā dedecere ꝓfeſſionem: cum omnia munda mundis: Et harpiarum colluuies non cuiuſqȝ deſedēt mēſam. Ad alia ſtilum extendimus.

¶ Tractatus Quartus de applicatione artis ad partes ſubiectiuas eius.

¶ De applicatione locoꝝ ⁊ imaginum ad res nāles: artificiales ⁊ mixtas. Capl̄m primū.

Amplius dilucidātes inſtituta: tūc arbitramur locos nr̄os optime applicatos: ſi penes ꝑceptionem ſuꝑiorem fabricati: rite ſuo ordine ad memorabile referant̄: quatenus videlȝ imagines ſiue reꝝ memorandaꝝ abſtracte ſpēs ipſis quo ꝓnūciāde veniūt res ordine:

cõmittanť nr̃a cogitatione. Sed vt imagines
quantũ exigit applicentur: neceſſariũ eſt cuiq;
nõs ſuas facere ipſaſq; ſerie q̃dã locis cõmit
tere. Nam inter cetera que .b. Thomas memo
riã adiuuãtia cõmemorat/ in diſſolutione ſcd̃e
ſ. Tho- obiectionis pͥmi arti. q. 49. ſcd̃e ſcd̃e. ponit ſi
mas. militer vt eoꝝ que vult memorari q̃ſdã ſimilitudi
nes aſſumat conuenientes: Aduerte itaq; quod ſi
ces eſſe huius artis ſubiectiuas partes: materia
ſiquidem imaginabilis aut ſimpliciũ eſt aut cõ
Imagi- plexoꝝ vt ſupra meminimus: Simplex autem
nes ab- quolibet vel itellectu cũtaxat perceptibile cuiuſ
ſtractaꝝ modi ſunt ſpẽs abſtracte/ Deus/ angelus/ de
rerum. mon. Aia/ ſpũſq; beati: vel ſcõ: q3 ſinitio p
prias nobis nõ efferũt imagines: ſed pictura
q̃dam ꝛ libera cogitatione ſi medũ nobis eſt
quo repſentenť. Dei quippe imaginẽ varie fabri
camus: vt ſi aliquẽ nouerimus ac p diuino ha
bitũ: aut imaginabimur quẽpiã corona rega
li: aut trigonia impiali vel diademate corona
tũ: q dextera tridentem manuq; leua ſpheraꝫ
mũlẽ vniuerſi figuraꝫ geſtarauſq; ꝛ cũ nobis re
pſentabit. Inſup iſcriptione fictione/ trãſum
ptione/ cõparatione atq; modis alijs eiꝰ ima
ginẽ fingemus: ſicut ꝛ ceteꝝ ſpẽꝝ ſeparatarũ.
Poſſumus nihilominus huiõi iuiſas ſpẽs po
nere ex laruatis illis hoĩbꝰ: ques coꝝ figuras/
geſtus/ ꝛ actus/ in ludis comicis/ in tragedijs/
ac theatris/ ꝛ quolibet aliter cõſpeximus rep
ſentare: Indiuidua artũ horum recte locauerĩ
mus: hoĩes cũ noĩbus coꝝ ſymbolicãtes ſumẽ
do: Ac p ſctõ Michaele aliquẽ eo noĩe notum
accepo: Ita p .b. Petro aliũ cui Petrus no

me: claues manu tenẽtem: p paulo paulũ gla
dio accinctũ ꝛ ita deinceps. Ubi aũt hmõi abeſ
ſent alias ops ſubſtituere: vt p Sathã: ſartorẽ:
ſcam ꝑẽtem tenẽs ponat. Sic p beelzebuc: be
ſtiã noie mulierẽ q̃ pellicio hyrcũ īduat: vel ſcri
pture fictione. aut trãſumptione. Subſtã/ Subſtã/
tias q̃ vita fungunt ſpeciẽ a aliq denoiatione tie ſenſi/
hñtia. vt p hoie: aliquẽ in quo nil penitus les.
preter nãm ſpecificã nobis pateat. Ita p viro vi
rũ p muliere mulierẽ: ſexũ duntaxat diſcernẽs.
Cões aũt hmõi ſubſtãtie viue aliqd oportes
imaginari opz: Singulares autem res põt p ſe
imaginari: aut p ſiſitudinẽ vt p petro petrũ:
aut p inſtrm vt petrus p clauẽ paulus p enſẽ
p calicẽ Joã. Aut p īſignia vt Joã. p aquilam
Matthe⁹ p bouẽ/ Mar. p leonẽ. Inſup ex ora
tione vt aliqs petrã mouẽs pro petro locetur.
Poterũt nihilominus tam cões q̃z ſingulares
ſubſtãtie ꝛ viue ꝛ inaĩate/ fictione/ īſcriptiõe/
lr̃az ꝛ ſyllabaꝝ cõpõne: imagines accipe: qd vl
timũ eſt refugiũ vbi alie nõ ſuffragant. Idcircoq
oĩa de qbuſcũq; aĩalium noibus tam in gñe
q̃ in ſpecie ſimul ꝛ ſingularibus obſeruet: vt
p hoc noie animal aliqd ſolius nãe ꝯſideratio
nẽ afferens ponat: Et pro equo equus p leone
leo. Sed pro brunello griſello ꝛ hmõi equũ vel
aſinũ illius nois aut iuxta normas iam ſlibatas.
Entia autẽ pure mãlia: que a ſola natura
ſunt abſoluta ſuis indiuiduis ꝯmuni afferunt
imaginem: Nam pro pyro ſufficiet cam arbo
re loco adaptare: ꝛ ita reliquoꝝ que obtutui
patent. Inuiſa aũt vel ignota cuiuſmodi ſunt
corpora celeſtia vtpote Saturnus/ Jupiter/

Mars/Sol/Mercurius/Venus/⁊ Luna/po/
nant ꝑ characteres qb⁹ ea deſignāt aſtronomi:
vt ♄ ī manu hoīs ſigñat mihi Saturnū/ ♃ Io
uē/ ♂ Martē/ ☉ Solē/ ♀ Venerē/ ☿ Mercu
riū: ⁊ ☽ Lunā. Ita q̄q; ꝑ ſignis circuli zodiaci
ſuos accipio characteres vt ꝑ Ariete /ꝑ thau
ro /Itē Gemini/ ♋ cācer: /Leo/ Virgo/
Libra/ Scorpi⁹: Sagittari⁹ Cap. Aq̄ri⁹:
Piſces. Siſr pro aſpectib⁹ celeſtib⁹ hos cha
racteres: ꝯiunctio ✱ Sextilis/ trinus
q̄rtus ☍ oppō: Itē capud: cauda draconis
itidē de plurib⁹ Vel imaginemur ea ſuis figu
ris q̄s pictores effingūt. Ars qppe pictoꝝ ſi no
bis familiaris fuerit facilior erit fingēdi liber/
tas: vt annūciatio dñica eius effigiebus ſatis
mihi repñtat: ante nāq; aliquot annos ꝑdica
turus in Molbeꝫ hoc euāgeliū Luce ꝑ Miſſus
eſt angelus gabriel a deo ⁊c. viſus ſum pictura
q̄dam māli: quā vſq; mō clare intueor in loco
vbi illud euāgeliū depoſui: Itidē quoq; non/
nūq; in ceteris nō abhorreo: eaꝝ potiſſimū fi/
guraꝝ que ⁊ delectāt ⁊ exinde memoriā exci/
tāt: huic rei ꝯducūt libri cū effigieb⁹ quō ferme
oēs mō īprimunt: Ita ēt ex parietib⁹ dñice paſ
ſiōis ⁊ ſcōꝝ hiſtorias deſumere liceret: nō tñ vt
authoritas nimia pictorib⁹ tribuat: niſi q̄ten⁹
ꝯſonum veritati hiſtorie effinxerīt. Non quō
plebanus ꝑdicās paſſionē ex ſola pictura inq̄r
populo: Videre nō opus eſt nobis libris ⁊ ſtu/
dio: vos ipſe cernitis quō illū miſeꝝ Ieſum ve
xant: ſolā picturā manu indicēs. Sed velim ſi
hmōi figure ꝯferre videant: eas pro repreſenta
tis in locis īgenio nro fabricatis penes nrām

artem collocemus: ꝛ hoc quidem quatenus ar
te iuuemur: qñ nr̃am diligentiam adhibemus:
ꝛ differētia diſſimilitudo ꝛ interlucētia/ at re/
liqua locoꝝ debita qualitas memorie admini/
culetur: qđ minime ↄtingeret dum ex ſola rea/
li mãliqꝫ pictura rem imbibere tentauerimꝰ.
Solēnis eni͂mero qdam pictor magiſter Be
nedictus pro ↄfirmatione artis noſtre nonnul
las effinxit imagines: quibus viginti carmina
memoriter recitaret. Expimento didici hanc
ei adminiculari induſtriam: vbi tñ charta ma
duiſſet obliuio verſuũ oculos incuſaret. Non
eni͂ ad loca depoſuerat alia q̃ꝫ in charta: ſine
qua nó aliter depꝛópſit q̃ꝫ betta pſalteriũ. Sꝫ
vt periodũ non tranſeam reuertor ad corpora
celeſtia que per proprietates meminiſſe poſſu
mus: vt pro Saturno aliquem viꝝ/ ſenem ma/
litioſum nobis notũ imaginemur: pro Marte
belliconſum: pro Sole illuſtrē: pro Venere mu/
lierem luxurioſam: pro luna inſtabilem: Pro
his ſimilibuſqꝫ librum fulgentij de ornatu mũ
di legiſſe proderit: ꝛ eos qui naturas deorũ de
ſcribunt: Atqꝫ recenſentes quo quibuſue figu
ris veteres deos ſuos depingebant Joannes
item Boccatius de natura deorum gentilium
hmói imaginum deſcriptionibus plenus eſt:
Et qcunqꝫ ſit bonus poeta ꝛ qui pingēdi cal/
leret artem hoc munere leuius fungeretur: ob
conſtituendi ſimulachra ꝛ memorãdorum effi/
ctionis própritudinem: Ceteꝝ ꝛ pro planetis
ꝛ pro ſignis circuli obliqui potiſſimuꝫ Joánis
Iginij i poetice ſua aſtronomica imagines ap/
tiſſime ſũt: ſi viuas ipas eē imaginemur: Po/

terimus quoq; pro aīalibus illis celeſtib⁹ acci
pere illoꝝ ſimilia ex nobis ↄſueris: vt pro thau
ro thauꝝ: ⁊ ariete arietē: itaq; deinceps. Ap
pellatiua itaq; noīa ſubſtantiaꝝ: vt iam dixi/
mus ponant̄ ſuis imaginibus q̄s ſecum ferūt:
vt pro pyro pyꝝ: pro pomo pomū: fructum vi/
delʒ pro fructu/ ⁊ pro arbore arborē: qđ in oī/
bus obſeruet̄: niſi ꝙ vel cū ipſis aliqd opemur:
aut q̄ppiam circa ea fieri ↄcedamus. Si qdem
maiores nā ſint q̄ʒ nr̄is locis comperant: neqʒ
ps poni valeat ſicut in homo ⁊ enijs cuiuſmo/
di ſunt terra/ aqua/ aer/ ignis (quoꝝ pars lo/
cata ſufficit) adinſtar ſubſtantiaꝝ nobis iuiſa
rū imagines fiant: vt pro celo: aliquem q ↄtem
plet̄ ipſum vt aſtronomus vel aliam ↄgruentē
imaginē: aut inſcriptione ⁊ ceteris modis me
Subſtā/ taphoricis: qđ de oībus applicatiuis cōiter ob
tie. ſeruandū eſt: Notas āt nationes ⁊ gētes p ſua
Commu arma ⁊ pſonaꝝ inſignia collocabimus: Igno/
nes. tas aūt per inſtrā vt ſupius dictū eſt. Sicut ēt
hoīes ignotos per iſignia: notoꝝ vero aliquē
pro pluribus vnū vt pro oībus. colonienſibus
vnum dūtaxat ex colonia poſuiſſe ſat erit: Iti/
dē de patrijs regnis ⁊ locis: nota eni p, inſtrā:
Res ar/ ignota vero p inſignia collocanda ſunt: Arti/
tificioſe ficiales res ſi loco nō ꝓportionent̄ per coꝝ arti
fices memorari poterūt: nam cauſa effectū re
fert ⁊ itidē effectus cauſā. Et ob id res mino/
res cuiuſmodi ſunt tunica toga pileus calceus
⁊ ſeipſis ⁊ cū artifice poni poterūt. ¶ De acci/
Accidē/ dētibus āt hoc tenēdū: qm̄ doctor noſter cōis:
tia. in de ente ⁊ eſſentia: inqt ea non hr̄e eſſe per ſe
abſolutū a ſbīecto/ ſicut ergo accn̄s nō ē ens ſed

aliquid entis teſte Ariſt. 7. metaphi. ⁊ nõ põt
diffiniri niſi per additamentũ: hoc eſt p ſubiectũ
q̄d eſt extrinſecum q̄d [illegible] ipſius accidentis: ita
q̄ꝗq; [illegible] memoriã ex arte nõ poſſumus hr̃e:
niſi in ſubiecto cõſiderari. Et hoc q̄dem ſat erit: ſi
pro accidente qualibet ſubiectũ in quo [illegible] vel
lentiã comperit accipiamus: eo nãq; memora
to difficile foret accñs ignorare illi [illegible]. Ut
ergo libuerit. Simitatis [illegible] ponaẽ ali
qs curui naſi: ⁊ ex diffinitiõe hoc accñs afferẽ:
ita pro criſpitudine aliquẽ [illegible] habẽtem
capillos ponamus. Et pro [illegible] aliquem
qui ea ꝓpolleat: pro albedine Cretã niuem Ci
gnũ: nitrũ: Item p nigredine coruũ vel ethyo
pem picem carbonẽ pro magnitudine [illegible]
tem. Sunt nãq; accñtia in aĩa ſunt: vt habitus
intellectuales paſſiones potentie ⁊ virtutes: ſi
ne extra aĩam cõſiſtant vt ceterorũ generũ [illegible]
ſua põt ſubiecta in qbus potiſſimũ [illegible]
tur locari: Poſſumus queq; ex [illegible] ac
cidẽtia memorare per has regulas [illegible]
poſitas: vtpote pro albedine nõ ſubiectum [illegible]
nas ſi tunicas equocatiores ac vnũ pro reliquo
locatũ fuerit: ſcilicet ſubiectum nõ pro acci[illegible]
ſed pro re ipſa: vtpote non cogitã de albedine
niuem cõmemorans ſed niuem ipſam ab ente
vt res eſt nõ vt ſubiectum [illegible]
Iuxta regulas imagĩ [illegible] medijs
metaphoricos imaginanda [illegible]
De poſitione ſiquidem accidentiũ ſupra in cap.
18 trac. 3. de accñte ⁊ [illegible]
fine: voce loquela/inſcriptione/[illegible]
ſuaptione/ceteriſq; alijs medijs [illegible]

mur. Uerum dignitates officia ⁊ ſi qua id ge/
nus accidentia inſtris inſignijs ⁊ alijs modis
locabimus vt papa p Tyaram notarius p pu/
gillarē ⁊ ita deinceps vt ſupra .tract.3.cap.17.
Corpo/ra mir. Inſuper paſſiones per notationē: p cāni:fictio
nē: ⁊ corporis motus: ac pene īfinitis alijs mo/
dis ſuas nanciſcunt imagines Hec de ſimplici
bus tam ſubſtantijs q̄ʒ accidentibus. Uerum
ſi qppiam cōpoſiti mixtiue memorādū fuerit
cuiuſmodi ſunt chymera hyrcocerus: ſi ſeipſo
aut comoda ſimilitudine poni nequeat ſaltem
reſolutione partium ponatur.

De imaginū applicatione ad dictiones in/
tentionales ⁊ reales. Capitulū ſecundum.

Quoniam ex rebus facilius huius negotij
mōſtra excreſcūt: q̄ʒ formari poſſint vocū
imagines p̄cipue ſecūdas itētiones ſignātiū:
⁊ ignotar: Igitur in ſciētijs realibus leuior eſt
memorādi modus: Attn̄ qd̄ ad opis pfectionē
ſpectat ſūmo re enitendū eſt: q̄tenus in vtriſq;
eque valeamus. Uoces aūt memorabiles: vel
lr̄e ſūt vel ſyllabe vel ſimplices termini aut ex
ipſis cōplere orationes. Pro lr̄is ſaltē latinis
ſupius alphabetum fabricauimus: ſilr ⁊ p ſyl/
labis qd̄ mirum inmoduʒ cōducet in incogni
tis/ ⁊ barbaris/ ⁊ nō ſignificatiuis/ etiam ſi la/
tine ſunt veluti ſunt interiectiones ⁊ ꝯiunctio
nes. Incognitas ſiquidem voces ⁊ grecas he/
braicas ⁊ barbaras ex his cōponimus vbi alie
imagines nō ſuppetant vt ſupra p̄libauimus.
Si quippe hanc hebraicā dictionem patha po
ſuiſſe iuuat: imaginabimur paulum pro/ pa/ ⁊
tabulam in manu eius pro tha. Pōt quippe

eadem eſſe littera: ⁊ diuerſa ſententia: vt etiã ſi pro aduerbio illo/quõdam/poſuero hoc verbum/condã/faciliter quoq; vt author eſt Publicius ⁊ experientia docet: lrarum adiunctione cõminutione ⁊ detractione memoria excitat. Cum itaq; oĩs dictio nobis ignota (cuiuſmodi forſan ſunt grece hebraice ⁊ queuis alie barbare) collocanda foret: quarũ ſimilia nõ habemus vt boſdrab zorobabel ⁊ id genus reliq: pro ipſis alias dictiones fabricabimus: aut p inſcriptionem: aut inicia dictionũ: aut per dictiones ſyllabicis nr̃is imaginib⁹ cõflatas. Bipharia eniuero Stephanus de lauro ignotas cẽſet locãdas vt vel per ſiſitudinẽ aliquam in voce ſaltẽ earum imagines fabricemus: vel diuidentes ignotã in ſyllabas pro qualibet imago fiat cuius prima ſyllaba eã inſinuet. Cognitas aũt dictiones ꝓprias per eas res ponimus q̃s ſignificant vt pro dictione Petrus: hoiem qui petrus vocetur: vel per inſignia perſonarũ vt pro petro clauẽ: pro paulo gladiũ: pro Joã. calicem: Andrea crucẽ Jacobo galateraz: pro Katherina rotã: Barbara turrim ⁊ huiuſmodi alijs: Appellatiua aũt noĩa ab officioſis hominibus accipimus: vt pro hac dictione papa imperator rex ⁊ huiuſmodi ⁊c eos hoĩes qui talibus funguntur dignitatibus vel officiis ſi noti ſint: alioquin per ĩſignia aut inſtrũa: alijſue modis metaphoricis. Termini quoq; accidentales per ſua nobis pateſcunt ſubiecta: vt de realibus diximus imaginib⁹: quatenus in his pene idem modus ſit) vt rei ⁊ noĩs rem ipſam ſignificãtis eadẽ ferme ſit imago. Ita ſuplatiu⁹

Jacobo Publi.
Locatio dictionũ ignotarum.

Memo/ria ſinca thegoꝛe matum.

ponitur per poſitiuum ſuum ſufficienter ⁊ cõ/
paratiuum: pro deriuatiuis denicꝫ ſat erit pri
marium locaſſe. Uerba aũt per imaginũ opatio/
nes exprimuntur: q̄ ſi actus ſemper nõ cõmo/
de ponaꝛ̃ vt curſus ſaltus ⁊ huiuſmodi tenore
tur per ſubiecta: vt partes ⁊ mot⁹ hoīs. Inſu
per vt de notatione docuimus: Aduerbia aũt
ꝑpoſitiones coniunctiones ⁊ interiectiones vel
ſono vocis lr̃arum ſyllabarũue combinatione
vel inſcriptione ⁊ alijs modis qbus dictiones
nõ ſignificatiue memoꝛanꝛ̃ collocande ſunt de
qbus omnibus diffuſioꝛa ſuperius ſunt exẽpla
q̄ꝫ hic noua exigant. Poſſumus nihilominus
hic quedam aducere vt res clarioꝛ fiat vt pro
hoc pnomine. Ego Stephanus ponit Egidiũ
⁊ Godofredũ: itidem eſt ſi in manu Geruaſij
aut Godophꝛedi Ebur ponas: Pro tu Tade⁹
in manu vꝛticam hñs vel Tubicina tũ cuius
ꝓma ſyllaba tu facit ſus iſopum comedens: vel
vnicoꝛnu in dextera parte ſcobã in ſiniſtra aũt
iſopum hñs. Nos ex oliuerio in dextra nuces
in ſiniſtra ſcobam gerens: vos aũt ſi Oliuerius
vel Guidius vel Otto vitrũ vel vꝛticaꝫ in vna
in altera vero manu ſcutellam vel ſcopam te/
neat: Mihi faciunt Michael ⁊ hilarius iſopũ
gerens: Pro tibi Tyberiũ aut Timotheꝫ vel
Tilmanũ bilancẽ in manu poꝛtas. Ita pro ſibi
Simonem: Et his ſimilibus ſimiles dictiones
locabis. Ceterum dictiones ſecundarũ inten
tionum ⁊ entis rationis. ꝓcipue logici ac tran
ſcendentium: cuiuſmodi ſunt Intentio/tran/
ſcendens/vniuerſale/abſtractum/concretum/
predicamentũ/ꝓdicabile/predicatũ/ſubiectũ/

ſubijcibile, vniuocum, equiuocum, analogum denomi-
natiuum. Et item genus, ſpecies, differentia, proprium, ⁊
accidens, impoſitum, attributum notio. Et item ora-
tio, enunciatio diffinitio queſtio propoſitio, premiſſa/
cõcluſio, argumentum, ſillogiſmus inductio, enthime-
ma: Item dici per ſe dici de omni, dici de nullo: Redu-
plicatio: ponitur per imagines factas ad ſimilitudinem dictio
num ignotarum. Itidem in terminis rhetoricalibus. Si
tamen perfectus velis eſſe in arte ⁊ precipuus atq; ido
neus in diſputationibus ⁊ conferentijs: ⁊ ad audita fa-
ciliter incorporanda nil cõducibilius q̃ꝫ alphabetis lit
terarum ⁊ ſyllabarum que ſupra habes tertium addere de
principijs omnium ſcientiarum ⁊ huiuſmodi terminis ſe
cunde impoſitionis ⁊ ſecundarum intẽtionum: ⁊ vt ſum
matim dicam. Si totum ens in ſua latitudine partitus
eſſes in reale ⁊ rationis: ⁊ vtrũq; vſq; ad athomas por-
ticulas: ⁊ cuilibet parti ſuam imaginem adhibueris:
eamq; in armario atq; ſcrinio memorie repoſueris lo-
cis videlicet applicatam: quoſcũq; edepol in hac arte
exercitatos vel ſuperabis vel ſaltim q̃ꝫ facillime equa-
bis copia rerum ⁊ imaginũ multitudine: ⁊ ad quecũq; illi
co incorporanda etiam audita pre diſpoſitis tamen lo-
cis eris promptiſſimus ⁊ ob id exempli cã mox ſbetorum ⁊
entis cõſiderationes quantum ſatis eſt adijcimus.

¶ De ſubiectis principijs ⁊ fine omnium ſcientiarum.
Capitulum tertium.

Quamq̃ꝫ diuerſi authores phiam diuerſimode par
tiantur: vt apud linconienſem in libro de ortu ſcien
tiarum. Et copioſe Angelus Politianus in tractatu
cui panepiſtemon nomen indidit eam inſequãtur Hu-
go in didaſcalon ⁊ alij in alijs locis. Inſuper in Peri-
archon ſcientiarum. Et circa phie atq; logice corollaria
quiſq; pro ſuo arbitratu phie partes ſumat. Et vtriq;

de diuiſione ſcientiarum tractatulos compilauerint in preſentiarum attamen vnam e multis accipere libuit quam exempligratia quo modo memoriter retineri queat huc attulimus. Tota ſiquidem philoſophiam biphariã ſcinditur. Aut enim Theorica eſt ſiue ſpeculatiua: Aut practica ſpeculatiuam autem dicimus rerum contemplatricem. Et hec quidem vel entis rationis eſt vel de reali trac. Rationalem autem in grammaticam logicã ⁊ rhetoricam ſecant: que de ſermone congruo, vero ⁊ polito exiſtentes: in vnum tendunt finem apte videlicet loquutionis: vnde ⁊ Triuij nomen ſibi aſciſcũt: quãobrem eas triangulo complexi ſumus: in cuius centro. T. eas theoricas eſſe notificat: inſcriptionibus autem earum ſubiecta ſignificamus quatenus congrua loquutio grammatices. Ens rationis logice: ⁊ eloquẽtia rhetorice ſit. Pars autem philoſophie realis rurſus in mathematicam phiſicam ⁊ metaphiſicam partitur mathematica quoque quadruuiũ integrat: quare eas quadrangulo memorandas voluimus. Et quoniam partim ſpeculatiue ſunt partim autem ad opus tendunt: obid. T. ⁊. P. quadrangulo inſcripſimus pro earum qualitatis memoria: Arithmetice ſubiectum nemo abnuit numerũ eſſe ſimpliciter ſumptum/ muſice autem ſi ſonorus ſit. Ceterum magnitudo abſoluta geometrie. Et circularis aſtronomie ſubiectum eſſe littere coſtis inſcripte monſtrant. Phiſica quoque ſiue naturalis ſub quo medicina theorica continetur ab Ariſtotele in diuerſis libris traditur vtpote de phiſico auditu/ de celo ⁊ mũdo/ de generatione ⁊ corruptione: in libris metheororum mineralium/ ⁊ de elementis. Item de anima/ de animalibus/ ⁊ plantis: Senſu ⁊ ſenſato memoria ⁊ reminiſcentia/ Sonno ⁊ vigilia: Iuuentute ⁊ ſenectute. Inſuper de reſpiratione ⁊ inſpiratione. Et in libro de nutrimento ⁊ nutribi-

li/de ſanitate ⁊ egritudine: de motu cordis de morte ⁊
vita. Et ſi forſan alij ſint qui nondum ad nos peruene/
runt. Quoniam autem hmōi ſciencia de natura cōſide/
rat eam per figurā. N. recordandā voluimus: cuius. T.
medium ſpeculationis nota eſt Ens autē mobile ſubie/
ctum. Et medicine corpus ſanabile: vt littere. M. inſcri
pte ſignificant/metaphiſica q̄ de ſubſtantijs abſtractis
eſt: que perfectiores ſunt atq; ſimpliciores ea ꝓpter ab/
O. figura circulari ſimpliciſſima ſiue omnium perfectiſ
ſima recordamur: ſi quidem diuinitus inſpiratam acci
piamus in veteri atq; nouo traditam teſtamentie quā
theologiam vocant deum pro ſubiecto habet quod/D/
⁊. T. ſignificatur/Ea autem quā humana induſtria no
bis conquiſiuit ab Ariſtotele ⁊ Auicenna prima phia
ſepius nuncupata Ens vt ens eſt pro obiecto habet: ⁊
hoc ipſuȝ/E/⁊/m/demonſtrant: Et quoniam ambe ſpe
culatiue ſunt qualitatem earum. T. ſignificamus: Pra
ctica quoq; pars philoſophie vel actiua eſt vel factiua:
Actiuam Ariſtoteles in Ethica/politica/⁊ economica
tradidit: ab ipſo autem monaſticam non habemus quā
obrem ceteras partes per. M. memorari volumus. Cu
ius vna pars ethice ſubiectum eſſe ſummum bonum in
dicat: Altera rempublicam ciuilem economice / ⁊ ter/
tia politice rēpublicam cōitatis regnorum ⁊ prouincia/
rum. Et quoniam partim ſpeculatiue ſunt ſm nonnul/
los ⁊ partim practice eas. T. ⁊. P. ſignificaſſe placuit
Sub his autem Canones ⁊ leges comprehendūtur qua
re ſcedulis appendimus. Factiuam partem ex ſeptem
artibus mechanicis que ſunt lanificium/armatura/na
uigatio/agricultura/venatio/medicina/⁊ thea/
trica cōplemus in ſeptem arboris folijs vt
in ſubiecta patet figura.

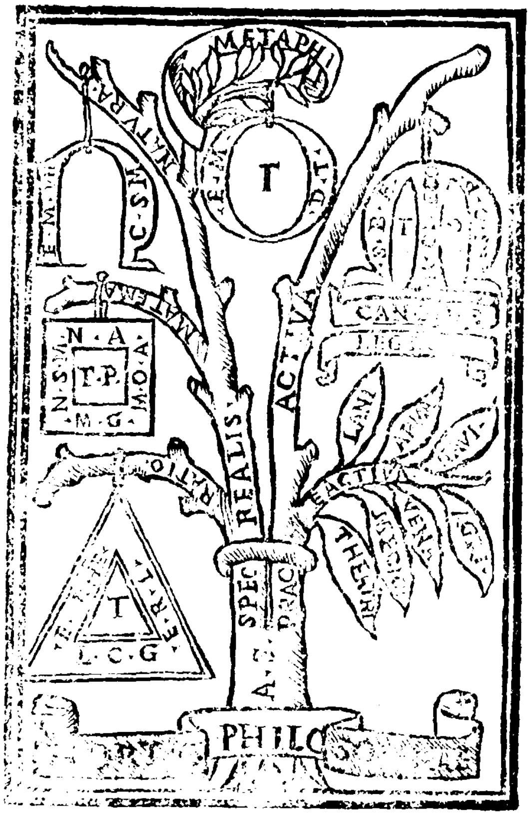
METAPHI
T
NATVRA
C·S·M
MATEMA
N·A
T·P·
N·S·M·
M·O·A·
·M·G·
RATIO
T
L·C·G
REALIS
ACTIVA
SPEC
PRAC
ACTIV
PHILO

Huiuſmodi pl'ie partes q̃ȝpluribus alijs modis memo
rari poteris: vtpote loca tot' particularia fingēdo in q
bus eas iuxta p̄ſcriptas regulas colloces: vel ꝓprijs mo
dis vel metaphoricis. Expediret autē̃ pro theologia ca
merā vnam: pro metaphiſica aliā. Et in his tot particu
lares locos ſumere: vt in illis imagines notas colloce
mus: que vel p actus vel p inſcriptionē notationē aut
quolibet aliter rep̄ſentet: Pro q̃libet nihilominus par
ticulari ſcīa arborē ad inſtar huius vniuerſalis effinge
re oportunuȝ forſan eſſet: vt in radice ſbiectum: in ramis
p̄ncipia ꝛ finē in fructib⁹ collocemus: Eo quo facilius
fiat ſubiecta/p̄ncipia/ꝛ finē/cuiuſqȝ ſciētie q̃tenus in p̄
ſentiaꝝ occurrit ſubnectem⁹. Unde pro clariori exēpli
ficatione notatu dignū eſt quālibet ſciam eē habitū in
tellectualē: ꝛ p̄inde in reꝝ natura extra intellectū nul
lā ꝓpriam hr̄e imaginē. Sed veluti ſupius p̄libauimus
ad inſtar alioꝝ accītium vel penes modos metaphori
cos collocabimus. Cum itaqȝ ſint qnqȝ dūtaxat habit⁹
ſi fidē opinionem ꝛ errorē ſecludamus videlȝ/ſapiētia/
intellectus/ſciētia/prudētia ꝛ ars/vnica per dictionam
di artē ponemus imagine videlicet Stupa. imaginari
itaqȝ poſſis hiſpanū cōmutata/h/in/s/vt ſupra diximus
vel Simonem manu panē portare: vel Simonē paulo
colloquere autue aliter ſeſe exercitantē. Inſup ſumen
dus foret aliqs habitu quopiā notabili amictus cui in
ſcribantur hec dictiones ſapiētia/ i fimbria/ intellectus
in dextra ſcientia in mitra capitis/prudētia in ſiniſtra/
ꝛ artē in altera pte fimbrie: Itē aliter dep̄ingas hic in
aliquē metaphiſicū ꝛ is tibi pro ſapientia ſit: eo potiſſi
mū q vulgatiſſimū ſit metaphiſicā eſſe habitū ſapiētia
lē. Et ipſi digito frontē tāgens ſeſe rei cuiuſpiā intelle
ctū hr̄e mōſtrabit: ꝛ ore aureā teneat maſſam. que ſcien
tie imago erit: inſup in ſiniſtra fingas ſerpētē ꝛ ille pru

dentiã notificabit: eius enĩ ꝓprietas eſt: deinde/ars/pul
chre locabis ſi Antoniũ fingas cauſa ſerpentẽ velle ſub/
trahere. Poſtmodũ ſi cuiuſlibet hoꝝ habituũ: ꝑticula/
lare. Artes diuidere in ſcientialẽ ⁊ mechanicã ⁊ cuiuſli
bet ptes locare itidẽ facies his ſimilibuſq; modis: Aut
imagine Antonij aliquẽ ſiue artiſtã tibi aliq̃ inſignia
nota familiariter cognitus: q hz penes ſe tabula ad dex
trã in q̃ ſiat ꝑ agricultura vomer ꝑ venatione rhete/ꝑ
nauigatione remes ꝑ lanificio lana pro fabrili malleus ⁊
tenella pro medicina inſtrã chyrurchici ꝑ architectura
quo ſignificet. Inſup poſſint hec inſtrã ordinari in dex/
tro latere hoĩs illius vel ẽt vt ordo ſeruet vomerem in
terra ⁊ deſup rhete ſup qḋ remes ⁊ deinde lanã ac reli/
quã penes ſuppõnem imaginabit: pro artib⁹ ãt libera
lib⁹ pariformiter ab alio latere tabellam alphabeti ſiue
donatũ pro grãmatica/pro logica ei⁹ librũ ꝑ rhetorica
titulũ pro arithmetica ꝑiectiles ſiue tabulã calculato/
riã pro muſica cantiones/ꝑ geometria circinũ ꝑ aſtro/
nomia ãt: Aſtrolabiũ ſiue ſpherã mãlem. Poſſent ni/
hilominus hac arte colligãtie ſiue ꝑ cathenã authorib⁹
ſiue ſpecialib⁹ artiũ hmõi ſectatorib⁹ poni: vñ ſi intelle/
ctũ aut ſciẽtiã diuerſo in intellectũ grãmaticũ logicum
rhetoricũ arithmeticũ muſicũ geometricũ aſtronomicũ
Ethicũ economicũ politicũ phyſicũ medicũ metaphyſi
cũ ⁊ theologicũ/ſiue in ſcientiã grãmaticã ⁊ ceteras eiſ
dẽ modis locabimus. Qḋ ſi deinde quẽlibet habitũ par
ticulariũ per ſe cõſideremus. Et colligamus ſingulum
vel artificialẽ eſſe vel nãlem aut viſualẽ vt ſi hãc grãma
tice ꝑitionẽ collocare velim ſufficiet mihi ꝑter modo
iam recenſitos ponere gratianũ vel mulierẽ grãmatice
doctam que in dextra/A/vel artam aut Circinum vel
ſcalã/vel auraz aut aliqḋ alioꝝ teneat que ſupra iſtis de
putauimus. Et hoc ipſo artificiale denotabit in capite.

M/aut illius littere ſigna habeat ⁊ in ſiniſtra V. Inſu/
per arte dictionandi fingas. Anū.i.mulierē antiquā ⁊
eius littere videlꝫ/A/n/⁊/v/idem repſentabunt. Qđ ſi
poſtmodū deſcendas ad grāmaticā ſiue logicā aut ali/
quā aliarū:⁊ cōperias eam quadrupliciter accipi huiuſ
modiqꝫ diuiſionis mēbra locare velis:imaginare tibi.4.
imagines quattuor principalium dictionum.ſ. cogni/
tio deductio. iudicatio/⁊ loquutio: Et his imaginibus
viſis mox incidet grāmatica artificialis pmo modo eſt
habitus euidēter cognoſcendi concluſiones grāmatica
les p principia grāmaticalia/deinde ꝙ ſcđo modo acce
pta eſt habit⁹ deducēdi ꝯcluſiones ex pncipiis grāmati/
calib⁹/⁊ poſt hoc ꝙ tertio modo eſt habitus de vniuſcu/
iuſqꝫ ꝯgrue loquutionis rectitudine: Et poſtremo ꝙ qr
to mō accipit pro habitu prōpte ⁊ artificioſe loquēdi ſꝫ
veras regulas grāmaticales:pro qbus oīo⁹ ſufficiet vnā
feminam grāmatice doctam aut ēt pceptorem aliquē
huius artis qui in dextra cornu aut Babaruꝫ vel aliud
pro/c. littere teneat. In humero vero dextro ſiue etiam
in vlna illius bracchii caput thauri vel ſcaphiuꝫ vel lit/
tere/d/figuras: Pariformiter in alio humero piſcem
turrim vel columnam porret. Inſuper in ſiniſtra manu
ligonem ſiue ſecurim. Et ex his quattuor litteris vide/
licet/c/d/i/⁊/l. per tales imagines in corpore gramma/
tice efficris cognitionis deductionis iudicationis/⁊ lo
quutionis facile recordaberis:ex quibus deinceps mox
in diſtinctionis membra deduceris. Si tamen ex ſylla/
bis co/de/iu/⁊ lo/hanc memorationeꝫ cenſueris ſtatuē
dam codē ferme modo ab ipſis litteris cōpones. Inſup
totas illas dictiones ipſis inſcribere poſſes. Itidem va/
riis aliis modis. Et ad inſtar huius exēpli logice rethori
ce. Et cuiuſliber diſciplinaꝝ mathematicaꝝ ac cuiuſli/
bet partis phie tam moralis qꝫ nālis inſuper etiā theo/

logie ſimul cũ prima p̄hie acceptiones varie per analo
giam memorari poteris. Quelibet enim eaꝝ his quat/
tuor modis accipitur: vt alibi differuimus. Inſuper qm̄
ois ars ⁊ vt gñalius loquar ois habitus intellectualis/
vel eſt actualis vel habitualis. Itē ſimplex vel compoſi
tus. Et cōpoſitus ſubpartitus in totalem pro queꝝ me
moria operemur pariformiter ad typuꝫ deducti hacte/
nus exemplis, vt ſi grammaticam recordari velim eſſe
actualem/habitualem/ſimplicem actualem/vel ſimpli
cem habitualem Item compoſitam actualem vel com/
poſitam habitualem/vel quoqꝫ compoſitam actualem
partialem ſiue totalem: Siue tandeꝫ compoſitam habi
tualem partialem vel totalem pro omnibus his mēbris
ſufficiet ſaltem meminiſſe hec nomina actus habitus/
ſimplex cōpoſitum/cōpoſitum partiale totale/ que ſuis
imaginibus in hoīs alicuius grāmaticā/logicā/rethoꝛ/
ricā/arithmeticā/geometriā/aſtronomiaꝫ: aut q̄ꝫlibet
aliā p̄hie partē repreſentantis pro nr̄a intētione inſcri
bātur iuxta ꝓportionem memorationis. Si deniqꝫ de
vnitate alicuius habitus itellectualis ſermo incideret:
vtpote ꝑcunctatꝰ q̄piam nū grāmatica ſit ſciētia vna.
Et mox pro cōmoda reſponſione vnitatis acceptiones
afferre velis: ſufficiet imaginē vnitatis vtpote Kalmic/
kerſck in loco depoſuiſſe: ⁊ ei iūgere haꝝ dictionū. Sim
pliciter/ſimplicitatis/qd̄ qd eſt/⁊ priuitatis iungere
imagines ab vno latere in altero aūt haꝝ. Nen ſimpl̄r/
ꝑncipans/locus/artificiū/ſubiectuꝫ/inheſionis/⁊ attri/
butionis/itē genus/ſpēs/⁊ ſuppoſitum: que formande
ſunt/l̄ris/ſyllabis/aliiſue modis ſupra recenſitis. Et in
prōpru habebitꝰ tota vnitꝰ partitio. Si deniqꝫ q̄ſitū fue/
rit de aliq̄ ſcientia vtrū cōis ſit aut ſpecialis. Et pro re/
ſpōſione/cōitatis modos memorari velis ſat erit pone
re hos terminos/p̄dicatio/applicatio/continentia. Et

quelibet eorum ſubdiuidere: vt in tali formula.

nois — Continentia
ꝑdicatio rei — ꝑdicatio — Specialis
Cóis Applicatio nomine — Applicatio
Cótinētia Re ſubiecte

Et huius formule imagines poteris aliis lr̃is realibus cóponere in loco deputato. Qḋ ſi aliquá ſcientiaꝝ ſpe/cificare velis videlꝫ exēpli cauſa. Utrum grāmatica có munis aut ſpecialis ars ſiue ſcientia ſit eius queſtionis plenum reſponſionem hac denorabis formula.

ꝑdicatione — nois
rei
non eſt — nois — eſt
Applicatione — nois ſbcti
Cótinentia — Specialis
Grāmatica — noie — Grāmatica
Cóis — ꝑdicatione — re ſbcti
eſt — rei — non eſt
Applicatione — rei ſbcte

Quod ſi hanc formulá penes artem noſtram memorie velis cómendare: imaginaberis mulierē aliquá grāmaticaꝫ/cuius dextrū latus negationē ſignificet ⁊ ſiniſtrū affirmatiuá ponas: itaqꝫ dextris eius ꝑdicationis ap/plicationis ⁊ ꝯtinentie imagines: vtpote in genib⁹ pro ꝑdicatione picaꝫ que in ore teneat/N/ ⁊/ R/ſiue in vna ale/n/in altera/r/In brachio aūt aquilam que in vna ala.n in altera/n/⁊/ſ. In humero vero Cont. imago in/ſcribatur lr̃is noſtris. Ex his itaqꝫ denorabitur grāmatica nullo iſtorum modoꝝ eſſe cóis. Et qꝛ vt edocuimus vnum oppoſitoꝝ notificatᷣ per alteꝝ: ⁊ ſi vnum nó ineſt alterū ineſt igitᷣ: quolibet iſtoꝝ eſt ſpecialis ars ſiue ſciē tia grāmatica. In ſiniſtro quoqꝫ/predicatio ⁊ applica/tio ponantᷣ vt in hac figura monſtratur.

NEGATIO·
AFFIRMATIO.
·N·R·S·
GRAMATICA·

Et qđ de grãmatica tanquam prima oium diſciplinaꝝ
dicimus de reliqs qbuſlibet p analogias itelligẽdũ erit:
vt tu ſi q̃s huiꝰ gñis ꝯſideres pitiones memorie. queas
cõmẽdare: Pariformiter cuiuſqʒ habitꝰ pncipia media
ꝛ fines eẽ diuerſos nõ ſũt q ambigãt vt grãmatice pnci/
pia vel icõplexa ꝛ ſũt aut itelligibilia ꝓpinqua ſiue itel
lectꝰ grãmatici obiecta ꝓpinqua/aut remota cuiuſmo/
di ſũt grãmaticaliũ pncipioꝝ termini aut remotiſſima
res ipſis terminis ſignate vel cõplexa ꝛ ſũt ꝓpõnes qbus
ꝓprie paſſiones ſbctis i eſſe demõſtrant̃ que pncipia pri
ma illiꝰ habitꝰ ſciẽtifici dicant̃ ſiue media pbãde ꝯcluſio/
nis. Fines ãt cognitio eſt ſbcti illius ſcie. Et ſũt ꝓpinq̃
obiecta. ſ. remota ꝛ remotiſſima ꝓpinqua q̃lẽ ꝯcluſiones
obiecta ſiue ꝯſiderata ꝓpinq̃ remota hoꝝ termini. Re/
motiſſima res p hmõi terminos ſignare. Sʒ qm̃ hec altio
rius ſpeculationis ſũt ſat erit p hmõi memoria poſuiſſe
hos terminos ꝯcluſio terminꝰ res vt pro itelligibili grã
maticali ꝓpinquo remoto ꝛ remotiſſimo grãmaticaʒ q̃
portet aureũ pomũ in dextra quo caput tãgat ꝛ in capi
te habeat picẽ qua maculet hmõi pomũ ſiniſtra aũt for/
cibꝰ tõdat capillos. Ita pro Scibili grãmaticali ponas
in eius artubꝰ. Cõcluſio terminꝰ ꝛ res itidẽ de logica re
thorica ꝛ reliqs mathematicis diſciplinis ꝛ q̃libet plhie
parte intelligimꝰ. Silr vbi ſbctũ attributionis poſuiſſe
libeat poteris imaginare hoiem qui hmõi ſciam repre/
ſentet ꝛ ſub pedibꝰ eius ſbctũ in capite finẽ at p corpo/
ris mẽbra pncipia illiꝰ ſcie vt pro theologia ꝯſumatum
egregiũqʒ aliquẽ theologũ qui dei figurã pedibꝰ ꝯculcet
hi capite ãt cognitionis amationis ꝛ fruitionis imagi/
nes geſtiat penes p̃dicta fabricata. In mẽbris aũt eſſen
tia diuina vita attributa actus forma relatio articuli
p̃cepta ꝛ ſacramẽta atqʒ alia hmõi de qbꝰ in theologia: ꝛ
itidẽ in reliqs diſciplinis vt ſubiicte figure mõſtrant.

Tractatus Quarti

Theologia

Eſſentia diuina
vita
attributa
actus — cognitio
deus — forma — amatio — fruitio
Relatio — laudatio
articuli
precepta
Sacramenta

metaphiſica

Subſtantia
Ens partes — Accidens — Ariſtoteles
paſſio — vinum
multum

Summum bonum — moralis — Ethica — bonum humanum
politica — virtus vitium.
voluntarium
Economica — inuoluntarium
forma
materia
ius generale
Conuenire
ſpeciale
naturale — pax
poſitiuum
canonicum
ciuile
conſuetudinale
Theoricum

Jus — Juſtitia — Deum diligere — practicum
honeſte viuere — militare
vnicuiq; ius ſuũ tribuere — comparatiuum
antiquum
nouum

Capitulum Tertium

alimenta
complexiones
humores Nãles
membra
virtus
operatio
ſpecies

Etas
color
figura masculus
diſtantia inter
femineum

Sanitas Res non nãles

cibus
aer
potus
ſomnus
vigilia
exercitium
actio
repletio opatio corpo
inanitio (ris ſenſati
accñtia aïe

Cõtra nãm

morbus
cauſa
accidens

Aſtro

ſphera
circulus maior
minor
zodiacus
arcus

virtutum
cogitatio
motuum

quãtitas ↄtinua
mobilis

nominis

ſignum
gradus
minutum
ſecundum
tertium

Geometria

qua p̄rimus ímmmobilis

punctus
linea
angul
figma longi
quantitas
centrū cognitio lati corpoꝝ
capacitas
longitudo proſu
latitudo
profunditas
planum
ſolidum

Arithmetica

numerus abſolu.

articulus
vnitas
numerus digitus
par
impar compoſitus

Species numeri

ſpecies numeri

numeratio
adddítio
ſubſtractio
mediatio
duplicatio
multiplicatio Sūmare
diuiſio vnitates
progreſſio quadrato
radicum extractio cubica

musica

	altitudo	apothone
	infinitas	dieſis
	mediocritas	thonus
	longitudo	dithonus
	brevitas	diateſſeron
	groſſitudo	diapēthe delectatio i cātū
melodia	gracilitas	diapaſon p vocū ↄcordiam
	ſubtilitas	epitritus
	ꝓportio vocaliū	emiolius
	accētus ↄſonātiū	duplaris
		triplaris
		quadruplaris
		epogdous

Rhetorica — Partes

		inuentio
pulchritudo	forma	diſpoſitio
verboꝝ	materia	locutio motio volūtatis ad
	finis	memoria (finem
		pronunciatio

Logica

	Terminus
	cathegorema
	ſincathegorica diſcretio ve/
Enaratio	oratio (ritatis
	propoſitio

	littera
	ſyllaba
	dictio nomē ꝓnomen recto
recta loquu/	oratio (locutio
tio.	conſtructio

¶ De diuiſione entis in ſuas ptes: Et de earūdem ima/ginibus atq; memoria. Capitulū quartum.

VNiuerſalē cōſtituentes artem opus eſſe arbitrati ſumus circa oīum vniuerſaliſſima vſq; ad atho/mas ſpēs negotiari idq; ita actitūdum vt totam entis latitudinem cōpleti cuiuſq; partis tā ſimplicis ⁊ incō/pleti q̄ʒ compoſiti ⁊ cōplexi imagines fabricatas locis cōmittēdas paremus. In qua re non eſt ꝓpoſiti nr̄i di/ſputare. Si quid prius ſit enti vt nōnulli bonū putant aliq; vnū. Neq; an primaria entis partitio ſit in ens in actu vel potētia in ens per ſe ⁊ p accidens. In ens vnū ⁊ plura. Aut vt in alios diuerſos id generis modos. Sʒ edocere aſſumpſimus cuiquis diuiſionis membra quo paucioribus fieri poterit imaginibus memorie cōmen/dare. Nō ꝓpterea anxij ſum num ens diuidatur.

Ens

in actu

potentia

Ens

vnum

multum

Ens

ſimplex

compoſitum

Ens

In anima

Extra aīam

Ens

Quiditatiuum

non quiditatiuum

Id eqdē ⁊ hmōi ꝯſiderationes ad intellectū īſtituētes ſpectat. Nos āt in ꝑſentia ꝑ ſolam memoriā roborandā curamus que breuitati gaudet. Siq; igiť pences hāc pti/tionē entis ptes meminiſſe velis. Sat erit locaſſe vnuʒ anima actus/ſimplex/qdditas. Vnū enimuero alterius oppoſitū indicat. facile igiť recordans vnū de multis ꝑ oppoſitum cogitabis. Et aīa indicabit aliqua in ſe eſſe ⁊ alia extra ipſam: Ita actus potētie faciet reminiſci. Et ſimplex cōpoſiti atq; qditas non qdditatis pro his quīq; igiť dictionibus vnū/aīa/actus ſimplex/qditas pone imaginē vnitatis. ſ. kalnickerſche ⁊ repreſentabit

vnum. Et in manu eius dextra pone ala p inſcriptioné aut alios modos ſupius recenſitos vel aniſum: vel anetam/ſiue anſerem que manducet mána vel papauer/ꝛ hmói: In humero pro acti pone ſcalam in qua portes ſaccum thure plenum ſed apertum quatenus internoſci queat. In ſiniſtro humero ponatur ſymboluz. Et in manu porcellus peram ore mordens tali modo

Sequitur figura.

Ceterū qui ens in abſolutū ꝛ reſpectiuū / in vnū ꝛ multa/Item in finitum ꝛ in infinitū patiunt pariformiter per analogiá mébra retinebunt. Si tñ cuiqꝫ parti propriam imaginem adaptare velit ſeorſuz id faciet penes modos quos ſupra capitulis.14.16.ꝛ.17.trac.3. tradidimus. In qua re tñ ſúme neceſſariū foret ordinem membroꝝ ſtruere ne vel idem pluries fruſtra repetamus vel minus q̃ꝫ oporteat ponaſ. Poterimus ꝑinde in ꝑlentiaꝝ exépli cauſa Ens in parteſ ſecare hoc modo.

1 Ens — Reale — Rationis

2 Rale — Tranſcendés — ꝑdicamétale

3 Tranſcendes — Deus — Creatura — Operatio — Vnum — Verum — Bonum — Res — Ad aliquid

4 Predicamentale — Subſtantia — Accidens

Has qppe pres vel quattuor imaginib' ponem' iuxta normá antea traditá: vt ſi in primo loco Henricū ſiue Eberhardum ponamus in manu phyſice librū in ſiniſtra át logicá retinenté vel in dextra tenená qua rotam medias vel vnt vel cérnz capite apprehédat vel ferrá acuer. Et in ſiniſtra forficibus Circinum

diuidat. In ſcđo loco Regina Renoldus Reynhardus Rechardus ſiue Rebecca teneat añ pect⁹ phyſice libꝛū a..tū in cuius vna pagina ſphera celeſtis ſit depicta in altera aūt p inſcriptionē ꝑdicamētale notatū aut ꝑdi..tori aliqs ei libꝛū auferre conet. Ita in tertio loco Tyl manus ſcalam aſcendēs. Adoꝛet crucifixum in vertice ſ..ale appenſum creta ſcribens hec verba opus manum ..az ſum dñe. Et kalmickerſche liget ei pedes ad ſcalā cū pennis ſtrutionis ⁊ ipſa teneat in capite ſpoꝛtam fabis plenā ⁊ in humero dextro ligamina in ſiniſtro autē a..lam lacerantem poꝛcellū albiſſimū. In q̇rto deniq3 loco ꝑdicatoꝛē egregiū pone qui dextra offam oꝛi porrigat ⁊ ſyniſtra muſcas abigat: Ecce exēpla ponimus vt a..diſcētes itelligāt. Tu quoq3 fac ſimile ſic ars deludit arte. Ala hec vnica imagine ⁊ in eodem loco nō eſt difficile reponere. Sat erit monſtraſſe viam. Quidam ens reale diuidunt penes hanc foꝛmulam.

Ens reale
per ſe
per accidens

Per ſe
ſm naturam ſuam
ſm cauſalitatem

Scđm naturam
Simplex
Compoſitum

Simplex
Deus

itelligētie ſe eſſe ⁊ eēntia
ſit vnum
foꝛme

Foꝛme
Subſtantiales
Accidentales

Compoſitum
Subſtantie incoꝛpoꝛee
Subſtantie coꝛpoꝛee

Ubi quoq3 imagines applicabunt penes iam tradita.

Poſſunt nihilominus per artem dictionandi ⁊ colligantias de quibus ſupꝛa cap. 13. trac. 3 huiuſmodi imagines fieri: Et mille practicandi modis. Si autem proſequi placeat poſtrema entis membꝛa videl3 ſubſtantie

⁊ accidentis ſubiungetur hec figurula.

1 Subſtantia
Incorporea
Corporea
2 Incorporea
Intelligentia
Aĩa itellectiua
3 Intelligentia
Spiritꝰ beati
Demones
4 Spũs beati
Seraphini
Cherubini
Throni
Dominatiões
Principatus
Poteſtates
Virtutes
Archangeli
Angeli
5 Corporea
Incorruptibil'
Corruptibilis
6 Incorruptibilis
Celũ empyreũ
primũ mobile
Firmamentũ
Saturnus
Iuppiter
Mars
Sol
Venus
Mercurius
Luna
7 Corruptibilis
Elementum
Elementatum
8 Elementum
Ignis
Aer
Aqua
Terra
9 Elementatum
Imperfecta
Perfecta
10 Imperfecta
Impreſſiones
Ignee
Aeree
Aquee
Mixte
11 Aeree
In ſuprema re-
gione
In media
In infima
12 In ſuprema
Cometes
Colũna pyra-
midalis
Lancea
Cãdela accẽſa
Aſſub aſcen-
dens
Velut ſcitille
de fornace
Velut ſtuppa
accenſa
Velut ſtella ca-
dens longa
Cãdela accen-
dens cande-
lam
Lumẽ pcedens
in nocte ſal-
tu quodam
Stella cadens
ſolum
Draco volans
Aſſub qñq; ap-
parens qñq;
non
13 In media
Tonitrua
Fulgura
Coruſcationes
Fulminis tela
Grando
Granula
14 In infima
Nubes
Pluuia
Nix
Pruina
Ros
Nebula
Nymbus

15 Terree
Metalla
Sulphur
argentum vi/uum
lapides
16 Metalla
aurum
argentum
electrum
cuprum
auricalcum
aes
ſtannum
plumbum
17 Perfecta
vegetabilis
ſenſibilis
imaginatiua
rationalis
18 Vegetatiua
arbores
herbe
gramina
flores
ſemina
19 Senſitiua
vermes
muſce
talpe
conche
oſtree
20 Imaginatiua
terreſtre
aquatice
volatilia
ignea
21 Terreſtre
oues
boues
equi
leones
lupi
vulpes ⁊c.
22 Aquatice
ſturiones
lucij
carpiones ⁊c.
23 Volatilia
aquila
buffones
corui ⁊c.
24 Ignee
Salamandra.

Huc totam fermie partitioné ſubſtãtie attulimus quatenus vel ſingulaꝝ dictionum ſingules imagines facile excogites: aut ꝑ capita. 24. huiuſmodi partitionis mébra iuxta preſcripta memorie cómendes: quod vbi feceris diuinam quandam ſenties celeritatem hui⁹ noſtre artis. In paucioribus collocandam locis minime ſubdubitaré vbi ex ſtudio colligaremꝰ: non aũt ex relatione ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accidens procuidubio a plerisq; q̃ plures accepit diuiſiones. Aliud eqdem ſeparabile aliud inſeparabile: Item aliud in potentia aliud in actu: aliud inſ[illegible] ꝓ[illegible]imum aliud appropinquum. Ut aut ad inſtituta nr̃a deſcédamus cũ accidentiũ aliud predicabile ſit aliud ꝑdicaméntale: ⁊ poſtremũ ꝯtra ſubſtantiã opponat̃ tanq̃ ab ea primo diuerſum/ Eius mébris imagines applicanda ſunt.

1 Accidens

1 Accidens in eſt ſubſtãtie
per intrinſecum
per extrinſecum
2 Per intrinſecum
abſolute
reſpectiue.i.relo.i.ad ali-
3 Abſolute qd
per mãm.i.quantitas
per formã.i.qualitas
4 Per extrinſecum
agẽtis ad patiẽs.i.actio
patiẽtis ad agẽs paſſio
mẽſuratũ ad menſuraꝫ
hñs ad habitũ.i.habit⁹
5 Menſura
fluens.i.tp̃s.i.quando
manens.i.locus
6 Locus
abſolute vbi
reſpectiue Situs

Hic numerus diſtinctio ⁊ ſufficientia nouem generꝝ pre dicamentorꝝ accidentalium memorabit/ vel ſex imagi- nibus operatiuis vel ſingulis membris ſingulas imagi- nes applicando ex cap.14.16.⁊.17.trac.3. Et quoniam mee imagines alij nõ ꝯueniunt niſi forſan per accñs ob id ſat erit hactenus exemplis abundaſſe: ad inſtar quo- rũ ex noſtris ꝑceptis ꝓprias tua virtute excogitares. Nõ enim qs curat vt Alberti eſt ſnīa in Ethicẽ ex medici- ne ꝯtẽplationib⁹: neqꝫ virtuoſus ex ſola virtutũ ſpecu- latione quis efficit: ſed quatenus ſtudioſus fiat opus eſt virtutes praxi opatione ⁊ exercitio explere. Ita quoqꝫ ppetuo ꝯtemplari artem memorandi artifex efficieris ni artẽ vſu cõpares. Ad ſingula artẽ ꝑdicamẽta deſcen dere forſan nõnihil cõducere vtpote quãtitatis ſpecie- rũ ſufficiẽtiã. Similiter q̃litatis ⁊ alioꝝ enumerarem⁹. Sed qꝛ res in lõgũ abiret ſufficiet tibi ea ex alijs noſtris ſcriptis huc afferre ſi placet. Inſuper Harmandus in terminis difficilibus eam rem latius ptractat. Simil'r Paulus pergulẽſis de illis arbores plantauit que non- dum tñ Ramos expanderunt ad extrema quẽadmodũ nos deduximus vt pene nihil ſit quin ſub vmbra earuꝫ latitare fecerimus in medio eſtu diei. Si tñ exempli cau- ſa expetas ſaltem capita tetigiſſe ſint hec.

Quantitas
continua
diſcreta
Continua
linea
ſuperficies
Corpus
Tempus
Diſcreta
binarius
ternarius
quaternarius ꝛc.
Qualitas
habitus aut diſpoſitio
nālis potētia vel īpotentia
paſſio vel paſſibilis q̄litas
forma ꝛ circa hoc aliqd con-
ſtans figura.

In memorie ſcrinio reponunt ad inſtar hoꝝ que hacte-
nus deduximus ſupuacaneum rati ſumus arboreas ha
rū ſpecies adducere in pſentiaꝝ. Ut nāq; reliq̄ taceam⁹
tot ſunt habituū intellectualiū moraliū ꝛ theologicaliū
varietates ſi eoꝝ ſubiecta obiecta ꝛ oppoſita diſpicia
mus ne pugillo ſtringi valeant. Sed de his ꝛ ſimilibus
legito que ex pima ſcde ꝛ ex ſcda ſcde btī Thome iuxta
artem nr̄am collegimus. Atq; cōpendiū Ethices eaq;
memorie cōmenda ex pceptis que in his tradidimus.
De erroribus etiam oibus ꝯ habitum theologicuz tam
chriſtianoꝝ in hereſes plapſoꝝ/q̄ pħoꝝ ꝛ grecoꝝ turco-
rum ſaracenoꝝ iudeoꝝ ꝛ ethnicoꝝ collegimus libellum
quendam. Oium ſciaꝝ placet nobis pertractata cōpen
dio ſtrinxiſſe: que vbi tibi non placeant tu ipſe tibi con
forme colligas quo. Maxime opus eſt memoria ſiquidē
breuitate gaude. Ens rationis vt ab exordio repetamus
difficilius quidem locatu eſt q̄ ſecunde intentionis raꝫ
proprias non habeant imagines q̄z aliarum diſciplina-
rum partes: poteris ob id ipſuz partiri hoc modo ꝛ ima
gines idoneas applicare.

1 Ens rationis
Relatio
negatio
priuatio

2 Relatio
Cōſequens ap
prehēdendi
modum

Excogitata
p intellectū
3 Excogitata p
intellectū

proprium
improprium
proprium logicale
4 Improprium
grāmaticale
Rhetoricale
5 Logicale
Incōplexum
Cōplexum
6 Incōplexum
Tranſcendētiū
⁊ ꝑdicamen-
torum
ꝑdicamentoꝝ
oīum ſimul
ꝑdicamentoꝝ
ſingulorum
7 Trāſcēdētiū ⁊ ꝑ
dicamentoꝝ
Intentio
tranſcendens
vniuerſale
abſtractum
concretum
ꝑdicamentum
predicabile
predicatum
ſubiectum
ſubiicibile
vniuocum
equiuocum
analogum

denoīatiuum
8 Predicamētoꝝ
oīum ſimul
vniuerſale re
ſpectu vlis
Indifferētis
9 Vniuſe reſpectu
pticularis
Genus
Species
Differētia
10 Particulare re
ſpectu vlis
ad nām cōem
pticulare
ad nām cōem
⁊ accñs vel
ꝓprietates:
ſingulare ⁊
indiuiduū
11 Indifferentis
Accidens
proprium
12 Predicamētoꝝ
ſingulariū
ſbie.i.ſuppo-
ſitum
q̄litatis.i.at-
tributum
relationis.i.
notio
13 Complexum

cōditio com-
plexi
complexum
14 Complexum
ſine diſcurſu
cum diſcurſu
15 Sine diſcurſu
oratio
enunciatio
queſtio
ꝑmiſſa ꝯcluſio
16 Enunciatio
cathegorica
hypothetica
17 Cum diſcurſu
perfectum
imperfectum
18 Perfectum
ſyllogiſmus
formalis
dyalecticus
ſophiſticus
neceſſarius
19 Imperfectum
enthimema
exemplum
inductio
20 Cōditio ꝯplexi
dici per ſe
dici de omni
dici de nullo
reduplicatio

Hoꝝ imagines fac iuxta ꝑdeterminata penes nūeroꝝ

capita ⁊ viginti cõplecteris: que vel in viginti locis vel
in decẽ vel ẽt in q̄nq; locare poteris: vbi mente hereãt
que vitatione multiplicitatis locoꝝ precepimus. Centis
rhetoꝛicalis ſimul ⁊ grammaticalis diuiſiones ſi noſtra
opera inſpexeris latiſſimas comperies.

¶ De applicatione artis ad ſentẽtias diuerſimode ac/
ceptas. Capitulum quintum.

Complexarũ vocum imagines quas ſniarum dici/
mus memoꝛatiue magis apte ſunt: id enim p̄ece/
pimus in ſupioribꝰ ne ocioſa ſint ſimulachꝛa. Siq; igi/
tur qppiam operenꝛ aut repatianꝛ ab altero: exacte in/
tegrã poterunt ſnſam repꝛeſentare: hmõi aũt abſq; dif
ficultate ꝓculdubio excogitabimus qñquidem a ſimpli
cibus ſatis agnitis ad cõpoſitioꝛa facilioꝛ ſit aditus. Ex
notis ꝓinde q̃ꝫ pluribꝰ terminis veluti ocius oꝛatio cõ/
flatur: etiã͛ ab imaginibus ſingularibus ꝓpoſitiones cõ
ſtituemus. Et ita qdem vt imago apte loco mancipata
breuiuſcule totam euacuet ſniam. Cui plurimuꝫ admi/
niculantur coll͛igantia cathena: Ars dictionandi ac ce
teri quos ſupꝛa recenſuimus modi. Quãobꝛem cauen/
dum ne ſupuacaneis exaggeremus idolis copiã inanẽ:
vt ſingula nitamur verba reponere: qđ plus habet one/
ris q̃ꝫ frugis. In compoſitis ſiquidem virtus nãlis ma/
gis memoꝛie admiſcetur; q̃ꝫ in ſimplicibus in qua ars
iuuat retẽtionis notam: Atqui vt rem ſuo oꝛdine ap/
tius explicemus: memoꝛia mercatur virtutem a nãli
induſtria: Simplicium enimuero imago mox rem me/
moꝛandam indicat: hinc fallunꝛ mehercle arbitrantes
hoc inſtituto meminiſſe queq; abſq; nãli memoꝛia poſ/
ſe: Qñquidem ars dumtaxat natura miniſtra eius fun/
damenta ſtabilit ⁊ illius deficientiaꝫ ſupplet. Cũ itaq;
frugem aſſequemur huius induſtrie ſi theoꝛica in pꝛa/
xim retracta fuerit atq; ꝑceptiones vſu ⁊ exercitio cõ/

probentur operepreciū eſt vt in cōpoſitis: generalia do/
cumenta addantur ſingularibus que noſſe cupimus vt
de ſimplicibus copioſe iam determinauimus ex qbus
hecce clariora erunt. Omnis quippe oratio ex ſimplici/
cibus cōſtruitur: vnde qui terminoꝝ nouerit imagines
optatius compoſita collocabit. In qua re particulariꝰ
paululū tetigiſſe iuuabit. Omnis autem Oratio aut ſo/
luta eſt ⁊ proſa aut carmen metrum ſiue verſus. Solu/
tam aūt partiuntur in ꝓpoſitiones auctoritatem argu/
mēta hiſtorias ꝯtiones collationes vel ſermones ad po/
pulū: Propoſitio vero oīs vel queſtionis nota ponitur
vel ex premiſſis deducta. Argumētatio oīs ſyllogiſmo
enthimemate inductione vel exēplo perficietur.

¶ De memoria orationum ſiue propoſitionum. Capitulum ſextum.

Omnis aūt oratio ꝓpoſitio vel auctoritas qn̄ ſim/
plex eſt: quatenus huc attinet ex ſignificatiuis cō
flatur terminis: quoꝝ vnio vnum aliqđ totum efficit ſi/
gnificatū: qđ eiꝰ nolamus obiectū. Et hoc ipm obiecta/
le. ſ. principium orationis ꝓpoſitionis vel auctoritatis
ſat erit poſuiſſe. Ex ſignato quippe ſignum noſcet: ⁊ rur
ſus ſigno res ſignata mōſtrat: ſicut ⁊ reliqua que ſua re
latione ſeſe mutuo indicant. In oī ꝓinde oratione aut
ſimplici nudaqꝫ ꝓpoſitione que ex nomine ⁊ verbo ſal/
tem ꝯflatur ſi integra ſit (qđ dicunt ex ſubiecto ⁊ ꝑdi/
cato) ponētes ſubiectū ipſum aliqd agere vel pati aut
circa ſe fieri mox illo actu ꝑdicatum ꝯſtituet: taliqꝫ mo
tu pfecte abſoluetur oratio vel ꝓpoſitio: preter determi
nationes que per ſyncathegoremata fit: ſed hec facile oc
current huc relata. Si quippe pro hac oratione ſeu pro/
poſitione: Joannes ſcribit bene: imaginer. Amicū Joā
nem qui ſcribit: ex ꝯſideratione ſcripture, ſue qualitas
actus repreſentabitur. Si quippe ſcripturam conceſſe/

ro bonam neceſſe eſt admittere hāc Joānes ſcribit hn̄.
In extēſis āt ꝓpōnibus opꝫ cetera que ad rem p̄ncipa/
lem ne qua obiectaliter ſunt referre vt in hac ꝓpōne.
Itali dant bona verba: ſed nec factis verba ꝓbāt. Po/
nas Thomā Italum qui abſte perijt ſūmis inſtātijs ar/
tem memoratiuā edoceritꝫ nō erat ſoluendo: vn̄ argue
re poteras: Qui leuiter ſpondet non multū ſoluere cu/
rat: Cui ſi addas ſcire volūt oēs mercedꝫ ſaluere nemo:
facile recogitabis hanc vlem. Itali dant bona verba ſꝫ
nec factis verba ꝓbant: Que ꝓpoſitio ſatis exprimet ſi
Thomā inſidū multa ꝓmittentem ex vacuo marſupio
colloces in loco tuo cū lingua aurea: quā manu coinqui
nata ſed retracta atqꝫ adūca polluat. Poteris pene īfi
nitis id genus modis eandē ꝓpōnem ponere: vt ſi duo
ꝯſtituanť Itali in loco qui chartā in manu teneant in
qua ſcriptū ſit: p q̄ſti ſancta dei euangelia eo ꝓmitto te
darle: ⁊ hāc chartā alteri porrigāt: ſed ille ſit Theutoni
cus ſciens italo iurāti minus credēdū q̄ʒ ſi nudo verbo
ꝓmittant: Ubi hmōi figuras inſpexeris facile recorda/
ris huius ꝓpōnis Itali dant bona ⁊c. Iteꝫ ponas duos
italos qui polliceanť multis pſuaſionibus ex luto aurū
extrahere: ⁊ ponas añ eos inſtrā ſua alchimica: ⁊ vbi ſci
ueris eos icaſſum laborare ⁊ ſola ſpe viuere: videns bo/
niā cū Mercurio ad ignem eoſqꝫ multū circa artē labo
rare: tunc dices itali iſti aureos ꝓmittūt montes ſꝫ erit
ridiculus mus. Quod ſi ex verbis hāc ꝓpōnem colloca
re malueris done Joānē italicū in manu dextera fabas
hn̄tem quaſi largiturus Vergilio quē eas recipientem
leuat percutiat: Eadeꝫ ꝓpoſitio īſcriptione aliiſqꝫ modis
collocari poterit: qui practicādi vſu facillimi erūt. In/
ſcriptio āt poterit in artub⁹ viuaꝝ imaginū fieri: qua/
tenus q̄dam imago in loco ꝯſtituať in cuius dextra ſit
p̄ma īſcriptionis ſedecim vlnis āt ſiue iūctura cubitali

ſcđa/in humero tertia/in capite quarta/in humero ſini
ſtro q̄nta/in cubito leue ſexta/in manu vero ſiniſtra ſe/
ptimā faciemus inſcriptionē. Ut hec ꝓpoſitio itali dāt
bona verba: ſꝫ nec factis verba ꝓbant: imaginabor Joā
nē vel Jacobū italū ſiqs mihi talis ſit notus alioqn al/
terius noīs vtpote Hieronymus Julius Jodocus Ju/
ſtinianus: qui in manu dextra teneat tabulā in qua ſcri
ptū ſit tali: lr̄is realibꝰ in cubito vero: hoc verbū dant:
in humero: bona: in capite habeat pyrretuꝫ vel coronā
in qua ſit ſcriptū: verba: ⁊ ita deinceps. Sono vocis itī
dē fit vt in manu dextra habeat tabulā in qua ſit lini: ⁊
abijciēdo/m/habebis itali: mixtim in lr̄is ⁊ ſyllabis: in
cubito pēdentes multos dentes: dant eqdem ⁊ tant ſiue
tçant ꝑ eodē habebit. Sufficiet nāqꝫ exitū vel ꝑncipiū
aut vtrūqꝫ verbis ſimile exq̄rere vt publicius inqt po/
nēdo īnocētes pro ignoſcētes: ⁊ id experientia ſepe ꝓbat.
Inſup in humero fabas: in capite pēnas ſtrutionis in ſi
niſtro humero çeras multas: in cubito āt illius brachij:
Conchas aliquas: in manu vero pēnas in vētre quoqꝫ
panē: hiſqꝫ totū repoſitū erit: ſed nō ſunt piſces pro lom
bardis. His alijſqꝫ modis itidem diuerſimode locare
poſſumus: mixtum vel ſimpliciter.

De memoria auctoritatū ⁊ arte allegandi. Cap. 7.

Auctoritates quoqꝫ ſiue orōnes ſint breuiſſime ſi
ue lōge: eiſdē ferme modis reponere licet ꝑter al
legationes que ſpeciales ſuas habebūt notas. Pro au/
ctoribus enimuero amicoꝝ noīa accipiemus: dictū ve/
ro iuxta iam traditos modos reponi poterit vt ſi. 4. re/
gū. ij. cap. aliqd ꝑceptū allegare placeat: pono imaginē
que mihi ſignificat q̄ttuor in manu coronāˢ tenere quā
ei ablatura vnitatis imago cruce verbera minatur.
Auctoritatem vero ipſaꝫ penes prelibatos canones re
pono. In qua re plurimum ꝯducet quin potius neceſſa

rium foret oīum librorum ſacre Biblie doctorum ſacre
theologie:voluminum vtriuſq; iuris ac precipuoꝝ au/
thorum in metaphiſica phīa nāli in medicinis: Arti/
bus liberalis ⁊ ſi que alie ſint facultates habere imagi/
nes:pro quibus aliquos viros in his diſciplinis nō vul/
gares pro imaginibus deligere op;. Ut pro biblia noui
fratrē impenſe doctum in ea ⁊ quotiens virum cogito:
biblie recordor:⁊ ob id pro biblia' ipſum mihi imaginē
deſumpſi. Uerum pro partialibus libris vtpote Gene/
ſeos Exodi ⁊ reliquis ſuas imagines ponemus vt in lo/
cando promptiores ſimus. Et itidem in oībus' obſerua
ri velim facultatibus. Ceteru; quoniā quiſq; liber ſuū
habet titulum eo ipſo denotari poterit arte inſcriptio/
nis. Sed in viuis magis oblector vtpote qui magis ex/
citant memoriā:⁊ que ſua exercitatione ampliores ab/
ſumunt ſententias. Libroꝝ autem mihi fabricaui alpha
betum in facultatibus quas recenſuimus. Sed id ſum/
mopere denotandum eſt ꝙ veluti queq; diſciplina ſuo
vtitur ſtylo:ſuo eruditionis modo: Ita quoq; ſuis vtit
deniq; diſtinctionibus vt hic capitulis illic paragra//
phis:canonibus capitulis legibus ⁊ titulis opus ſit ha/
bere imagines idoneas quibus citanda deſignētur. In
ſacra nāq; ſcriptura ſunt libri.2.quorum nonnulli capi
tula dūtaxat hñt cuiuſmodi eſt Geneſis Exodus. Alij
vero in partiales diuiduntur veluti liber Regū: Para
lipomenon ⁊ illi deinceps in capitula: In qbus allega/
mus Geneſis pmo vel.2.vel.3. ⁊ ſubintelligitur caplo.
In alijs vero ſic primi regum pmo.2.3.⁊ ita de reliquis:
Pro geneſis itaq; pmo ponerem gignentē vel mulierē
que multos habebat filios:⁊ p caplo imaginem vnita/
tis:de libris regum ſupra exemplū poſuimus v;.4.Re/
gum.ij. Sunt nonnulle quoq; epiſtolarū opera pauli ⁊
aliorum apoſtoloꝝ vbi allegationes fiunt tali modo pri

me ad Corinthios.3.⁊ q̄ꝛ in talibus ⁊ nomen ep̄le ⁊ no/
men capituli non opus eſt exprimere: igiť ſufficiet po/
nere imaginem quem vnū ſignificat cortinnā in manu
tenentē quam ei imago que tria ſignificat nitatur eri/
pere. Ponerē equidem ego kalmeckerſchen que ſportā
cum ligaminibus teneat manu quam Heribertus ei ex
plodat: Uidebis attū imagines meas librorum: Inſup pro
libris quattuor euangeliorū ſat erit vel quattuor viros
huiuſmodi noium videlicet Mattheus Marcus Joan
nes Lucas ponere vel aīalia quibus denotanť in ſacra
ſcriptura vt: Angelū ſiue iuuenem pro Mattheo: pro
Marco Leonem: pro Luca vitulum: ⁊ pro Joanne aqui
lam: Ceterum pro libro actuum Apoſtolorum accipies p/
prium imaginē. Capitulorum aūt alligationes: numerorum
imaginibus ad librorum idola applicatis locabuntur: In
libris āt p̄hie Ariſtotelis.ſ. metaphiſica phyſica: De ce
lo ⁊ mūdo de generatione ⁊ corruptione: Metheororū:
mineralium: de elemētis: de aīa: de animalibus: de ſen/
ſu ⁊ ſenſato de memoria ⁊ reminiſcentia: de ſomno ⁊ vi/
gilia: de iuuentute ⁊ ſenectute: de reſpiratione ⁊ inſpi/
ratione: de nutrimento ⁊ nutribili: de ſanitate ⁊ egritu
dine: de motu cordis: de morte ⁊ vita ⁊ ſi quos alios
fecit conueniens eſt ſpeciales habere imagines ſimili/
ter in p̄hia ſua morali vtpote Ethica Politica Eco/
nomica ⁊ monaſtica: Siſr p logica ſuas imagines libro/
rū periharmenias p̄dicamentorum: priorum/poſteriorum/topi
corum/⁊ elencorum: Similr pro poetica ſua: Sed id aduertē
dum eſt in aliqbus eorum diuiſiones fieri per capitula
in aliis aut per textuum cōmenta que/ſcribūtur/t/⁊/c/
cum adiectione numeri Op3 igitur notas habere p tex
tu ⁊ cōmenti que ſunt/T/C/ vel littere materiales vt ſi
hāc auctoritatē ex p̄mo poſteriorum.t.c.p̄ noſce velim:
Ois doctrina ⁊ ols diſciplina intellectiua ex p̄exiſtente

ſit cognitione: Imprimis collocabis quo rationes hoc modo vt ponas pſonam qui librum poſterioꝝ vel pſitea tur publice: vel in ea doctrina non triuialiter eruditus ſit: ⁊ is habeat in manu dextra/T/⁊/C/ſed imago vnita tis hmõi e manu eruere conet: vel imaginẽ vnitatis li/ brũ cui titulo poſterioꝝ īſcriptũ in pectore teneat ⁊/T/ manu dextra/C/vero ſiniſtra depingat: ⁊ ille ſunt id/ genus modi: Propoſitionẽ quoq; penes normas ꝓpoſi tionu ꝓores collocabit. In medicinis authores aliquos pcipuos ⁊ egregios medicos quoꝝ nolbus libri ſitula/ ri ſint accipianẽ aut alijs regulis velut hacten⁹ edocui/ mus: hñt queq; modos allegationũ pro qbus ſpecificas fingito imagines iuxta prelibata. In iure aũt vtroq; ſũt libroꝝ tituli materiaꝝ tituli qui ī capitula canones in pontificio/in Ceſareo in leges: ⁊ ille rurſus in. §. i. para graphos patiunẽ ⁊ neceſſariũ: proinde olim cẽſuimus ⁊ libroꝝ ⁊ diſtinctionũ: inſup cãꝝ: ⁊ penitẽtie atq; ꝯſecra tionis in decreto accipe imagines. In decretalibus aũt ſexto ⁊ Clementinis: Titulos capꝭoꝝ ⁊ paragraphorũ. Excogita itaq; ſpeciales imagines q̃ tibi denotẽt libros ⁊ quãlibet eoꝝ ptem vſq; ad gloſas ⁊ verba: vtpote.

Diſtinctio
Cauſa
Queſtio
Penitentia
Conſecratio
Canon
Capitulum
·§·paragraphus·§·vel

gloſſa
Verbum
Libri Juris Canonici
Decretum
Decretales
Sextus
Clementine.

¶ In iure autem ciuili habeto imagines pro illis libris qui ſunt hoc recenſiti.

ff. ve. i: digeſtũ vetus	num	Volumen
ff. no. i. digeſtum no/	Infortiatũ	Inſtituta

Jn qbꝰ allegant tituli leges·§· ⁊ gloſ. ⁊ verba vt expꝛtis
in iure notū eſt pꝛo his tu ſumito imagines. Exēplo ſ[illegible]/
rem vnico rem faciemus clarioꝛē vt ſi pꝛima. q. i. vil[illegible]/
nius/cū ſnīa illius capl̄i locanda foꝛet ſufficiēter po[illegible]t
p notam qua q̄ſtio ſignatur in pectoꝛe imaginis vnius
ſignantis q dextra illā teneat atq3 ſiniſtra mōſtret eſſe
limo fedatā. Alijs q̄q3 modis itidē fieret. Jnſup ſi extra
ſe Sū. trin. ⁊ fide. ca. firmiter. §. imaginari liceret alt. t
ī quo tripes depoſita ſit ſup quā reſideat imago vnit/
tis: hn̄s ī manu §. tali ſigno reali cui firmiter alligauit
fidē choꝛdā quā catt' detrahere conet. Poteris āt tali
oꝛdīe vt cata ſub tripede ſedeat hn̄s fidē ī oꝛe ⁊ kalmec/
kerſche ſup tripedē reſpiciēs cattā comedē fidē tali mō.

Ad inſtar huius tu imaginaberis pene infinita exempla que practice relinquo. Si noueris diſtinctiones libroꝝ ⁊ materiam in illis pertractatam facilis res erit alioquin laborioſo habitum vſu ⁊ exercitio conquires. Colligas itaq; ſummaria codicuȝ in diuerſis facultatibus quemadmodum in noſtra polyphiria graphotheſis fecimus: que vbi ad manum cuȝ ſuis imaginibus habueris nil leuius eſſe poterit.

De concluſionum ⁊ queſtionum memoratione. Capitulum octauum.

Ceterum de concluſionibus non alia eſt ſolicitudo habenda q̃ȝ in ꝓpoſitionum locatione. Neq; iterũ queſtionum cuȝ omnis ꝓpoſitio ſit dubitabilis queſtio. Sed nota queſtionis dumtaxat per eius imagineȝ adijcienda eſt que ſunt: vtrum ſi eſt an eſt: Quid eſt: de quo quare a quo gratia cuius: Quantum quale quãdo vbi: quomodo ⁊ cum quo: quibus de qualibet re mundi poſſimus percunctari: nec vlla eſt propoſitio que ſi in dubium vertatur ſub his notis non comprehendat. Siq; igitur naturas earum noueris: facile factu earum imagines fabricare pro quo nota hanc formam.

Queſtio	De q̃ditate rei	cãm materialis
Eſſentialis	quid eſt	de quo formalis
Accidentalis	Complexi	quare efficiens
Eſſentialis	De inherentia	a quo finalis gra
Incomplexi	ſubiecti ad pre	tia cuius
Complexi	dicatum .i. quia	Accidentalis
Incomplexi	eſt propterquã	Quantum
vtrũ	cauſam predi/	Quale
de eẽ rei Si ẽ	catum in ſit	Quando
an ẽ	Propter quam	Ubi: de locali//

rate	tum	eternum
Qūo de modo	diſcretū: quot/	euiternum
rerum	tum	temporaneū
Cum quo de in	Quale	Temporale
ſtrumentis	proprium	preterita
Quantum	appropriatum	preſentia
continuū: quā/	Quando	futura

¶ De memoria ſyllogiſmoꝝ ⁊ aliaꝝ ſpecieruꝫ Argumentationis. Capitulum nonū

Argu/mentationem memora/tiuam

QUantum ad incorporanda argumēta at/tinet hec cum ſint orōnes ꝓpoſitionesue mental/ ad inſtar taliū per regulas ſuperiores colloca/būtur: niſi ꝙ cum oīs argumentatio ſit ꝓpoſi/tionū vnius ab altera illatio/que' fit vel ſyllo/giſmo/inductione/enthimemate/vel exemplo conducibile ſit habere imagines notarum illa/tionis que ſunt/igitur/ergo/ob/hoc/ ⁊ hmōi. Et cauſales in cōditionalibus vt ſi ſortes cur/rit mouet: reliquum aūt ponet modo ꝓpoſitio/num. Juriſtis aut cōſuetudo eſt vel rōne argu/mentari vel textus inductione: Rationis qui/dem ſubſtantia ꝓcipuis eius verbis collocabi/tur. Et canones ac leges ꝑ ipſos allegatas po/ne ex regula quam ſupra cap. 7. huius quarti trac. ſtatuimus: vbi vero textum arguentes in/duxerint per partes ſubſtantiales ponito: mo/dis hyſtoriaꝝ ſermonum collationum de qui/bus infra cap. 10. ſi longe fuerint: alioquin ſi breues ad inſtar pbᵒꝛum. At vbi bona fuerit conſequentia Argutus pħs eam facile ꝯceder dūmodo ꝓncipale ꝯſtitutum extiterit: qn̄qui/dem hoc nec facile factu putatur imagines cō/ponantur: que totam mām euacuent opꝫ: vt ſi

per inductionem ꝓbare velim hanc ↄcluſionem: oīs ho-
mo ſcribit imaginabor Petrū Joānem ac Socratē in
loco ſcribentes: ⁊ mox admiratione ↄcedam oīs homo
ſcribit: q̄ vbi ea non primus inferretur natura ipſa: in
proximo loco fuerit per ſe collocanda vel per ſimilitudi
nē vel inſcriptionē fictionē aut comparationē ſeu quo
liber aliter iuxta ꝑlibata: Syllogiſmum autem ex ſolo
medio (in quo tota eius virtus eſt) memorare poſſu-
mus. Is enimuero formalis eſt ↄſequētia que logico no
tiſſima ex medio: quare pro hoc ſyllogiſmo: oīs latro eſt
vltimo ſupplicio plectendus: Socrates eſt latro: igitur
Socrates ē vltimo ſupplicio plectēdus ſufficiet poſuiſ-
ſe latronē quēpiam cui caput amputetur ⁊ is Socratē
manu indicet: Item omnis medicus curat: Hierony-
mus eſt medicus: igif Hieronymus curat. Sat erit Hie
ronymum circa infirmum ſolicitantem ponere: niſi for
ſan plus circa loculos q̄ȝ morbos. Cpȝ quippe illationis
cā ignorare alioqn manis fuerit hec doctrina. Agnita
aūt cauſa effectum ignorare nō poſſumus. Ob id elabo-
randum eſt quatenus mediū: qꝺ eſt ↄcluſionis cauſa vel
cōplexa vel incōplexa mēte teneamus. Accipito ob id
ꝓpoſitionis obiectum cum queſtionis nota ⁊ qꝺ rn̄den-
dum foret ⁊ quo reſponſum ꝓbaturus eſſes ſit tibi cōpe
tens medium ad inferendā ↄcluſionem. Ut ꝓbaturus
aliquem habere pedes hoc eſt iſtā ↄcluſionem Joannes
habet pedes: ſume hanc qōnē: Quis hȝ pedes: que que-
ſtio exigit hoc rn̄ſum: Qui currit: ſiue currens: ſit itaqȝ
currens medium inferende cōcluſionis: hoc modo oīs
currens habet pedes Joānes currit: ergo Joannes ha-
bet pedes. Pro toto aūt illo argumēto ſufficiet poſuiſſe
aliquē cuius pedes plurimū admiramur: cuȝ curſus ac
ſaltus pedibus attribuaf ſm ꝑdeterminata: Uerū cum
maior ꝓpoſitio ſit virtualiter totus ſyllogiſmus: ſat erit

ipſam poſuiſſet ⁊ reliquum argumēti facillime ↄcedet/ Quo ubi difficultatem patiaſ minoré extremitaté ſubiū gere oportebit: vt ſi in pfato ſyllogiſmo ponatur p ima ginea. Oīs currens hʒ pedes: ⁊ addatur Joānes: ri ⁊ iaū non pōt non intelligi: ſumpta ea nāqʒ ſub maiore habē/ tur oēs termini ex quus ſyllogiſmus cōflatur. Quī aut rūdentis eſt affirmanda cōcedere vera: falſa negare: am bigua ⁊ multiplicia diſtinguere. Et oē qd in argumēto cōcedendum negandum diſtinguēdū ve eſtaut eſt An tecedens vel ↄñia in entimemate inductione ⁊ exem/ plo: Aut maior vel minor in ſyllogiſmo. Poterimus itaqʒ argumenta opponentium artubus alligare nota ſolemni: vt mox locis applicata ordine reddamus. In ſyllogiſmo enim maiorem in dextra arguentis p inſcri/ ptione, notationē ſimilitudiné aut quolibet aliter col/ loantes: Minorem vero in pectore: Et ſiniſtre ↄcluſionē accōmodabimus. Non tñ incōueniret imagineʒ tenere maioris vel minoris. Et ei ꝓpoſiti argumenti mox ſen/ tentiam pſtare prout neganda concedenda diſtinguen/ daue foret ⁊ pro bis locandis faciliter ⁊ prompte potiſ/ ſimum in concertationibus plurimum conducet babe/ re preparatas imagines vt concedo.

nego	Antecedens	maior
diſtinguo	Cōſequentia	minor

Sed caue ne Catam concedas ⁊ negas murē corrodere caſeum: Aut negas Leonem ⁊ vrſum concedas. Ceterū vt facilius formalem ↄſequentiaʒ notare valeas ex ſolo medio aut maiore propoſitione: ⁊ minore extremitate locatā: ppulchrū eſt modorum imagines babere: in qui bus vel argumentum totum reponas vel ipſam modi imaginem argumento iungas.

Barbara	Celarent	Dary

ferio	friſeſmorum	darapti
parabypton	Ceſare	felapton
Celantes	cameſtres	diſſamis
dabitis	feſtino	datiſi
ſapeſmo	baroco	bocardo
		feriſon

Pro his habeas decem ⁊ nouem hoīes tibi notos quoruꝫ cuiuſlibet manus dextra ſit pro maiore ꝓpoſitione: pectus aūt pro minore: ⁊ manus ſiniſtra pro ↄcluſione. Diſputaturus igiť colloces in locis: ⁊ obiecta argumenta ſꝫm exigentiam in eis repone penes inſcriptionem aut alios modos pretactos. Id tn̄ ſūmopere nota ꝙ ſi longū aliqđ argumēti fuerit (cuiuſmodi faciūt nōnulli Omeliā texentes) ⁊ illud plura neceſſario occupauerit loca: ſumendus eſt ſubſequentis index aliqs: vtpote ꝑncipiū eius aliqua ſolēniore nota ſigneť veluti qꝫ imago ei⁹ in altiori reſideat ſede: ⁊ itidem in omnibus obſerua.

¶ De memoria lectionum collationum ↄtionuꝫ ſermonum ⁊ hyſtoriaꝝ. Capitulum decimum.

DE lectionibus collationibus ↄtionibus ⁊ ſermonibus popularibus ad plebem ⁊ vulgus eadem ratio eſt. Si ex libro hmōi ſtudeamus vt videlicet terqꝫ quaterqꝫ tranſcurrendo in minutiſſimas ſententiaruꝫ portiunculas reſoluamus eaſqꝫ penes moduꝫ ſupratactum de propoſitionibus deponamus. Quicqđ enim vero eloquuturi ſumus in partes principales ſeu concluſiones: quarum vnam ab alia dependere videamus diuidendum eſt: ⁊ eas ſigillatim ꝓprijs imaginibus depingere. Nec quidem ſingula verba ponamus niſi forſan egregias aliquas ſententias verbatim ob auctoritatis vim deſumere libeat: quod vtiqꝫ colligantia/cathena/arte dictionandi/cōmode fiet. Inſuper vt quibuſdā imaginibus ad loca repoſitis vel ſingulas ſyllabas vel

dictiones

dictiones arte inſcriptionis imprimamus ad ſingula
memoria dextra ad ſiniſtram procedentes: Exẽpla ex ſu
perioribus reſume. In his rebus partitio cõmodiſſima
eſt iuxta id inſtitu. de lega § Sed no. vſq; 7. ff. de exce.
doli. li. i. Diuiſio eſt vtiliſſimã partitio aĩum legentis in
citat/mentem intelligẽtis preparat/memoriam artifi/
cioſe reformat. Unde qs ait. Ut pleriq; volunt tribus
diuiſio valet. Legentis aĩum citat mentem quoq; pro/
bat. Dat plenius capere: dat plenius atq; videre. Fir/
mius ac gerere dat tibi diuidere. Materia itaq; longa
vt iterato reperam primitus partienda eſt: deinde ſin/
gulas ſñias per ſuas imagines locis mancipare: vñ ſi ſe/
pius depoſitũ exigat: reddere ptinus ꝯſueſcẽt. Ex qbus
ꝑſpicuum eſt quõ hyſtorias locare oporteat vt vz in ꝑti
culas ꝯſciſſe ſigillatim ſingula collocent: ita tum vt añ
oĩa tẽpus rei geſte annoꝝ videlʒ incarnati dñi ponatur
qđ etiam ab imperatore aut ſummo pontifice ſũmi pote/
rit: deĩde loci in quo res facta eſt imagines vel ꝑ ĩſignia
aut alios modos ſupius recitatos accipiem⁹: poſtremo
vo ꝑſonas que rem ꝑpetrarũt ꝓpria imagine vel aliter
ponemus rliqua vt ꝓpones. Quõ aũt dilatare mãm cõ/
firmare ampliare/diuidere/oporteat alibi docuimus.

¶ De memoratione verſuum ſiue carminum.

Capitulum vndecimum.

CArmina autẽ metra ſiue verſus id peculiare hñt
quod hoc verſu exprimit. Metra iuuant aĩos cõ/
prehendunt plurima paucis: priſtina cõmemorant que
ſunt tria grata legẽti. Hic ſi exercitatus arte velit bre/
uitati ſtudere poterit verſus ꝑ eoꝝ capita locare: maxi/
me vbi cõcinna dictionũ cõglutinatio ſeſe mutuo ĩfert.
Alioquin per ſingulas ꝑmas lrãs ſingulaꝝ dictionũ: vt
hoc carmen. Carmina que quondam ſtudio florenti
peregi: tali modo/C/Q/Q/S/F/P/ in corpore Ver

nardi vel Boetij inſcribēdo: vel per ſyllabaꝝ aut dictionum inſcriptionē. Sunt etenim nōnunq̃ pncipales dictiones verſus ſelegende: q̈tenus his terq̃ quaterq̃ cū carmine repertis eaꝝ imagines fingamus locis manci pandas: in quo ars nāe ſuffragabit̃. Poterit quoq̃ pfatus verſus ex ſimilitudine collocari vt ſenē poetā imaginemur carmina ſua in charta floribus exornata monſtrans: In his ſimilibus freq̄uentatio lectionis ⁊ ſedula imaginatio ⁊ incorporatio iuuat. Id tñ non ptereundū eſt qm̃ nō ſolū p exēpla ponunt̃ verſus ⁊ metra: ſed ēt per ſignificationes terminoꝝ: quatenus vi ... vocabulorum abſq̃ intellectu tñ collocentur. Recenti... poſtremo ſententiarum imagines excogitando ſiue pprias ſiue q̈ſlibet alias eam repñſentātes: ita ne opus ſit ſingula verba reponere vt ex Tullio ſepe reperimus. Sed ſnīa ex verſu excogitata per imagines adinſtar ppoſitionū vt ſupra cap. 6. huius q̈rti trac. ſtatutum eſt.

¶ De prompta incorporatione auditorum.
Capitulum duodecimum.

QUe ex libris deſumim⁹ crebra repetitione memorie imprimunt̃: ſed cōtionatoris declamatoris vel orantis verba ex tempore mox reponere exercitatiſſimi eſt: atq̃ alias bonum habentis ingenium firmatum arte / opus ſiquidem eſt labore ⁊ diligentia atq̃ ſumma inter audiendū aduertētia. Sed nihilominus viua vox plus afficit: ⁊ in aīo altius reſident que pnūciatio: vultus / habitus / ⁊ geſtus dicentis affigit q̈ȝ lecta in libris: Si maxime egregius quipiam modo diligētia ⁊ rōne optima in efferendo fungat̃. Exordiando debite quatenus incitet aīum audientis: benignum reddat: ⁊ faciat crudi... dirum: cauſaꝝ aſſignatione ⁊ dicendoꝝ ſummatione p debitū numeꝝ. Ita quoq̃ ꝙ diſtincte narret lucide clare ordinate ⁊ breuiter ceteriſq̃ rethorice ſpēbus obſer/

uariis: quibus ⁊ recte diſponitur ⁊ debite pronunciatur
o[ra]tio: Cūqꝫ eloquutor tēperat vires pro audientium
m[od]o: vt officium eius exquirit: Si diligens fueris au/
ſcultator ⁊ ſatis attētus ⁊ verba cuꝫ imaginibus confe
ras ac ſerioſe ⁊ fortiter imprimas optime audita com/
memorabis. Quod ubi vel ex auditoris negligētia ⁊ ꝓ/
nunciātis defectu aliqd boꝝ defuerit vix quicq̄ꝫ inde re
portabit auditor: Quo itaqꝫ modo ꝓnunciet auditor
mox ꝯſiderabit: ⁊ ſi dependentiā faciat ſermonis notet di
ligēter: pro ſinguliſqꝫ pūctis principalibus imagines cō/
ponat: qbus ea breuitate qua alter edicit loca ſua ꝑha/
bita replebit. Et ſi quas ſolēnes ⁊ notatu dignas reci/
tet auctoritates: pro his quoq; imagines ſtatuat. Tali/
terqꝫ maximā inordinatiſſimi et ſermonis partē capiet.

De memoria rerum prophanarum.

Capitulum decimumtertium.

POterant hec profecto quibuſuis etiaꝫ ſtudioſis ſat
eſſe: atqui ne amico parcior ſim q̄ꝫ oporteat: de re
bus prophanis que te minime cōcernunt Joānes dul/
ciſſime exempla ſubijcienda cēſuimus vnde coniectes
q̄ꝫ facile ſit extranearuꝫ rerū nobis cōparare memoriā:
Cuiuſmodi ſunt ex numeris maxime dependentia. Sic
quippe mercimonia/debita/taxilloꝝ iactus/chartarū
ludos/ſcacorum tractus ⁊ item aliorū id genus pleraqꝫ
alijs mirantibus plus mente tenere poterit. Cui rei nu/
merorum imagines in promptu habere ſummopere cō
ducet ex cap. 10. trac. tertij Ex illarūqꝫ varia cōmixtio
ne rem ipſam deſignare: Proinde meminiſſe opꝫ ipſas
nouem perſonas cōſtituere varios numeros ſm variaꝫ
imaginum articularis numeri cum ipſis copulationeꝫ.
Kalnuckeriche ſiquidem vnum ducatum mihi repreſen
tat ſe ſola: q̄ ſi ei crucem ſimplicem quolibet donauero
vndecim denotabit: ſi duplicem viginti vnum: ſi crucē

in tripode triginta vnum: ⁊ ita deinceps vt ſupra edo/
cuimus. Ita quoqꝫ crux pro decem ponitur: verū penes
perſonarum adiunctionem variatur numerus. Cum
kalmickerſche etenim vndecim/cum Joā. blecken duo/
decim: ⁊ cuꝫ heriberto tredecim: ⁊ ita deinceps reliquo
rum. Ita quoqꝫ crux duplex viginti/⁊.21.⁊.22.⁊.23.⁊
ita reliquorum cōponet cum adiunctis pſonis: Quem
modum ſi in vſu habueris facile memoria cōmendabis
quecūqꝫ numeris integrant. Que res ſūme neceſſaria
eſt doctis pariter ⁊ idoctis: vt is pene nihil ſciat qui nu
merare neſciat vt boetij auctoritas eſt: quāobrem te ple
nius edocētes: ꝑpaucula adiecimꝰ hic exēpla nr̄is ima/
ginibus penes quē modum ꝑprijs tu rem abſolues.

·§ i. De mercimonijs.

Id quoqꝫ mercatoribus ſumme neceſſarium eſt vt ha/
beant loca ſibi q̄ꝫplurima in prōpru atqꝫ imagines ma
xime numeroꝝ: abſqꝫ ſiquidem arithmetica nihil efficiēt.
Si quis igit̄ mente tenere velit ex ordine merciū ſuarū
pondus ⁊ menſuram locis ſua ſerie collocet. Et qꝛ res
inalate per ſe non ſatis commouent ob id eis viuas iun
gemus imagines vt ſupra docuimus que aliquid circa
eas operentur. Siquidem proinde quiſpiam Venetijs
comparauerit bombicem/Setam/piper/çinçiber mar
garitas aut que horum ſimilia. Coloniam deſtinanda:
⁊ velit pondus hmōi rerum memoriter retinere: cuiqꝫ
ſuum numerum adaptet vtpote trecentas libras bom/
bicis in pmo loco ponendo heribertum qui ſignum cen
tenarij triplicatum teneat videlicet cornu vel baculuꝫ
cum duobus annulis: ⁊ in illa teneat librā ſiue ſtateraꝫ
in qua pendeat pars aliqua bombicis. Itideꝫ aliter vt
ſaccum plenum bōbice in pmo loco fingas ſuper quem
heribertus ſedens cornu ſiue bacculum cū duobus an/
nulis in ſiniſtra teneat ⁊ ſtaterā in dextra. Id ſiquideꝫ

obſeruari volumus in hmōi numeroꝝ locationibus: ꝙ
ſi numerus centenarij ſiue millenarij in pncipio loci ſi/
ue in dextra imaginum numerí digitalis ponatur ſeip/
ſum repreſentet cum adiuncto digitalis vtpote ſi beri/
bertus Cornu in dextra teneat ſignabit centum ⁊ tria.
Si vero in ſiniſtra trecenta. Quod in oībus obſeruari
opꝫ diſcretionis cauſa. In ſecūdo itaqꝫ loco ponas. Se/
te quātitatem vt ſi centum ⁊ mille vlnas habeas panni
Serici imaginaberis in ſecundo loco virum a quo emi
ſti ſiue aliquē aliū tibi notū qui circa hmōi pannos ne/
gotiaṫ ⁊ ꝙ is vlna ſua menſurat pannum illum: habeat
aut in capite caudam pauonis ⁊ ex collo pēdens cornu
argenteum ad dextram partem: In tertio deinde loco
piper in magno ſacco aperto tn̄ imaginaberis. Et ſi cē/
tuꝫ quinquaginta quattuor libraꝝ ſit collocabis Mar/
garetā beymans in dextra arcum ⁊ cornu geſtientem.
In ſiniſtra aūt ſtateram qua ex ſacco extrahat piper li/
brandum. Ita pariformiter de zinzibere ⁊ in vgaritis
faciendū eſt. Et quibuſcunqꝫ alijs rebus in...atis. Si
aūt oues ⁊ boues vel equos aliqs tranſmitteret numeꝝ
vni eorum dumtaxat iungat: vt ſi mille oues/in p̄ loco
ponat vnā ouē que comederit pauonē vſqꝫ ad caudam
quā adhuc in ore tenet. In ſcdo bouez in ore cornu cur/
ſoris tenentē ⁊ centū repſentabit. In tertio qnquagin/
taqnqꝫ equos pones. ſi margarita de puteo īſideat vni
equo Arcū in dextra tenēs quo equū pcutiat. Ex his ſi
milia tu cōiectabis imagines tn̄ numeroꝝ meoꝝ poſui
vt adinſtar illaꝝ alias excogitatas in prōpru habeas.

§.2. De debitis ⁊ obligationibus.

In omnibus debitis obligationibus ⁊ contractibus vt
in pluribus dies menſis annus ⁊ locus vbi huiuſmodi
pacta ⁊ contractus fiunt notari ſolent: ea propter opus
eſt mente tenere menſium ⁊ dierum notas quas ſupra

cap.17.trac.3.enumerauimus vt.

Dominica	Auro	
Lune	Argento	
Martis	Ferro	
Mercurij	Argento viuo	dies hebdomade
Jouis	Stanno	
Veneris	Ere	
Saturni	Plumbo	

Et menſium interſignia caplo.18.trac.3.recenſita.

1 Januarius	bifrons	7 Julius:meſſor
2 Februarius	febrilis	8 Auguſtus: agreſti collector
3 Martius	bellator	9 September:torculator
4 Aprilis	clauiger	10 October:neſpulas habens
5 Maius	floriger	11 Nouember:oleaſtrum
6 Junius	herbarius	12 December:mactator

Annos autem dñi ſufficit numerorum imaginibus deſignare. Et ſubſtantia negotij iuxta applicationes artis ad ſinas ſupra capitulos.5.trac.qrti. Sit itaq; is caſus (vt iuriſte inquīt) in terminis. Petrus de Aqſgrano cōparauit Venetijs anno dñi.1520. die vero Mercurij 12.mēſis Junij.decē libras piperis:pro qlibet libra ꝓmiſit dare dño Antonio de Anchona vnū ducatum et medium:anno.1521.die Jouis vigeſima Aprilis. Et pro viginti q̃nq; libris croci eodē die emptis ꝓmiſit dare pro qlibet libra tres ducatos:die Saturni ſiue ſabbato decimanona Maij. Poſuas Margaretā de puteo in dextra caudam pauonis hñtem et in ſiniſtra bacculum cū duobus annulis:ſiue cornu: quo pcutiat duplicem crucem iuxta ſe poſitam:que viginti ſignat et annus erit repoſitus: Ante hmōi itaq; imagines in eodē loco (iuxta normā quā ſupra cap.2.trac.3.circa fines tradidimus) pone:ita qdē vt herbarius de manu Joā. blecken crucem rapiat:et ille iratus eum argento viuo perfunderet:et hoc

ipſo dies menſis poſitus erit. Deinde imagineris illuc menſam ordinatam in qua ſaccus piperis collocet̄ ⁊ in ipſo crux in qua pendeat ſtatera. Petrus ãt apprehendens crucē ipſam oſtendat Antonio alicui anchori in manu hñti ducatū vnū in illa mēſa iacentē/ ⁊ diuidat alterū gladio. Et mox ſubiungent̄ imagines anni.1521. ⁊ diei Iouis viceſimi Aprilis iuxta idem exemplificata. Et imagines croci ſimili mō reponi poterunt ſat nãq3 mihi erit modum monſtraſſe his pauculis

§.3. De iactibus taxillorum.

Cum autem te libuerit receſere omnium iactuum numeros quos taxillis vel teſſeribus ludētes pijciunt: locos ad manum habeto preparatos ⁊ in ſingulis ſingularum proiectionum imagines repone. Verbi gratia proijciēs duobus taxillis nil poterit proijcere quin ſit.1.1/1.2/1.3/1.4/1.5/1.6/vel. ⁊ ita deinceps Si itaq3 proijciat in primo iactu.1.1.pro illo iactu pone kalmickerſche in primo loco taxillum in manu habentem. Si ſecunda vice proijciat.1.2.in ſecundo loco pone kalmickerſche cum Ioā.blecken colloquentem: ⁊ ita pariformiter pro quolibet iactu ī quolibet loco pone ſuas imagines. Et ſi centum iactus fecerit centū oporteb it loca habere: niſi in vno loco plures imagines collocare velis iuxta artem quam ſupra cap.1.trac.3.dedimus: vel in artubus vni9 imaginis plurium iactuum numeros collocare malueris: qđ artū minime cõſultū habeo: in hoc ſiqđē nō forent ꝓportionate imagines vt ſpeculāti pʒ. Si ãt totā ſummā hmōi iactuū ſiue punctorū ꝓiectorū meminiſſe velis nāli memoria ſupputabis: vtpote proijciat ſemel ⁊ ſunt vnus pūctus in vno taxillo ⁊ duo in altero facile ſūmas numerabis: p quo nūero ſufficeret ſolū heribertū poſuiſſe: itidē ð reliqs. Si qđē cū trib9 taxillis aut q̈ttuor ꝓiecerit ꝑ cūctis ſingulis ſuā imaginē ponito: vtpote ſint

in primo tria/in ſecūdo quinqꝫ/in tertio ſex ꝛ/in quar
to vnum/pro is ponantur heribertus margaret de pu/
teo:ireꝫ Seſſinchuſen ꝛ Kalmickerſchein vno loco. Et
autem totam ſummam illius iactus retineas ſumma/
tim computabis ꝛ reſultabunt quindecim: pro quibus
pone margaretam de puteo crucem manu apphenden/
tem. Ex his ſimilia coniectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notandum precipue eſt quat
tuor communiter eſſe ſpecies picturaruꝫ vtpote in vna
roſe/in altera nole/in tertia ſcuta/ꝛ in quarta glādes
habeantur. Et cuiuſlibet huiuſmodi ſpecierum diuerſe
ſunt figure videlicet Rex Regina: Eques pedes: ꝛ reli/
que per numerum partite/vtpote decem roſe/deceꝫ no
le/decem ſcuta: ꝛ decem glādes/per ſingulas ſpecies ad
binarium deſcendendo. Pro ipſis autem imaginibus
oportebit quattuor homines accipere vt virum diade/
mate coronatum. Pro regina feminam corona ornataꝫ
pro equite equeſtrem quempiam notum/ꝛ pariformi/
ter pro pedeſtre: qui eum ſignificet. Numeroꝝ aut ima
gines/reliqne ſignificabunt vtpote crux deceꝫ roſas no
las ſcuta vel glandes iuxta appoſitioneꝫ. Similiter no
uem roſe ſignificabuntur: ſi an[illegible]aꝫ Eckynhagen ponas
in manu roſam tenere: ſi vero nolam: nouem erunt po/
ſite nole. Ludentibus igitur aliquibus poteris facile
imaginibus ſingulos eorum iactus ponere vt in § 3. do
cuimus. Sic quoqꝫ ſi quiſpiaꝫ omnes chartas ꝛ tibi or
dinem earum recenſendum obtulerit: ſingularum ſin/
gulas in ſingulis locis ea ſerie qua accepiſti vel nomi/
nata ſunt repones: quod facillimum erit vbi prediſpo/
ſita loca habueris ꝛ imagines pre conceptas: non enim
ꝛ loca ꝛ imagines ꝛ memoratio rei ſimul efficienda ve/
niunt: vt periculo comprobauimus. Circa vnum ſiqui

dem mens intenta ab altero remittitur. Hec generali/
ter dicta ad omnia chartarum genera alijs figuris inſi/
gnita ꝓportionabiliter applicanda ſunt veluti vidi ali
quas exterorum chartas denarijs enſibus bacculis ⁊ cu
pis depictas Nā ſi ſeptē enſes primo proijciantur mox
Antonius decan. enſem manu geſtiens locandus foret.
Si vͦo deinde tres denarii ponas heriberti denarium in
manu hñtē: ⁊ itidē de reliqs. In quoqꝫ in hac arte ob/
ſeruandū eſt ꝙ ſi plures ſimul ludant videlicet tres aut
quattuor vt penes hoc in tres vel quattuor partes loca
diſtinguantur: ⁊ inter hm̃oi partes tot loca relinquere
vacua quot quiſqꝫ ludentium habet chartas: que poſt/
modum iactuum imaginibus impleas.

§.5. de ludo ſcacorum.

In quouis ludo ſūt Rex Regina duo viri ꝯſolares duo
equites aurati duo/ Interroges theſaurarius medicus
caupo Thcolonarius ſcriptor faber ⁊ colonus. Et hi q
dem omnes duplicantur vt alij nigri ſint alij vero albi:
Pro ipſis itaqꝫ ſedecim perſonas tibi notiſſimas deli/
gito albis veſtitis vel re ipſa aut ꝯceſſione imaginatio/
nis vel ſaltim aliquo ſigno albo diſcretas. Alie vero ni/
gre ab ipſis pariformiter diſcernantur: ⁊ haſce in dupli
cibus colloca locis cum inſignibus quibuſdam opera/
tionibus vt in promptu ſint cum oportet. Et cum ludū
recenſere velis pro ſingulo tractu imaginem eius in ſuo
loco ſeponas: vt ſi vir conſolaris albus nigrum collat
horum imagines fingito vt albus nigrum humeris in
ſuo teneat loco ita deinceps. Nec magni facio in preſen
tiarum quo nomine huiuſmodi inſtrumenta vocentur
vt quidam appellant Regem reginam Rochos equites
delphinos ſiue preſbyteros ⁊ pediſſequas. Tot enimue/
ro ſufficiet habere perſonas notas quot ſunt ſcaci vide
licet ſedecim pro albis ⁊ pro nigris ſedecim. Et pro ſin

gulo tractu ſuum pro libitu pone imaginem.

·§.6. de facierum numeris in chartis imprimēdis.

Difficillimū in arte īpreſſoria videt̄ mēte tenere corriſ-
dētiā numerorum: vt exēplo loq̄r ſi foliū ſimplex cōplicet̄
q̄libet pagina in duas colūnas prita numerus earum erit
vt expāſo folio in p̄ma facie ordinent̄ hoc modo. 7 8 1 2.
⁊ in alio latere 3 4 5 . Cum aūt in q̄ttuor abſq3 colum-
nis plicet̄ nūerus earum erit ī p̄ latere 5 4 8 1 tali mō 5 4
In alio autem latere. 3. 6. 2. 7. ſ 6 8 1
hoc modo 2 7
Si vero foliū in 4. plicet̄ ⁊ diſtinguat̄ per colūnas erūt.
16. colūne expāſoq3 folio earum numerus erit talis in pri-
mo latere. 2 1. 16. 15. 7. 8 9. 10. tali modo.
2 1 91 51 In alio autem latere. 6. 5. 9 5 21 11
7 8 9 10 12. 11. 34. 13. 14. tali modo 3 4 13 14
Si autem foliū plicetur in. 8. erunt. 16. facies abſq3 co-
lumnis: expenſo folio in primo latere numeri latere. 9.
8. 15. 12. 16. 1. 4. 13. tali modo.
6 8 5 21
16 1 4 13
In alio āt latē nūerus erit. 11. 6. 7. 10. 14. 3. 2. 15. tali mō.
11 6 L 01
14 3 2 15
Si autem diſtinguat̄ p colūnas erunt trigintadue co-
lumne earūq3 numerus erit in primo latere talis. 18. 17.
16. 15. 10. 9. 24. 23. 31. 32. 1. 2. 7. 8. 25. 26. tali modo.
81 L1 61 51 01 9 42 52
31 32 1 2 7 8 25 26
In alio aūt latē numerus erit. 22. 21 1/. 14. 13. 20. 19. 27.
28. 5. 6. 3. 4. 29 30. tali modo.
22 12 21 41 51 02 02 61
27 28 5 6 3 4 29 30
ſunt varie id genus foliorum complicationes vtpo-

te ſi ſexternus fiat ex folio integro ⁊ medio vel octer-
nus vt ſi folium in quattuoꝛ plicetur ⁊ in illius medio
ponantur alius quaternus. Pro ꝓ horum omnium me
moꝛia id obſeruetur quatenus in loco vna tabula fin-
gatur in qua numerorum imagines collocentur vt po-
te pꝛioꝛis lateris numeri iuxta murum ⁊ alij in eoꝝ op-
poſito: vt ſi folij in quattuoꝛ plicati numeros collocare
placeat qui ſunt in pꝛimo latere tales. 5 4
ponaṫ tabula ⁊ ab vno lateṙ ſedeāt margaṙ putei: 8 1
⁊ marga ben apud murum: ⁊ paſtoꝛ bach. ⁊c.

De modo legendi incoꝛpoꝛandi meditandi ⁊ repetē-di ea quoꝛum memoꝛiam experimus Capitulum decimumquartum.

Cum meminiſſe quippiam velimus oppoꝛtunum eſt in pꝛimis ipſum curſim bis terue lectitādo trāſcurrere: atq; deinde oꝛdinem ꝯſtituere ⁊ cuiuſlibet particule ſententiam indagare: Et poſtremo ſententiā ipſam facile memoꝛie commendabimus In qua rei id obſeruandum erit vt cuiuſlibet partes imagines effingamus: eaſq; ſeriatim locis cōmendemus: ita qdez vt pꝛime ſiue imago ſite firmiterq; inſculpaṫ priuſq̄ moliamur alterā collocare. Atq; ſemp pꝛimas cū poſterioribus repetamus: vt pote poſita ſcda nō ꝑius tertia ponaṫ q̄ꝫ pꝛimā cum ſcda reſumpſerimus: adbuſq; ſite memorie inhereat Non tn̄ multa longaq; ꝯtinuatione mentē defatigare opꝫ: ſed īterpolatione aliqua pauliſp remittamus: videlicet dum qntum attigerimus locum: deinde in decimo pauſabimus. Et in qnto quoq; moꝛā agere ꝑpauculā remediabiṫ defatiſcētib⁹ virib⁹. Dū ite q; aliquez poſueris qnarium: loca ipſa diuerſimode / a calce ad verticem atq; retrograde ſimul cū depoſitis repere

imaginibus: ⁊ intentionem indubie aſſequeris. Si ta/
men reliqua ꝑcepta ſeruaueris ac que naturaliter me/
morie conducunt: Neq; arbitreris ſolis locis ⁊ imagini
bus diuinum quid agere: niſi ⁊ naturalis aliqua ſaltē
mediocris aſſit memoria: quam nãlibus quoq; diligen/
tius cuſtodiendam ſuadeo: ne fruſtra nitaris: que vbi cõ
petens fuerit hui⁹ artis beneficio ſi rite fungamur plu/
rimum ſuffragabitur. Ea quoq; quoꝝ memoriam effi/
cere placet vbi in partes diuiſa fuerit: cuilibet ſuã ima
ginem applicabimus ⁊ vt iam diximus locis mãcipabi
mus: quod tamen ita fiet quatenus inter legendum vo
ce alta non vtamur: at potius ſubmurmurãdo medite/
mur. Et quoniã contemplationi ſilentium maxime cõ
petit/ in nocte reſolutis vaporibus vbi ſpiritus purifi/
cati fuerint noſtro ſtudio intendendum eſt: vt alibi edo
cuimus. Ea ſiquidem tempeſtate noctis intẽtio minus
ad exteriora euocaſ. Inſuper huic ꝑhi aſtipulantur ſnie
inquientis. Mane ante lucem ſurgere ⁊ phie operã da/
re ⁊ ſanitati confert ⁊ noſtre rei familiari. Ut itaq; rē
vnico abſoluã verbulo optimos i facultate tua tibi deli
ge authores: quos tibi q̃ familiares facito ſepius repete
ſententias conſidera ⁊ circunſtantias ſcripturaꝝ. Sen
tentiã ante omnia elabora intelligere: ⁊ quo tendat cõ/
templare: verba penes ſinlas in partes diuide ſingulas
partes ſigillatim recũ repete: ⁊ in memoria fige eo po/
tiſſimum tpe quo mẽtis non grauior eſt occupatio ⁊ ſpi
ritus aïales in ſuo robore vigoroſi pſiſtũt. In tuo quoq;
ſtudio vires metiaris ne vltra metam protendas. Ac
alia que alibi in noſtris edituinculis lectitaſti obſerua
vel maiorum de modo ſtudẽdi ꝑcepta. Que longũ erat
iterum hic repetere: potiſſimũ vbi feſtinantiſſimus pe/
ne immaturũ extorques opus. Quare vnico dũtaxat
concludentes verbulo: huic opello finem imponentes:

grauiora pollicemur cū id ocij nacti fuerimus.

Concluſio operis.

Symonides Chius poeta preſtantiſſimus olim (vt aiunt) Cranone in Theſſalia apud Scopam hominem fortunatum atq; nobilē cenans: carmen qd̓ in eum compoſuerat cecinit. Et quoniam in eo pleraq; ornandi cauſa: pro more poetaꝝ in caſtorem atq; pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat ſe dimidium ꝓmiſſi daturum pro illo carmine: & ꝙ reliquum a ſuis tyndaridis quos eque laudaſſet peteret. Inter q̄ paulopoſt Symonides euocatus a duobus iuuenibus egreditur: & mox cōclaue in quo Scopas epulabat̄ corruēs eum vna cum ſuis oppreſſit: Quos humare volentes nequiuerant obrutorum cineres internoſcere. Aſt Symonides ex eo ꝙ nouiſſet quo eoꝝ quiſq; loco recubuerat queq; obtumulandum monſtrauit. Ex qua refertur memorandi artificium primitus iniciatum: A ſequacibus autē pro cuiuſq; ingenij vi auctum variatūq; & diuerſis traditum ꝑceptionibus. Inter quos poſtremo non aureos ꝓmiſi mōtes: ſed qd̓ ex alioꝝ ꝑceptionibus hauſi & ꝓpria cōperi induſtria: ob meā in te obſeruantiā Joannes dulciſſime tibi ꝯgeſſi in hoc opellum. Ex quo nolim eſtimes te mox in alium diuinatorem excreſcere. Nō equidē poculi more tibi aut cuiuis alij ſciam infundere cōceſſum habeo. Sed cū in quauis diſciplina tria potiſſimum exigant̄ ad habitus conquiſitionē: Natura/vſus/ & ars: Artem quatenus licuit tradidi nauande cuiuſq; diſcipline: quā ſi in meliorē vſum verteris me hercle nō paruam nanciſceris frugē: Si quippe indies perpaucula notioni tue adieceris doctior euades vt ꝗſpiam ait: Paruula ſi tenues ſup adieciſſe puſillis. Idq; frequēs peragas magnus cumulatur aceruus. Sed noſti quoq; illud Horatij: Qui cupit optatā curſu ꝯtingere metā:

Multa tulit fecitq; puer ſudauit ⁊ alſit: Abſtinuit Ve
nere ⁊ baccho: At qui cis ars innaniter ſuſciperetur in
caq; fruſtra torqueremur ſi penitus nãe commoda no/
bis alieniſſima forent: adeo vt neq; loca retinere: ⁊ ima
gines effingere poſſemus. Sũma ꝓinde tibi cura ſit au/
xiliande nãe pꝛobo rõne ſecretiſſima: ex qbus nonnulla
laborioſiſſime eruimus: verũ ſi medicinis memoriam au
gere velis. Qđ medicorum eſt promittunt medici: tra/
ctant fabrilia fabri Tu medicus cum ſis Galenũ Aui/
cennam Hypocratem Meſue ⁊ alios ad manu; habes:
Alius familiarius iter Neothericos Marſilius ficinus
muſarũ phyſicus adminiculatur: Joan. michaelis/ inun
ctionibus ⁊ cataplaſmatibus aliiſq; remedijs memoriã
intentat. Nãm cura. Artẽ obſerua ⁊ vitium frequentat
Non tam multa lege q̃ pauca multum: eorũ ꝑcipue qui
non verbis chartas implent eriſq; voti compos. Acci/
pe itaq; mella inter vepres collecta manu noſtra. Joan
nes ideo inter vepres q̄ adinſtar Julij Ceſaris (in obe/
dientiarũ exequutionibus) huc illucq; proficiſci iuſſus
coegiſſem. Quemadmodũ quoq; Plinius iunior in iti
nere ſemp ſtuduiſſe memoratur: ſtudium exagere neceſ/
ſum erat: Ad qđ Alexandri macedonum Regis in ca/
ſtris ſemper quippiam lectitantis plurimum incitauit
exemplũ. Vale Kyrdorp apud bruieler vbi huic noſtro
opello (ꝓpter tuã nimiã feſtinantiã; inſtantiã) nondũ
reuiſo finem impoſuimus. Anno dñi milleſimo quingẽ
teſimo tertiodecimo: die vero martis infra octauas bea/
ti Martini epiſcopi. Iterum atq; iterũ vale ⁊ tui Joã/
nis Joãnes chariſſime ne vnquam obliuiſcaris.

Peroratio exemplaris in totum opuſculum.

Finis.

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N.

Omnes ſunt quaterniones.

¶ Venetijs per Melchiorem Seſſam
Anno domini. 1533.
Menſis Julij.